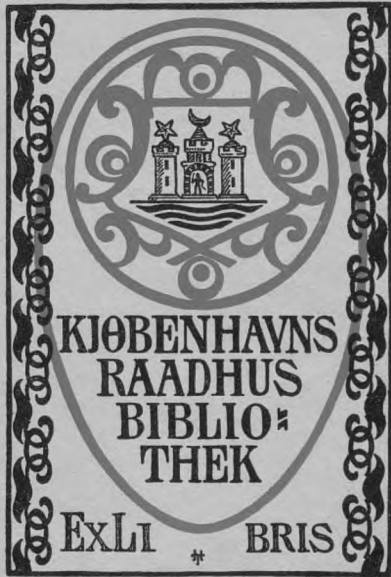


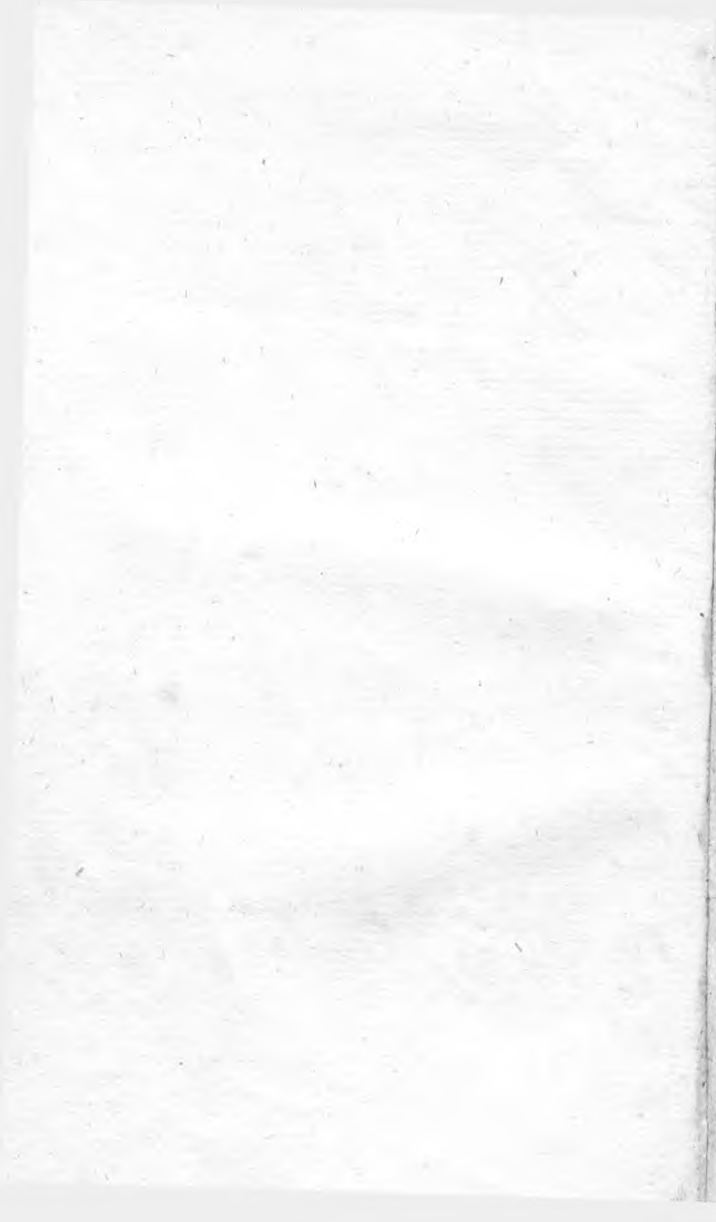
ACS 666

1600 b.

09.3846 0171



- 1) Olsens Tanker om Forber.  
Drager ved det Alm. Hosp.
- 2) Betænk. over Olsens Be-  
skyldninger
- 3) ~~Copie af en Samtale~~  
Medens Avertissement i  
Adress-Avisen
- 4) Copie af Medens Not. Requ.  
Et Madame Svare, og Svare  
derpaa Mfot
- 5, 6, 7. Samtale mellem Koyll  
N. 1, 2, 3
- 8) Copie af Medens Suspensions  
Ordr. Mfot
9. Betænk. over offentl. Regn-  
kræver etc.
- 10 Alverlige Erindringer -
- 11 Noget om Wastou, Waisenhuset.  
etc.
- 12 Tilførl. hist. Efterretning  
om det påskede paa Alm.  
Hospitalet.



Faa

Z a n k e r

til

Grundigere Eftertanke

om

muelige Forbedringer paa

Allmindelig Hospital,

af

Stedets Præst

Eric Olsen.

hvoraf Fordeelen tilfalder Hospitalets  
Fattige



Kiøbenhavn, 1791.

Trykt med Mad. Svares Skriver.

09.3846

OL 71

43

**Lil**

Deres Høy Grevelige Excellence

**Hr. Grev von Osten**

med samtlige Høye og Belædle

**M a g i s t r a t .**

181

Miss Ann Elizabeth Excellence

Mr. Geo. Don & Family

and family of the

of the

**S**vem skulde jeg heller hellige disse  
blade! end Deres Høy- Grevelige  
Excellence med samtlige Høy- og Belædle  
Magistrat, som Forsynet har sat ligesom  
til Fædre for saa mange hielpeløse og  
elendige Menneſker? Hvo kiender ikke  
Deres Høy- Grevelige Excellences, og den  
Høy- og Belædle Magistrats milde Omhue  
for Deres lidende Medmenneſker? Men  
Hoved = Stadens mange og vigtige An-  
liggender, der fordre saa megen Op-  
mærksomhed og Tid, maa nødvendig



giore, at De ikke kan have den besyn-  
 derlige Kundskab i de smaa Ting paa  
 Almindelig Hospital, som den der daglig  
 haver et opmærksomt Øye paa hvad der  
 foregaaer. Og da jeg troer, at der  
 ved forbedrende Forandringer i disse  
 Smaating kunde dog nogle elendige  
 Mennesker hielpes, eftersom de behøve  
 kun lidt, og kan i lang Tid finde nødterf-  
 tigt Ophold af det, som den Overdaadige  
 paa eengang forøder ved et vellystigt Maal-  
 tid; og Deres Excellence med samtlige  
 Høy og Belædle Magistrat nødvendig maa  
 finde Hindringer i at udbrede saa meget  
 Godt blandt de Fattige, som mueligt,  
 naar De ikke kiende alle endogsaa de  
 smaa Omstændigheder; hvorledes skulde  
 jeg da kunde tilgive mig det selv, at ikke  
 ville efter Evne bidrage til de ædleste

Hena

Hensigter, naar jeg først havde fattet disse Tanker, at kunde virke til Gavn for de Elendige, der mangle baade Evner og Dristighed til at tale for sig selv? Daglig Erfaring viser mig deres Nød, jeg hører deres Klager og Sukke, og hvad maa ikke et Hierte føle, som Vanen endnu ikke har gjort ligegyldig ved at see deres Nød? Hvor mange have ikke onsket, at en Mand, med grundig Kundskab om Almindelig Hospitals Forfatning, vilde skrive om Forbedringer? og længe haver jeg, overbevist om mine svage Evner til at skrive første Gang for et Publicum, hvor der findes saa mange indsigtsfulde og skarpsindige Dommere, afholdt mig fra et saa vanskeligt Arbeide, allerhelst da Sagen var ganske uden for mit Fag. Men min Samvittighed bød mig,

at anvende de Eøner, jeg havde, og ofre de faa Indsigter, saa svage de vare, til de Fattiges Bedste. Jeg fremtræder da med Frimodighed at tale deres Sag, med den Fripostighed, som Sandheden fordrer, da jeg skal bestræbe mig for al den Beskedenhed, som den nogensinde tillader. Jeg tilstaaer, at hvad jeg her skriver, er endnu kun ubetydeligt, da jeg endog har maattet ubelade en og anden vigtig Post, som kunde høre med til nærværende Plan, fordi jeg ikke tiltroede mig, at kunde uden Vanskelighed bevise den, naar det blev fordret. Men dette er kun en Begyndelse; thi eftersom min Kundskab om Hospitalets Deconomie og indvortes Forfatning, der saa meget undgaaer det opmærksomme Øye, forges, skal min Bestræbelse i lige Grad til.

tiltage; saa længe ikke Forsynet falder mig til andre. Deres Høy. Grevelige Excellence med samtlige Høy. og Belædle Magistrat har beviist mig Deres Bevaagenhed, derfor ofrer jeg Dem disse Blade med Hengivenhed, i den stadige Tillid, at, saafremt jeg har fulgt Sandhed og Oprigtighed, De da vil være mit Forsvar og min Talsmand, naar det Had, som Sandheden, endog den uskyldigste, saa ofte føder af sig, vil maaskee berøve mig mit Sinds Roe, og en betydelig Deel af min timelige Lykke. — Og i den Tillid henlever jeg Deres Høy. Grevelige Excellences med samtlige Høy. og Belædle Magistrats

Kiøbenhavn den 24 May 1791.

Underdanigste Diener

E. Olsen.



## Til Læseren.

”Vi have tilladt Trykke-Frihed,” siger Majestæten” i det velgiørende Nyemærke:, at Kundskab destomere kunde udbredes, og vi have affkaffet Censuren, paa det at enhver god og opløst Mand ikke derved skulle hindres fra med Frimodighed og Redelighed offentlig at fremsætte sin Meening om, hvad han efter beste Skionsomhed troede at kunde bidrage til det almindelige Beste, der er en saa vigtig Sag for os som Konge og Lands Fader:” Hvo seer ikke heraf Majestædens faderlige Hensigter, der opfordrer enhver Retskaffen med

med Indsigt og Nødelighed at virke til det almindelige Gavn; hvilket usfatteerligt Gode er da ikke denne milde Tilsadelse, der viser, at Majestættens faderlige Hierte er aabent endog for de ringeste af hans Undersaattere; Hvilken værdig Frugt heraf er det ikke, at man offentlig har kundet tale de Forurettedes og Undertryktes Sag, da Majestættens selv har villet antage sig dem, og skaffe de Elendige Ret, og udbrede baade Tilfredshed og Glæde i en Barm, som ufølsomme egennyttige Menneskers ubillige Behandling har voldet saa megen Harme, Græmmelse og martrende Sukke, naar de have foretaget sin Pragt og Bøllyst med Frugterne af de Fortrængtes Nøye. Men hvo var vel istand til at kunde overse, hvor velgiørende denne Majestættens Begierning er i saa mange Deele; hvor maa det ikke forbinde Undersaatternes Hierte til Majestættens, da han paa saa mange Maader lader see, at han har bundet sit til dem. "Men Majestættens har med Mishag maattet see, at man har misbrugt denne Frihed til at haane de offentlige Foranstaltninger, og angribe agtbare Medborgeres Ære uden at torde være deres Navns bekiendt, naar enten de Fornærmede, eller Embedsmændene, som ere satte til at holde over

"Orden

"Orden og Sædelighed fordrede dem til Regns-  
 "skab for slige strafværdige Handlinger." —  
 Intet Skulle meere krænke mig, end at giøre  
 mig Skyldig i saadan Majestættens Mishag;  
 hvorfors jeg ikke skriver for at haane offentlige  
 Foranstaltninger, men om mueligt, med mi-  
 ne faa og ringe Indsigter, at virke til Nytte  
 og Gavn, da jeg med mueligste Varsomhed ikke  
 har villet berøre andet, end hvad jeg troede, der  
 kunde forbedres. Og da jeg ikke troer at  
 have angrebet mine Medborgeres Ære, haas-  
 ber jeg, at torde være mit Navn bekiendt,  
 som en Mand der vil svare til hvad jeg har  
 skrevet. Jeg tilstaaer vel, at der neppe fin-  
 des nogen Sag af dette Slags saa tilstrække-  
 lig klar og oplyst med Grunde, at den jo kan  
 fordunkles med Modgrunde, og ved findrige  
 Wendinger faae en ganske modsat Anseelse,  
 men jeg haaber dog, at hvad denne Sag  
 angaaer, naar mig tilstædes tilbørlig Tid,  
 man tillader mig selv at forklare mine Ord, og  
 man vil værdige dem en alvorlig Bedømmelse,  
 at endogsaa Modgrundene tilligemed fleere  
 Omstændigheder skal skaffe den et klarere Lys.  
 Marsagen, hvorfors jeg fremsætter mine Tanker  
 offentlig, er for det første, at de Forbedringer,  
 som jeg ønskede, kan ikke alle for nærværende Tid  
 iværksættes, men maa beroe til Vacanker ind-  
 træffe,

træffe, og hvo veed, om de Høje Herrer, som  
 for nærværende Tid ere Stiftelsens Directe-  
 rer, da ere det. For det andet har jeg ikke  
 fremsat disse saa Tanker offentlig, fordi jeg  
 troede, at man just vilde følge min Plan, men  
 meget meere for at give saavel Vedkommende  
 ved Stiftelsen, som ogsaa Indsigtsfulde, Skarps-  
 sindige og Nedelige blandt Publicum Anled-  
 ning til grundigere Eftertanke, og hvor meget  
 skulle da Majestæten ikke opnaae sine Hensig-  
 ter, naar Oplysning i saa vigtig en Sag blev  
 udbredet, og man med nyttige Indretninger,  
 forbedrende Forandringer, og fornuftig Spar-  
 somhed kunde komme ligesaa mange elendige  
 Mennesker til Hielp, som med en stor Sum  
 Penge; og hvor skulle der vel gives meere  
 Materie for den Indsigtsfulde og Deconomiske  
 at skrive til Gavn for de Fattige, end paa Al-  
 mindelig Hospital; og hvilken Fordeel vilde  
 det ikke blive for Stiftelsen, naar almindelig  
 Kundskab om samme var udbredt blandt Pu-  
 blicum, at de gode Mænd, som bleve beskif-  
 fede Stiftelsen til Directeurer, og havde  
 Iver og Midkierhed at virke til de Fattiges  
 Beste, at disse, naar de ikke paa andre Maader  
 havde i Forveien erhvervet sig Kundskab om  
 Stiftelsen, ikke skulde nødsages til, at lade  
 sig enhver Ting anvise fra den samme Syns-  
 punkt,



punkt, fra hvilken baade Fordom og Egen-  
 nytte stedse kunne have betragtet den; men  
 at de strax begyndte at see med egne Øyne.  
 Saadant Gode, den Alvidende kan eene see,  
 hvor stort og betydeligt det vilde blive, en-  
 skede jeg det Almindelige Hospital.

Forsfatteren.



De bedrøveligste Exempler have bevist, at  
 en alleene Armod og Nøgenhed have i denne  
 Winter drevet mange Elendige til at søge Tilflugt  
 paa Almindelig Hospitaal, men endog at Syg-  
 domme have især i denne Winter og Foraar giort  
 saa mange trængende til Hospitalets Hielp, at  
 en alleene Sygestuernerne have været fulde, men  
 ofte paa Contoïret lagt tyve til fyrretyve Syge-  
 Sedler. Man tænke sig nu disse Fattige, som  
 ingen Hielp have, angrebne af Sygdom, mang-  
 lende det nødtørftige Brød, og den høyst fornød-  
 ne Pleje, hvor er det ikke at formode, at man-  
 ge des Aarsag have maattet omkomme i deres  
 Elendighed, da Hospitalet ikke har fundet redde  
 dem, og skiont mange ere komne ind omfider,  
 havde dog Sygdommen, som i sin Begyndelse let  
 funde

kunde helbredes, taget saa stærk Overhaand, at nogle af dem dog maatte blive et Kov for Døden. — Men det er ikke de Fattige alleene, hvis veemodige Taare, man har seet at beklage denne Nød; men saavel Plene - Anstalterne, som ogsaa de Amtet, der pleve at indlegge deres syge Evenne for Betaling, saavel som andre have besværet sig over denne Hospitalets Mangel; og at det har gaaet mange af disse ligesom hine, er høyst rimeligt. Mig synes det var en Sag af Vigtighed, at afhielpe saadan Mangel, og, om mueligt, at skaffe Redning for de Elendige, der paa saadan Maade kom til at trænge til Hospitalets Hielp. Man avtertede vel i Adresse Avisen No. 11 d. 14 Januarii: "da alle fra Sogne Commissionerne" og ellers anmeldte Syge for nærværende Tid "ikke kan imodtages paa almindelig Hospital's" "Syge - Stuer af Mangel paa Plads, saa ønskede" "man for nogen Tid imod billig Betaling at kunde erholde Leilighed for sexten, tyve a tredive" "deslige Personer i Nærheden af Hospitalet," "enten i Nidelgaden, Tvergaden, Børgergaden," "eller store Kongensgaden, &c." Men da der hverken blev gjort Anstalt i Byen eller paa Hospitalet, saa blev Nøden lige stor, og saa mange maatte savne den Hielp, der eene kunde redde dem. Jeg er af den Formeening, at saadan Mangel paa det Almindelige Hospital, som Landsfaderlig Omhu og christelig Medlidenhed har aabnet til de Elendiges Hielp, kunde for en stor Deel allerede paa nærværende Tid, og for en større ved foresaldende Leiligheder afhielpes. Den gunstige Læser værdige mig sin Opmærksomhed, og dømme selv hvorvidt jeg følger eller afviger fra

Sandt

heden. Hospitalet eger en Stue til Gaarden paa 3 Fag, der ikkun bruges til at uddeele Penge til Lemmerne hver Mandag, og til at forhøre de opbragte Liggere i tvende Gange om Ugen; i øvrigt er den ledig, uden naar det en og anden Gang hændes, naar et Ligg skal begraves med Folge, at de, som skal følge, samles der; men dette er langt fra ingen Fornødenhed, da de nok kunde blive anvist andre Steder. Og denne Stue kunde efter mine Tanker først blive sat i Brug, da de Fattiges og Syges Trang saa høyligen fordrede det, eftersom den i alle Maader er fuldkommen indrettet til Beboelse. Fattiguddeelingen kunde jo skee i Borrestuen, eller og paa Stuerne selv, hvor de Fattige ligger; et aparte Værelse hertil har hverken Bartol eller St. Hans Hospital forlangt; Commissionen for Liggere kunde uden mindste Hindre igjen holdes i den saa kaldte Directionsstue; det ikkun er i Brug nogle Timer om Ugen; og jeg veed ikke om jeg forsaar mig ved at ytre den Meening, at selv Directionsstuen kunde tiene til saa christeligt et Brug, da saa mange beklagelige Menneskers Sukke og Taare giøre Fordring paa Hospitalets Bistand; Mon ikke en af Betienterne kunde indrømte saavel Directionen som Commissionen et Værelse nogle saa Timer om Ugen. Paa St. Hans Hospital forsamles Directionen hos Inspecteuren, og i Bartols var et af de 6 Værelser, Hans Høværverdighed Biskop Egede vare tildeelte, betinget til Directionsstue. Hospitalet kunde da ved denne Forandring vinde tvende store Værelser, de Fattige og Syge vilde ikke fatte længere forgiæves over, at den Tilflugt, som Landsfaderlig

Omfarg havde aabnet dem paa Almindelig Hof-  
 pital, var dem betagen. Paa Hospitalet fin-  
 des endnu tvende Værelser til Gaarden, det ene  
 paa to og det andet paa et Fag, hvor den for-  
 arbejdede Værk ligger. Med ringe Bekostning kun-  
 de disse istandsættes, ved at nedrive Vællehvæg-  
 gen og giøre dem begge til et, samt anbringe  
 en Kaffelovn, da de i øvrigt ere istand til Beboel-  
 se. Til Gaden findes et Værelse paa to Fag,  
 hvor de fattige Liig, som skal begraves for Hos-  
 pitalets Regning blive henlagte, og tiener i øvrigt  
 som et Magazin for Liigkister til de Fattige. Hvad  
 Liigene angaaer, da kunde de gierne blive lagte i  
 den anden Liigkielder, der ligeledes er paa to Fag;  
 thi Hospitalet behøver vist ikke to af dette Slags;  
 og Liigkisterne skal jeg anvise nærmere Plads; man  
 finder da her en Stue, som ved liden Bekostning,  
 nemlig ved Kaffelovn, og et Windue over Døren  
 til Vysning i Gangen kunde sættes istand. Næst ved  
 samme er ligeledes et Værelse paa to Fag hvor en  
 Deel Brænde og Steen-Kull forvares, som ogsaa  
 kunde indrettes til Beboelse. Hertil kommer  
 endnu i samme Række tvende andre Stuer, hver  
 paa et Fag, hvor man giemmer Hospitalets  
 Sand og Kasse. Man seer vel, at der i disse  
 Kiældere, om hvilke der ingen Tvivl er, at de fra  
 først af ere indrettede som til Beboelse, findes  
 noget i hver, saasom jeg haver anført; men  
 kunde man ikke gierne lade opslaae et Skuur af  
 Bræder i Hospitalets Gaard, hvor slige Ting kun-  
 de giemmes, eftersom de dertil beqvemme Steder  
 paa Hospitalet ere for nærværende Tiid i Brug  
 til Stalde og Hveloster. Eller og for at kom-  
 me lettere dertil, behøver man ikkun at lade op-  
 slaae

flaae af Brædet et Skuur paa Plank, Værket i  
 Gaarden for Hospitalets Brænde, hvoraf den  
 største Deel desuden staaer under aaben Himmel  
 næsten den heele Vinter; man fandt da i Bræn-  
 de Kielderen under Kirken Rum nok til for be-  
 meldte Materialier. Men angaaende de Bærelser,  
 som kunde anskaffes i underste Etage, er det langt  
 fra mine Tanker, at de skulde indrettes til Syg-  
 stuer, men de friskeste af Hospitalets Lemmer,  
 og de som for det meste ere ude den heele Dag,  
 kunde der nedflyttes, og deres Stuer, der  
 formedelst det, at de ere høiere i Veyret, ere  
 meere forsynede med frisk Lust, kunde igien ind-  
 rømmes de Syge. De foranførte Bærelser i  
 underste Etage ere baade tørre og beqemme til  
 Beboelse, vil ved Eftersyn erfares, og derom kan  
 heller ingen Tvivl være, naar man betænker,  
 at ey allene mange Mennesker opholde sig dag-  
 lig i Stuer ved Siden af de angivne, men og at  
 Epise-Mesteren, scavel som Portneren boer i  
 den underste Etage, og af visse Marsager har  
 jeg selv maattet opholde mig med Familie det  
 meste af en Vinter i saadan en Kielderstue paa  
 et Sag. Anførte Bærelser kunde derfor strax efter  
 mine Tanker komme de Fattige til Gode. Men  
 ved foresaldende Lejligheder, nemlig ved Vacan-  
 cer af Betienternes Embeder, kunde Hospitalets  
 endnu vinde meere ved at indskrænke de overflødi-  
 ge Bærelser til de fornødne. Jeg troer ikke,  
 at jeg ved at yttre sliig Tanke skulde fornærme  
 enten Hospitalets nærværende Betientere, eller de-  
 res Eftermænd, da man gierne lader de første behol-  
 de, hvad dem er indrømmet, og de sidste ikke kan  
 gjøre Paastand paa overflødige Bærelser, naar

Hospitalet selv manglede de fornødne, heller ikke fordrer, at tredsindstive fattige Mennesker, (thi meer vil jeg ikke sige) skal mangle Huuslye og udsættes for Elendighed, Kulde og Frost, kun for at en eller anden Betient skal have Bærelser til ufornøden Brug; og jeg troer, at enhver Rettsindig vil tilstaae, at det er høyst billigt, at Betienterne paa et Hospital, hvor fire og tise til halvtred-sindstive Mennesker ligge tilsammen paa en Stue, bør lade sig nøje med Bærelser efter Fornødenhed, da Betienterne ere for Hospitalet, og Hospitalet ikke for dem; og Hoved-Hensigten af saa velgiørende Stiftelser, og de store Bekostninger, som baade hans Majestæts faderlige Om-sorg, og den arbejdende, ja selv saa ofte trængende, Borger sammenkynder, er, at skaffe disse elendige en Tilflugt, der i en skrøbelig Alder ere angrebne af Sygdom og Smerter, og maae kiempes imod den grimme Armod, der ey allene saa ofte negter dem det tørre Brød, men endog de bare Stræde under et Tag i Vinterens Kulde. For at sætte den gunstige Læser i Stand til selv at kunde domme, om min Formeening er grundet eller ey, vil jeg ikkun give en Optegnelse paa de Bærelser, som nogle af Betienterne ere tildeelte; da man strax af den Ulighed, der er imellem dem, nødvendig maae falde paa den Tanke, at nogle have tilovers, naar, de som haver mindst, ikke behøve flere —

Spisemesteren haver i underste Etage to Kamre til sine Fødevarer, hver paa et Tag, et Kjøkken paa et, en Dagligstue paa to Tag, en Skienkestue og et Kammer. I anden Etage en Sal paa to og en Stue paa et Tag, og  
et

et Kammer over den halve Deel af Vorten; hvortil kommer det fornødne Rum til det Brænde, som han maa anskaffe til Engestuerne. — Præsten har et Spiisekammer, en Stue, og et Kioffen, hver paa et Fag, i underste Etage. I anden Etage en Dagligstue paa et, og en Sal paa to Fag, samt et Kammer over den anden halve Deel af Vorten; i tredie Etage tvende Værelser, hver paa et Fag. Lagen paa Hospitalet er tildeelt i anden Etage tvende Sale hver paa to Fag, en Stue paa et Fag, og paa den til Gaarden udbyggede Fløj et Kioffen med Spiisekammer, tvende Værelser, hver paa et Fag, foruden tvende smaa andre. Inspecteuren haver i underste Etage til Baden tvende Værelser, det ene paa et, det andet paa to Fag, til Gaarden tvende Kioldre. I anden Etage tre Værelser, hver paa to Fag, et Contoir paa to Fag, samt tre andre, hver paa et Fag, foruden det heele Rum over Vorten, indrettet til tvende Kamre, samt et lige Rum paa den anden til Gaarden udbyggede Fløj, som jeg forhen har meldet, at Lagen ved Stiftelsen haver, som ligeledes her er indrettet til Kioffen og Kamre enten paa denne eller en anden Maade; i tredie Etage et Værelse paa to Fag, som formodentlig er indrettet til Lemmernes Tjeneste, da det ligesom de andre er nummereret, samt et andet paa et Fag; foruden i femte Etage et Værelse til hans Fuldmægtig. Den gunstige Læser tilgive mig, at jeg har gjort denne kiedsommelige Optegnelse, da jeg troede, at den i visse Maader kunde have sin Nytte og bidrage til ~~mye~~ <sup>meget</sup> Oplysning; saa meget jeg end haver bestræbet mig for Tydelighed,



vil jeg dog tilstaae, at den kan falde uforstaaelig, naar man ikke tillige gjør sig bekiendt paa Hospitalet, ved at tage det i Ovesyn. Foruden anførte er Inspecteuren tildeelt, Etalde til Heste og Kiør, Vognremise som til tre Karer, med behøvrige Hølofter, og et til en Urbendsvogn opbygget Skuur; hvortil kommer en Have i Gaarden, og Græsning af tvende Kirkegaarder uden Porten for de Fattige. Hvad dette har kostet Hospitalet saavel ved første Indretning, som ved aarlige Reparationer, overlader jeg til den Kundigere at bedømme, som maa gjøre slige Bekostninger af sin egen Kasse; og hvor mange elendige Mennesker kunde herved blive glædede og hiulne, overlader jeg den Retsskafne at afgjøre, som forener Indsigt med Iver at virke til deres Vel. Den gunstige Læser, bekyhde mig ikke for, at jeg har ladet Misundelse styre min Pen; thi hvad Bærelserne angaaer, da haver jeg flere end jeg behøver; et haver jeg havt at overlade en anden, og kunde gierne undvære et foruden, naar de øvrige vare beqvemmere indrettede, endssiont min Familie er lige saa stor som nogen af de andre Patienters, hvorfore jeg maa trænge ligesaa meget til fornødne Bærelser, som de; og naar Hospitalets Trang udfordrede det, var Hr. Chirurgus Jacobsen, som jeg, villig at afgive et af sine Bærelser; desuden kan jeg forsikre den gunstige Læser, at jeg gierne vilde ønske Stedets nærværende Inspectør al den Lykke han kunde nyde, da han stedse har viist sig som min Ven, og redebøn til megen Tjeneste; hvorfor jeg stedse, hvad mig angaaer, skal findes erkiendtelig; Men dette forlanges jeg altid af enhver Retsskaffen, at han ikke vil formeene

formene mig at tale Sandheder, hvortil Allet og Samvittighed opfordrer mig, om de end skulle fride, saavel mod egen Værelse som Fordeel, naar de have det almindelige Vel til Øiemærke. Da nu den gunstige Læser uden Vanskelighed maa see, at Inspecteuren allene er tildeelt mere end baade Lægen, Præsten og Spiisemesteren til sammen; saa troer jeg, at han vil finde min Meening grundet, at man uden Fornærmelse ved Vacance af Embedet kunde vind. Bærelser til Hospitalets Tjeneste, da Eftermanden ueppe kan gjøre billig Fordring paa saa meget; og skulde han have saa begierlig en Siel, burde han vist ikke være Inspecteur paa en fattig Stiftelse. — Hospitalet kan selv komme til at trænge til alle de Bærelser, man der kan anskaffe, man forestille sig, at epidemiske Syge, hvis Komme man ikke kan forudsæe, paa eengang angriber mange Mennesker, de søge da Hjelp og Redning paa Almindelig Hospital, men afvises, ligesom nu skeet er, med det Svar, at der er ikke Plads, eller og, om man da først vilde begynde at gjøre Foranstaltninger til at imodtage dem, hvor mange vilde det maaskee ikke koste Livet, fordi de ikke bleve modtagne i rette Tid. Dog er dette ikke det eneste Tilfælde, hvorved Hospitalet kan komme til at trænge til meere Plads. Hvo veed, hvor snart Forsynet kan opvække Mænd med Indsigt og Iver, der veed at sætte de mange ørkesløse Hænder i Arbejde, som kan være passende til deres Kræfter, og derved gjøre de mange Almisse Lemmer til nyttige og arbejdende Lemmer, som en allene kunde fortjene sin egen Underholdning, men og noget til at meddeele Gamle, Syge og Sengeligen-

de, der ikke kan hielpes sig selv. Sandt er det, at endeel paa Hospitalet spinde Uld og Hør, andre strikker og syer, naar de ere saa lykkelige at faae dette Arbejde; Men hvilken betydelig Deel af dette store Antal nemlig 7 til 800 Lemmer, sees ikke yrkesløse, saavel Mænd som Qvinder; hvormange ere der ikke, som ei kan spinde, enten formedelst Skade i Beenene, Sigt eller Contraction i Hænder og Fingre, svage Dyne, og af flere deslige Aarsager; ja mange, fordi de ikke have vant sig dertil; men mon der da ikke kunde findes andet Arbejde, hvortil de vare bekvemmere, og naar man da kunde beskæftige disse yrkesløse Lemmer med passende Arbejde, vilde man ligesaa vel her som anders steds vinde meget, ved at paasee, at de, som selv kunde fortiene deres Underholdning, ikke skulle nyde de Trængendes Almisser. Hverken min Plan eller Indsigt tillader mig at indlade mig videre i denne Sag; hvad jeg fornemmelig bygger paa, er Erfaring, der med de priseligste Exempler har beviist, hvad nidkiere Mænd med reedelige Bestræbelser og ufortrødent Arbejde kan udrette. Man besøg f. Ex. et Frue Sogns Fattiges Arbejds-Anstalt, man see, (jeg nævner kun disse) Børn af begge Køn beskæftigede med nyttigt Arbejde, hvorved deres unge Sieler blive vant til Alvorlighed og Stadighed, ja hvorved de en alleene blive deres fattige Forældre til Liden eller ingen Byrde, men hvorved de tillige blive betagne de slemme Længsler til at være Vanarten med ondt Selskab og Laad Frihed; man see dem nu, hvilken glædeligt Syn! selv at fortiene sine Klæder, og tillige at nyde Underviisning i den ædle Christen.

stendoms Kundskab, der meget maa fremmes ved den Alvorlighed, de Unge saa tidlig blive vant til, og selv maa den have virksomste Indskydelse paa den Sinds Stadighed, der skal giøre dem til vinstribelige og retskafne Mennesker; thi hvo veed ikke, hvad Forbindelse Siels og Legems Arbejde staae i med hinanden til sælles Fremme. Ja man besee fremdeles et St. Hans Hospital af omtrent 300 Lemmer, hvor der findes vanvittige, afstundige, svage, og af stemme Sygdomme angrebne Mennesker; her synes denne Fordom at finde Medhold, at disse vare alle Almisse-Lemmer, der burde seveden Arbeide; men fornuftig Opmærksomhed piiste den nidfiare Mand, som hverken tog Egen nytte eller Nageslighed i Betragtning, at om et Lem var beskadiget, vare dog andre friske og funde, og at om endstiondt Beenene vare hopne, Lærerne borte, kunde dog Armene og Fingrene bruges, og om nogle ikke kunde staae for at bestille, kunde de sidde, de som ikke taalede at sidde, kunde ligge, og dog alligevel nytte sig selv og andre; og enhver anbringes til et Arbeide der passede til hans Kræfter. En Arbeids-Anstalt til Smeder og Drever-Haandværk blev først indrettet, hvor Kryblinge ja Stumme har bragt det vidt til megen Beundring; Betienterne paa Hospitalet afgave godvilligen noget af sine Loster til denne Indretning; og den samme, som vidste at anbringe de friske Lemmer paa et vansfort Legeme til Gavn og Nytte, forstod ogsaa at muntre den Dovne til forrig Virksomhed; naar saa siger han til den Arbeidende, gaa

em du vil, en Kof i et heelt Aar, og du skal ha-  
 ve 28 Skilling, naar den er færdig, og om du  
 gjør en fra Morgen til Aften, skal du have 28  
 Skilling hver Dag; hvor opmuntrende maa ikke  
 dette være for den Arbejdende, naar han for sit  
 færdiggiorte Arbejde strax faaer sin Betaling,  
 gaaer hen og vedervæger sig, og derved sam-  
 ler Lyst og Iver at gribe fat paa et nyt Stykke.  
 Man er i Almindelighed eenig om, at Legemet  
 vinder meere i sin Færlighed og Styrke, Sielen  
 i sin Munterhed ved maadeligt Arbejde, end ved  
 Leediggang, og denne Sandhed synes mig,  
 at Erfarenhed har bevist paa bemeldte Hospital.  
 Ommeldte Arbejds-Anstalt samlede snart en  
 Fond, der satte nogle af Fruentimmernes Hæn-  
 der i Virksomhed med Spind og Strikning.  
 Omendskiøndt dette endnu var en Begyndelse, have  
 dog disse, som forhen vare ærkesløse, fortient no-  
 get anseeligt, hvilket meer og meer vil forøges,  
 eftersom Arbejdernes Færdighed tiltager. Den lyk-  
 felige Fremgang lader formode, at disse vil engang  
 kunde ernære sig selv. Hvo skulde nu ikke see de  
 saa længe forønskete Midler til at ophielpe Fattig-  
 Væsenet? Men endnu maa jeg erindre, at der maa-  
 ske kunde findes Arbejder, der kunde indrente mere,  
 og gaae bedre fra Haanden end det hidtil begyndte;  
 rigtig synes mig den Formeening at være, som  
 en vis Mand har yttret, at der maaskee kunde  
 bringes flere Hænder i Arbejde, naar der blev  
 gjort Anstalt for dem til at snitte Tolle, binde  
 Kurve, gjøre Dre, og Spadestaster, flette Gulv-  
 tepper med meere. Hvor behageligt maa det  
 ikke være for slige ædelmodige og retskafne Mænd  
 at

at tænke sig det meget Gode, de have udbredet, naar de have forfaget egne Kordeele og Maglighed for at virke til de Elendiges Beste; og hvor lydmygende maa paa den anden Side den Tanke ikke være for en Betient paa et saadant Hospital, at den Deel, han har været Stiftelsen til Byrde, langt overstiger den, han har været samme til Tjeneste og Nytte. Man vende sig nu til Almindelig Hospital, og see, hvor mange søkesløse der ere baade af Mænd og Qvinder, de Arbejdendes Antal er kun lidet, og det, de fortiene, skal ikke opmuntre dem til glad Virksomhed; thi at spinde Hør en heel Uge for 10. 12 a 14 Skilling; at staae tidlig op om Morgenen for at kunde skaffe et Lis pund Værk pillet om Ugen for 16 Skilling, maa see meere af den bittere Armod end af Lust og Drift; og naar nu de fleeste af disse have 12 a 16 Skilling Ugentlig af Stiftelsen, saa er deres heele Indkomst ikke større end deres paa St. Hans Hospital, om de ikke fortiende noget ved deres Arbejde, da de alle have af Stiftelsen 28 Skilling Ugentlig. Hvor ønskeligt vilde det da ikke være, at kunde see Arbejdsanstalter paa Almindelig Hospital, hvortil der vilde gives den beqvemteste Leyslighed, en alleene i anførte Værelser, som kan forventes at komme Stiftelsen til Tjeneste, men og paa de Koster, som i Overflødighed kunde findes at være en eller anden Betient tildeelte, samt i de Baaninger i Gaarden, som bruges for nærværende Tid til Heste og Vogne. — Og hvorfor skulde man ikke ogsaa her torde venter sig en velstignet Fremgang, naar man forsigtig vil følge hines kloge Plan, at begynde i det Smaa, ikkun igjøre saadant

dant Arbeide, som man daglig trænger til, og derfor er mest affættelig; og ikke forskrive udenlandske Mestere eller Arbeidere, hvorved de Summer, som skulde opgielpe Fattigvæsenet, kunde spilles i Fremmedes Hænder, og Hospitalet paa nye komme til at sukke under et ulideligt Tab, og see andre at feede sig med det, der var bestemt de Trængende til nødtørftigt Brød! og endda aarlig befale andres Uforstandighed med svære Renter.

Man tillade mig fremdeles at httre nogle faa Læser angaaende nogle af Betienternes Løn: den gunstige Læser værdige mig sin Opmærksomhed og redelig bedømme, hvor vidt jeg følger Fornuft og Billighed. — Hospitalets Portner haver fem Fag Værelser, en Stue paa et, nok en paa to, og et Kiocken paa to Fag; og bekommer i alt til Løn 100 Rigsd. Bemeldte Portner, der haver sex Børn, hvoraf fire ere uforsørgede, kunde ihenseende til sin Forsætning trænge til meere end dobbelt saa meget, da han skal deele sine faa Smuler ud til saa mange Munde; man maatte derfor ønske ham den oplivende Hielp, som den Edelmødige saa ofte glæder sig ved at kunde rekke en sand Trængende; og naar jeg da derfor taler om Indskrænkning i saadant Embede, beder jeg den gunstige Læser ikke regne mig det til Last, og troe, at jeg vilde rive det nødtørftigste Brød fra de Umyndiges Munde, men betænke, at hvad jeg her skriver, henregner jeg til de Forbedringer, som ved Vacancer kunde iværksættes; heller ikke vil jeg troe, at den gunstige Læser vilde meene om mig, at jeg vilde forminske Brødet for Estermanden, og blive ham hinderlig i at nyde den Løn, hans Formand har havt;

hadt; men min Hensigt er just at vise en bedre  
 Anvendelse af den samme Løn, hvorledes Hospi-  
 talet kan bedre opnaae sine Hensigter med mindre  
 eller samme Bekostning, og være desfleere Træn-  
 gende til Hielp, som ere de sande Gienstande for  
 dets Understøttelse. Ved Bartou haver Portne-  
 ren kun een Stue, det samme kunde da finde Sted  
 paa Almindelig Hospital; Stiftelsen kunde der-  
 ved vinde en Stue og et Risken hver til to Fag.  
 Man vil lettelig indsee, at der ikke behøves fleere  
 Qualiteter til at være Portner end til at være  
 Gaards-Karl; thi Bestillingen er jo langt lettere,  
 og giver meere Tid til at arbeide noget for sig  
 selv end hiin; man kunde da vel altsaa faae  
 en Portner for samme Gage som en Gaards-  
 Karl, nemlig 2 Mark 10 S. ugentlig, som siden  
 skal vises.

Mine Tanker i denne Henseende hover jeg  
 at fremsætte, den gunstige Læser bømme selv  
 hvor vidt de ere grundede eller ikke. Man ind-  
 rette den forreste Stue til tvende Senge, og ned-  
 legge der fra Hospitalet to saadanne Læmmere, som  
 formædelst Beenstade, en eller anden udvortes in-  
 curabel Svaghed, (naar den var af den Beskaf-  
 fenhed, at den ikke heri var dem blinderlig) eller  
 maa ligge paa Stiftelsen og fortære sin Tid i or-  
 desløs Riedsommelighed under kummerfulde Om-  
 stændigheder med 8 a 16 Stilling ugentlig; man  
 give dem nu hver 3 Mark ugentlig for at passe  
 Porten, samt holde den reen og ordenlig; saa  
 har Hospitalet vundet deres Plads og Ugepenge,  
 disse ere hiulpsne, og kan rigelig lede, saa meget  
 mere, som de i sit Bærelse, eller naar de sidde  
 i Por-



i Porten, kan pille Værk, Uds, eller foretage sig et eller andet Haandarbeyde. Man giøre lige-  
 saadan Indretning i den anden Port i det Kjøf-  
 ken, hvor Medicinen koges, der meget beqvæmt  
 kan bruges til Stue. Man legge ligeledes to  
 af Lemmerne hid ned, give dem hver 3 Mark  
 ugentlig med samme Betingelse at passe Porten,  
 holde den ordentlig og reem: een og samme Løn kom-  
 mer nu fire til at kunde leve; og naar jeg antager,  
 at disse vare forhen aflagde med 1 Mark ugent-  
 lig, saa sparer Hospitalet Aartlig 34 Rigsd.  
 4 Mark, og erholder en saa nødvendig Reenlighed  
 og Orden i den sidste ommeldte Port, som nær-  
 mere skal vises. Men Medicin-Konen skulde i-  
 gien anvises et Kjøkken til at koge Hospitalets  
 Medicin, og dertil kunde det anvises hende,  
 som nu er et Koge-Kjøkken i samme Port for  
 Hospitalets Lemmer, da det skifter sig meget ilde  
 til et Kjøkken for saa mange fattige Lemmer,  
 fordi det er lidet, kun paa et Kog, og hverken for-  
 shnet med Ketterbænke eller Borde. Og i dets  
 Sted kunde ommeldte Portnerens anvises til Ko-  
 ge-Kjøkken, som det der er større og beqvæmere,  
 naar det blev anbragt en Dør ud til Gangen,  
 som eengang har været, men er siden tilmuret.

Hospitalets Vægter er tilstaaet 4 Mark 8 S.  
 ugentlig, som Vægter; og 6 S. daglig som Gaards-  
 Karl; en anden, som er Lem af Hospitalet saar  
 ligeledes som Gaards-Karl 6 Skilling daglig;  
 naar man nu betænker: at disse have kun lidet  
 Brød at æde i deres Ansigtets megen Svæd, kun-  
 de man ikke andet end ønske paa deres Vegne,  
 da deres Arbeide er betydeligt, at de maatte ske  
 lige

lige Ret med andre, der lønnes af samme Kasse for lige Arbejde, som f. Ex. paa St. Hans Hospital; thi man kan nok indsee, at omendskiont den største Villighed udfordrede, at disse saa meget arbejdende ikke burde saa knap tildeeles det nødtørstige Brød, at de dog selv ikke fordrister sig til at ansøge meere, da de maaskee kunde frygte for at faae at høre, at dersom de ikke vilde tiene derfor, saa vare der andre. Det er en vigtig Pligt at spare, men Villighed bør dog iagttages, og man bør gjøre den ene lige Ret med den anden; thi Hospitalet lønner jo desuden en Gaards-Karl, og giver 8 Mark ugentlig og et eget Varelse. Hvorfore man har antaget en Fremmed hertil for saa stor Løn, da Hospitalet selv har Overflodighed af fattige Lemmer, som man kunde have ligesaa vel som hine for 6 sk. daglig, synes noget underligt, og naar man fremdeles betænker, at den samme er Inspecturens Kudsk, og skal passe Vogte, Heste og Kior, (thi disse kan jo ikke forsømmes,) og desuden forrette en Kudskes Gierning, saa vil der maaskee findes flere end jeg, der ikke kan indsee, hvorledes han kunde gjøre sig tre Gange meere fortient af Hospitalet end en af de andre Gaardskarle, eftersom han lønnes meere end tre gange saa meget, som nogen af dem; og Erfarenhed vil neppe kunde bevise det; thi skal man tilstaae enhver den Ret, som ham tilkommer (og hvilken Pligt er det ikke at lade den Ringe vedersfares Ret,) da troer jeg, at mange med mig skal kunde vidne, at man bestandig sees disse bestjæftigede med Hospitalets Arbejde, naar man kiender hin mere som Kudsk, end som Gaardskarl: Man kan nu let forestille sig, at disse, som

bære

bære Dagens Byrde og Heede, maa føle Fortrydelse over, at en anden nyder den Løn, som deres Møye fortjener, men tør i alt dette ikke knurre, at de en skal miste det lidet, de have. Saavidt jeg kan domme, troer jeg tilforladelig, at denne heele Gaardskarls Tjeneste kunde ved Lællighed gaae ind, uden Savn for Hospitalets Reenlighed, da de andre to kan gierne overkomme det heele, især, maat de forhen omtalte Portnere besørge Portene sehide. Hospitalet vandt da nu ved Forandring af to saa ubetydelige Tjenester 100 Rigsd aarlig, hvilke kunde komme sex fattige og nødlidende Lemmer til Hielp med 2 Mark ugentlig, og i Betragtning af de Trængendes Saar blev denne Summa betydelig, og jeg tvivler ikke paa, at man først af denne bespærede Summa vilde forbedre forhen nævnte Gaardskarls Løn.

Hospitalet haver en af sine fattige Lemmer til Kirke-Pige, som aflægges med 2 Rigsd. aarlig, og veed desuden ikke af Accidenser. Man tillade mig at tale hendes Sag, da Ret og Billighed synes at fordrø det. Jeg tilstaaer vel, at paa et Hospital, hvor Armod og Mangel er saa stor, kunde man maaskee finde den, der vilde trække for det halve, men derfor kan Fornøsten ikke bittige, at man vil betjene sig af den Armes Fattigdom til at betinge dens Møye og Arbejde for det allerringeste. Man betænke kan, om 4 Stilling ugentlig kan være Løn nok, naar hun ei alleene skal holde Kirken reen, men og være tilstøde i anstændige Klæder hver Gang, der holdes Guds Tjeneste, Skriftemaal med videre, og desuden haver andre daglige Forretninger som Kirke-Pige, med

sukke Kirken op, ringe tilsammen, naar den daglige Bøn skal holdes, hvilket jo maa meget hindre hende fra det Arbeide, hvormed hun skal fortjene noget til Livets Underholdning. Sandt er det, man kan sige: hun haver jo aldrig havt meere; men dertil vil jeg svare: saa haver hun jo deslænger tient for saa lidet; og desmeere tilkiender jo al Billighed hende Belønning. Man kan let forestille sig, at selv fordrister hun sig ei til at klage sin Nød; og naar ikke andre vil tale de Ringes Sag, maae de sukke forgieves under deres Hyrde. Hospitalet, hvis Hensigt er at hielpe og understøtte Nødlidende, fordrer ikke, at man skal negte dets arbejdende Lemmer det nødvendigtste for deres Arbeide, omendstiondt dets Lærø raader til, at man skal spare i de større og vigtigere Poster. Man tillade mig fremdeles at gjøre saa Betænkninger over nogle af de andre Betienters Lønning; den upartiske gunstige Læser dømm selv, hvorhvidt de stemme overeens med Fornuft og Billighed. Men da de engang ere bestemte ved et Kongl. Reglement, saa maa jeg i Forveien nøiere forklare mig, at Ubefindige ikke skulde bestynde mig for at dadle Majestæten's Handlinger.

Majestæten kan ikke være partisk; han staaer ikke i mere Forbindelse med den eene end med den anden af Hospitalets Betientere; han kan ikke som Landsfader ville andet, end at enhver af dem skal lønnes efter deres Embeds Vigtighed, og sammes mere eller mindre Arbeide. Men Majestæten er ikke alvidende, at han kunde oversee det Hele, han maa derfor betro sig til Mænd, paa hvis Ind-

sigt og Redelighed han forlader sig; men nu er det jo i sig selv uueligt, at disse enten af meer Yndest for den eene end for den anden, eller af Fordom, eller og fordi de selv ere bedragne af falske Forestillinger, kunne giøre urigtige Forslage, og komme dem til at bevilg. s; og hvad engang er bestemt, kan oftest ikke uden Vanskelighed og nye Forestillinger forandres. Men det er saa langt fra, at jeg her vilde mistænke Hospitalets afdøde Directeurer for noget af dette, som det jo er upaatvisleligt vist, at de henfarne Tider kan have været meget forskiellige fra de nærværende, og hvad som den Tid var billigt og ret, kunde gierne ved Tidernes og Omstændighedernes Forandring ikke være det nu; man erindre derfor, at jeg skriver for nærværende Tider, og indskrænker mig blot til Almindelig Hospital, da Forsatningen paa de andre er mig kun lidet bekiendt; og Fornuften synes at billige, at man gjør Forbedringer efter Tidernes og Omstændighedernes Forandring. En og samme Sag kan ansees fra forskiellige Synspuncter, som Erfaring har beviist med Exemppler baade i det daglige Liv, som i Retter og Domme; Menneske-Forstanden er ofte for svag til at kunde oversee en Sandhed i sin hele Omfang, og maa derfor lade sig nøie med at betragte den fra forskiellige Sider, men fra jo flere Synspuncter en Sandhed bliver den anbiist, jo tydeligere bliver Begrebet om samme. Man tillade mig nu at anvise nærværende Sag fra min Synspunct, ikke som fra den retteste og sande, men blot som den, fra hvilken jeg seer Sagen an. Hospitalets Chirurgus haver 300 Rigsd. aarlig

og er tillige forbunden at holde en Under-Chirurgus! Præsten haver 250 Rigsd. af Almindelig Hospital, 50 Rigsd. af Abel Katrinas, 6 Rigsd. af Opføstringshuuset; og de accidentelle Indkomster kan det eene Aar iberegnet med det andet udgjør 100 Rigsd. Inspecteuren haver 670 Rd. for Almindelig Hospital, 50 Rigsd. for Abel Katrinas, og af samme lønner en Fuldmægtig, for hvilken 100 Rigsd. af ovenmeldte er ham tilstaaet; de accidentelle Indkomster ere mig for vanskelige at bestemme. Man tillade mig her at gjøre nogle Betænkninger herover, efter mine ringe Indsigter, som jeg indstiller til den upartiske og redelige Læfers billige Dom. Jeg holder for, at en Chirurgus paa et saa betydeligt Hospital som det Almindelige, hvor der gives saa mange Syge, jo maa være en vigtig Mand, da saa mange Mennekers Helbredelse dog virkelig beroer paa hans Flid, og paa Indsigter, som han forhen med sin Ungdoms Opofrelse og Møye maa have erhvervet sig for at blive nyttig i sit Fag, og man kan let forestille sig, at saa stort Antal Syge maa kræve megen Tilsyn; paa Grund heraf troer jeg, at et Embede som dette, ikke burde for Eftertiden aflegges saa ringe, da maaskee Følgen kunde blive, at ingen Chirurgus af Indsigt og Duellighed kunde tiene for saa lidet, hvorved mange Syges Helbredelse jo vilde komme til at lide, og Hospitalet selv, naar de Syge des Aarsag forbleve længere end de havde behovet, kunde komme dyrt til at betale denne Sparsomhed; det bliver saa meget vigtigere her at have en Mand, hvis Indsigter og Duellighed man kan lide paa, som de Syges rigtige Cour og Behandlingsmaade jo ganske er

anbetroet ham, og Directionen ikke saa nye Kar  
 paa Lee Lægens, som Inspecteurs Embede ved  
 Stiftelsen. Dog! en Lykke er det for saadan  
 Mand, at Praxis i Byen kan skaffe ham det  
 nødvendige til Ophold for sig og Familie, som  
 Hospitalet negter ham, og hvorved han kan und-  
 gaae de krænkende Befyrringer for nødorstig  
 Udkomme. Inspecteur Embedet ved Stiftelsen  
 er aflagt med 620 Rigsd., naar man fraregner  
 100 Rigsd. til en Fuldmægtig. Uden at for-  
 nærme Love, Ret eller Billighed haaber jeg at  
 kunde give mine Tanker tilkiende, hvorfors  
 jeg ikke kan ansee denne Tjeneste saa vigtig mod-  
 hin. Grundiget og med Møie erhvervede Ind-  
 sigter kan ikke være Aarsag til, at dette er meer  
 end dobbelt mod det andet, der ikke er forbundet  
 med nogen Accidens; og meget Arbeide og  
 møysommelige Forretninger kan ligesaa lidt  
 paa Almindelig Hospital giøre Fordring paa saa  
 udmærket Gage; thi man betænke, at Fattig-Væs-  
 senet lønner, foruden benævnte Fuldmægtig, end-  
 nu tvende Qvarteer-Mænd, der daglig staae  
 til Inspecteurs Tjeneste; og var der da end  
 meget at besørge, saa maae jo disse tre sidste, der  
 lønnes med 328 Rigsd. aarlig, tage en bety-  
 delig Deel af Byrden. For at undgaae Vidtløf-  
 tighed i at bevise min Setning, vil jeg kun be-  
 raabe mig paa Erfaring, der har bevist, at In-  
 specturen har kundet reise bort omtrent 2 Ma-  
 neder; overlevere alting til sin Fuldmægtig, uden  
 Gavn for Hospitalet; da Lægen og Præsten ved  
 samme Stiftelse neppe kan være een Dag vor-  
 te derfra, uden at skaffe Mænd i sit Sted,  
 der

der kan besørge hvad der foreskalder. Vel-  
 skulde jeg ikke formode, at Hospitalets Contro-  
 leur blev imidlertid beskikket i Inspectorens  
 Ered; da jeg veed, at han i lige Tilfælde var  
 beskikket paa St. Hans Hospital; og om end saa  
 skulde være, svækker det dog ikke meget mine  
 Grunde. Den retsindige Læser, haaber jeg, vil ikke  
 her beskylde mig for, at jeg skriver Inspecteurs  
 Embedet ved Stiftelsen til Præjudice; thi jeg  
 kan ikke anvise Sagen fra anden Synspunct  
 end den, fra hvilken jeg selv seer den an; og hvo-  
 der vil domme med Upartiffhed og Dyrrigtighed,  
 vil indsee, at Sandhed og Pligt opfordrer mig  
 hertil, for at vise den Ret, de andre af Hospi-  
 talets Betientere tilkommer. Majestæten selv  
 fordrer den blotte og frimodige Sandhed, og den-  
 ne, troer jeg, kan best forjage skadelige Fordomme,  
 og snarest tiene til at befordre Høystsammes  
 milde og faderlige Hensigter. Men jeg sagde  
 for, at grundige og med Nøye erhvervede Ind-  
 sigter kan ikke være Aarsag til, at dette Embede  
 er saa vel aflagt mod hint. Jeg skulde have givet  
 billig Aarsag til Fortrydelse mod mig, og have  
 fornærmet mange brave og fortienstfulde Mænd,  
 om jeg havde meent, at ustuderede Personer ikke  
 kunde have lige Fortienester og være competerede  
 til lige saa vigtige Embeder, som de, hvis Ung-  
 dom haver opofret sig til Studeringer, da dog  
 vort Land har fremviist saa mange indsigtsfulde  
 Mænd, som foruden det, at have grundig lagt  
 sig efter at blive sit Fag mægtig, besidde mange  
 og nyttige Kundskaber, ja Mænd, der ved den  
 Klid og Nøye, deres vigtige Embeder udfordre,  
 have gjort sig særdeles fortiente; jeg tager der-



fore her ingen Person i Betragtning, men henholder mig kun til de Kundskaber og Indsigter, som dette Embede ved Stiftelser udfordrer, og at disse ikke ere saa betydelige, fordrer man vel ikke, at jeg skal bevise.

At Præste-Embedet ved Hospitalet ogsaa kunde fortiene nogle Betænkninger, vil den gunstige Læser selv nærmere indsee; men hvor mange skulde ikke her mistænke mig for, at Egennytte drev mig til at tale min egen Sag. Jeg skriver, høystærede Læser! meer for den tilkommende end for den nærværende Tid! og om jeg end vilde tale for mit eget Beste, hvor Ret og Billighed tillod det, vilde ingen Retsindig for- tænke mig deri, thi det var jo endogsaa Pligt for den, der har mange at sørge for! og sli- g Beskeedenhed, at ikke tale til sin egen billige For- deel, kun for at vise sig saa meget veltænkende for det dømmende Publicum, anseer jeg kun for hykkelsk og taabelig; men her er hverken Tid eller Sted at tale for mig selv. Man tilgive mig derfor, at jeg taler om dette Embede, som et mig uvedkommende, da det, jeg med Billighed syntes at kunne vente af samme, nemlig 50 Rigsd. til Brænde, er mig ikke tilstaaet; desuden haver jeg den tillidsfulde Forhaabning til min Allernaadigste Konge, der befæster sin Trones og Scepters Magt med Mistundhed og Retfærdighed, at jeg snart maa blive hjulpet til et Kald, hvor jeg for mig og tilvovende Familie kunde finde daglig Brød uden Sorg og frænkende Bekymring, der ikke kan andet end betageden Arbeidende baade Lyst og Kræf- ter at forrette sit Embede; da jeg haver tient som Capellan ved Barton, Catechet ved Holmens Kirke,

Præ.

Prædicant ved Harboe Kloster, og Præst ved Almindelig Hospital nu næsten 5 Aar, ved hvilken sidste Forandring jeg vel er blesen lettet i Arbeidet, men ey bundet i Indkomster. Mine Byrder og mange Forretninger have da været langt flere, og mine Aar langt tungere, end om jeg havde været den heele Tid ved Hospitalet. Majestætenes faderlige Hierte, der har vist saa megen Naade mod mine Formænd i et eller andet af disse Kald, hvis Besværligheder jeg har baaret paa eengang, det sidste undtagen, vil vist ikke tillade, at jeg med saa stor en Familie skulde blive et Koy for overlegen Sienvordighed, der negter mig daglig Brød for mit Arbeides Nøysomhed.

Jeg haaber derfor at kunde give mine Lærter tilkiende angaaende Forbedringer i dette Kald, uden at blive miskiendt for egennyttig. Jeg taler de Fattiges Sag; og ikke blot den pialtede Betler er at beklage, men endog den, der maa savne det Nødvendige til sin Families anstændige Underholdning og Opdragelse, og er betagen alle Leiligheder til at erhverve sig samme, og hverken kan grave eller trygle. Saavel Tidderne som Omstændighederne ere mange Forandringer underkastede; jeg veed vel, at Kaldet ved Hospitalet har formedelst bedre Vilkaar blandt Folk i Almindelighed og de bedre Tider kundet forskaffe sin Præst det Nødvendige til anstændig Underholdning, endskjønt det dog stedse har været anseet for et Forbedrings Kald; men nu bliver der kun, formedelst almindelig Mangel blandt Folk, lidet tilbage af Accidenzer, som ikkun berder paa enhver gode Willie, og maaskee med Tiden

Aldeles kan ophøre; da der desuden ingen bliver  
 kilovers, naar jeg undtager Opsøstringshuus For-  
 nenes Confirmation, hvorfors Præsten faaer 3  
 Rk. for hver, som bliver troelig nok fortient,  
 naar det hender, at der ifkun ere 8 eller 10 Styk-  
 ker; saa den heele Fortieneste for Underviisning  
 og Confirmation bliver 4 a 5 Rigsd. Man fore-  
 stille sig en Mand, der ikke har havt andet at be-  
 gynde med end Fortienesten af sit Arbeide, at  
 komme til Kaldet i de svære og dyre Lider, Fa-  
 milien at være til 6 a 7 Mennesker; (jeg vil ikke en-  
 gang tale om, at han fører dem med sig dertil) dag-  
 lig Brød kan ikke undværes, han indskrænke sig  
 i alle Deele saa vidt muligt, han afholde sig fra  
 alle endog de mindst bekostelige Forlystelser; (og  
 dette er dog en tung Skiebne i et Land, som den  
 Algode ikke saa knap har tildeelt sine Belsignel-  
 ser,) saa kan han dog ikke undslye den krænkende  
 Armod; hvor meget fordrer ikke da Billighed og den  
 milde Misundhed, som Lands Faderen stedse  
 viser, at han har for sine Børn, at man tænkte  
 paa at forbedre Embedet ogsaa for Præsten; de  
 billige Grunde dertil vilde her blive for vidtlofti-  
 ge at anføre, da endogsaa dette Kald er aflagt  
 ringere end ved andre Hospitaler, hvor Embeds  
 Forretninger ere langt fra ikke saa mange. Men  
 saa længe Fattig Væsenet var paa saa svag Fod,  
 var det vist ikke mine Tanker, at noget skulde fra-  
 gaae de Fattige til Kaldets Forbedring; men da  
 Præsten ved Almindelig Hospital er tillige ved  
 Ubel Katrinas Hospital, og nyder derfor 50 Rigsdr.  
 aarlig Løn, mon man da ikke engang torde vente,  
 at det alleruønskeligst maatte Majestæten fore-  
 stilles, at da Almindelig Hospitals Kald er saa

ringe, Tiderne saa besværlige, og Stiftelsens Fonder i en aarlig tiltagende Væxt, og har f. E. i Mæret 89 forsøgt sin Capital med 500 Rigsd., at Præsten maatte nyde Tillæg i sin Løn, da Harboe Frue-Kloster betaler en Student 60 Rigsd. aarlig for Cabinets-Prædikener. Ja mon det ikke kunde skee, hvorved baade Præsten kunde sønlageres og Fattig-Væsenet selv vinde, at Præsten ved Almindelig og Abel Katrinas Hospital kunde tillige besørge Friderichs eller St. Hanses Hospital, naar der af Bedkommende blev lagt en grundig Plan, og man tilstod en Attestatus 50 Rigsd. aarlig for at assistere, som at prædike og træste Syge; vil man nu kun forestille sig, at St. Hans Hospital, som det ringeste, blev foreenet med Almindelig og Abel Katrinas Hospital, og man af de 250 Rd. som Præsten ved St. Hans Hospital lønnes med, vilde tilstaae Præsten ved Almindelig Hospital 100 Rigsd. Medhjælperen 50 Rigsd. saa sparede Fattig-Væsenet ved denne Forandring 100 Rigsd. aarlig. Endelig, naar man kunde vente bedre Omstændigheder ved Almindelig Hospital, de ørkesløse Hænder satte i Arbejde, mange, som nu er Almisse-Lemmer, kunde komme til et ernære sig selv, og ikke blive Hospitalet til saamegen Byrde, saa kunde man formode, at man ogsaa vilde forbedre Præstens Indkomster; det var dog saa herlig en Sag især paa et fattig Hospital, naar man kunde see de Forsørgtes Modplivret, og de Bedrøvedes Ansigtet at blive glade.

Til muelige Forbedringer, som kunde gøres ved Stiftelsen, henregner jeg endnu følgende Poster,

som jeg ligeledes underkaster der retsindige Læfers upartiske Bedømmelse. Det maa vist, synes mig, ansees for en Mangel ved et Hospital, hvor der ere saa mange, undertiden 150 Syge foruden 7 a 800 Lemmer, at der ikke er et Sted i Gaarden, hvor de om Sommeren kan forfriske sig under Skygge for Solens Heede. Man tænke sig en gang Syg-Stuer, hvor 12, 16 ja 20 ligge sammen; hvor qualmt maa det ikke blive i de heede Sommer Dage! og hvor skal de, som begynde at komme sig, søge den friske Luft? at gaae ud strax, man kommer op af Sygdommen, enten om Morgen eller Aften, strider, saa vidt jeg troer, mod Forsigtigheds Regler, da Patienten hverken taaler fugtig eller kold Luft, der er saa meget meere farlig om Sommeren, efterdi man om Dagen kan have været sveedig; det er da den øvrige Tid paa Dagen Patienten skal forfriske sig i den fri Luft; men Solens Heede paa denne Tid bliver ham jo og uudstaaelig, naar den ikke lindres ved Skyggen af grønne Træer; man har sørget derved paa Friderichs Hospital, hvorfor da ikke og paa Almindelig, at baade de Syge, som ogsaa de gamle og skrøbelige Lemmer, der ligeledes maa lide meget af Qualme paa deres Stuer, naar 50 ja flere Mennesker ligge der tilsammen, at disse, siger jeg, der ere ligesom udelukte fra de Fornøjelser, denne Kærets Tid i Overflodighed skænker, dog kunde nyde den vederqvægende fri Luft under en behagelig Skygge. Det er sandt, det er kun et Fattig-Hospital, men mange ligge jo dog for Betalning; og Majestættens faderlige Hierte haver jo saa mildt udbredet sig over disse fattige og elendige Mennesker, og giort deres

deres Vel og Meie til Hovedgienstanden for de store Bekostninger, der ydes; mon man da ikke ogsaa kunde sige, at man først bør tage deres Fordeel og Nytte af Hospitalet i Betragtning. Paa Grund heraf fordrifter jeg mig til at yttre de Tanker, at det var høist billigt engang ved Leilighed at lade Hospitalet faae det Stykke af Gaarden 30 Skridt langt og 14 Skridt bredt tilbage, som nu er indhegnet til en Have for Inspecteuren, og beplante det med Træer for de Syge og Fattige, og derved, troer jeg, mange vilde glæde sig. — Men skulde maaskee nogle beskylde mig for, at Misundelse var Grunden til mit Ønske, saa beder jeg dem, for at kiende den sande, veie den Fordeel, som kun lidet kan tilfredsstille enkelt Mands Begierlighed, mod den, som kan forny og gavne 8 a 900 Mennesker, som Hospitalet haver af Syge og Lemmer; og da spørge, om man burde berøve disse, der veed af saa saa Glæder, den Fornøjelse og Lykke at indaande frisk Luft under en vederqvægende Skygge, for dermed at give enkelt Mands øvrige Fordeele saadant Tilleg. Hverken min Indsigt eller Plan tillader mig at afskære, hvilken af Parterne der har retmessig Fordring paa Stedet; men dette veed jeg, at en Betient ved Hospitalet, der kan øse Glæder af saa mange andre Kilder, kan bedre undvære Have til Fornøjelse end de Syge og Fattige et saadant Sted til Vederqvælgelse.

En Forbedring ved Hospitalet troer jeg ligesledes det vilde blive, at den Port paa den nederste Ende af samme, som stedsse staaer lukket, maatte blive aaben. De gunstige Læsere, som have  
Local

Local Kundskab om Hospitalet, vilse best kunne be-  
 dømme min Formeening, og dem beder jeg at  
 veye mine Grunde med hvad der kunde anføres  
 som Nødgrunde, og see ey allene paa deres  
 Mængde, men fornemmelig paa deres Styrke,  
 som vil blive des kiendeligere, jo meere man for-  
 ler for Hospitalets Syge, og jo meere upartisk  
 man vil tilstaae enhver sin Ret. Naarsagen, hvor-  
 for den staar lukket, er mig bleven sagt, skal  
 være for at spare Lønnen til en Portner; men jeg  
 haver allerede viist, at Hospitalet kunde for sam-  
 me Løn, baade til Fordeel for sig selv og for dem,  
 holde fire Portnere; og om dette engang skul-  
 de komme til Virkelighed, tvivler jeg ikke  
 paa, at denne Port jo ogsaa maatte blive aab-  
 net, om ellers mine Grunde findes guldige.  
 Men skal jeg anføre disse, (thi jeg anseer  
 det for nødvendigt, da Sagen ikke er saa ubety-  
 delig, som den synes,) da beder jeg den gunstige  
 Læser ikke legge mig det til Last, at jeg rører  
 ved en saa ubehagelig Sag, men have sig  
 selv op over den Einfintlighed at tænke paa,  
 hvad der henhører til Naturens Nødvendighed!  
 havde jeg vidst en kortere Vey at gaae til at faae  
 dette forandret, skulde jeg vist ikke henstille det  
 for det høystarede Publicum, indtil Tiderne  
 og Tænkemaaden forandres. Man forestille sig  
 dette Port Num, hvori ligger Opgangen til  
 Lægens, Spisemesterens og Præstens Værelser,  
 samt til Lemmernes, som ogsaa til de fleeste  
 Syge-Stuer, som ligge her baade tæt ved Por-  
 ten, som ogsaa over samme; at det er uden Til-  
 syn af Portner eller nogen anden; hvor let ind-  
 sees det ikke, at det snart maa blive ilde  
 til:

tilreedt af gamle, svage, ja dovne Mennesker,  
 der ikke gider i de mørke og regnfulde Vinter-  
 Aftener eller Nætter gaae ud i Gaarden; at  
 Sagen forholder sig rigtig, vil en allene en stor  
 Deel paa Stiftelsen kunde vidne, men og  
 mange blandt det høystærede Publicum selv,  
 der have besværet sig over saa megen Ureenlighed  
 og dens ubehagelige Følger; vil man derfor i Ef-  
 tertiden befrie Hospitalet fra slig Uleilighed,  
 som nu for en stor Deel er hævet derved, at Bro-  
 en i Porten er nylig oplagt, maae man i Tide  
 sørge for en bedre Anstalt. I bemeldte Port-  
 rum er desuden et Kogekjækken for Lemmerne,  
 hvoraf ogsaa falder megen Ureenlighed, saavel  
 som ogsaa Røgen der ved visse Vinde fylder be-  
 meldte Rum og trækker sig ind saavel i Offician-  
 ternes Værelser som de Syges Stuer; man seer  
 nu allerede, at den reene Luft, som er saa fornø-  
 den baade for Syge og Sunde, maa mærkelig  
 fordærves. Men man tænke sig end videre, at  
 omendstiont denne Port ligger paa den nederste  
 Ende af Hospitalet længst fra Byen, saa maae  
 dog alle Renovations-Vogne omtrent hver anden  
 Uge, (formodentlig efter en besynderlig Ordre)  
 kjøre der igiennem; og den halve Deel deraf op-  
 igiennem Hospitalets Gaard til den øverste Ende  
 af Hospitalet, og derfra samme Wei tilbage; de  
 romler da dobbelt saa meget forbi Hospitalet, nem-  
 lig baade til Gaden og Gaarden, da de ved at  
 kjøre ind af den nærmeste Wei kunde skaane de  
 Syge og Lemmerne med den halve Tummel da  
 den halve Deel iftun behøvede at kjøre engang  
 frem og tilbage inde i Gaarden; saa meget meere  
 fandt jeg dette billigt, som den Orden og Reen-  
 lighed,



lighed, Hovedstaden med Rette kan rose sig af, fordrer, at endog Liigene skal kiøre den korteste Wei, hvor meget meere burde man da ikke paasee Orden i saadant Tilfælde paa et Hospital, hvor Reenlighed, frisk Luft og tilbørlig Roelighed ere saa meget fornødne; sandt er det, at det skeer altsammen i Mørket; men slig en Billigheds Regel burde nok gielde lige saavel om Matten som om Dagen. Men man betænke fremdeles, at naar Porten lukkes strax efter at Renovationen er forbi, maa jo naturligtviis Luften blive høist fordærvet, ja ligesom forgiftet, da den medbragte Lugt tilligemed de skadeligste Uddunstninger af al den anden Ureenlighed bliver indspærret i et Rum, der mangler den tilbørlige Træk, den maa da nødvendig fordeele sig op af Gangene, trænge sig ind paa Engstuerne, de her boende Betienters Værelser, ja Kirken selv, som derved bliver ubehagelig især for Fremmede. Som enhver nu maa see af de anførte Aarsager, at dette nødvendig maa blive Virkningen, saa bekiendt er Sagen tillige af manges Erfaring. Man maatte med Billighed finde det underligt, at saadant kunde skee; men, gunstige Læser! dette er dog endnu ikke det underligste. Hvor skadeligt dette maa være for de Syge, der behøve sund Luft, som nødvendig til sit Helbred, og maaskee i Mangel heraf kan blive Hospitalet længer til Byrde, end ellers var fornødent; ja hvor farligt, naar der regierer smitsomme Sygdomme, overlader jeg dem at afgjøre, som have Indsigt i dette Sag; slige Uleiligheder kunde man da undgaae ved at lade Passagen skee igiennem den nærmeste Port, der om Dagen holdes bestandig aaben, og lader den fri Luft stryge der igiennem. At gjøre flere Betænk-

ning.

ninger herover udfordrer ikke min Plaa, som kun er at yttre Tanker til grundigere Eftertanker om Forbedringer; thi om jeg end udsod mig videre, var det dog uvist, om det vilde tiene til Bedring.

Men det er ikke allene de Syges og Fattiges Sag, jeg her taler, det er ogsaa min egen; thi jeg vil ikke gjøre mig arligere end jeg er. Af alle de Værelser, mig ere tildeelte, er Portkammeret det eeneste, som jeg kan bruge til Sovkammer; man forundre sig ikke herover, da jeg allerede har sagt, at jeg har et Værelse til at overlade en anden; man gjøre sig derfor bekiendt med Indretningen, og min Forfatning. I Kielderstuen i underste Etage ligger nogle af mine Børn med deres Pige, i anden Etage i Dagligstuen paa et Tag er næsten det halve Rum optaget til Nedgang til Kiofkenet og Dypgang til Portkammeret; og bliver derved for liden til at bære baade Stue og Sovkammer, paa Salen forlanger man just ikke at jeg skal sætte sig et Menbel, som en Seng, og ligesaa lidet, at man skal bringe et spædt Barn med Bugge og Tilbehør fra anden til tredje Etage Morgen og Aften; Portkammeret bliver da eene tilbage som Sovkammer, og man tænke sig nu, hvilken slem Situation, at ligge over en Port, hvor Alarm og Støy, og den uheldigste Lugt gjør den heele Nat fra Kl. II til 4 hoist ubehagelig, og spilder den Sinds Røe og Munterhed, uden hvilken man ikk kan være beqvem om Dagen til et Arbejde, der fordrer Sielens Euværnes Anstrængelse; og hvor fortrædeligt det er i Sygdoms tilfælde, naar man længes efter en roelig Søvn, der eene kan formindste den Syges

ges Byrder, da at holdes vaagen af saa ubehagelig Lidsfordriv, har jeg selv for kort siden maattet prøve, og fik dermed des meere Begreep om, hvad de mange Syge maatte lide paa Sygstuerne strax ved Porten og over samme, naar de længe har sukket forgieves efter, at Sønnen skal stille deres Smertes. Men man kunde jo maaskee sige, at blev ikke jeg derved foruroeliget, saa blev jo Inspecteuven, som boer ved den anden Port, men dertil vilde jeg svare, at han haver ikke Sovkammer over Porten, og behøver ikke engang at ligge nær derved, da han haver Bæresser nok til beqvemme Sovkammer, og Sygstuere ere heller ikke saa nær derved. Man skulde nok synes, gunstige Læser! det var underligt, saadan Worden kan finde Sted; ja det synes jeg ogsaa selv; men da Wordener, som have sig Grund, staae vanskelig til at have, saa indsees let, at hvor farlig og skadelig den kunde være saavel for de Elendige, der maa lide derunder, som for Hospitalets sande Vel, tør dog ingen af disse fordrifte sig til at besvare sig derover: jeg haver derfor atter besværet mig derover paa disses og mine Vegne, og henstiller mine Grunde til Fornuftens og Billighedens Domstol, haabende, at naar Tid og Tænke maade forandres, man dog i det mindste vil skaffe saavel min Eftermand, som Hospitalets Syge, den Røe, jeg saa længe forgieves har sunket, og sørge for, at ikke alle Uleiligheder skal falde i een Mand's Lod; at giøre en Lighed mellem lige værdige Personer, at tilstaae enhver den Ret, ham tilkommer, hen hører uden al Tvivl til muelige Forbedringer, der vil forekomme mange Uleiligheder, og i dets Sted have mange gode Følger.

paa sig en Stiftelse. En meer besynderlig Indsættelse i de enkelte og særdeles Omstændigheder i denne, som og i forberemte Poster, kan her ikke finde Sted; samme maa jeg henstille, indtil man noiere vil undersøge Sagen, da jeg altid haaber at kunne besvare de forventende Indvendinger.

Allerede i December Maaned sidst afvigte Nar haaber jeg Underdanigst ansøgt den Høye Direction for Hospitalet, at der i Betragtning af de fattige Børn, som ligge paa Sygestuerne ofte halve ja heele Nar, fra 8 til 20 i Tallet, maatte blive indrettet en Lære-Anstalt; Pligt og Samvittighed opfordrede mig til at gjøre dette Forsøg, og indstille det til de Høye Herrers gunstige Betænkninger, der noye kiendte, om saadant Forslag i Betragtning af Hospitalets oeconomiske Forsatning kunde iværksættes eller ikke; men da dets Kasse ikke tillod disse Udgifter, fandt jeg deri den billigste Grund, at den Høye Directions Retssindighed og nidfiære Omhu for Hospitalets væsentlige Hensigter, neml. de Syges Cour og Fattiges Pleje, ikke kunde bevilge saadan Indretning, naar Hoved-Siendstandene derunder skulde lide; og da jeg ingen anden Grund haaber hørt anført mod mit underdanigste Forslag, men nogle endog have anseet det som godt og ønskeligt, roover jeg, uden Frygt for at støde an mod den Underdanighed, jeg er min Høye Øvrighed skyldig, at fremsætte samme for det Høystærede Publicum, i den Tanke, at der maaskee blandt det talrige og gavmilde Publicum vilde findes de, der glædede sig ved at bidrage til at udbrede Oplysning og Sædelighed blandt disse Unge; og naar denne

D

Tanke,

Tanke, den være sand eller falsk, først havde rodfæstet sig hos mig, bliver det unægtelig min Pligt at virke dertil saa meget det staaer til mig. Jeg tager mig hermed først den Frihed at anføre Indholden af min underdanigste Ansøgning derom til den Høye Direction:

### Underdanigst Pro Memoria.

Da jeg i den Tid, jeg har været ved Hospitalet, har bestandig lagt mærke til, at der paa Engstuerne, og især paa de saa kaldede Fnatstuer, opholde sig mange Børn, som for det meste af Fnat, Udset eller anden udbortes Svaghed maa forblive en Tid lang paa Hospitalet, saa fordrister jeg mig underdanigst at fremsætte disse mine Tanker til den Høye Directions grundigere Betænkning. Disse Børn, som for det meste ere berøvede sine Forældre, og anbefalede til andres Pleye, ere i den kostbareste og virksomste Ungdoms Munterhed. Paa Stuerne, hvor de ligae imellem gamle og syge, maa Tiden naturligviis blive dem kiedsom; de søge derfor hinanden endog i den kolde og regnsfulde Winter paa Gangene og i Gaarden, og ere da bestandig overladte til sig selv. En stor Deel af deres bedste Lære-Tid forsvinder da vrkesløs hen, og hvo veed ikke, at naar Sielen, der i saa munter Alder virker med Kyrrighed, ikke ledes til gode og nyttige Siensstande, leder den sig selv til Daarskab; og hvo bemærker vel ei, hvad ulykkelige Følger, der kan flyde af en forsømt Ungdom. Jeg kan derfor ikke andet, som Lærer ved Stiftelsen, end indstil-

Ie dette mit underdanigste Forslag til de Høye og  
 gunstige Herrer, der ere ansatte som Fædre for  
 disse hielpeløse og umyndige Børn, med inderlig  
 Begiering, at det maatte befalde dem, at sørge  
 for deres Oplysning i den ædle Christendommens  
 Kundskab. Jeg tvivler ikke paa, at dersom mit  
 Forslag fandt Bifald, at man da helst ønskede  
 en Indretning, som kostede Lidet, og ikke førde  
 megen Uleilighed med sig for Hospitalet; og at  
 jeg ikke ved at legge en vidtløftig Plan, der for-  
 drede store Bekostninger, mange Anstalter, skul-  
 de blive de Unge til Hinder i at nyde den Under-  
 viisning, de efter Omstændighederne kunde faae;  
 haver jeg overtænkt Sagen saaledes: At der fire  
 Dage om Ugen blev anvendt to Timer hver Dag  
 til de Unges Lærdom. Et Bærelse til saa nyttig  
 Brug kunde dog aldrig mangle paa et almindel-  
 ligt Hospital, og det lidet Brænde der kunde for-  
 bruges, var alt for ubetydeligt, at komme i  
 Betragtning. Hvad Lærdom der skulde gives, blev  
 vel blot indskrænket til at lære Børnene at kiende  
 Bogstaver, stave og læse inden ad, samt Catechis-  
 musen og Forklaringen derover uden ad. I  
 Henseende til en Lærer ved denne Indretning,  
 maa jeg frit ud tilstaae, at der just ikke behøvedes  
 nogen, som maatte forstaae Latin eller Græsk. Ik-  
 kun en, der kunde lære Børnene at læse inden  
 ad, foresætte dem Lectier, og høre dem uden ad.  
 At Fruentimre have til sliig Underviisning for  
 Børn været duelige Lære-Mødre, derpaa have  
 mange Exempler; og jeg troer derfor, at paa  
 det Almindelige Hospital selv kunde findes den,  
 som dertil var beqvem, og om hendes Løn for 8  
 Timers Underviisning blev bestemt til 2 Mark

ugentlig, troer jeg, at hun dermed vilde være vel tilfreds.

Man kunde da have en Lære-Anstalt af den Bestaffenhed, at om det skulde hendes, som ikke i min Tid er skeet, at der ingen Børn var paa Hospitalet, kunde den ophøre, og, naar Børnenes Antal tiltog, igjen begyndes.

Mig skulde dette stedse være en Fornøjelse, som jeg og vil troe, at mine Eftermand ikke vilde undslaae sig for, uden mindste Fordring paa vederlag, at have Opssigt med denne Indretning, naar det blev Præsten overdraget at vælge en Lære-Moder, som eh' alleene forstod at undervise, men og havde de Egenstaber at omgaaes de Unge. Best syntes det at være, at hun fik sin Betaling ugentlig eller waanedlig, og at der i øvrigt ingen videre Forbindelse var imellem hende og Skolen, hun vilde derved bedre oppasse sine Forretninger; og befændtes hun at være uskiftet til Undervisning, kunde Uordenar des lettere hæves, og en anden antages uden videre deraf flydende Uleilighed. Efter Omstændighederne vilde jeg selv paatage mig at paasee Lære-Moderens og Børnenes Forhold, deres Fremgang ic, og ved en egentlig Catechesation giøre dem det forstaaeligere hvad de havde læst.

De faderløse og fattige Børn vilde derved erlange den fornødne Christendoms Kundskab, og deres Ungdoms dyrebareste Tid ikke spildes med nyttig ja skadelig Tidsfordriv, naar de efter

Docto

Doctorens Bevilgning og Vidnesbyrd om deres Svagheds Beskaffenhed, der ikke kunde hindre dem, bleve anviste denne Lære-Anstalt.

Underdanigst

E. Olsen.

At dette Forslag havde sine Grunde, og kunde finde fleeres Bifald, haaber jeg, den gunstige Læser vil tilstaae mig, naar jeg her anfører den Attest af Hospitalets Læge, hvormed min Ansøgning blev bilagt, da han af alle Hospitalets Bectientere best kunde bedømme, hvorvidt dette vilde være givrligt eller ikke, i Hensigt til Børnene, som ere under hans Cour, hvorfor hans Tanker burde i denne Sag gielde mest.

Dette Forslag vil en alleene, fra den moralske Side betragtet, have mange gode Følger, men ogsaa fra den medicinske Side kunde det være af megen Nytte. Jeg ønskede derfor ligesledes, at det fandt den Høye Derections behagelige Bifald.

Kiøbenhavn den 16 December. 1790.

Underdanigst

N. Jacobsen.

Jeg tvivler ikke paa, gunstige Læser! at, naar der paa Hospitalet blev anvist et Bærelse, hertil,



hertil, da man endog kunde være tiemt med et meget lidet, samt det fornødne Brænde, der neppe kunde koste Hospitalet 6 Rigsd. aarlig, om ellers Gonden ikke selv kunde taale at anskaffe det, og der tillige blev gjort en vis Plan, hvorved de Uædelmodige, som vilde bidrage til denne Indretning, kunde see deres velmeente Gaver rigtig anvendte til sand Nytte, at der vilde maaskee findes mange, som glædede sig ved at virke til Oplysning og Sædelighed blandt disse Unge; jeg fordrister mig derfor til at fremsætte disse mine Tanker; de ædelmodige Christne, der vilde yde deres Gaver, tilkommer det med al Rette, at legge en giældende Plan efter deres egen bedre Skionsomhed og Indsigt.

Om man end isteden for 2 Mark vilde ansette Læremoderens Løn til 3 Mark ugentlig, blev den aarlig 26 Rigsd., hvad andre Inventarier angaaer, saasom nogle Bænke og et Bordsamt Bøger til de Unge, hvilke een gang anskaffede kunde vedvare i nogle Aar, og om der endnu skulde findes noget dertil fornødent, blev det dog alt endogsaa i det første Aar kun ubetydeligt. Man forestille sig nu, at nogle begyndte at subscribere sig for 3 a 6 Mark aarlig, og mon der ikke skulde findes dem, der vilde anteaene sig for meere; hvor let skulde man da ikke blive sat istand til at indrette sli en Anstalt? Man uvelge sig en retsindig og vel bekiendt Mand, der vilde paatage sig at modtage Pengene, besørge Udgiøterne med videre; hvor mange skulde der maaskee ikke foruden dem, der havde antegnet sig for noget vist, bidrage med frivillige Gaver, store eller smaa, for at

under

underholde denne ubetydelige Sum, som efter min Skionsomhed aldrig kunde, efter første Indretning, stige til 40 Rigsd. aarlig. Det maatte da være enhver af dem, som hertil vilde yde, tilsladt at besee denne Lære-Anstalt, og forvisses om, at deres Gaver bleve rigtig anvendte, da der desuden, saavel for de udgivne Penge, som for det overblevne, maatte hvert fierding eller halve Mar, offentlig aflegges Regnskab, og Gavernes Navne og Gaver bekientgjøres. Med Fornøjselse vilde jeg paatage mig, hvad herved kunde forefalde af Bestyrrelse og Regnskab, at det ikke skulde blive nogen anden til Ueylighed; i hvilket Fald jeg havde at henholde mig til Indretningens Casser.

I Tilfælde af, at saadan Indretning bestandig maatte ophøre, hvorom man ikke kan have mindste Formodning, og Fonden skulde have nogle Penge oplagte, vilde det vist ikke fortryde de ædle Givere, at disse Penge kom de fattige Lemmer til Gode. Saa ufuldstændige, som disse mine Tanker ere, saa tilgive man mig dog, at jeg ikke her kan legge nogen Plan, da den maa aftales og bestemmes efter Omstændighedernes Bestaaffenhed.

Jeg slutter for denne Gang, gunstige Læser! med at give en kort Underretning om Lemmernes Tilstand paa Hospitalet. Det høystærede Publicum haver ved mangfoldige Leyligheder beviist sin omme Medlidenhed mod sine elendige Medmennesker; men mange, ja den betydeligste Deel

af de Edeltænkende have ikke kiendt Tilstandens paa Hospitalet fra sin sande Side; det bliver derfor en Pligt for mig, at adsprede disse Fordomme, for at lade et saa ædelmodigt Publikum, der ikke bortvender sine Øyne fra de Elendiges Nød, see den i sin sande Stikkelse. Jeg behøver ikke, gunstige Læser! at tage Kunsten til Hielp for at male den slettere end den er, for dermed desmeere at kunde røre de sølsomme Hiertes; Hadde jeg ikkun Øyner nok til at male den, saa slet, som den virkelig er, saa tvivler jeg ikke paa, at den nok selv vilde røre. Jeg vil ikke negte, gunstige Læser! (thi Sandhed er en vigtig Egenskab hos den, der skriver,) at der jo blandt saa stort Antal findes forskiellige Gemytter; men ingen edeltænkende Christen vil derfor holde dem mindre værdige til sin Medlidenhed i deres Kummer, fordi de maaskee ikke have nydt den Dydragelse, som andre, eller fordi deres udbortes Kaar i Verden ikke have tilladt dem den fine og polerede Levemaade; Synet, gunstige Læser! bedrager meget; Dyd og Last blive forskiellig anseete efter deres forskiellige Paaklædning; da endogsaa en ringe Feil hos den Arme bliver en strafværdig Last, fordi den ikke har Fornemhed at pynste sig med; hvo vilde vel derfor erkiende dem usværdige til christelig Medynd, uden den aandelige Stolte, der, ligesom Pharisaeren forduum, er tilfreds med sin egen Nærfærdighed, og lader vor Herre vide, at han er ikke som andre Mennesker; og glemmer den ydmyge og sagtmødige Forsoners Exempel, der venlig annammede Syndere, skionk han var helligere end noget Menneske? Men den gunstige Læser maa ikke tænke, at jeg gjør mig

mig Umage for at skiule grove Laster; nei! til  
 Justitiens Ære, maa man bekiende, at den ikke  
 taaler nogen blant Lemmerne at tigge, og  
 drikke sig fuld, uden at de straffes med Fængsel  
 og Tugthuus, langt mindre, at nogen blandt dem  
 stæler og fylder sig paa andres Bekostning.  
 Men lad være, at der findes mange paa Hospitalet  
 af dem, som man pleier at henregne til den ringe  
 Klasse, hvis Kaar have været uanseelige, hvis  
 Sæder og Levemaade ikke efter den forfædte Ver-  
 dens Smag, saa kan jeg tillige forsikre, at der  
 blandt dette store Antal findes mangfoldige bra-  
 ve, retsindige og veltænkende Mennesker, der i sin  
 Tid have været agtbare og vinskibelige Borge-  
 re i Hovedstaden, der maaskee have giort Staten  
 langt mere Nytte end mangen een, der ophøyes  
 med en Ægt og Ære, han ikke har fortient. Den  
 ublide Skiebne, der saa ofte trodser den Dueli-  
 ges ivrigste Bestræbelse, har omsider, efter megen  
 Gienvordighed, drevet mange af disse til at søge  
 Tilflugt paa Almindelig Hospital, naar mangt  
 et egennyttigt og skadeligt Lem i Staten, ved  
 sammes Yndest, har været betryget derfor. Jeg  
 beder derfor den gunstige Læser ikke lade For-  
 domme og vrangne Forestillinger betage sig de vær-  
 dige Tanker og den Ægt, som man skylder den Bra-  
 ve, den Rettskafne, den Erfarne, enten han er  
 klædt i Purpur eller Pialter; thi mange af de  
 agtbare Borgere, som nu nyde baade Ægtelse og  
 Velstand ved heldig at drive deres Profession og  
 Næring, har ligesaa lidet Forskrivning paa denne  
 Lykkens bestandige Gunst, som hine, og skulde man  
 derfor tabe sin Værdighed, fordi man tabde sin  
 Lykke, og skulde ikke Alderdommens graa Haar

heller forhøje deres Natelse, end de skulde forrin-  
 ge den. Man tænke sig nu disse mange Menne-  
 sker, som Armod og Mangel har drevet til at  
 søge Hospitalets Hielp; nogle af dem have 2  
 Mark ugentlig, andre mindre lige til 8  $\text{ß}$ , og en  
 stor Deel slet intet uden den blotte Huuslye, og  
 lidt Varme mod Vinterens Kulde. At dette, i  
 Almindelighed betragtet, jo er en priselig Under-  
 støttelse, som man tillige maa skatte som en værdig  
 Frugt af Christendommens milde og ædle Tænke-  
 maade, er unegteligt; men lige saa vist er det og,  
 at den allene ikke kan betryge Lemmerne for yder-  
 lig Armod og den dræbende Hunger. Saa-  
 længe den Fattige paa Hospitalet nyder sin Hel-  
 sen og kan faae klækkeligt Arbejde, kan han gier-  
 ne undgaae at lide Nød, og er altsaa ikke at ynke,  
 omendskiøndt han intet nyder af Stiftelsen, og  
 saaledes ere der vist mange, som kan leve langt  
 bedre end de, som have 2 Mark ugentlig; og at disse  
 kan komme til at lide Nød, skjøndt de ere best af-  
 lagte, kan uden Vanskelighed indsees. Man  
 forestille sig engang, det Erfarenhed viser paa Ho-  
 spitalet med mange Exempler: at Svagheder,  
 Gigt, Smerter, Rørelser, hvorved baade Hænder  
 og Føder blive aldeles kraftløse, antaster disse og  
 setter dem ud af Stand til at arbejde; de skal klædes  
 og fødes, men kan intet fortjene; hvortidet til-  
 strækker da deres 2 Mark til en heel Uge. Man  
 ynker en Arestant s. Ex. i blaae Taarn, som  
 har kun 4 $\text{ß}$  daglig! men han kan tigge i Nøe uden at  
 blive opbragt, og kan nyde det heele til Føde;  
 men hvormange Udgifter skal ikke bestrides af  
 hines 2 Mark ey alleene til Reenslighed, Skoe

og Klæder men til meget andet, der foresalder mon da disse ikke ere meget at ynke.

Men man tænke nu, naar denne Skiebne rammer dem, der have mindre, eller slet intet af Stiftelsen til Underholning; Kræfterne forsvinde, Legemet udtøres, Gigt, Krampe, og mange slags Svæbheder og Smerter angribe deres gamle og skrøbelige Lemmer; der nedlegge dem paa et bedrøveligt Syge-Leye mellem de andre fattige, hvor den eene ikke kan række den anden Haanden med en Smule til Hielp. Hvor mange af slige Beklagelige haver jeg ikke seet ligesom at staa færdige til at vansmægte, naar de med vee-modige Laarer have bejamret sin Elendighed, at de ikke have høvt noget at æde paa anden eller tredie Dag? og hvem seer dem, hvem hører dem i slig Tilstand, uden de, hvis Hierte med denne idelige Bane er bleven ligesaa haart til at føle, som deres Eone er uformuende til at hielpe? hvo veed vel, hvor mange af slige Gamle, Svækkede og Udtærede der maae omkomme af Hunger og Sult? det falder vel noget haart at sige, men der er dog saa mangen Sandhed, der falder haard, men er dog Sandhed; naar saa skrøbeligt Legeme tidt og ofte maa hungre, og det lidet, det nu og da kan faae, er tørt Brød, haard og ufordøyelig Spise; da de ikke have Formue til at anskaffe sig bedre; mon da ikke det svækkede Legeme snart maa blive et Kov for Sygdoms og Dødens overlegne Magt; og hvor saa af disse Beklagelige og Ynkverdige naaer den Lykke at blive forstøttede til St. Hans Hospital, hvor deres tunge Kaar kunde blive formildede.

Sandt

Sandt er det, at Sygstuerner paa Almindelig Hospital, der giver den Forskægning, som en Patient bør have, skal modtage de syge Lemmer; men det gielder ikke om dem, som have incurable Sygdomme, og er da dette en Sandhed, hvormeget er det da ikke min Pligt, at jeg viser disse elendige Menneskers Tilstand fra den sande Side, da vrangte Forestillinger om Hospitalets Forsætning har skilt den for mange fromme Menneskenner, der havde baade Villie og Evner til at lindre Bedrøvelse, stille veemodige Sukke, og maaskee redde Mennesker fra Døden; hvor tillidsfuld tør jeg derfor ikke haabe, at mange af dem, som have denne Verdens Guds og seer sin Broder at lide Nød, ikke vil Lufte sit Hierte til for ham; hvormange der nyde Sundhed, Velstand og glade Dage, skulde ikke føle sin Lykke, med ydmyg Taknemmelighed mod det algode Forsyn, og vise sin Erkiendtlighed ved at meddeele den Arme, der er underkastet Sygdom og Smerter, Nød og Armod, og henlider baade Dage og Nætter i Glendighed og Jammer; hvor saligt er det da derfor ikke, hellere at give end at tage! Der gives da mange Tilfælde paa Almindelig Hospital, der gjøre Lemmerne til uakvordige Gienstande for christelig Medlidenhed; og for disse er det jeg taler, og beslutter derfor min Opmuntring med Frelserens Forsikring, Salige ere de Barmhiertige, thi dem skal vederfares Barmhiertighed.

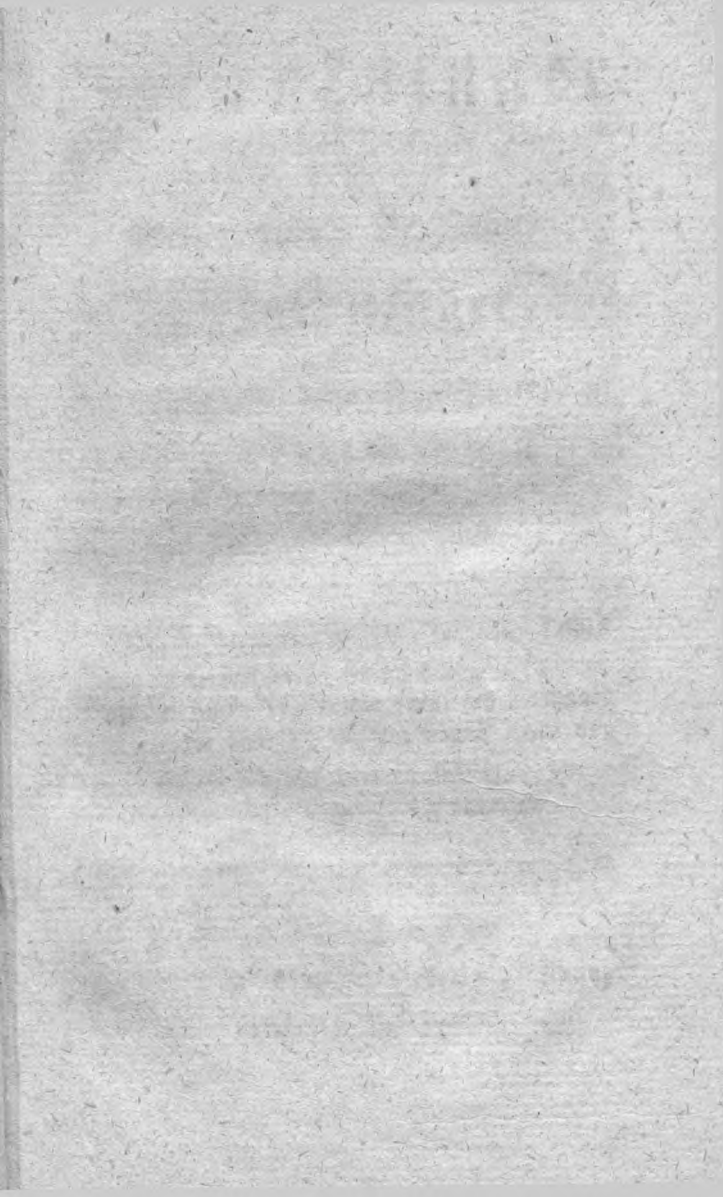
Jeg fremlegger nu underdanigst disse faa Glæde for det Høiførede Publicum, og beder at man vil høre over med mine ringe Evner, og

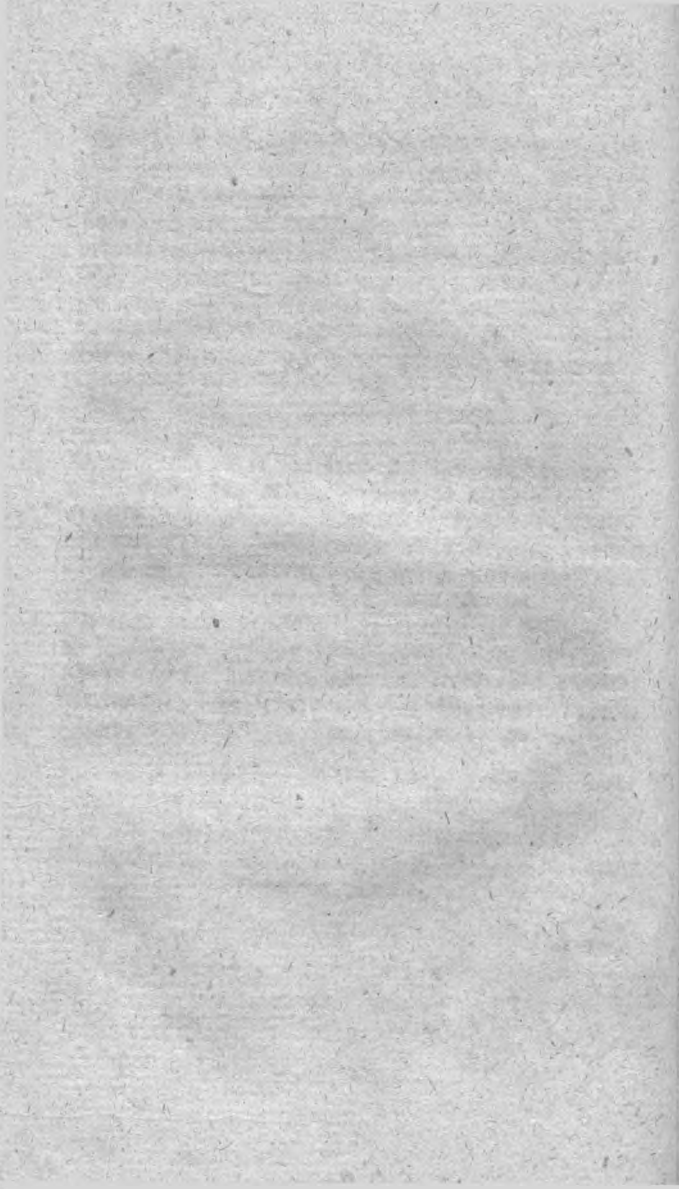
de mange Ufuldkommenheder og Mangler, den Indsigtsfulde opdager. Jeg har ikke skrevet for at vise mig, eller at fortiene noget dermed; Ere eller Fordeel har ikke været mine Hensigter. Sandelig jeg skulde ikke have fordristet mig til at skrive offentlig i mit eget Sags, langt mindre i et fremmet, og allermindst i en saa slibrig Sags, hvis jeg ikke havde anseet det for saa hoi Nødvendighed, at baade Pligt og Samvittighed opfordrede mig dertil. Jeg haver, gunstige Læser! fremsat alting efter den mueligste Oplysning, jeg kunde faae, flere og vigtigere Poster skulde jeg vist have anført, om den ikke var under visse Omstændigheder saa vanskelig at erhverve; der hører vist meer til, naar man vil skrive offentlig, end blot Overbevisning hos sig selv om Sagens Rigtighed; men saadan Oplysning er dog vel med Eiden at bekomme. Jeg haver gjort mine Betænkninger; den gunstige Læser giore efter bedre Indsigt og Domme. Kraft sine! og omendskint man kunde vente baade noget meere og bedre af den, der skrev om Almindelig Hospital, saa undskyldde man mig dog, at jeg ikke kan see længere end mit Syn rekker; men hvor måtte og unødne mine Tanker end ere, tør jeg dog haabe, at de faa tiene til sine Hensigter, nemlig at give Anledning til grundigere Eftertanke; og de ere det, der skal giore Forbedringer. Af en Gnist kan blive en Flamme, af en Kiærne kan blive et Træ; det bestyrende Forsyn udfører store Virkninger af ringe Marsager; haar være derfor alt anbefalet til Bestyrelse efter sit Dyemed. Jeg tilstaaer, gunstige Læser! at jeg har gjort et forvovent Skridt, da jeg har fremtraadt saa fripostig med en Sags,

som



som ikke er saa aldeles ligegyldig, da jeg dog vist maa vente, at mange med spidsfindig Bittighed, Skarpsindighed og lovkyndig Indsigt vil opstaae mod mig, ja maaskee anfælde mig, som den, der har fornærmet Retfærdighedens Love, og hvor lidet bebæbnet er jeg at møde til saadan Kamp; jeg maa derfor, førend jeg bliver udfordret til sliq en Strid, reent ud erklære: at Lov eller Forordning haver jeg ikke lagt mig efter, men under dette mit Arbeide har denne Tanke stedse smigret mig, at jeg fulgte Fornuft og Billighed, som ere Hovedgrundene til alle Love; og har denne Tanke været saa falsk at bedrage mig, da maa jeg søge taalmodig at bære de onde Følger af dens Bedragerie. Mangen Sandhed er desuden farlig nok, skjønt den ikke er i Foreening med Overtrædelse af Lovene; den taalder man ofte ikke at høre, langt mindre at see paa Prent; skrive ikke saa, sagde de Vanartige fordum til Pilatus da Sandhed og Dyd bleve begge fæstede til eet Kors; men de maatte dog, til deres egen Besskæmmelse, see Sandheden at staae der; thi svarede han: Det jeg skrev, det skrev jeg.





# Betænkninger

over

## Belærværdige Hr. Olsens Beskyldninger,

Som ligge skjulte i hans: Faa Tanker til  
grundigere Estertanke om muelige For-  
bedringer paa Almindelig Ho-  
spital.

---

Den første Part tager jeg, fordi jeg kaldes  
Love, den anden skal I give mig fordi jeg  
er stærk, den tredie fordi jeg formaaer  
meere end I, dersom nogen rører den  
fjerde, skal han faae en Ulykke!

Phædrus.

---

---

K i o b e n h a v n,

Trykt hos L. N. Svares Enke i store Ranni-  
kestrædet, No. 39.

# Bestenfalls

1773

Vertrag des Herrn

Bestenfalls

Im Jahr 1773 den 15ten Junii  
wurde zwischen dem Herrn  
Bestenfalls und dem  
Herrn

Der Herr Bestenfalls hat  
sich verpflichtet den  
Herrn Bestenfalls  
zu zahlen

Bestenfalls  
1773

**V**ed at læse Bælværdige Hr. Olsens: Saa  
Tanker til grundigere Eftertanke om muelige  
Forbedringer paa Almindelig Hospital, hvora  
af Fordeelen tilfalder Hospitalets Fattige,  
tilstaaer jeg aabenhiertig, at jeg neppe kun-  
de bare mig for at lee, da jeg saae, at Hr.  
Forfatteren havde tilegnet S. T. Grev von  
Osten og den hele Magistrat dette Skrivt; thi  
da disse udgiøre Directionen, saa faldt det  
mig ind, at de alle nødvendigen maatte have  
den nøyeste Kundskab saavel om Hospitalets  
Mangler som Fordeele; og altsaa Manglerne  
afhiulpsne, uden at offentlig Klage skulde minde  
dem om sligt; og derom bør man jo aldeles  
ikke at tvivle, da de alle ere bekiendte for re-  
delige og retskafne Mænd, der umuligen ville  
lade sig nsie med at see med andres Dine  
eller ved Regnskabs-Revisioner lade sig nsie  
med at see, om Hovedsummen er rigtig sam-  
menregnet.

Men ved nøiere Eftertanke fandt jeg dog nogen Rimelighed deri. — Umueligt er det for den Høie Direction at indsee alle Mangler eller, om jeg saa| maa tale, alle muelige Kunstgreeb, om nogen der havde Sted. Directionen bestaaer af indsigtsfulde og retskafne Mænd, men de ere, som Hr. Forfatteren tilstaaer, Menneſker, og altsaa ei kunde oversee alt, ja maaskee ikke engang det, som den, der hver Dag seer Dmgangsmaaden paa dette vigtige Hospital, hvortil Stadens Indvaanere aarlig contribuere saa store Summer, i den Hensigt, at deres gamle, syge og fattige Medmenneſker ei skulde plages af Hunger og fortærende Kummer. Hensigten er ædel, men Spørsmålet er: opnaaes den i den Grad, den kunde og burde? Herpaa kan dog vel uden Forbrydelse i det mindste tvivles. — Men, maatte man spørge: hvorfor fremkommer Præsten paa Hospitalet med slike Projecter om Forbedringer, og det offentlig i Trykken? og hvorfor har ei Inspecteuren fremsat disse Forslage for Directionen? Det er dog vel værd at eftertænke! Det har maaskee sine vigtige Grunde. — Men hvorfor hans Belærbarhed ei vil reent ud med Sproget, og fordølger saa mange Sandheder, hvorom han dog vel maa være vidende, som Præst paa Stedet,

begri.

begriber jeg ikke. At han er redelig sindet, men tillige frygtfuld for at støde Bedkommende for Hovedet, synes man at spore af hans Skrivemaade. Hvorfor fremsætter han ei de Sandhedeer ligefrem, som ere saa beviislige. Nu til Sagen: den angaaer alle Stadens Indvaanere, men især de Fattige; og hvortør sige sig fri for at blive fattig?

Hr. Inspecteuren paa Almindelig Hospital er jo en paapasselig Mand, der nøie agter paa alle Fordele; men maatte man sige: hvad kan han gjøre for, at Hospitalet ei kan rumme alle, som trænge dertil? Vi saae jo i sidste Vinter hans Omhyggelighed i Aviserne for de Syge; og mon det var hans Skyld, at ingen Mand i Byen vilde eller kunde for en kort Tid skaffe Bærelser og Senge for saa mange Syge? Vil man gjøre denne Indvending: hvorfor overlod Inspecteuren ikke selv nogle af sine mange Bærelser til sligt Brug, da han endog synes at have bemægtiget sig flere Bærelser end ham ere tildeelte, som f. Ex. et Bærelse paa to Fag, med Nummer 12. paa, i tredie Etage, hvor hans Kosnes Søster ligger om Matten, og et dito i samme Gang, hvor kun giemmes Sukker og Kaffebonner, m. v.; da haaber jeg, Hr. Inspecteuren selv kan besvare sligt. —

Imidlertid



tid maa man taale denne Indvending, at havde det været sand Alvor, saa var det jo langt fornuftigere at leie saa mange Senge, som alletider kunde faaes, NB. om det ikke skulde være sandt, som der siges, at der blev laant Senge fra Wartov Hospital, for at skaffe hastig Redning, men kom dog ikke til Brug, efterdi Bærelserne vare optagne til andet Brug.

Widelyst er just ingen Last. — Om nu Publicum, som aarlig maa betale saa meget til Hospitalet og Fattigvæsenet, fik det Indfald at forlange rigtig Regnskab for sammes Anvendelse, mon dette kunde være nogen Forbrydelse? og om nu een og anden, der havde nogen Kundskab og Bekiendtskab paa Hospitalet, tog sig den Frihed at udforske, om Regnskabet i et og andet Stykke havde sin Rigtighed, vilde det dog vel kunde tilgives ham?

Var det f. Ex. en Forbrydelse, om man i.) vilde spørge Portneren og Kudsken, hvorfra Inspecteuren de forrige Aar har faaet sit Brænde, samt Bægteren og Gaardskarlen, om de have baaret Brænde op fra de Fattiges Brændestabel til Inspecteurens mange Kaffelovne? (NB. i Aar, veed jeg, han nylig har kjøbt 10 Favne) samt! hvorfor nu omtrent i 6 Aar maaskee henved 100 Favne  
Bræn-

Brænde have stødnet i Kieselberen under Kirken, og der næsten er optraadnet; da dog kun saa overmaade knap Brænde uddeeles til Stuerne, saa at de ei faae meere om Ugen til hver af disse høie og lange Stuer i 4de Etage, med een Kaffelovn, end 12 Stykker smaabuggen Brænde og en liden finlapper Spand fuld af Steenkul, og i de haardeste Vintere dobbelt saa meget, da dog baade Steenkul og Brænde er tilfalds. Den der kun har oplevet 10 Vintere, indseer uden stor Besværlighed, hvormeget saa lidet Brænde og Steenkul forslaaer til saa store Værelser, især paa den øverste Etage oppe under Taget, hvor man ud til Gaarden har Nordost-Bind og Kulde ligesaa Stranden, men fornemmelig maae man betragte, at de, som skulde nyde got af denne elendige Varme, ere gamle, udlevede, syge og sultne eller halvdøgne Mennesker, hvoraf nogle dog kunde fortiene sig lidet til Hielp til Livets Opbold, dersom ei Kulden aldeles tvang dem til Sengen. Derimod har Inspecteuren 25 Rigsdlr. aarlig til Brænde og Lys til den Stue, hvor Directionen, dog kun ved høilys Dag, kun eengang om Ugen, og kun en halv, en heel, eller høist halvanden Time er forsamlet. Kunde Directionen ei forsamles i et af Inspecteurens

varme Bærelser? thi hverken hans Kaffelovne eller Skorsteene mangle overflødig Brænde. Til at koge Thevand og til Vask købes ti Favne Fyrrebrænde, som dog langt fra ei forbruges, da man dertil bruger Steenful, og disse kun antændes ved nogle faa Vinde Fyrrebrænde; altsaa gaaer disse ti Favne Fyrrebrænde ei dertil, men hvorhen? Forlad mig, Læser! om jeg ved dette og flere Steder nitrer den Tanke, at neppe en eneste af disse fattige og elendige Lemmer torde sige sin Meening eller rettere Sandheden reent ud, dersom Directionen foretog sig at holde Forhør over saadanne Poster; men af Frygt for at blive lagt Mærke til, vilde maaskee de fleste tie; dog Sandheden vil vel komme for Dagen.

2.) Om man spurgde: hvem der har Forbeelen af Liigkisterne. Jeg har hørt, Inspecteuren besørger dem giorte; dertil købes Bragbredder af det usleste Slags, maaskee til i Rigsdlr. Tyltet; men Bredder af Stalde og nedrevne Vandhuuse, som vel have tilhørt Hospitalet, maae ogsaa tiene dertil; o hele Breder giennemskiares, og deraf maae Snedkerne skaffe 4 Liigkister, som altsaa maae sammenslikkes af Stumper og Stykker og neppe kan holde, medens Ligene komme paa sit Sted, da man med en Finger kan sønderknuse Laaget;

og for en saa sammenstykket Liggeliste faaer Snedkerne ei meer en 20 R.; og dog vil man sige, at Hospitalet maae betale 1 Rigsdlr. for hver Kiste, som neppe efter min nu giorte Regning burde komme paa 3 Mark. Stykket. Dette er dog ei heller saa liden Profit imellem Aar og Dag, da derfra ei allene beserges Kister til dette Hospital, men endog til alle Fattige fra Byen, som beserges begravne paa Fattig-Kassens Regning. Men endnu mere; naar der f. E. bliver giort Kister til andre, som for Betaling have ligget paa Hospitalet, og enten af deres Venner eller af Laugene beserges begravne, og saadan en Kiste bliver giort til 10 Rigsdlr., og Snedkerlennen f. E. betales med 10 Mark, Bredderne med 2 Rd. hvor blive da de 6 Rigsdlr. 2 Mark af? mon de ligesom de andre for en Sikkerheds Skyld falde i Inspecteursensomme, eller komme de Hospitalet til Indtægt. Behøvede Fattigvæsenet ei selv disse Penge, troer jeg ganske vist, at Snedkerne nok kunde trænge til dem, da det er deres Sved og Møie, som fortjener dem. Thi efter min Skionsomhed maa det vel quæle al Drift og Eyst til Virksomhed, naar Overdaadighed fortærer Frugten af den Windskibeliges Møie.

3) Om man spurgde: Hvorledes gaaer det til med Lemmernes Liigkasserbøger (thi mange findes dog paa Hospitalet, som have sat i Liigkasserue) naar de ei længer selv kan holde dem; men maae overlevere dem til Inspecteuren? Om nu saadan et Lem dør f. E. 2 Maaneder derefter, saa bliver vel Næsten rigtig beregnet Hospitalet til Fordeel, og ei affortet meere end netop det udlagte for bemeldte 2 Maaneder? Man tvivler, naar man ingen Visshed har.

4) Om man tog sig den Frihed at spørge: om ogsaa, ved hvert Dødsfald, ethvert Nummer igien rigtig bliver besat, eller rettere: om de Ugepenge, som den Afdøde har nydt, strax bliver en anden til Deel, da man ei fordrer Attest om slige Dødsfald enten af Præst eller Doctor; samt hvoraf den besynderlige Forskiel kan komme, at en gammel Kone, som næsten bestandig holdes ved Sengen af vensynlige Sygdomme, ikkun har 8 β. ugentlig; da en anden, som uden Tvivl ei saa længe har været et Lem paa Hospitalet, kan gaae ud og forhverve sig noget til Livets Ophold, har 2 Mark ugentlig? Mon det ei var bedre, om Præst og Doctor toges i Raad med ved slige Ugepenges Uddelinger, da Hr. Inspecteuren ventelig  
ei

ei har Tid til saa noie at overveie flige formeentlige Smaaeting?

5.) Siden man seer af Velærværdige Hr. Olfens Tanker til grundigere Eftertanke, at Hr. Inspecteuren har saa mangfoldige Bærelser, at han endog har flere end baade Lægen, Præsten og Spisemesteren (hvilken sidste dog nok behøver temmelig Plads til Victualier m. v., hvormed han nødvendig maa være vel forsynet,) saa troer jeg, at man med god Grund tør spørge: hvorfor og hvorledes har Hr. Inspecteuren faaet disse mange Bærelser, endog de mageligste? Man kan maaskee svare mig, Inspecteuren var den fornemste Person i at tildeele Betienterne Bærelser; han kiendte sin egen Værdighed, at ham tilkom ligesaa meget alleene som 3 af de fornemste Betientere tilsammen, efterdi han udvalgte den ene Ende af Hospitalet til sin Residents, og indrettede den anden Ende til de andre Tre, samt forsynede dem saavel med Ureenlighed og Grant, at man af alt kan spore saavel hans store Bessedenhed mod sine Medbetientere, som den Agt, han føler for sig selv.

Men er dette Grund nok til Undskyldning mod de grove Besskyldninger, som Præsten Hr. Olfen gjør Bedkommende i sine saa Tanker, naar han siger, at ei allene Fattige,  
men

nu endog Haandverksvoende fra Laugene og andre particulaire Syge ere afviste med det Svar, at der ikke var Plads, da dog Kongen har anvist dem Almindelig Hospital; hvorefter mange maaskee ere omkomne, da de ikke vare betænkte paa anden Tilflugt, og dette alt, fordi de Bærelser, som vare indrettede til Beboelse, vare optagne til Sand, Koste, Brænde og Steenkul, paa det de Bygninger i Gaarden, som dertil vare bequemme, skulde indrømmes Inspecteuren til Heste og Vogne? Hvad skal nu Majestæten og Borgerne tænke om saadan en Handlemaade? Hvo som ikke redder et Mennekses Liv, naar han kan, siger Cicero en Hedning, han gjør det samme som om han slog ham ihjel. Og hvo skal da bøde for saa mange unge nyttige og virksomme Mennekses Liv?

Nu noget angaaende det usle Kiøkken, som er indrettet for 700 a 800 Lemmer, og er dog kun paa eet Fag. Man maa hvilegen forundre sig, naar man læser, at Hr. Olsen ønsker dem, som en Forbedring, Portnerens Kiøkken paa 2 Fag med Borde og Ketterbænk; hvem i Verden skulle have faldet paa, at Portneren var tildeelt et bedre, og dobbelt saa stort Kiøkken med Bequommelighed, end de mange hundrede Lemmer, for

hvis

hvis Skyld dog Hospitalet er indrettet? det var dog Umagen værd at tage saa priselig Indretning i Dieslyn for at see den store Omhu, man bærer for de Fattige.

6.) Om man end videre tog sig den Frihed at spørge: hvorsfor Eigene ei forundes saa meget Jord, de kan skules i, da der dog er Rum nok paa Kirkegaarden, dersom der ikke bestandig blev gravet paa een Plet for at spare paa Græsning, hvoraf ogsaa kan høstes Fordeel. Liigbærerne og Kirkegaarden vidne herom.

7.) Hvorledes tænker man for de Fattige, som ere Hospitalets sande Gienstande? Tages Fornuft og Billighed i Raad med? Man seer det formodentlig i de tvende Gaardskarles Exempler. Bægteren skal være Bægter om Natten og Gaardkarl om Dagen, og for Bægtertienesten faaer han ugentlig 5 Mark 8  $\frac{1}{2}$ . Koster det ikke saa meget at vaage paa Almindelig som paa St. Hans Hospital, hvor Bægteren faaer 8 Mark ugentlig, som dog gaaer af samme Kasse? eller har han for de 2 Mark 8  $\frac{1}{2}$ , han har mindre, kjøbt sig Frihed at sove endeel af Natten bort og overlade Hospitalet til vor Herre? Han skal være Gaardskarl om Dagen tilligemed en af Lemmerne for 6  $\frac{1}{2}$  ugentlig. Mig synes ei, man her har tænkt ret dybt i Tingen. Jeg tilstaaer vel, det



det trætter et dyrebart Hoved langt mindre at  
 bruge Magtsprog: sic volo, sic jubeo, stat  
 pro ratione voluntas, end at raadføre sig med  
 Billighed. Men grundigere kunde man tæn-  
 ke ihenseende til den tredie Gaardskarl, den  
 saa kaldte faste Gaardskarl, Ober-Gaardskarl,  
 eller, om man heller vil have det saa, General-  
 Obergaaardskarl; der har man virkelig ret  
 spændt Tankerne an, saa der maa bruges al  
 Fornuft, naar man vil indsee dette sindrige  
 Anleg. Jeg holder mig til Hr. Forfatterens  
 Ord i hans saa Tanker; han siger, at denne  
 Tjeneste kunde gaae ind, da man kiender ham  
 som Kudsk, og ikke som Gaardskarl, eller ont  
 der endnu behøves en tredie, kunde han jo  
 faaes fra Stiftelsen selv for 6  $\text{R}$ . daglig, og  
 saa, meener han, kunde de 5 Mark 8  $\text{S}$ . ugent-  
 lig spares, og endda meere blive giort til Hos-  
 spitalets Reenlighed; en Tanke, der er ligesaa  
 fornærmende som beskyldende, at der hverken  
 sees paa sand Dekonomie, eller Bedkommende  
 beopagte sine Pligter. Dog det maae jo  
 engang være Directionen forestilt, at saadant  
 en Gaardskarl var høist fornøden; og de sam-  
 me vigtige Grunde, som da bestemte ham til  
 dette vigtige Embede, maa ogsaa nu betrygge  
 ham deri. Naar f. E. Inspecteuren, som  
 har Forestillings Ret, og best burde kiende  
 til

til Hospitalets Trang og sande Vel i alle Henseender, fremlegger sine grundige Tanker til Bedømmelse, uden mindste Tvivl om, at saasom de ere hans, de jo maae bifaldes; naar han s. Ex. har forestillet, at Hospitalet maa have en Gaardskarl fra Byen, som er ung og stærk og kan gjøre det sværeste Arbeide, og saa kan det være tient med ham, naar man betaler et pr Lemmer lidt for at hielppe ham. Her var jo baade Forstand og redelig Midkierhed i Ordene; hvo vilde ikke med Taknemmelighed bifalde dem? Men saa vist sont det er, at man kan tænke for meere end Een, saa let er det af Hr. Olsens Tanker at forledes til at troe, at, dersom Inspecteuren har gjort saadan Forestilling for Hospitalet, da har han tænkt mere for sig selv end for det; thi naar han skulde have en Kudst, maatte han være ung og stærk; en Hospitals Lem skikker sig ei vel til at sidde paa Bukken; men saadan Gaardskarl kan man ei have ringere end 8 Mk. ugentlig, og en Kudst kunde heller ikke tiene ringere; hvilken det kunde være gandske ligegyldigt, om han tiende som Kudst eller Gaardskarl. Følgen bliver da unegtelig, at Inspecteuren kunde have ham for lidet eller slet intet, naar han istedet for Gaardskarls Arbeide gjorde Kudstetieneste. At disse tvende Poster

colli-

colliderer saa meget med hverandre, at det ene maa forsvindes, naar det andet skal forrettes, indsees let; og tvivler man derom, da vil Erfarenhed lære det, naar Sagen bliver undersøgt.

Man maae man prøve saa meget for mig man vil, og bruge alle Kneeb og Fordreininger, der kan gjøre Hiernen saa fornyet, at man seer Alting bagvendt, saa skal man aldrig faae mig til at troe andet, end at jo Fattigvæsenet har lønnet Inspecteurens Kudsff; thi er det sandt, at enhver af de andre gjør meer end han, og man kunde faae en Tredie fra Hospitalet for 6  $\text{Rd}$ . daglig, som er aarlig 22  $\text{Rd}$ . 4  $\text{Mk}$ . 8  $\text{S}$ ., men man i dets Sted har betalt den anden med 69  $\text{Rd}$ . 2  $\text{Mk}$ ., saa har jo Fattigvæsenet unøgtelig aarlig betalt 46  $\text{Rd}$ . 3  $\text{Mk}$ . 8  $\text{S}$ . for intet; og har denne Oberggaardskarl været blot Kudsff og slet intet gjort for Hospitalet, som han heller ikke kan, naar han skal fiøre og reise bort med Inspecteuren, da man ei veed, at nogen i hans Sted er bleven constitueret, saa kan jeg aldrig see andet, end at jo Fattigvæsenet er bleven bedraget aarlig for 69  $\text{Rd}$ . 2  $\text{Mk}$ ., som i 10 Aar udgjør 693  $\text{Rd}$ .; en artig Summa paa en Gaardskarl aleene; thi at tage Gaardskarlen fra Hospitalets Tjeneste til at være sin Kudsff, give ham et eget Bærelse og Brænde af Hospitalets,

er

er endnu værre, end at tage 8 Mk. ugentlig fra Fattigvæsenet og ingen Gaardkarl holde. Den Hoistarede Læser seer vel heraf, at jeg ikke her gjør nogen Beskyldning; jeg henholder mig kun til Præstens Ord, og gjør mine Betænkninger derover og Slutninger deraf; og henstiller derfor Sagen til en nøisagtig Undersøgelse, som ingen tvivler paa, man jo vil beordre i saa vigtige Tilfælde.

Hvo vil vel formaste sig til at puffe hers paa? man kan jo svare: det er baade forestillet og bevilget; men saa maa man spørge: om det er bevilget, at Hospitalet skal have en Gaardskar, eller Inspecteuren en Kudsk? Hvem har berettiget Hospitalets Foresatte, som Bestyrere af Kongens og Byens Penge, at de skal betale en Gaardskar saa meget, naar de kan have ham for mindre end en tredie Deel, og hvor tør Inspecteuren give ham andet Arbeide eller tage ham bort fra Hospitalet, naar han er antaget, som nødvendig til dets Tjeneste. Hvor kan man vel i en Række af Aar see ægiennem Fingre med saadanne Misbruge, og hvo skal da nu værges for slige og andre snedige Indgreb i de Fattiges Penge. Nu indseer jeg Grunden til, hvorfor de andre Hospitalets Betientere, s. Ex. de

B  
andre

andre Gaardskarle og Kirkepiggen, maa knibes til det yderste, at der kan blive nok tilovers for andre; thi ellers vilde det faae en alt for hastig Ende. Saaledes kunde man tænke, og Tanken dog være grundet, indtil Undersøgelse afgier, om Præsten Hr. Olsens Tanker ere sande eller ei, hvilken Undersøgelse man for Publici Sikkerhed inderlig ønsker.

8.) Har man efter foregaaende Poster Marsag at tvivle og spørge, kunde man vel og have Grund til at være nysgierrig efter at vide, hvormegent Sæbe man paa bemeldte Hospital forbruger om Aaret; om det bliver Oldfruen tilveiet, og om hun giver sit Bæviis for det modtagne. Tilgiv mig, Læser! at jeg taler herom! det er virkelig ikke saa ubetydelig en Post, som man maaskee troer. Efter Hr. Olsens Tanker kan man formode mange Ting, skient han ei har talt om denne og flere Postter, som virkelig nok burde have været berørte; men det lader til, han har været frngtsom, og ei tordt skrive reent ud; maaskee han har været bange for Had og Forfølgelse, eller for at blive standset i sin videre Forfremmelse og timelige Lykke; dog, sliq Frngt er virkelig her utidig.

Sagen er sandelig betydelig; den angaaer Kongen og alle Hovedstadens Indvaanere, som aarlig maac yde saa betydelige Summer til Fattigvæsenet; og dog klages stedse, at disse Summer ere utilstrækkelige; og dog maac saa mange Fattige, Syge og Elendige lide Hunger, Kulde og Mangel i den høieste Grad.

Gyselig og for den Mennekelige Følsomhed afskyelig er allene Tanken om, at een Mand skulde berige eller mæske sig paa saa mangfoldige Elendiges Bekostning; himmelraabende er den Synd: uden Medynk at see sin Broder henstyrte af Mangel og Sygdom, naar man kunde redde ham paa sin egen Bekostning, end siige paa andres. Men, Høistærede æser! Ligesom en Slaaer bliver tilsidst ufølsom ved Banen, saaledes bliver undertiden den Mand, som daglig seer sine Brødres Elendighed, omsider saa haard, at, om endog Hundrede henstyrte paa een Dag, rører det ham dog ikke. Dog uvardig til det mennekelige Selskab maa vist den Mand være, som, endog midt iblandt Giestebude og Livets henrykkende Glæder sammendnygede, aldeles kunde forglemme sine Pligter imod de Elendige, som saa at siige, laae for hans

Fødder og tiggede om en Smule Brød, der kunde falde fra hans rigt besatte Bord, om det endog var hans eget; men endnu meere uærdig maatte han være, dersom han, kun som Forvalter, nægtede dem den Bederqvælgelse, hans Herre havde befaleet at tildeele disse Unkværdige, blot for at feede sig selv og sammenskrabe syndige Rigdomme.

Men hvorhen leder mig mine Betragtninger, og hvor vil jeg hen med slige Tanker? Saadan et Uhyre kiender jeg ikke; men af Historien veed jeg, der har været en Nero til, altsaa kunde dette og være mueligt; dog! gid det alt maatte være en blot Idee eller Drøm! saa vaagner jeg atter og begynder igien hvor jeg slap i mine Betænkninger.

Jeg tænker f. Ex. hvor mange Allen Lærret behøves der til hver Særl for Patienterne paa Almindelig Hospital? Man vil nok svare mig, der burde være 5 Allen i hver, naar de skal have den behørigte Varme af dem. Dette skeer vel og; hvis ikke spørges, hvorfor og hvorlænge har de ei faaet 5 Allen til hver Særl, da Rygtet siger: der gives kun 4 Allen til hver? Jeg setter nu, det forholdt sig saaledes, hvad kunde da ei vindes, naar 4 a

500 flige Særke forfærdiges om Aaret? jeg mener ungefær 120 Rd. 3 og gaaer det saaledes dermed, kan der jo og anseelig profiteres paa Lagener, Waar og Fjld til Sengene m. vid., kort sagt, alt hvad som kan give Penge?

Ingen Fornuftig ansee denne og fleere Poster for Bagateller! Det er ingen Saa for en Velhavende at oversee Smaating med Ligegyldighed; men de Fattige, Enge og Mednyktsværdige glæde sig maaskee ofte meer ved 4 B. eller Bærdie derfor, end nogen kan forestille sig; det maa altsaa heiligen bedrove dem, naar de see en rig Mand mæske sig, at jeg skal tale saa plat, paa deres Bekostning, eller maaskee paa een Dag ved Overdaadighed og Traktementer bortøste saa meget, som vel 10 a 20 flige Elendige kunde leve af et heelt Aar.

Det gaaer underlig til i Verden, det veed enhver. En Mand har bortslæbt sine Ungdoms Aar med Kone og Børn i Arbeide og Besværlighed for at erholde det daglige og nødterstige Bred, har svaret Kongen og Staten sine behørigte Skatter og Udgifter, har arbeidet troelig og gjort sine Medborgere megen Nytte, har efter Evne contribueret til at underholde Gamle, Skrøbelige og Fattige,



Deels med de paalagte Fattiges-Penge, deels med huuslige Almisser, har opdraget sinke Børn til Kongens og Statens Nytte og Tjeneste; nu bliver han gammel og skrøbelig, kan ei længer være sig selv eller andre til Gavn, har intet til Bedste, maae søge sin Tilflugt til Fattigvæsenet, kommer ind paa Almindelig Hospital, saaer for det første, ja maaskee i lang Tid, intet uden Huuslye, siden saaer han 8  $\beta$ . eller maaskee lidt mere ugentlig, han fryser maaskee, men sikkert hungrer han paa sine gamle Dage, da han skulde nyde got af sin Ungdoms Glid; Herre Gud! hvor maa det græmme den gamle Stakkel, ikke allene at lide Nød, men maaskee endog at blive be-  
 gegnet med Haardhed og Foragt af en Ussling, der pranger og fraadser, skraber sammen og bortesler, maaskee ikke engang sit eget! — thi mange leve heit paa andres Bekostning. — Men hvor findes det Uhyre, der lever heit paa de Fattiges, de Elændiges Bekostning? — Paa Hospitalet, paa Almindelig Hospital, — hvor der findes saa mangfoldige heist elændige Lemmer, hvor en gnselig Melankolie overfalder enhver, der ei ganske har forhærdet sit Hierte, hvor Sult, Nøgenhed, Kummer, Synodm og Elendighed har sin Bolig, der, ja der findes — vist mangen en Mand  
 og

og mangen en Kone, der have været duelige  
 Mennesker i sin Tid, men ei have sovet sig til  
 sin Lykke; disse Gamle og Enge, som enhver  
 Betænkende ønsker Bedrøvelse paa deres  
 Alderdom og Lise i deres Skrøbelighed, ere  
 jo virkelig Gienstandene for Kongens milde  
 Omhu og Publikums Godgjærenhed; derfor  
 ønske vi, at denne faderlige Omhu og denne  
 velvillige Godgjærenhed ikke skulde spildes og  
 bortredses, til ingen sand Nytte eller Velgjæ-  
 ning for de Staller, der trænge saa høiligt  
 dertil!

Besiguet være vor Kronprinds! som ei,  
 mellem sine vigtigste Forretninger og al sin  
 Omsorg for Rigernes Vel, har glemt at see  
 til denne Elendighedernes Boelig, men endog  
 ønsker Forbedring i denne Nodgangens Tem-  
 pel. Held følge Ham og Guds Beskier-  
 melse betrygge Ham, at Han saa alvorlig  
 tænker paa alles endog de Fattiges og Eleu-  
 diges Bedste!

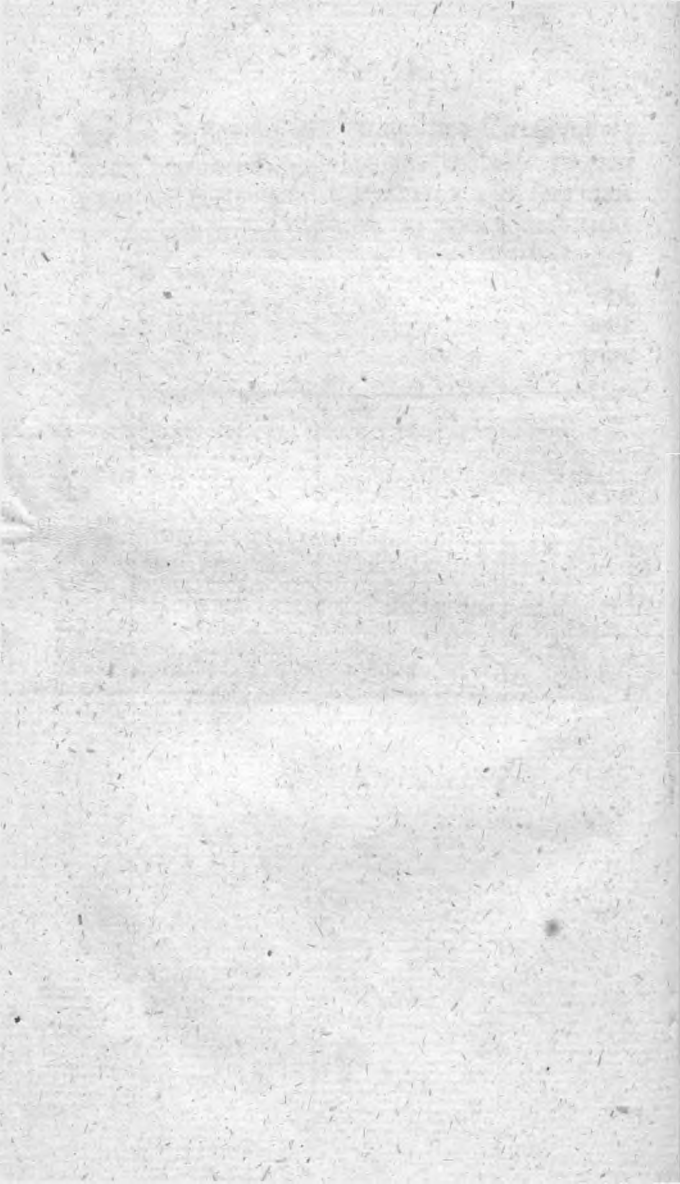
Den Gunstige Læser tilgive mig, at jeg,  
 vel efter min Overbeviisning, men ei saa ors-  
 dentlig, som jeg burde, har skrevet disse Be-  
 tænkninger, tilførladelig ei for at skade, men  
 for at gavne. Jeg har god Grund, hvore-

for jeg ei har sat mit Navn paa Tittelbladet; naar fornødent gjøres og det fordres, tør jeg være det bekiendt. Man dømmie nu som man tænker! men jeg kan med en god Samvittighed forsikke, at jeg har skrevet dette uden personlig Had. Hvo som hidtil har ladet sig føre bag Lyset eller seet igiennem Fingre med eiensynlige Forurettelser er ubegøvem til at dømmie i denne Sag; men de Redelige og Upartiske, som have aabne Øine, og ei frygte for et Magtsprog eller Trudsel, dem er det jeg opfordrer til Dømmere. Dog! hvad vil jeg tale om Partiske eller og Upartiske? Sagen taler for sig selv, og Vidnesbyrd mangle ei!



1791 N<sup>o</sup> 172

Forfatterne til de imod mig i Trykken udgivne ære-  
skændende Pæcer, skal til sin Tid vel ikke blive forgjænt;  
men da Sagen undersøges ved en dertil nedsat Commission,  
maa jeg for nærværende Tid lade berøe med min beføiede  
og lovlige Tiltale til mine Avindsmænd og Angr bere. Af et  
vældommende Publicum tør jeg i øvrigt haabe, at det ikke  
bedømmer mig efter Angivelser og Beskyldninger, som Uand-  
hed og Avind har sammensat; derfor oppebier jeg ogsaa rø-  
ligen Udfaldet, og agter det uværdigt uden for Sagen nu at  
indlade mig med Forfatterne om hvad de allerede have udgi-  
vet eller end videre maa:re udgive mig til Fornærmelse, men  
forbeholder min lovlige Ret i alle Maader. C. Meden.



# Pro Memoria.

hos Bogtrykkeren var,  
res Leds anvijselig ud,  
Louman ad Drivstien,  
Du Eitel: Betænkning,  
"ger over Velærverdige  
"Hr. Olfens Beskjeldning"  
"ger, som ligge skulde  
"i hans faae Tanker  
"til Grundigere Efter"  
"tænke om muelige  
"Forbedringer paa Almin-  
"delig Hospital"; i sijsel-  
Den Drivstien sig paa den  
som udmundligst maade  
m. bl. m. aug. m. b. og  
br. sig, og da m. d. s.  
aanse sig udmundligst.

at med sinne Autor er,  
saa skulde jeg bedt være  
skilbjendigt, at de som  
Notarius Publicus ville  
begynde dem til fornuft,  
in Verres fulde og de  
sunde Man: som Au-  
tor til ommevoldte fød  
sunde sigtne Bille er?

Lignende bedt være  
skilbjendigt skulde  
at begynde dem til de  
sin maatte og ginge som  
Autor og de sans posi-  
tive Man:

Om fan er kendt sig  
som forfatter og brødt  
drist og satten med Maan?  
Min Art reservede i

alla maaden og indbuds  
Det yndskendte in forma  
notarialis bestyrerens ind-  
sket. Kjøbenhavn d. 26. Jul. 1791.

Q. Neden.

Eie

Notarius Publicus  
S. S. fr. Justits Raad Schmidt.  
Anno & die ut ante saam-  
sig yndskendte Christian  
Schmidt, Kongr. Majst.  
Justits Raad og Notarius  
Publicus i sin Kongr. Re-  
sidence Stad Kiøbenhavn,  
insinuerat bunnligt skada-  
ne være forstaaende  
Originale Requisition og  
Reservation, og da jeg vil-  
de lomme frukt Copie af  
sin Requisition, samt



Lønne af frue Sæter, from  
Løkke sin sin Omigens for  
Winding, som uat og Copie  
af sin Requisition, gæm,  
uamløst Sæter og Skriften  
deklarerode: at han var sin  
omfængn, og vilde se Re-  
quixenten sam uogh, bfa,  
gode sin Linn at søge sam  
for sans Forum, som man  
sin Navd god og Navd Ind.  
At de skulde se indre  
min gaud og ledt i den  
Notarial Sigill. Attum  
prosent teote dno Joh. Chr.  
Riistrich. Aauis die 26te  
Julii 1791. - Quod attestor.

L. S.  
N.

C. Schmidt  
Not. Publ.

# S a m t a l e

imellem

to kyndige Mænd F og U, angaaende  
Publikums Misfornøielse med Almindelig  
Hospital's Forfatning, foraarsaget  
ved Belærværdige Hr. Olsens Bog des-  
angaaende; samlet af Forfatteren til Be-  
tænkningerne over Hr. Olsens  
Beskyldninger.

No. I.

Fordeelen tilfalder Hospitalets forønskede  
Skole-Indretning.

---

Motto:

Hvor gaaer det dog i Verden til?

---

K i ø b e n h a v n,  
Trykt hos L. N. Svares Enke i store Rannis-  
testrædet, No. 39.

E. O. M. I. U. S.

to London 20th of the month  
of the year 1780  
in the month of  
of the year 1780  
of the year 1780

London

No. 1

London  
of the year 1780

1780

of the year 1780

of the year 1780  
of the year 1780  
of the year 1780

**A.** Men hvad vil der blive af den Tumult paa Almindelig Hospital?

**U.** Ja hvad vil der blive af! en Sag kan jo vendes paa hundrede Maader; og hvo vil da kunde forudsige, hvordan den Sag vil gaae? Jeg kan komme paa hundrede Steder, og hører snart ligesaa mange Raisonnements paa hvert Sted; men man siger, der er sat en Commission, saa bliver det vel best at bide til man faaer Udfaldet at høre.

**A.** Just derfor troer jeg, at Sagen ikke maa være saa ubetydelig, men af hoi Nødvendighed. Stiftelsen staaer jo under Magistraten? men hvem har sat Commissionen?

**U.** Det har Magistraten!

**A.** Magistraten? hvem bestaaer da den Commission af?

**U.** af Magistraten!

**A.** Men nogle af Magistraten ere jo selv Directeurer, hvem af dem ere da Commissarier?

**U.** Directeurerne!

E. Hvad! Directeurerne? hvad skal de?

U. Undersøge Hospitalets Tilstand, tænker jeg, siden der er bleven yttret Tvivlsmaal om en rede-  
lig Bestyrelse.

E. Ak! tael alvorlig! jeg meener det oprigtig;  
og skiemt ikke i en saa betydelig Sag!

U. Jeg veed paa min Vre ikke rettere; og  
mange ere af samme Tanke.

E. Hvad Snak! skal Directeurerne nu først  
undersøge Tilstanden paa Hospitalet, naar der  
ere yttrede saa betydelige Klager, der implicerer  
saa mange Menneſker, og altsaa let kunde blive  
opdagede, og handle om Feil og Mangler, som  
gaae saa langt tilbage i Tiden? hvorledes skal  
jeg forstaae det som synes mig underligt? Er det  
ikke Directeurerne, som skal vide den nøieste Be-  
ſteed med Hospitalet, give Inspecteuren sine For-  
holdsregler, paasee, om han udretter alting efter  
Ordre, og giøre den menagerligste og sparsomt-  
meligste Indretning og bestyre Pengene til de bedste  
Hensigter?

U. Ja! men det er jo ikke deres Penge.

E. Des varsommere og nøstagtigere bør de jo  
være; des mere ere de jo pligtige at giøre Regnskab.

U. Ja! men det er jo de Fattiges Penge, og  
de Fattige staae jo under Inspecteuren, og In-  
specteuren skulde jo staae under Directionen, og  
de Fattige tør dog vel ikke fordre Regnskab?

E. Hvilket Naas! Pengene blive jo givne saa  
vel af Kongen som af Borgerne til de Fattige,  
da derfor staae jo de, som modtage dem, til Regns-  
skab for Kongen og Borgerne, og des mere skyl-  
dia giør man sig, naar de ei bestyres redeligen,  
just fordi det er til de Fattige, som hverken kan  
eller

eller for forsvare sig selv eller sin Ret; thi Loven sætter altid størst Straf for Jædgers Umyndiges Penge, og disse Fattige kan man sikkert ansee som Umyndige; og for de Lyverier, som ikke staae saa let til at forebygge paa andre Maader.

U. Men naar Directourerne nu ved disse Klager skulde undersøge Tilstanden paa Hospitalet, hvad havde de da gjort, naar der ei var bleven klaget, naar 10, 16 a 20 Aar frem ad ligesaa roelige vare hengledne, som de, der ere lagte tilbage?

X. Ja saa havde man sagt: det er altsammest faare got; det falder da rimeligt, at ingen Undersøgelse havde havt Sted; thi cessante causa, cessat etiam effectus, naar Aarsagen til Forandringen ophører, ophører ogsaa Forandringen selv.

U. Jeg ønskede dog meget at faae et alvorligt og fornuftigt Svar; men De skiemter jo med Alting.

X. Ja, hvad skal jeg svare? jeg kan paa min Døde ikke sige andet i den Sag, og saaledes taler man i Byen, og man siger: at Hr. Olsens Bog er en snurrig Piece, som siger meget, men holdet mere tilbage, som man ei kan blive klog paa.

U. Ja! men aflegges der da ikke aarlig Regnskab; hvorledes kan der da være Uordener? hvorledes kan der skee Bedragerier paa Almindelig Hospital? — Alting skal jo staae anført i Regnskabet!

X. Skulde Uordenerne staae anførte i Regnskabet? — Det maatte da blive et lystigt Regnskab, naar man havde Tid nok til at læse det.

U. Ak det er fortrædeligt; De driver Spot med mig. — jeg meener: Alt hvad der kjøbes

ind og alt hvad der gives ud, kort sagt alle Indtægter og Udgifter blive førte til Regning, og dette Regnskab skal jo attesteres af Controlleuren og flere, jeg veed ikke hvor mange; hvad betyder saa denne Underskrift, og hvad skal den sige?

F. Den skal sige det samme som: Det er alt sammen baade vist og sandt i alle Maader.

U. Ja naar De vil komme med Cathetismus, saa er det best jeg tier; jeg er jo dog intet Barn! — Man skulde dog ikke skiemte med saa betydelige Ting, som Oekonomien paa Almindelig Hospital!

F. Jeg hører andre skiemter med den, saa kan jeg vel og; dog min Skiemten gjør den ingen Skade; men dog alvorlig talt, meener jeg det dog saa; thi Underskriften attesterer jo, at Regnskabet er igiennemseet, at Summen er rigtig sammenlagt, og saaledes kan et Regnskab gierne udstaae sin Prøve for hundrede Revisorer, og dog kan der være begaet hundrede Kneb og Bedragerier. Jeg skiemter ikke dermed, fordi jeg er saa ubekymret om saa vigtig en Sag; men jeg har baade læst og hørt, ja selv erfaret saa meget om Inspecteur, Forstander, Controlleur og Directeur Væsen, og jeg har seet, hvorledes man paa saa mangfoldige Maader kan spille Giel med de alvorligste Ting, og Alting saaledes kan fordreies og vendes, at det næsten ikke er mueligt at sette Skranker for den menneskelige Epididymidighed; jeg maa altsaa see, fordi De tager Dem Alting saa nær og forundres saa høiligen; heraf mærker jeg, at De ei har lært at kiende Knebene i slige Begivenheder; jeg kiender Tingene temmelig nøie, men jeg veed ei, hvor vi skulde faae Tid at tale om alt dette.

U. Ja, men sig mig dog, hvorledes kunde det gaae til med Brændet paa Hospitalet, uden at Directeurerne i det mindste maatte faae det at vide, saavel som Betienterne paa Stiftelsen?

F. Directeurerne vil vi forbigaae; det vil jeg forklare Dem ved en anden Leilighed; men at Betienterne ikke saavel kan giøre det, kan have adskillige Grunde; de veed jo ei, hvormeget Brænde der bliver anvist Hospitalet aarlig; slige Anviisninger ere for Inspecteuren, og derfor, ligesom Regnskabet, en Hemmelighed for de andre. Nu bliver Brændet indkøbt i Aar, og om et Par Aar derefter bliver Regnskabet aflagt. Hvor mange Vanstueligheder vare her ikke at beskrive, inden man kunde legitimere sig, om man end befandt nogen Uorden og Bedragerie; ja jeg vil sige end mere, nu er jeg Inspecteur. f. Ex., jeg kjober Brænde og Steenful ind til Hospitalet; jeg lader fiøre med det samme nogle Favne ud i Byen, nogle til een eller anden paa Hospitalet, og derfor tager jeg mine Penge, naar Tid er, Resten af Brændet og Steenful fordeeler jeg i to forskiellige Kieldere; jeg brænder deraf selv, ja jeg kjober endogsaa ud deraf fra Hospitalet, efterat det er indkommet; og nu er De min Anklager, og hoer endogsaa paa Hospitalet; hvad vil De giøre mig?

U. Jeg beskyldte Dem for, at De havde overladt til andre af Hospitalets Brænde, saa at det ikke altsammen kom ind paa Hospitalet.

F. Saa spurgte jeg, om nogen kunde forbyde mig at kjoibe Brænde til andre fra det samme Skib, jeg kjoibte fra til Hospitalet, og saa skieldte



jeg Dem for et nederdrægtigt Menneske, skiont jeg selv var det.

U. Ja, men naar der nu ei kom saa meget ind paa Hospitalet, som var anvist af Magistraten, hvad vilde de da svare?

X. Hvor vilde De faae at vide, hvormeget der var anvist? vilde De staae og passe paa, hvor mange Favne og Læster der kom ind den Gang; og naar der først var begyndt at brænde deraf, klag mig saa an, og maalt saa i Afsen, hvormeget der er brændt. Men om De end kunde bevise, at der kun var kommet 50 Favne ind paa Hospitalet, skiond der var anvist 70, og adskillige Favne paa samme Dag fra samme Skib er kiort ud i Byen, tænker De dermed at fange mig? Kunde jeg ikke spørge, om jeg vel behøvede at fiske alt paa een Gang? om jeg ikke havde Lov at bie med Resten til man fik at see, hvordan Vinteren begyndte, eller om jeg ei kunde have gjort Forestilling til Directionen, at det øvrige kunde spares? Hvad saa? Nei! tænker De at Kunde faae mig fat paa den Maade, saa tænker De feil, der ere alt for mange Smuthuller der til. End videre: omiendskiont det blev beviist, hvad Forfatteren af Betænkningerne over Hr. Offens Tanker spørger om, nemlig: om Bøgteren og Gaardskarlen ei have baaret Brænde op af de Fattiges Brændestabel, saa tænkte De vel, jeg maatte holde her; ja pyt, sagde Peer til Kongen! Naar jeg f. Ex. et Aar endogsaa i en streng Vinter veed at have forbrugt 30 Favne Brænde til mit Huus, har jeg da ikke Lov de andre Aar at lade mit Brænde kiøre ind tilligemed Hospitalets, lade det ligge i samme Stabel som de Fattiges,

tiges, da jeg altid kunde sige: at, brændte jeg overhoved ei mindre end 30 Favne, brændte jeg dog aldrig mere, og naar jeg endnu oven i Kjøbet, NB. fald det skulde knibe, producerede en Attest fra min Brændeskipper eller en anden Mand, ligemeget fra hvem jeg havde faaet Brænde, at jeg havde købt saa meget aparte, saa stod De der som en Nar, hvad vilde De saa?

U. Da vilde jeg spørge: om De ei havde Kielder selv til Brænde? og hvorfor De lagde det blandt de Fattiges?

F. Da vilde jeg svare: fordi jeg baade skulde faae det sauet og hugget frit af Gaardskarlene, som sauge og hugge Hospitalets, saa behøvede jeg ikke, som de andre, at betale dem det.

U. Ha! det var en herlig Grund! dermed skulde De nok komme vidt for en retsindig Undersøgelse!

F. Ja i Nød maae man hjælpe sig som man kan, og naar jeg vidste, at mine Commissarier gierne saae, at jeg kunde komme skikkelig derfra for visse Narfagers Skyld, som jeg ei vil nævne, skulde jeg udbede mig, at alle Qvæstioner maatte forelægges mig skriftlig, saa skulde jeg raadsføre mig med en Jurist; og vare Commissarierne ei selv faste i Sadlen, saa skulde de have Ulykke nok med mig, og jeg skulde saaledes ængste dem, at de skulde sige med Glæde: Lader os ikke befatte os med denne Retfærdige. — Nei, min Ven! der hører alt for meget til at fange en gammel Rotte.

U. Ja! jeg merker nok, at jeg vilde blive tilovers; men sig mig dog hvorledes forholder det sig med Commissionen? mig synes, at disse Mænd ikke vel kunde frikendes for Partiskhed, da de ere

Directeurer; thi naar Alting var paa seet, kunde slikt ei finde Sted; kan de da afgivne deres egen Sag? det falder jo dog saa naturligt, at man ei vil være sine egne Skrøbeligheder bekiendt; og det falder mig saa forunderligt, at Inspecteuren ei har stævnet til Lands Lov og Ret. Publicum kunde snart troe, at de opfastede Spørgsmaale i de udgivne Betænkninger vare grundede: havde det været mig, jeg havde ei biet til man havde tvunget mig til at begiære en Commission, men jo for jo heller indstævnet Sagen til Hof, og Stads-Retten, lade min Bederpart overbevise mig, at jeg havde handlet saaledes, og da skulde jeg nok vise haade ham og Publikum, at jeg var uskyldig, NB om jeg var det; thi en retfærdig Sag maae jo tale for sig selv; og det er jo ti Gange lettere, om jeg end har en uretfærdig Sag, at vilde mig ud af den, end det er for Anklageren at overbevise mig den; hvor meget mere da, naar Sagen talde for sig selv?

X. Ja, en retfærdig Sag taler for sig selv; men man maa dog kiende Omstændighederne og derfor see, hvad der er raadeligt. Imidlertid siær man, at Forfatteren er stævnet, men NB. ikke for Lands Lov og Ret, men først for Politimesteren, dernæst af Notarii publici Folk. Dette falder mig underligt; men jeg kan troe, man vilde gierne vide, hvem Forfatteren var, men var maaskee bange for en upartisk Ret og Undersøgelse, og derfor gaaer man saadan underlig Omvei; og endnu er ikke Forfatteren stævnet, skiont han har nævngivet sig.

U. Nu har jeg dog aldrig hørt saa galt! Commissionen samles jo dog 2 a 3 Gange om Ugen  
paa

paa Almindelig Hospital; om den nu end intet havde at indvende mod de beskylbende Spørgsmaale, saa maatte man dog paalegge ham at oplyse Sagen med flere Omstændigheder, der jo vel kunde give mere Oplysning i flere Poster. Jeg har hørt forskiellige Rytter og mangfoldige Raisonnements, men af en paalidelig Mand er jeg bleven forsikkert, at Inspecteur Weden endelig omsider skal selv have forlangt en Commission af Magistraten til at undersøge Omstændighederne, men enten han er tvunget til at udbede sig den eller ikke, veed man ei tilbisse. Desuden har han villet tage en Procurator til sit Forsvar; endskjønt dog Commissionen bestoed af Directeurerne selv og et Par Raadmænd, der blot, som jeg troer, vare blevne bevilgede til at undersøge Forsætningen for sin egen Sikkerhed.

X. Det falder meget besynderligt, at han vilde have en Procurator til sit Forsvar! — Fehøvedes der da Lovlyndighed til at bevise, at Inspecteuren ei har brændt af de Fattiges Brænde, ei har beriget sig ved at bruge de Fattiges Sæbe, og tilbageholde i Al. Lærret af hver Særk ic.? Kan en Procurator, der virkelig er fremmet i Tingene, vide at bevise dette bedre end Inspecteuren selv? Kan man da troe at Sagen kan være retfærdig, naar han skal have en Procurator til at tale for den? Og naar en Direction vil selv undersøge Sagen, kun for at faae at vide, hvad der kan siges pro & contra, og de fordrer Inspecteuren til at forklare dem et og andet, om de ei vidste det selv; skulde de da tillade en Procurator at træde frem med juridiske Sving og Bendinger, der kunde citere Love og Forord-

nin

ninger, der maaske ei endnu vare til? thi Directeurerne behøve jo ei at være studerte Mænd, men om der i denne Commission findes nogen Lovkyndig, skal jeg lade være usagt; hvor let kunde de ikke lade sig forbluffe, om de nu endog meente det vel. Det falder mig virkelig høist latterligt, at man setter en Mand til at være Inspecteur over saadan en Stiftelse, giver ham saa store Summer aarlig i Hænderne, betroer ham til at føre Regnskaber over saa betydelige Ting, som Allmindelig Hospital, aflegger ham i fast Gage med meer end dobbelt mod de andre, der have lagt sig efter grundig Kundskab; en Mand, der har været henved 20 Aar ved Fattigvæsenet som Inspecteur, og naar man da fordrer ham kun til at besvare en eller anden Post, give Oplysning i den eller den Sag, saa kan han ei uden en Procurators Hielp; dette er sandelig at gjøre Publikum alt for mistænkelig; skulde han kunde føre Regnskabet, og dog ei kunde aflegge det for hvilken Ret det skulde være, end sige, for en Commission af Directeurerne, som vel ikke er saa stem, uden en Procurators Hielp?

U. Ja jeg kan ei sige meer end jeg har hørt; men ingen Commission, troer jeg, kan tillade en Procurator at føre nogen Sag; derfor troer jeg heller ikke, at det blev tilstedt ham formaliter. Men dog har jeg hørt, at Inspecteuren har forlangt Directionens Spørgsmaale skriftlige; og saa kan jo ingen forbyde ham at raadføre sig med saa mange Procuratorer han vil, og besvare dem saa juridisk, saa det er en Lyst at høre, hvad Kundskab og Indsigt den Mand har, som man aldrig skulde have tænkt; i Særdeleshed, naar ham tillades  
at

at være overværende ved Undersøgelsen, naar baade Bøgter, Gaardskarle og flere skal vidne mod ham. Man kiender slige Folks Frygtagtighed for Inspecteuren, og det er vist, at mange, der ellers veed meget i den Sag, blive ganske bange, naar man spørger dem om noget, blot fordi de frygte, at han derfor vil blive dem hadelig og erindre dem ved Leilighed.

X. Men kan ikke Bederparten gjøre det samme, nemlig raadføre sig med en Procurator, og da bliver det haardt mod haardt, saa skulde jeg nok see, om ikke Sandheden skulde komme for Dagen.

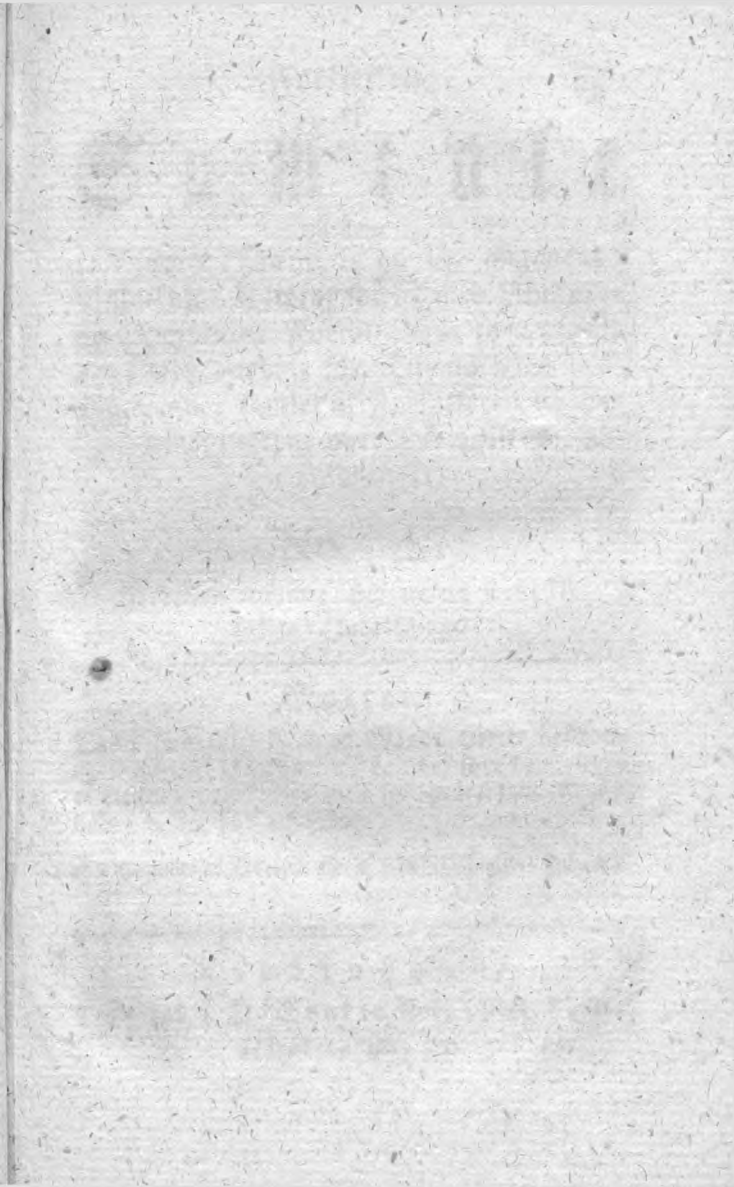
U. Ja! men naar nu Bederparten ikke bliver spurgt om det mindste! Den kan jo ikke velte sig med Magt ind paa Directeur-Commissionen og tvinge dem til at høre, at den veed meer end det, og at Hans, Peer og Nobel kunde vidne det og det, og at der er endnu langt mere tilbage end det, der er moveret Tvivlsmaal om.

X. Høres da ikke Modparten ogsaa? Hvorledes kan det da være en Commission til Sandheds Opdagelse? Hvorledes kan da Sandheden komme for Lyset? Om Sagen nu og var nok saa rav ruskende gal, saa kan der dog vel siges noget til dens Forsvar, især naar man faaer Spørsmaalene paa Papiret, kan raadføre sig med andre og lempe Svaret efter Omstændighederne; og naar nu ikke Contraparten kan føre sine Grunde derimod, saa maa jo Inspecteuren beholde Ret, naar man med ærbødig Andagt anhører hans juridiske Forsvar som om det var en gudelig Tale fra Prækestolen, som man ei tør imodsiges. Paa den Maade vil Sandheden vanstelig komme for Lyset. Mangt et Bedragerie, som ved en  
for.

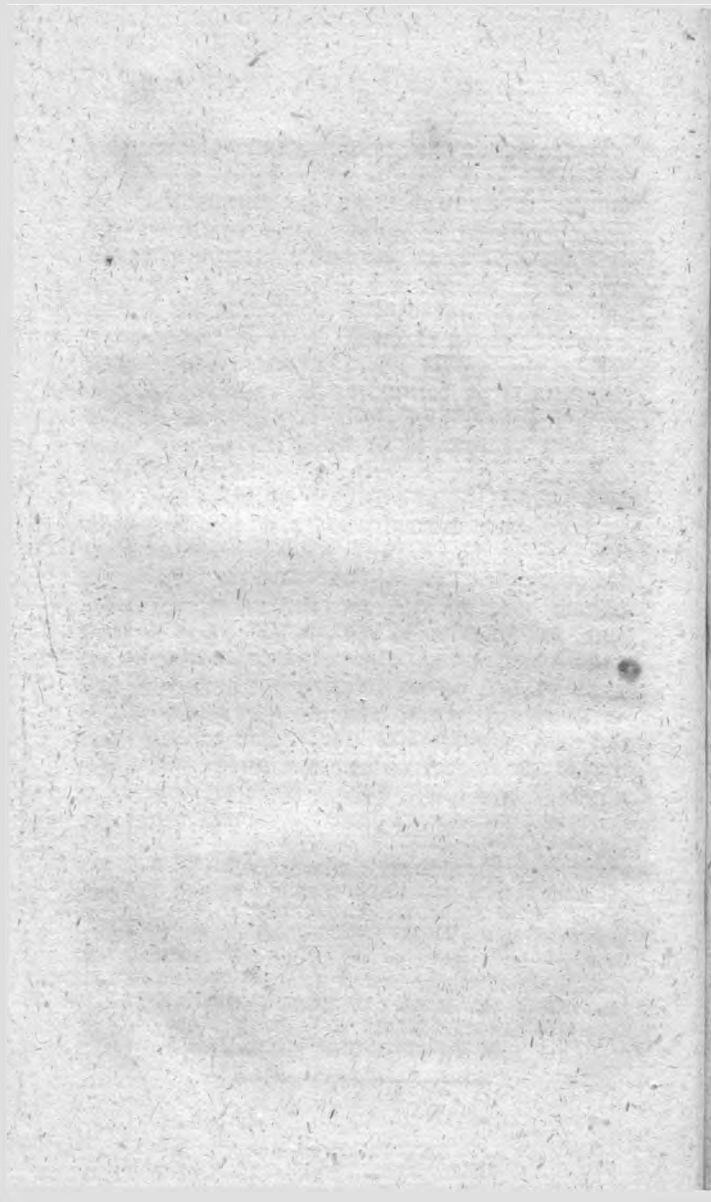
fornuftig og redelig Undersøgelse kunde opdages, er ved slig Leilighed bleven evig skjult i Mørket. En Politimester i Paris vidste at opdage skjulte Misgjerninger paa en sindig og sindrig Maade, skjønt de vittigste Anleg vare lagte til deres Fordølgelse; og ligesaa vist som det er, at en fornuftig Mand's kloge Udfærd kan bringe slige Sandheder for Lyset, skjønt de staae vanffeligen til at opdage, saa vist er det tillige, at de klarreste Sandheder kan fordunkles og blive tvivlsomme, ja reent forvendes, naar spidsfindig List faaer Tid og Leilighed til at bedrage taabelig Troeskuldighed.

Men hillemen, Vægteren raaber Elleve! Det er Tid at gaae hjem; men lad det være et Ord, at vi samles her igien næste Tirsdag! saa skal vi discurre om den Sag; thi jeg veed mangfoldige Ting at fortælle, og De skal faae mange Loier at høre. Vi vil tage de udkomne saa Tanker til grundigere Estertanke samt de derover udkomne Betænkninger med, og da skal vi gaae dem igiennem og giøre vore Anmærkninger derover; men jeg maa erindre at kiope mig dem, medens der endnu ere nogle tilbage; thi de vil snart blive affolgte. God Nat, mine Herrer! god roelig Nat!

NB. Da denne Samtale ikke er et blot Digt, men samlet af virkelige Raisonnements, saa beder Samleren sig undskyldt, at han anfører dem som de høres, og at man ei vil dømmes efter halvgiort Arbeide, men bide til den hele Samtale bliver færdig, og da haaber han, at den virkelig kan tiene til megen Oplysning. Hvor disse Blade ere tilfalds, saaes og saavel Hr. Ohiens saa Tanker 10. for 16 s paa Træk- og 20 s. paa Skrivpapir, hestet 4 s. mere, som og Betænkningerne derover for 6 s.







Fortsettelse

af

# S a m t a l e

imellem

to kyndige Mænd X og U, angaaende  
Publikums Misfornøielse med Alminde-  
lig Hospitals Forfatning, foraarsaget  
ved Belærværdige Hr. Olsens Bog des-  
angaaende; samlet af Forfatteren til Be-  
tænkningerne over Hr. Olsens  
Beskyldninger.

No. 2.

Fordeelen tilfalder Hospitalets forønskete  
Skole - Indretning.

---

Motto:

Den, som intet Mod og Mands Hierte besidder  
og er dog en Storpraler, kan vel føre dem, ham  
ei kiende, bag Lyset; men for dem, som kiende  
ham, bliver han til Spot.

See Grundtvigs Oversættelse af Phædri Fabler. Tab. 11

---

R i s b e n h a v n,

Trykt hos L. N. Svares Enke i store Kannike  
Lestredet, No. 39.

Journal

Journal

Journal

No. 2

Journal

No. 1

Journal

Journal

ad Gæd mig en smule, og som jeg endelig kan  
være sikker paa, at jeg endelig kan  
være sikker paa, at jeg endelig kan  
være sikker paa, at jeg endelig kan  
være sikker paa, at jeg endelig kan  
være sikker paa, at jeg endelig kan  
være sikker paa, at jeg endelig kan  
være sikker paa, at jeg endelig kan  
være sikker paa, at jeg endelig kan  
være sikker paa, at jeg endelig kan

**S**vor seer De stau og forsagt ud! hvad sats  
tes Dem, min Ven? Vi skulde jo samles her  
for at fortsætte vor Samtale om Almindelig Hø-  
spital; og De er jo nær ved at falde i Usmagt?

**A.** Det have vi vel begge Aarsag til, vi ere jo  
ifde deran med vor Samtale; Inspecteuren er ble-  
ven vred og har truet os i Avisen med latinske  
Bogstaver, at vi skal nok faaæ vor Pibe tøndt;  
men det trøsteligste af alt er, at det ikke skal skee,  
førend Commissionen er til Ende; thi saa staaer  
der skrevet: (Forfatterne til de imod mig i Tryk-  
ken udgivne ærestkiøndende Piecer, skal til sin Tid  
vel ikke blive forglemt; men da Sagen undersø-  
ges ved en dertil nedsat Commission, maae jeg for  
nærnærende Tid lade beroe med min besøiede og  
lovlige Tiltale til mine Nvindsmænd og Angriber-  
re. Af et veldømmende Publicum tør jeg i øvrigt  
haabe, at det ikke bedømmer mig efter Angivel-  
ser og Beskyldninger, som Usandhed og Nvind  
har sammensat; derfor opvebier jeg ogsaa roeligt  
Udfaldet, og agter det ubærdigt uden for Sagens

4

nu at indlade mig med Forfatterne om hvad de allerede have udgivet eller end videre maatte udgive mig til Fornærmelse, men forbeholder min looflige Ret i alle Maader.)

U. Ak! hvad vil der blive af? jeg er saa bange, at han, som maaskee er Eier af 50000 Rbd. — — Hvad kan ikke Penge udrette! ja ja! hvad har ikke Penge kundet udrette? jeg veed nok adskillige Exempler! Men det seer galt ud med os. — Dog, min Ven! denne vor Samtale er jo dog ingen ærerørig Piece? Vi have dog intet talt til Mandens Fornærmelse; vi kiende jo intet til Hospitalets Forfatning, og vi have jo ingen Beskyldning gjort. — Han maae altsaa meene Præsten Hr. Olsens Bog og Betænkningerne derover med de ærerørige Piecer; dem maa det være, som Alvind og Had har sammensat; lader os derfor ei forkræffes!

A. Men De har jo dog vel talt med Forfatteren til de saa kaldte ærestkiendende Betænkninger? Han er vel forkræffelig angst?

U. Han siger: at, da Hr. Olsen havde foreslået for Publicum saa mange Uordener paa Almindelig Hospital og meldt, at de syge og døende fattige Mennesker bleve afviste med det Svar, at der var ingen Plads; og da han fremdeles siger, at Fattigvæsenet lønner en Kuds for Inspectoren med 8 Rk. ugentlig, og jeg selv veed positivt, at Smedkerne kun faae 20 B. for enhver flad Liggeliste, og jeg har selv seet, at den var sammensat af Stykker og Stumper og gamle Bræder, men enten de vare af Stalde eller Lofter eller Gulve eller Vandhuuse, det maae jeg tilstaae, jeg hverken kunde see eller lugte; og jeg nu vidste, at

Sat

Fattigvæsenet betalte for saadan en Kiste 1 Rd., som de jo kunde have ligesaavel som Inspecteuren for 3 Mk. og maaskee lidt ringere, saa tænkte jeg, — men Gud forlade mig, at jeg tænkte saa ilde, — at det dog var Tid for enhver, som kunde, at tage sig lidt af Almindelig Hospital; thi naar der f. Ex. gøres 3 a 400 Liigkister, det er jo 3 a 400 Rd. og over det halve kunde jo være sparet, naar Snedkerne under Inspecteurens Kærlige og venlige Mellemhandling leverede dem lige til Directionen; allerhelst, da der ligge halvnøgne Snedkere paa Hospitalet, hvoraf jeg kiender een, som har reist udenlands paa sin Profession i 15 Aar, men er indlagt paa Hospitalet formedelst hans daarlige Been, og sulter og klager over, at han ei kan faae noget at bestille, da han forsikkrer, at han kan ligesaa got klippe Liigkister tilsammen som Inspecteurens Kudst; — jeg tænkte da: Hospitalet kunde jo enten spare disse Penge, eller lade disse mange Snedkere tilsammen have den Fordeel, de fortiente; de kunde derved undgaae Hunger og Armod; Hospitalet kunde vinde de Penge, som det ellers gav dem til Almisser; ja det er slemt, at jeg skal sige saa galt, som jeg tænkte: kunde disse Snedkere give nogen Afgift af deres Fortieneste, da burde Hospitalet have den, der giver dem Værelse, Varme, Sengge &c. — Inspecteuren har jo sin Gage, langt større end de andre; han har desuden selv Penge; hvad behøver han da at opæde de arme Fattige Snedkeres Fortienester? — Havde han end nogen Ueilighed med Ligkisterne, saa hører det jo til hans Inspecteur Embede, og derfor lønnes han jo af Fattig Kassen; men dog troer jeg, at

hvad Snedker- Arbeidet angaaer, behøvede han slet ingen Uleilighed at have, naar han ei selv var saa from at hielpe Fattigvæsenet af med 100 Procent af hver udpasserende fattig Ligkiste; — ja! saa tænkte jeg, og Tanker ere toldsrie; men da disse Tanker udpasserede, og de ei bleve angivne ligesom Kisterne til 100 Procent, saa frygter jeg at komme til at betale Tolden tredobbelst og mulcteres forskrækkeligen oven i Kisbet; thi Almindelig Hospitals Toldrusle er endnu den slemmeste af alle dem, jeg har hørt tale om baade inden- og udenlands.

K. Nu! hvad tænkte han da mere?

U. Ja; torde jeg sige reent ud, saa tænkte han, efter hans egen Tilstaaelse: kan det stee, saa kan mere stee, og — neblader Hr. Inspecteuren sig saa venstabeligen til de stakkels Snedkere, saa maa det vist ei være en storagtig Mand! — han tager vel ogsaa til Takke med andre Smaa- ting efter Hospitalets Leilighed; og da jeg veed, at der ere saa mangfoldige Tilfælde og saa mange Leiligheder, hvor man nok kunde faae en Haandsfuld imellem, uden at nogen kunde vide det mindste deraf, (jeg skal nok forklare Dem det næste Gang, vi tale vel tiere med hinanden end i Daa) saa tog jeg mig den underdanige Frihed, da Hr. Olsen havde indstævnet sin Sag for Publikum, at møde der ligesom for en anden Ret, og spørge om et og andet; og dette troede jeg mig besøiet til, da enhver Borger og Huseier maa contribuere til de Fattige paa Stedet, jeg altsaa og paa nogen Maade kunde ansee det for mine Penge, Inspecteuren har imellem Hænder; og om han nu af Vandare eller af sand Overbeviisning om sin For-

tjeneste af Hospitalet, anfaae det høist billigt, at  
 bøde paa sin ringe Gage med dette Tilleg, og  
 hans Hænder i svrigt ei besmittede sig med 2  
 Skillings Profit af alle de mange Tusinde, der  
 aarlig gaae igiennem dem, saa haabede jeg dog,  
 at han ei saa høiligen vilde fortørnes paa en skaf-  
 fels Mand, som med en god Billie vil give sin  
 Skilling til de Fattige, fordi han spørger sig for,  
 omendskiøndt han hverken vidste eller havde hørt  
 anden Tvivl paa Almindelig Hospital, end den,  
 Hr. Olsen har kommet Publicum og mig uværdi-  
 ge til at fatte; og derfor beder jeg ydmygt af  
 maatte ansees i Raade, naar jeg anfører tilstræk-  
 kelige Grunde for denne Tvivl og mine bestedne  
 Spørgsmaale! Og skulde nogle af de Poster,  
 som jeg har spurgt om, ikke befindes at være urig-  
 tige, eller Inspecteuren har fundet været saa hel-  
 dig, efter saa god Leilighed og brave Mænds  
 Raadførsel, at bevise af dem, hvor uskyldig han  
 er angrebet af Avind og Had, saa bør jeg i al  
 Ære og Respekt give ham Revange, og til Bes-  
 derlag forpligter jeg mig herved som til en bitter-  
 lig Gield at betale ham til Erstatning ligesaa me-  
 get, som det, han havde Fordring paa.

K. Hvad vil al denne Snak sige?

U. Det vil sige: at dersom der end skulde være  
 nogle Poster, hvori han ei kan overbevises at have  
 handlet ulovligen, som vel kan være, saa forplig-  
 ter han sig til at anføre andre i deres Sted, som  
 jeg dog troer (i fald ei Penge kunde skabe over-  
 ordentlig Spidsfindighed, giøre sort hvidt, og dreie  
 Ret og Billighed efter eget Lykke, kort sagt: om ei  
 alle Tulemerker slaa feil) at han skal tage for gyle-  
 dige i de andres Sted.



X. Men jeg troer, De phantaserer, min Ven? for de være bekiendt hvad De siger? veed De ei, at hvad vi her tale, det skal læses offentlig? Besind Dem først, og lad ei deres Drømmerier give Dem Skade! De seer jo i Avisen, at han Falder det Uvind, og dem, som tale paa Hospitalets Ret, Uvindsmænd; og hvor modig han truer dem!

U. Jeg drømmer paa min Vre ikke, jeg har længe været vaagen, og baade græmmet og ærgret mig over andres langvarige Søvn; men nu seer det ud til, at flere vil vaagne og see, hvad der passerer; og Skryderier i Aviserne bryder jeg mig ikke om; jeg har seet en Werning bruge ligesaa store Ord i samme Avis. — Den Uvind, Hr. Inspecteuren taler om, kan man nok slaae en Streg over. — Er det Uvind for Ex., naar man forsægter sin egen Ret? og hvilken ærlig Mand vil da kalde det saaledes, naar man forsægter andres, som ei kan forsægte den selv? Er det at angribe ham i sin lovlige Haandtering, naar man ønsker Undersøgelse, fordi man har saa megen grundet Formodning, at han ulovligen betiener sig af de Fattiges Midler, om jeg saa maa sige, for at skaane ham for meere passende Udtryk? Man maa derfor høilig forundre sig over, at han, som dog ikke kan være sine egne Handlinger ubekiendt, kan være fræk nok til at forfatte et slegt Uvertisement; eller, om han ei fortjener denne Bebreidelse, da ensfoldig nok til at lade en anden, som ei kiender Forsatningen, gjøre det. Skulde Hr. Inspecteuren forlange flere offentlige grundede Lovlsmaale, for ikke at sige Beskyldninger, da ere de til Tieneste; imidlertid ville vi dog skaane ham  
der.

derfor, indtil en upartisk og usiagtig Undersøgelse, som jeg haaber snart vil finde Sted, afgior, om man bør bebreides at have behandlet ham for haardt, eller meget meere alt for lemsfeldigt.

F. Hvad kan det skade, at man sover? thi hvo som sover han synder jo ikke! —

U. Smukt Beviis! mon da De med Deres syndelose Søn kan være tient med, at man bestialer Deres Huus og plyndrer Deres Børn, medens De drømmer om Kyllinger og Kalkuner. Jeg seer vel, hvorledes han skjelder og truer; men det maa være et Kiendetegn paa en svag Siel, som skulde lade sig skrække af de Mægtigeres Trudsel, skiont de kunde besidde baade Ondskab nok til at hegne sig, og mægtig Indskydelse nok ved dem selv og andre til at giøre Fortred. Imidlertid troer jeg, at enhver retsksaffen Mand ønsker, at Regnskabet og Bestyrelsen ved saa vigtig en Stiftelse, som Almindelig Hospital, ei var en Hemmelighed for Publikum. Enhver som med sund Forstand forstaaer lidt i den Sag og vil bekymre sig derom, vil finde det beklageligt at et skummelt Mørke i denne Henseende har indhyllet Stiftelsen i saa lang Tid; og at det derfor var saare got, at der dog eengang blev foretaget noget i denne Sag.

F. De har gode Tanker om de saa kaldte ærerørende Piecer; men jeg er tværtimod dog af den Mening, at Hospitalet neppe vil vinde derved. — Det vil kun sige lidt, min Ven! hvad der udkommer for Præstens Bog; den Fordeel vil vel neppe kunde bøde paa den Mangel, Stiftelsen vil komme til at lide, naar Publikum, som yder aarligen sine frivillige Gaver, faaer Mistanke

om, at det ei bestyres redeligen og kommer de Fattige i alle Maader tilgode.

U. Ja! men betænk nu selv, at naar det rigtig forholdt sig saa, at der skeede Bedragerier (jeg vil ikke sige at de virkelig steer, det vil jeg nulade en upartisk Commission afgjøre) saa at Fattigkassen blev aarligen besviget betydelige Summer fra, som Borgerne ydede til de Fattiges Hielp, hvad Gavn havde saa Hospitalet af Publikums Godgivenesshed? hvem kostede Frugten deraf? og hvem ydede nu Publikum til? Det kan De vel selv besvare! Var det derfor ikke snskeligt, at Forhøret engang blev trukket tilside. Men naar det nu saa var skeet, at mange af de Fattiges Penge vare faldne i en andens Lomme, burde man da ei anholde Personen, at de Fattige kunde faae sine Penge igien? Hvad siger De dertil? Naar En har besnoeret Dem Deres Fortieneste, Deres Løn, Deres Gods eller rede Penge fra, saa er vel Retten Dem behjuelig til at faae det igien; det samme troer jeg og, at den vil hielpde de andre til. Men nu setter jeg end videre, at naar Publikum i mange Aar har havt Mistillid til Almindelig Hospitals redelige Bestyrelse med de Fattiges Penge, bliver saa ikke Følgen denne, at, saa længe som det endnu har Grund til denne Mistanke, saa yder det hverken saa villig eller saa rundelig, som det ellers gjorde. De kan vel aldrig negte, at Almindelig Hospital har staaet meget tilbage for St. Hans's Hospital, ligesom det er i Byen, har saa mange Lemmer, og Rosden ofte er langt større; hvorledes kan da en fornuftig og klog Mand tænke, at Hospitalet ei vilde

binde ved, at det blev foreklist saa fuld af Mangler? her maa jeg sige: interdum bonus dormitat Homerus. Jeg tænkte derfor, det var got, at Manglerne bleve bemærkede for at kunde rettes, og at man opdagede Aarsaerne til den Svindsot, der var kommen i Kattigkassen, at den dog kunde standses. Naar De f. Ex. har faaet en Byld paa een af Deres Lemmer, der usuger de sunde Bødder fra de andre Lemmer, da vil De vel aldrig stule den omhyggeligen, indtil Deres hele Legem er hentæret, og den har suget sig saa fuld, at den brister af sig selv? Hver har nu sine Tanker; jeg har mine, og troer, at just nu kunde det svækkede Legem først komme sig, naar man hævede Aarsagen til dets Sygdom; og saaledes troer jeg og, at Almind. Hospital vil vinde betydelig, naar det faaer Erstatning for de Fornærmelser, det har lidt, Manglerne blive hævede, og det ædeltænkende Publicum bliver forvisset om, at dets ædle Gaver komme til sand Nytte.

I Ja deri kan De have Ret; men derfor er det ei sagt, at just den eller den Maade til at hæve Manglerne paa eller behandle Sygdommen, er den rigtigste.

II Ja! men det maa De lade den raade for, som forstaaer det bedre! — En Doctor maa kende sin Patients Sygdom; og naar Sygdommen er saa haardnakket, at gelinde Midler ei kan virke, at han da bruger drastiske, og naar Bylden ei kan fordeles med Plasser, at den da maa behandles med skarpe Instrumenter. Ingen flog Mand maa quakle dermed, til den bliver incurabel. —

X. Men hvem skulde troe, at det gif saaa uordentlig til paa Almind. Hospital! — Jeg har hørt, at der skulde være saaa god Justis, og at Krabassen hang til Tieneste;

U. Hvortil blev da Krabassen brugt?

X. Til de gamle og fattige forarmede Borgere paa Hospitalet, naar de kunde have forseet sig lidt;

U. Det falder noget utroeligt, at en Inspecteur, hvis Conduite og Tænkemaade ogsaa gjerne kan være af det ringe Slags, skulde have Lov til saaledes at behandle Folk, der ei ere Tuathuuslemmer men Hospitalslemmer, og maaskee i sin Tid have været hæderlige og agtbare Folk. Er det saaa i Sandhed at have havt Sted paa Almind. Hospital, saa maa enhver retskaffen Mand ønske, at der maatte skrives til Oplysning om Hospitalet, og den maatte være et Skarn og en nederdrægtig Siel, som vilde legge Skiul paa sligt!

X. Bliv ikke saaa hidsig! De maa dog vel tilstaae, at der kan skee Uordener blandt saaa mange Lemmer, der jo maa straffes og hemmes?

U. Ja! det er uden Modsigelse; enhver bør straffes, enten han er rig eller fattig, enten han er borgerlig eller adelig, naar han fortjener det; det fordrer enhver viis og retfærdig Regiering; men det kan jeg blive hæftig bitter over, at Lemmerne skulle staae under Inspecturens Lamp! — Sligt burde aldrig tillades; enhver Forseelse burde andrages for Directionen, og den burde bestemme Straffen og Straffemaaden. Saa megen Agt og Være har jeg for de graa Haar, at jeg ei kan andet end erklære slig Handling for skammelig og ublue.

F. Men naar det nu hender, at nogen tigger og bliver bragt tilbage til Hospitalet, hvorledes blive de da behandlede?

U. De komme først i Kajotten, og siden blive de domte til Børnehuset paa visse Maaneder af de høie Herrer i Tigger-Commissionen, som holdes paa Hospitalet.

F. Er da og Inspecteuren med i denne Commission?

U. Jeg har ladet mig sige, at han underskriver disse Forbryderes Domme, da han er Assessor i Retten.

F. Men det er jo dog en forbisret Tanke, dersom det befandtes virkelig sandt, at Inspecteuren paa en eller anden Maade havde beriget sig paa de Fattiges Bekostning, naar man forestiller sig: at han tager fra de Arme, de igien bette og bringes tilbage for at dømmes til Tugt eller Forbedringshuset! hvor mange Paradoxyer stee dog ei i Verden!

U. Ja man maa ei ansee alting fra den verste Synspunkt! — Eligt kan man forklare under andre Navne og Foregivender. Enhver Videnskabsmand, enhver Stand har, saa at sige sine Termini technici; man bør derfor tage det i den Mening, som Videnskaber fordrer. Saaledes kalder man i Physiken saa mange materielle Ting, det være sig en Steen, en Fugle ic., et Legeme; i Astronomien og Almanakken visse Samlinger af Stjerner for Bæderen, Tyren ic., — I Astronomien betyder derfor Bæderen og Tyren Stjerner paa Firmamentet, men i daglig Tale betyde de kun Fæe eller Bæster paa Jorden. Og ligesom Ting af forskjellige Bemærkelser have ofte eens Navne, saa

ledes

Iedes have ogsaa ofte Ting og Personer af eens  
 Bessaffenhed forskjellige Bemerkelser, som f. Ex.  
 en ærlig Borgermands Datter heder Jomfrue;  
 det skal være saa meget som Vige; men en betit-  
 let Mand's Datter heder Frøken; skont der er  
 ingen naturlig Forskiel paa denne og hien; saale-  
 des kaldes et Fruentimmer, som lader sig beligge  
 af en simpel Mand, kun blot hen Skioge; men  
 er den naadige Herre betitlet, fornem og rig,  
 saa kaldes hun Maitresse, Concubine ic.; det  
 maa nu ei længer være paa gemeen Dansk, det  
 maa være fornemt og paa Fransk. Saaledes  
 kan ogsaa det, min Ven! der plad ud heder Ty-  
 verie, Bedragerie ic., komme til at hede under andre  
 Omstændigheder: Sportler, Accidenter, Ner-  
 venuer, og kan dog derfor in natura være det sam-  
 me. Det berøer ofte kun paa eget Gotbefindende  
 hos Menneskens Horn, hvorledes de vil ansee det.  
 X. Men det er jo en vrang og skadelig Maade,  
 saaledes at ansee en og den samme Ting, og maa  
 meget bidrage til at retfærdiggjøre den viise So-  
 lons Ord, naar han siger: at Lovene ere som Spin-  
 delvæve, hvor de store Fluere bryde igiennem, men  
 de smaa blive hængende; hvilket ongefær udtryk-  
 ker det bekiendte Ordsprog: at man hænger de  
 smaae Lyve, men lader de store gaae. Om begge  
 Deele har jeg hørt tale fra min Ungdom, men  
 Rigtigheden heraf med Hensyn til vore nærværende  
 Tider maatte det være langt fra jeg vil paastaae;  
 thi unegteligt er det, at der vel flere Stæder end  
 Solons Athenen har gjort sig skyldig til saadan  
 Rebredelse; men den maatte ei have mindste Fø-  
 lelse af patriotisk Glæde, som ei skattede sig lyk-  
 kelig under den Danske Regjering, hvor Mildhed

og om Eftaansel i Forening med Billighed og Retfærdighed ideligen virker til Undersaatternes sande Vel. Hvorofte have ei derfor Udlandinge og andre Omreisende tilstaaet endog i denne Henseende: intet Land er som Danmark. Det var derfor høist fornørmeligt, at man vilde lægge Regent og Love til Laft, hvad store Cabaler der kunde spilles af en eller anden af Rettens Betientere, der sidder med Lovens Magt i Hænder og en Piernes fuld af Træstthed og Liff, og holder alvorlig over Lov og Forordninger, skierper de alt for milde Bud og formilder de alt for skarpe efter Tingenes Natur og Personer og Stand, og ivrer strengeligen for sin egen Fordeel. Jeg kiender Exemppler, hvad Retten betyder, naar Broderen til den uretfærdige Dommer, som sagde: Jeg frygter ikke Gud og undseer mig ikke for noget Menneske, bliver Dyrighed blandt Mennesker, der ligesaa lidet kiende sin egen Ret, som de have Styrke til at fremme den; der hersker ofte Magten lig despotisk Vælde; og vee den Grimodige, som torde opløste sit værdige Ansigt til at paatale sin retfærdige Sag.

U. De blive saa alvorlig, min Ven! vi kan jo gierne meene baade vor Konge og vort Land det vel, om vi end tale i en munter Tone, og vi kan jo gierne skiemte uden at fornærme enten Sandheden eller Dyden. De siger, at det er en vrang og skadelig Maade at ansee og benævne sige Ting forskiellig, som in natura ere lige stemme, som at kalde det, der heder plat ud Lyverie, Bedragerie i fattig Mand's Terminus, Sportler, Accidentser, Revenper &c. men De skal have  
 arbo.



ærbødig Tak! deri er jeg ikke eenig med Dem; tværtimod er det got og forebygger mange Uleiligheder.

K. Ja det maa sagte være got og forebygge Uleiligheder for hviædle Tyve, naar man vil ansee Snyderie for Sportler, og virkelige Tyverier for Accidentser; det har jeg ikke et Ord imod.

U. Ja ikke det alene; men jeg troer og, at det bidrager meget til Stadens Koelighed og forekommer mangt et støiende Optog; thi naar man træffer en Fattig eller en Mand af den ringere Klasse at have været lidt langfingret, som i den fornemmere Terminus heder, at ville gjøre sig lidt Sportler, og han nu gribes i Sierningen, saa ere jo Gadedrengene strax paa Færde med deres Piben, Støien og Allarm, og geleide ham smukt til sin Arrest. Naar nu ikke slige franke Navne dækkede saa smukt disse danske Handlinger, saa at en Rebenymager blev anseet for en Tyv; hvor mange Spektakler fik vi ikke da, og hvor skulde man da faae Arresten fra. Lovene gjøre jo ingen forskiel paa de Stores og Ringes Tyverier, og erklære det ei for mere tilladeligt, at en Rig stjaeler fra en Fattig, end en Fattig fra en Rig.

(Fortsættelsen følger.)

Fortsettelse  
af

# S a m t a l e

imellem

to kyndige Mænd F og U, angaaende  
Publikums Misfornoielse med Alminde-  
lig Hospitals Forfatning, foraarsaget  
ved Belærværdige Hr. Olsens Bog des-  
angaaende; samlet af Forfatteren til Be-  
tænkningerne over Hr. Olsens  
Beskyldninger.

No. 3.

Fordeelen tilfalder Hospitalets forønskete  
Skole- og Indretning.

---

Motto:

Den som ikke læmper sig efter Belænstændighed  
maa jevnlig undgielde sin Trodsighed.

See Grundlovs Oversættelse af Phadri Tabler. III  
Bogs. 16.

---

K i o b e n h a v n,  
Trykt hos L. N. Svares Enke i store Kants-  
testrædet, No. 39.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHILOSOPHY

PHILOSOPHY

PHILOSOPHY

PHILOSOPHY

(See det forrige Nummer.)

X. Det er en artig Grundsetning, De har; paa den Maade bleve jo mange Embedsmænd uredeelige, da mangt et Embeds Indkomster for det meste beroer paa Sportler, Accidentser og Revenyer.

U. Nei, min Ven! man maa gjøre Forskiel paa Sportler og Sportler; Revenyer og Revenyer ere to. Der ere lovlige og ulovlige Accidentser; men her skulde jeg paatage mig et alt for vidtloftigt Arbeide, om jeg vilde forklare for Dem, hvor mange lovlige Sportler der kan falde ved sige en Tieneste som Inspecturens, og paa hvor mangfoldige Maader En kunde gjøre sig ulovlige, ja skændige Sportler, naar han først har tabt Følelsen af Menneskelighed, og ublue Begierlighed gjør ham til den fatligste Tyv, det skadeligste Rovdyr. Da nu Kornisten virkelig kan indsee, at der gives sige Leiligheder, og at det i sig selv er mueligt, at Mennesker af en slet Karakter ogsaa kan komme til at beklæde sige Poster; Erfarenhed desuden giennem forskjellige Tider har beviist, at Menneskene

ei nok have kiendt, eller have bekymret sig om at kiende alle disse Leiligheder; saa er det af høi Vigtighed og en sand Belgierning mod Menneſkeligheden, at man blotter alle disse Raader, hvorledes man saa listig og lumst kan være den groveste Bedrager, og dog beholde Anseelse af en nidkier og brav Mand. Jeg taler her i Almindelighed uden hensigt til nogen Person; lad enhver prøvede og undersøgte Handlinger afbeviise, hvor lidt eller meget han bør tage Deel heri.

X. Men, min Ven! var det ikke at misbruge den store Belgierning, den usfatterlig Skrivefrihed? var det ikke at angribe agtbare og hæderlige Medborgeres Ære, naar man vilde bevise dette offentlig? Hvor mangen brav Mand vilde derved ei blive fornærmet? Hvem torde skrive saadant og sette sin egen Ære, sin Koelighed, ja sin Lykke paa Spil? jeg veed, hvad Forbittrelse det har forvoldt, naar man har sagt Sandhed, om man end ikke selv har havt den mindste Hensigt til egen Interesse; jeg veed, hvorledes man kan blive skieldet for en fort Giel, et dievelst Menneſke, endogsaa af dem, der ere fornemmere og klogere end andre; og for at bevise min Sætning, at endogsaa de allerbedste Handlinger kan blive kaldte saaledes, skal jeg bevise Dem af Bibelen, (og det har De dog vel sagte læst) hvorledes man har sig ad i Jodeland, hvorledes de hypperste Præster og Raadet opførde sig mod Frelseren; hvor de skinhellige Pharisæer beklædte Retten, og bleve saa forbittrede mod den frimodige Sandhed, der bragde saa stort Lys paa Jorden, at de lurede paa ham og søgde at slaas ham

ham ihjel, men de fandt ei hvad de skulde gjøre ham; og hvorfor vare de saa forbittrede? fordi de elskede Mørket mere end Lyset, eftersom deres Gierninger vare onde; De troer dog vel, at det er sandt, thi det staaer i Bibelen? og saa maa De vel og tilstaae, at sligt kan skee oftere; thi de Lærde forsikre, at det er af samme Adams Børn der endnu leve.

U. Det er ikke at misbruge Skrivefriheden; det er just at bruge den til sin rette Hensigt, naar man udbreder almindelig Kundskab og Oplysning, der sigter til saa stort Gode, som at betrygge Guds og Siendeese, og især de Børgeløses Midler; det er ei at angribe agtbare Medborgeres Ære, naar man blotter deres skændige Handlinger; thi disse ere det, som berøver dem den sande Ære, og ikke det, at de bleve bemærkede, saaledes som de virkelig vare. Skulde et dansk Folk, der lever under Frihed og opdrages fra den spæde Alder til sand Adelskab og Dyd, lade sig saaledes skændes med Vanvittigheds og Dumbheds Brændemerke, at de skulde erklære den for brav og stor og dydig, som har bygget sin Magt og Vælde paa Svig og Underfundighed? Kan nogen brav og retskaffen Mand virkelig fornærmes ved Skrivefriheden, naar nederdrægtige Sieler anfælde ham med Bebreidelser og skammelige Beskyldninger? Har da Majestæten ved Skrivefrihedens Tilladelse givet saa mange brave Mænds Ære til Priis for Misundelse og Avind? Hvilket taabeligt Tanke! Nu faaer jo tvertimod den retskaffne Mand Midler i Hænde til at vise sin Ustyldighed; Lovene og Retten tilstaae ham jo al forønskeligt Hielp til at faae Revance. Men en

anden Sag er det, naar en underfundig Mand har forskaffet sig Anseelse blandt Mængden og Navn af brav og retskaffen, fordi han er fleg nok til at skule sin Stam, og ingen kiender ham i hans sande Skikkelse, eller og de, der kiende ham, have hverken Forstand eller Mod nok til at binde an med ham; hvad taber han nu, naar han blottes? Lad ham forsvare sig, om han kan; og kan han ikke, saa er han just Manden, man leder efter, og derfor er det jo vel, han bliver funden. — Sandt er det, at mangfoldige Exemppler have beviist, at Had, Avind og Efterstræbelse have kundet udføre sine kiendige Hensigter, naar de Mægtiges Stolthed er bleven fornærmet, og sand Ret og Billighed have betaget dem alle lovlige Midler til at hevne sig, saa at de maae gribe til underfundige; de Mægtiges Udfærd i Jerusalem er eet Beviis; Tidernes Historie giver flere. Men hvo veed ei, at Vanvittighed, Dumhed, falske Religions Principier blandt Almuen og despotisk Vælde, der har gjort Folket forkuet og slavisk, just har givet Ondskaben denne Magt i Hænder. Men under en dansk Regiering, hvor fornuftige Grundsetninger og sand Kundskab giver Menneske Sielen sin berøvede Adel tilbage; hvor Stats Politisk bygges paa Billighed, Mildhed og Retfærdighed; hvo vilde der være for feig og bange til at fremtræde for et rettænkende Publicums Domstoel med en retfærdig Sag? Skulde Monarken, som tillod enhver redelig Undersaat at give sine Tanker tilkiende om hvad der kan tiene til almindeligt Gavn, ikke ogsaa beskytte hans Frimodighed mod List og Vold? Enhver dansk og norsk Undersaat glæder sig ved Lyset, og ønsker

ei hine papistiske Læder tilbage, hverken i Religiøns- eller Stats-Sager.

X. Hvor de iborer, min Ven! Hvad bringer Dem i saadan Heede? Hvilken entusiastiske Fyr blusser i deres Barm! Lad os vende tilbage fra Stats- og Religions-Sager; hvad kommer det Almindelig Hospital ved. Det er jeg kun nysgierrig for at faae at vide, hvad Udfald den Sag vil faae. Mange tusinde Mennesker staae længselsfulde efter at see Ende derpaa: den er vigtig; den bør behandles med al muelig Redelighed.

U. Ja! det samme ønsker ogsaa jeg; det tænker jeg paa om Dagen, og om dette drømmer jeg om Natten.

X. Drømmer De ogsaa derover?

U. Ja forgangen Nat drømte jeg, at jeg spadserede, og kom til at sidde ved nogle Mænd paa en Bænk, som havde begyndt med at tale om den Feide med Kall og de tre Kavallerier i Kiøbenhavn; endelig faldt ogsaa Taleren paa Almindelig Hospital. Jeg kiendte ingen af dem; men jeg mærkede strax, at der var Modpartier. Det eene Partie bestod af Tre, som eenstemmig holdt sammen, hvoriblandt var een, som jeg vil kalde Claus; det andet bestod kun af Een, som faaer at hede Peder. Jeg vil derfor fortælle det, som om Claus førde Ordet aleene for sit Partie. De kan vel tænke, min Ven! at naar man saaledes drømmer, kan man kun huske faare lidt; naar man vaagner; men dette synes mig dog, jeg kan erindre:

C. Det er en betydelig Affaire med almindelig Hospital, hvad vil der komme udaf?

P. Der kommer vel ikke noget deraf; det er jo kun Misundelse og Animositet; det kan man tydelig



delig see i Præstens Bog, hvor han maler alting med de sorteste Farver.

C. Ja! men Præsten, saavel som den anden, der har skrevet Betænkningerne over hans Bog, maatte jo være veent gale, om de torde skrive sligt offentlig: det var et forvovent Foretagende!

P. Det har man vel hørt Exempler paa før, at sligt kan skee.

F. til U. Om Forladelse, min Ven! at jeg falder Dem ind i Taler! Syntes de da ikke, at P. selv drømte?

U. til F. Det glemte jeg at spørge ham om; men mig syntes, at han havde Dinene aabne.

F. Nu fortæl meere!

U. Saa sagde:

C. En Commission af Directeurerne og tvende Raadmænd have jo undersøgt Sagen; have de da ikke overbeviist Inspecteuren om noget?

P. Juridisk Visshed have de ikke; men Formodninger ere der nok; men hvad! Formodninger! Hvad vil det sige? havde de kun fundet een Post imod ham, saa var det en anden Sag!

F. til U. Glem ikke hvad De vil sige! Den Mand var uden al Tvivl en stor Chicaneur.

U. Hvem skulde han dermed chicanere? — Nu! nu begriber jeg, hvad De vil sige. De tænker maaste, at den Sag kunde man vel bringe til meer end Formodninger, enten man behyndte for fra eller bag fra. Inspecteuren var jo selv i Commissionen; han maatte jo vide god Beskeed med Hospitalet, og Contraparterne skulde ikke modsige ham og gjøre det til Løgn hvad han sagde. Men jeg tør forsikre for Manden, at han ei meente det ilde eller vilde chicanere nogen; hans Hier-

ne lod ikke til at være indrettet til Malice; nei hans Grundsetning var nok denne, at det er best at blive i Enfoldighed.

E. Vaagnede De da nu!

U. Nei! havde jeg vaagnet med disse Tanker, saa havde jeg vaagnet leende; men jeg vaagnede just grædende.

E. Grædende! De lod det dog vel ikke løbe under Dem? med Lillodelse!

U. Nei jeg skal sige Dem, hvordan det gik: Mig syntes, at P. holdt saadan slemt Huis med den arme Præst, og gjorde sig saadan Umage for at vise, hvilk'n stærk Skygge han havde ladet falde over Hospitalets Forfatning; og jo mere de andre toge Præstens Partie, des hæftigere blev han, som om han skulde være deeltagende. Endelig da C. sagde: Ja! men det er jo dog en priselig Gierning at anvise Plads til de Enge, naar man er saa forlegen, at man averterer derefter i Aviserne; samt at gjøre menagerligere Indretning for Hospitalet, og vise, hvorledes der nærlig kan spares noget betydeligt! — og da oplod P. sin Mund, svarede og sagde:

P. Hvad er det Præstens Sag? det tilkommer jo Inspecteuren! — Præsten er jo Præst, og ikke Inspecteur! — ! — ! —

U. Og da blev jeg saa rørt af Medlidenhed, at jeg vaagnede med Taarene i Øinene.

E. Beshynderligt, hvad man dog kan ligge og vrede sammen i Søvne!

U. Ja! det er ellers mærkeligt nok, hvor Menneskene dog kan være betænkte paa endog i Søvne at gribe til slige løierlige Udsugter, som f. Ex. at lade Hovedsagen fare, og gribe Formalitetet an;

som

som isæden for at tale om: hvilken betydelig Feil det var, at saadant fandt Sted; hvor mange maatte lide derunder; hvilke betydelige Summer der ere tabte i saa mange Aar; hvorledes dette Tab kunde erstattes og forebygges; at man da taler om, hvad der har givet Anledning til denne vigtige Opdagelse, nemlig Misundelse og Avind. Mig synes, at naar en som har handlet mod Lovene s. Ex. er angivet for Retten, da har Retten ei at bekymre sig om, hvorfor Anklageren gav ham an, enten idet er af Avind, Misundelse, Hevngierrighed eller af patriotisk Redelighed. En anden Sag er det, naar Anklageren vil fordre Dwittering for sine retskafne Hensigter; lad dem da afgjøre og bedømme, hvorvidt han fortjener den.

F. Men det kan jo være det samme hvad man taler i Drømme!

U. Ja! men Manden havde Dinene aabne.

F. Men betænk dog, at De drømte jo, han svarede saaledes; der var altsaa ingen Mænd virkelig tilstede; men alt baade hvad der blev spurgt og svart gif jo kun saaledes for sig i Deres eget Hoved, og De drømte jo.

U. Ja jeg gjorde, og det kan jeg kræve min Kone til Vidne paa, som laae hos mig.

F. Men det er dog meget rimeligt, at det kunde være Misundelse, thi der anføres just, at Præsten og Doctoren have kun hver 300 Rd, og Inspecteuren 670 Rd aarlig; og det er ingen Grund, at hines Embeder udkræve Insiigt og Kundskab, samt meere Waapasselighed; thi man maa betænke, at de have deres Gage, og omendstont de ei kan leve deraf, saa er man dog vis paa,

at

at de ei kan giøre sig Revenuer og Sportler paa Hospitalets Bekostning. Men Inspecteuren, som har saa mange Ting under Hænder, han bør just aflegges saa got, at han ei skal giøre sig for mange Accidentser.

U. Nu, min Ven! nu see jeg paa Dem, at man kan dromme med aadne Dine! En artig Snak! det var jo det samme, som at man skulde betale en Løv for, at han vilde være saa god, ikke at stæle. Erfaring vil desuden med kraftige Beviser gotgiøre, at det ikke var den rette Maade. Med deres gunstige Tilladelse erindrer jeg mig i den Anledning hvad Esopus sagde til Manden, der kastede et Stykke Brød, som var dyppet i Blod, for en Hund, som havde bidt ham, saa som han havde hørt, at dette skulde være et godt Middel for saadant Bid: saaledes maa Du ikke giøre med flere, at de ikke skal komme til at opvæde os levende, naar de faae sliig Belønning for deres Ondskab. Nei, min Ven! derfor ere der jo andre satte til at paasee alt saadant, at det skal gaae rigtig til, (og Fattig-Kassen slipper just ikke heller dem uden Depance) deri kan jeg ei være eenig med Dem.

X. Ja hvad skulde saa være Aarsag dertil? En Grund maa det dog have fra Begyndelsen af; thi det var saa skurrende at høre, at en saadan Mand, som har sliig Anseelse, er forsynet med saa megen Myndighed, som gielder saa meget, ja meere end nogen skulde troe, at han ikke og saa skulde være saa meget bedre aflagt end de andre Betientere, foruden alle de mange Revenuer, der falde af Tienesten.

U. Ja til al Ulykke er det just ofte, at saadan Mand er forsynet med saa megen Myndighed og har saa stor Anseelse.

F. Hvad? til al Ulykke! kan der være nogen Ulykke deri? Bør han ikke just have saadan Magt og Myndighed for at holde sine Underhavende i Awe?

U. Hvem meener De med disse Underhavende?

F. Alle Mennesker paa Stiftelsen; være sig ædle eller uædle, Christne eller Hedninger, Benner eller Fiender, som skrevet staaer.

U. Ja det er vel saa; det er rigtig nok en svær Post at paasee Doctoren, at han rigtig behandler de Syge, og giver dem de rette Medikamenter; og Præsten, at han præker strikte efter de symboliske Bøger; og Spisemesteren, at han tæller nøiagtig, hvor mange Erter der skal i Riedlen &c. — Ja Fordomme, min Ven! de have saa ofte forarsaget store ufornødne Bekostninger; vel nok, naar de dominerer i en Mand's Hierne, som er bleven Herre over sammenskrabede Rigdomme; der kan de mangen Gang være gode nok for at komme disse Midler til at circulere i Statslegemet; men i andre Tilfælde, som i Fattig-Oekonomien, kan de gjerne forarsage en alt for svækkende Diarrhe.

F. Ja! men hvordan skulde det da være? Tag Dem vare for at blive anseet for en Projektmager, en uroelig Mand, som er bleven læderet i Hiernen af Hundedagenes Varme!

U. Der kan dog vel ingen ærgre sig over hvad vi sidder her og taler? jeg beder jo ingen at rette sig efter mig. Men en Flaske Kirsebærviin skal vi have ind! jeg bliver saa tør i Halsen.

F.

F. De er en smuk Mand, som vil tale om Oekonomie, og vil saa have en heel Flaske Wiin!

U. Na, tie kun stille! det meste er af vort eget Lands Produkter; det Vert er en ligesaa stor Patriot som jeg. Desuden er denne Flaske Wiin til fornøden Brug: jeg maae jo have lit til at sette Tanterne i Gang med.

F. Nu saa lad os nu høre Deres Wiisdom, siden De efter Horaces Naade vil blive velstallende; men bliv nu ikke til Latter for Folk som horer det!

U. Ja naar jeg først bliver inspireret, saa præfer jeg uforsagt, hvad der er for Hedningerne en Daarlighed, og Jøderne til Forargelse; De forstaaer mig nok!

F. Ja vist forstaaer jeg Dem!

U. Jeg troer, at man just burde søge at opnaae sine Henjigter med de færreste Midler! — Naar Fattigkassen s. Ex. kunde faae en Inspektør for 200 Rigsdaler, burde den ei betale ham 700 Rigsdaler; men deri ligger Knuden, om man kunde faae ham! Men dersom Embedet ikke udfordrede saa store Qualiteter, saa troer jeg det kunde maaskee ikke blive saa vanskeligt. Jeg veed hvad en Surerer i Militair-Etaten kan forrette om Dagen; hvad vigtige Regnskaber han har, og hvilket moisommeligt Arbeide det er med hiint og det for 10 s. daglig; og der behøves anderledes Akkuratess; og veed De, hvor meget det er aarlig? — ikke meer end 38 Rigsdaler, og endda maa han gjøre Underofficer Tienesten til.

F. Men bliv dog ikke affindia, Mennecke! De vil dog vel aldrig have en Surerer til Inspektør?

U. Det var ikke mine Tanker; men jeg vil ikkun lade Dem vide, hvad der virkelig kan skee blandt de stridbare og kække Militaire, som saa mandeligen jager de Lands ødeleggende Fordomme, paa Flugt. — Jeg vil kun vise Dem, min Ven! at det kunde være heel anderledes; og lad dem tænke derover, som have Forstand og Tid dertil! — Staal min Ven! vi holde kun Samtaler og drikke Kirsebærviin.

K. Men det blev jo igien forskrækkelig galt, naar Inspecteur-Embedet skulde nedsettes under de andre Embeder ved Stiftelsen; da man jo gjerne efter Deres Tanker kunde faae ti Inspecteurer, naar man fik een Doctor, (Gud ske Lov og Tak! der er just endnu ingen Mangel paa nogen af dem) og at man gjerne kunde gjøre en Doctor, en Præst og en anden Betient ved Stiftelsen til Inspecteur, især naar man holdt ham en Fuldmægtig; men ikke tværtimod eller vice versa.

U. Efter mine Tanker og mit gale Hoved, naar det gik derefter, saa antog jeg ingen Betient ved Stiftelsen, som ei behøvedes, eller afslagde ham bedre, en jeg kunde faae ham for, eller at han kunde gjøre Stiftelsen Nytte for; og da bleve Doctoren og Episemesteren for mig de vigtigste.

K. Fy! see hvilket ugudeligt Menneske, en Religions-Foragter! Han taler ikke engang om, at Hospitalets gamle, syge og døende Lemmer skulde have en Præst! nu kan man see hvad Kirsebærviinen gjør!

U. Ja den Snak vidste jeg nok, De vil komme med; det vil vel flere forarge sig over, blot fordi de holde meere ved Smaating, og ivre mest for Religion, naar de ingen Religion have. Jeg  
siger

figer jo ikke, Lemmerne ingen Præst skal have<sup>2</sup> men Hospitalet, meener jeg, kunde være fri for sliq en Depance; kunde bedste Embede ei ligge under een af Byens Kirker, og da kunde jo Sognets Præster betiene disse ligesom de andre, og til de Syges Trost og Husværelse kunde endnu for en ringe Løn holdes en Syge-Troster, der skulde gaae omkring og tale for dem, og meere forelæse dem passende Stykker af de mange herlige Bøger, vore nærværende Læder ere forsynede med, end troste dem af sig selv extempore. Saaledes tænker jeg, endskjønt jeg tiltroer mig at have mere Religion og Verbødighed for Religionen, end mangen een, der tit biser sine Knæ, og opløfter sine Hænder, og hanger med Hovedet, og udtvinger Bodfærdigheds Taare af sine poliske Vine.

F. Jeg kan nok høre paa Dem, at De er ingen Ortodox! Men hvorfor er Doctoren Dem saa vigtig en Mand?

U. Ja, jeg kunde vel anføre magfoldige Grunde herfor, blandt andet denne, at han med Indsigt og Erfaring kan redde Menneskers Liv, som virkelig ved en haard Sygdom staae i Fare, naar han uden Indsigt og Erfaring kan styrte et Menneskes Liv, som ellers kunde helbredes ved Naturrens egen Hielp; men nu taler jeg blot paa Menneskes Vegne: jo længer de Fattige ligge paa Hospitalet, des mere koste de; men jo suarere de blive curerede, des før sparer jo Hospitalets Kasse deres Forslegnings-Penge.

F. Men hvad gjør nu Spisemesteren saa forstønt i Deres Vine? De har saadant underligt og bagvendt Begreb om alle Ting frem for andre Mennesker!

U.



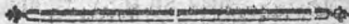
U. Jo! der hører ligesaa megen Forstand til, som at være Inspecteur; (det forstaaer sig selv: vilde man tage Spisestesteren ligesaa fra sit Kjøkken og Bryde og fette ham i Contoiret ved Portocollen, saa kunde han vel ikke strax komme afsted dermed; men det samme vilde ogsaa skee, naar man satte Inspecteuren lige fra at føre Regnskabet til at taage Mad;) men eller meener jeg (ceteris paribus) at det eere udfordrer ikke flere Natur, Gaver, Kundskaber og Flid end det andet!

F. De bliver uden al Tvivl, min Ven! erklæret for en Kiætter, der saa skammelig forfølger den reene ubesmittede Lærdom, der er prædiket saa lang Tid paa Hospitalerne. Jeg har nu tværtimod den Meening, at der vel burde være saavel Præst som Doctor paa sig en fattig Stiftelse; men de skulde ikke have Lov til at give dem.

U. Med Tilladelse! skulde da Inspecteuren have Lov dertil?

F. Det falder af sig selv; det var jo noget uhørt, at man vilde tænke anderledes!

(Fortsættelsen følger.)



Fortsettelse  
af

# S a m t a l e

imellem

to kyndige Mænd X og U, angaaende  
Publikums Misforstaaelse med Alminder-  
lig Hospitals Forfatning, foraarsaget  
ved Belærværdige Hr. Olsens Bog des-  
angaaende; samlet af Forfatteren til Be-  
tænkningerne over Hr. Olsens  
Beskyldninger.

No. 4.

Fordeelen tilfalder Hospitalets forønskede  
Skole: Indretning.

---

Motto:

Her var vel endnu meget, jeg kunde skrive om,  
men med Overlæg lader jeg det beroe. —

See Grundtvigs Oversættelse af Thædri Sabler. 4  
Bogs. 52. S.

---

K i ø b e n h a v n,

Trykt hos L. N. Svares Enke i store Kannik-  
estrandet, No. 39.

Journal of the  
[Illegible text]

[Illegible text]

[Illegible text]

[Illegible text]

[Illegible text]

(See det forrige Nummer.)

**U.** Det er Fornuftens Sprog, De fører, min Ven! — Jeg tænker nu langt anderledes, fordi jeg tænker oeconomic, og derpaa gaaer min Speculation ud: hvorvidt det er ret politisk, at forhindre en Patient ved Stiftelsen, der har ligesaa stor Fordring paa en underholdende Gage, fra at givtes, som en anden, og formeene ham i den beste Alder at sette sunde Børn ind i Verden; det tør jeg nu i Altsen ei fordrifte mig til at afgjøre, da jeg er lidt oprømt af Viinen, og derved maaskee kunde blive for partisk og ivre for meget imod den ugifte Stand; men jeg tænker paa Stiftelsens Beste, og derfor lemper jeg alting efter Oeconomic.

**K.** Ja! men jeg tænker ogsaa oeconomic, og derfor vilde jeg just, at saavel Doctoren som Præsten ikke maatte have Lov at givte sig, saa kunde de leve af mindre og behøvede ei at lynes saa god.

11. Ja! men jeg tænker endnu meere oeconomic, og derfor vilde jeg just, at Inspecteuren ei maa være givt; og at dermed kunde spares meere, vil jeg nu vise Dem. — Præsten f. Ex. ved Stiftelsen har 250 Rdr.; dette er alt hvad Fatigvæsenet giver ham; ere der end Sportler, Accidentser eller Revenuer, saa beroe de paa enhver's gode Villie at give ham dem, og disse gaae ei paa Fattigkassens Bekostning. Lad ham nu leve ugift! hvor meget skulde her være til at knappe af? Givter han sig nu, hans Familie bliver stor, hans Nødvendigheder mange, da lider ikke Fattigkassen derunder, han maa selv lide; han har ikke det mindste af Hospitalets Sager under Hænder, hvormed han kunde lette sin Huusholdning det mindste. Men betænk nu, at naar Inspecteuren faaer Familie, stor Huusholdning, og bliver trængende til mange Nødvendigheder, at denue Mand jo maa paakomme en Fristelse, er saa naturligt; thi hver fristes, naar han drages og lokkes af sin egen Begierlighed. — Men nu bliver deane Herre, som vel kan skee, thi han er et Menneske, egennyttig, nærig, indbildsk og deslige, han kommer saa vidt i Uforskammenhed, at han anseer sig som Hospitalets Herre, der har Ret til at benytte sig af Hospitalets Sager; mon det da ikke gaaer ud over de Fattige, naar han kniber for dem, paa det han ei selv skal fattes. Lad ham nu være saa heldig at kunde faae sine Foresattes Tillid, at de troe ham i alle Ting som et Orakel; saa Gud hjælpe de arme Fattige! jeg gider ikke indlade mig heri; thi det er et forskrækkeligt Chaos, som man aldrig kan komme udaf; og det er paa saa mangfoldige ind-

beflæde Maader, at man med Snuehed kan gjøre sig sig en Stiftelses Midler nyttige.

X. Men tael dog ikke saa frit! det er jo en Fornærmelse mod Inspectoratet! der ere jo virkelig saa mange brave Mænd, der beflæde denne Post!

U. Jeg taler jo kun om blotte Mueligheder; jeg nævner jo ingen Person, og intet virkelig Factum og man har jo Lov til at raisonnere over Tingene, og det er just en stor Ulykke, at man ei aldtid har gjort saa. — Jeg kiender ogsaa adskillige brave, retskafne og indsigtsfulde Mænd, der ere Inspecteurer: men derfor er det ingen Nødvendighed, at Tienesten skal besettes med saa danne og lønne dem saavel, naar den kan være tiemt med en af ringere Qualiteter; og aldrig bør Fattiggassen bebyrdes med ufornøden Udgift, og man bør ikke gjøre Embeder for at skaffe en eller anden Yndling et got Levebrød. Enhver brav og duelig Mand bliver desuden nok forfremmet. Min Sætning er denne: at en Inspecteurs fornemste Qualitet er Redelighed.

X. Ja! men kan De og virkelig gotgiøre, sligt er mueligt, at gjøre sig Hospitalets Midler nyttige?

U. Ja! men forstaae mig vel: jeg siger ikke, at jeg kiender nogen Mand, som har baaret sig saaledes ad; des større Være er det for enhver, at han ei har gjort det. — Men forestil Dem nu, at jeg er Inspecteur, Forstander eller deslige! Nu holder jeg Heste og Vogn, og mine Remiser og Stalde faaer jeg paa Hospitalet; men jeg skal have en Kudske; det kan jeg tage Gaardskarlen til, og lade Stiftelsen lønne ham; dette har man nu

allerede offentlig hørt og seet. Men nu sætter jeg end videre, at jeg har mange Penge, jeg driver Negotie eller Commissioner eller deslige; her til skal jeg have Folk; har Hospitalet dem, saa er det godt, og har det dem ikke, saa gjør jeg Forsøffing, at det maa have de og de, som skal forrette det og det; og naar de saa forretter et Værende for Hospitalet, saa maa de forrette ti for mig; er ikke det at gjøre sig Hospitalets Midler, der lønner dem, nyttige paa en artig Maade?

X. Ja! men det er jo kun Snak! naar jeg var een af Deres Foresatte, saa skulde jeg holde Dem i Ørene, og spørge, hvad man behøver at holde overflødige Betientere til?

U. Ja naar De vare een af mine Foresatte, og gjorde saa! ja da var det en anden Sag; men jeg sætter nu saa, at De ikke gjorde det (som ogsaa kan ske) men overlod alting til min egen Værdsighed!

X. Ja! men naar jeg var en Tiener ved Hospitalet, og De vilde befale mig at gjøre noget for Dem, da fik De til Svar, at jeg tiende Stiftelsen og ei Inspecteuren.

U. Ja! men det skulde De kun gjøre eengang; thi kunde jeg ikke faae Dem bort fra Tienesten, som dog just ikke var saa vanskeligt, omendstiondt jeg ikke selv havde antaget Dem, saa skulde De dog daalig faae saa mange Chicaner, at jeg nok skulde gjøre Dem kied af Livet; og naar De var een af de Betientere, jeg selv kunde antage og affette, saa skulde jeg nok lære Dem til ikke at raisonere, men ansee mine Befalinger, som et paveligt Bud. Ja nu vil jeg sette nok en Muelighed! Jeg er Inspecteur, og De er Deconomus eller Spisemester paa Stiftelsen; meener De ikke,

jeg

jeg endda kunde have Dem under Pidsken paa de Fattiges Befostning?

X. Mig som Spisemester under Pidsken? det skulde jeg nok forbyde Dem! og det skulde endnu være paa de Fattiges Befostning? det synes mig underligt; thi jeg tænkte: jo ivrigere Inspecteuren saae Spisemesteren paa Fingrene, des redeligere maatte han bespise Lemmerne!

U. Ja got nok! jeg veed nok, der er mangent Inspecteur saa ligesvem og ei forstaarr det bedre; men jeg er nu saa lidt flogere; thi min Fars faders Kone havde en Sønnesøn, som havde lagt sig efter at bruge sin Forstand, og studere denne høie Videnskab at være Inspecteur; og min Mormors faders Mand havde igien en Datter søn, som var temmelig got bekiendt med en Dekonomus; og derfor er mig nu medfødt saadant høit Begreb, og jeg har ret fra min Fødsel af saa god Forstand paa den Ting, skönt jeg i øvrigt vel er en Døsmer.

X. Det var dog som Pokker! den Spøg gad jeg nok seet paa, hvad De vilde gjøre mig; det skulde inderlig ærgre mig, om De skulde faae sliig Myndighed og Magt, hvormed de ogsaa kunde coujonere mig. Jeg skal dog drikke engang først for at faae lidt Kourage; Staal Hr. Inspecteur!

U. Forestil Dem nu, jeg er Inspecteur, og de Spisemester, og De har mange Sager, hvormed De kan tiene mig; blandt andet har De ogsaa deilige Kalkuner, Gæs, Kyllinger ic.; nu forlanger jeg hos Dem et Par Vender, en anden Gang en Kalkun, den tredie Gang en Gaas, og saa fremdeles! Hvad vil De svare mig?

X. Jeg vil levere Dem, hvad De forlanger, og det hiertelig gierne; thi naar Deres Velbyr



dige Gane bliver vel smurt med Gaasefedt og Kildret med lekkre Kalkuner; saa tænker jeg, at De ikke saa got kan smage paa de Fattiges Mad, saa at om Grøden f. Ex. skulde være lidt tør, saa vil De dog synes, at der er Smør i.

U. Ja saa er jeg ogsaa tilfreds med Dem som Spisemester, saa skal De have baade min og fleres Raade; lad kun mig sørge for det!

E. Ja mange Tak! men jeg vil ogsaa have den Raade for mine Kalkuner og Gæs, at de maaske blive betalt; og derfor skriver jeg Dem omsider en lille Debet, naar mine Kalkuner og Gæs be- løber sig omtrent til 10 eller 16 Rdlr.

U. Ja men veed De da ikke, min Ven! at De da allerede havde begaaet en lille Formalitets Feil?

E. En Formalitets Feil? Det er jo den ordentlige og almindelige Raade.

U. Ja! men ikke paa Hospitalet; der skal De vide, at Inspecteuren er den fornemste, og at man skal først adspørge ham, om han vil have det!

E. Ha ha ha! det var lystigt! Jeg havde dog vel Lov at fordre mine Penge for en anden Ret, hvor slige Formaliteter ikke giældte?

U. Ja prøv kun derpaa! Men tag jer ogsaa vare, min kære Spisemester! at I ikke fortryder at have appelleret til en høiere Ret!

E. Ja nu skriver jeg da Regningen paa mine Gæs m. v. og sender Dem; hvad gjør De saa?

U. Jeg tier stille for det første; om nogle Dage gjør jeg en Forestilling til Bedkommende, at eftersom Fødevarerne ere nu ikke saa meget dyre, saa indstiller jeg Underdanigst til de Høie Herrers Betænkning, om ikke Spisemesteren bør decorteres

1 Skilling eller meere daglig paa hver af de Syges Kost. Dette er just min Pligt, som Inspecteur, at see paa Stiftelsens Bedste, og derfor bliver troet, og bør troes som en redelig Mand. Maar De nu taber 1 Rdlr. eller meere daglig, vil De da ikke en anden Gang lære at tage Formaliteterne i agt? Viid, hvad Folk De har at tale med! — Hvad vilde De nu svare en anden Gang, naar jeg forlangede noget meer?

E. Hjertelig gjerne! det skal være til Tjeneste; det gior mig kun ondt, at jeg ei har dem saa feede og gode, som jeg vilde unde Hr. Inspecteuren dem; men vær dog saa god at tage til Takke. Men ved mig selv vilde jeg sige: gid Fanden en anden Gang maatte skrive Regning paa Kalkuner!

U. Ja! naar De saaledes vilde gaae til Erkiendelse om Deres Synder og giøre Poenitente, saa skulde jeg nok erstatte Dem Skaden paa en anden Maade. — Men sig mig nu oprigtig min Ven! nu tale vi i Fortrolighed sammen, De er nu ikke længer Epifemester, og jeg ikke Inspecteur; hvad synes De nu om slikt?

E. Ja Gud forbyde, at saadant skulde skee! jeg seer nok, at det var galt.

U. Ja Gud forbyde vist, at det skulde skee! det er ogsaa mit Ønske; men mig synes dog, det er et uueligt Tilfælde; og saaledes ere der saa mange, ja meer end hundrede af det Slags, som man dog aldrig kan komme paa Spor efter.

E. Ja det er forunderligt! Thi at man kunde tvinge Lemmerne, og paa den føleligste Maade igiendrive dem, naar Mester Erich agerede Inspecteurens Sag, det kunde jeg forstaae; men saa overbevisende at forklare Epifemesteren, at

det var af stor Vigtighed at iagttage Formaliteter, det kunde jeg knap faae i mit Hoved; thi jeg har selv engang enten hørt eller drømt, at en Episkop mester paa et vist Sted har spillet bas.

U. Kan gjerne være, det er nu alt efter Omstændighederne; thi man har jo adskillige Exemppler paa hos nogle, at Manden prygler Konen, hos andre igien, at Konen prygler Manden. — Men begge Deele er galt. — Alt for megen Eenighed, eller alt for megen Ueenighed mellem Bedkommende har hver for sig sine skadelige og høist bedrøvelige Følger.

X. Men hvorledes skulde man vel bære sig ad for at forebygge slige Uleiligheder, at man kunde være vis paa, de ei kunde skee; thi lad være, at der til slig Stiftelse komme ti gode og redelige Inspecteurer, saa kan det jo dog hændes, at den ellevte kan være en nedrig Mand, og hvor mangfoldige Midler har han da ikke i Hænder til at berige sig selv paa de Elendiges Beføstning; allerhelst, naar han har erhvervet sig saadan pavelig Myndighed, at alle maage bukke sig i Støvet for ham, og om man end saae, at alle hans Forslage gik ud paa at knibe og indskrænke for andre for at strabe alt til sig selv, og om han end videnstynlig tog paa en ulovlig Maade fra Hospitalet, at de dog ikke torde yttre mindste Rur, men frygte for, at de selv maatte blive Martyrer for Sandheden; allerhelst, naar den anklagede Herre har samlet sig saa mange tusende Rdlr., at han tilstrækkelig kan betale vittige og sindrige Hoveder for at udtænke Maader, hvorledes man kan angribe Modparten, for at faae ham herunder.

U. — Jeg kan gjerne sige min Mening; men Menneskene vil holde mig for en Phantast og troe, at jeg er affindig eller drukken af Kirsebærviin. Dog de maae gjerne see ad mig! jeg har dog temmelig got Begreb om den Sag; nogle troer jeg dog, vil give mig Bifald. Først vil jeg have, at kyndige Mand, som have god Forstand paa Erter, Grød, Kaal, Flesk ic. (og disse skal man søge mere blandt Spethøskere og andre skikkelige Folk, en blandt Naader, vonner, vanner og deer) skal gjøre et rigtigt Overflag, hvor meget Spisemesteren skal og bør have for sin Mad, naar den er sund og vel lavet i alle Maader; samt hvor meget han af hvert bør give for Penge; og dermed skal man tage i Betragtning alle Omstændigheder, at Manden kan leve anstændig af sit Arbeids megen Noie, uden at beriges paa de Fattiges Bekostning, eller selv forarmes for deres Skyld; at han under alle Omvexlinger og Forandringer kunde være Lønneu for sit Arbeide sikker. — Og da bør han noie paasees; men NB. ikke af en Inspecteur; det maae man underdanigst have sig ubedet. Han bør ikke engang have det ringeste med Spisemesteren at bestille. Enhver Betient skal have sine Forholds-Regler, sin egen Bestilling; og Directionen skal paasee det heele. — Doctoren skulde af foransørte Grunde være en habil Mand, boe paa Stiftelsen, lønnes skikkelig, og være baade Medicus og Chirurgus. — Hospitalet skulde ligge under een af Byens Kirker, og istedet for at lønne Præst og Dean, skulde det have en Enge-Trosier. — Og da man af Erfarenhed seer, at en Kuldmeatig, eller blot En, som har været paa Con-  
toiret et Aar eller mere, gjerne kan forrette den hele

Inspecteur-Tjeneste; saa skulde, efter mit gale Hoved, 3 Stiftelser staae under een Inspecteur, som skulde boe i Byen, aflegges med 800 Rdlr., og have et Contoir og en Fuldmægtig paa hver Stiftelse, som skulde have 120 Rdlr. i Løn, et eget Værelse og frit Brænde til sin Døn. Da blev Lønnen for 3 Stiftelser 1250 Rdlr.; og nu skulde man kun legge Merke til hvad der vilde spares. Og naar saa Deconomien ei var en Hemmelighed, men bekiendt, saavel for alle Betsienterne ved Stiftelsen, som for Lemmerne, og fri Adgang blev dem aabnet til at klage sig for deres Foresatte uden Frygt for en myndig Berherster; da skulde man see, hvad ønskelig Orden der vilde blive.

X. Ja! men saa var jeg bange, at der vilde skee megen Splid og Uorden, naar Lemmerne ei havde nogen at frygte for!

U. En underlig Snak! Alle Ting, som kunde, skulde bestemmes forud, hertil regner jeg Sand, Koste, Brænde, Steenkul, Afke, Sæbe ic. — Brænde og Steenkul blev kun Forandring underkastet efter Kuldens Foranderlighed; men det vilde ikke for Fornuftige blive vanskeligt at afhjælpes; og nu kunde gierne Vægter, Gaardskar og andre flige Underbetsientere have saadanne Ting under sin Bestyrelse; og disse hverken kunde eller torde gjøre Kneb, da enhver vidste, hvad han skulde have. — Men det er saa underligt at give een Mand, som en Inspecteur, der har tiltaget sig saadan Myndighed, flige Sager under Hænder; thi naar nu hans Belædelighed, som saaledes paa-seer og indskrænker andre, finder for godt at berige sig selv med Hospitalets og de Fattiges Sager;

hvo

hvo skal da naase ham? og hvo veed af, de for-  
 Furde Lemmer, hvad deres Rettighed er? og hvo  
 tør driste sig til at puffe, uden Frygt for at knække  
 Halsen? Bekjendte Omstændigheder have tyde-  
 lig viist, hvad sliq Mand af ublue Impertinence  
 har tordet vove mod Folk, der selv kan tale paa  
 deres Ret, man tænke sig kun derved, hvad han  
 da kunde giøre mod dem, som ei kan eller tør.  
 — Lad nu den Snak fare, men sig mig, om De  
 holder det for raadeligt, at enkelt Mand skulde  
 som Inspecteur over 3 Stiftelser oppebære saa  
 mange tusinde Rixdaler aarlig?

U. Nei, ærbødig Tak! saa behøvede han ei  
 800 Rdlr. at leve af. Nei de skulde deponeres  
 paa langt sikkrere Steder, og alt skulde skee efter  
 Anviisninger; saa skulde man nok see, hvad slige  
 Summer vilde kaste af sig i blotte lovlige Acci-  
 dentser. Men der hører alt for meget til, at vi  
 her skulde kunde afgiøre alt saadant; ingen  
 maae vente, at finde i disse vore Samtaler noget,  
 som vi vilde lade staae sin Prøve for en alvorlig  
 Undersøgelse. Naar vi den hele Dag anstrænger  
 vor Hierne til vort Kald, saa maa man ei for-  
 lange, at vi her skulde spende Tankerne an til at  
 tænke over Almindelig Hospital; dertil ere andre  
 Folk satte, som man maa troe, ei skulde behøve  
 vor Underviisning; vi discurerer kun derom, en-  
 ten saa det er ret eller ei, kommer det jo ikke an  
 paa. — Skaal min Ven! Lad os drikke Hospi-  
 talets Skaal og ønske det bedre Lykke for Frem-  
 tiden!

Z. Ja saa nok en Skaal, og saa drikke vi den  
 forønskede Skole-Indretnings Skaal! og vi vil  
 opmuntre alle brave Mand, som have patriotisk

Iver

Over i deres Barm, at hjælpe dertil; det er dog Penge, som blive vel anvendte. Jeg tegner mig strax for en halv Rixdaler aarlig.

U. Jeg tegner mig for en heel.

X. Tænker De, jeg vil være mindre Mand end De? jeg ogsaa da for en heel.

U. Nu saa Skaal da for alle dem, der tegne sig for Skolen!

X. Var jeg Inspecteur paa Almindelig Hospital, da gav jeg strax 250 Rdlr. til Skolen, som et gudeligt Brug, ifald jeg havde modtaget 25 Rdlr. aarlig paa vor Herres Begne i 10 Aar, eller gav jeg meere.

U. Hvad er det for en Snak? det gaar over min Forstand.

X. Husker De ikke, hvad Forfatteren til Betænkningerne siger, at Inspecturen faaer 25 Rd. aarlig for Lys og Brænde til Directionens Stuen? Hvad Brændet koster ham aarlig skal jeg lade være usagt; ellers saa var det dog saa vel tænkt af ham, at ifald han tog til sig selv af de fattiges Brænde, han da kunde unde Directionen lidt med af det samme, han kunde jo som en nidkier Mand knibe det igien desmeere for Lemmerne. Og naar nu Directionen samles ved høilys Dag, medens vor Herre lyser gratis for den halve Jordfløde, saa falder det dog saa underligt, at Inspecturen tager Betaling for, at Directions Stuen bliver opklaret ved samme Lys.

U. Ha ha ha! Hvor har dog vor Herre mange tjenstkærdige Mennesker! — De katolske Giestlige have engang været saa gode at giøre Dyrpesbøf sel for vor Herre, og nu hører man at Inspect

spec.

specteuern er ligesaa tjenstagtig. Ja det er lois-  
erligt nok; men derfor gav jeg just ikke Pengene  
tilbage; thi disse gode Vicarier, som saaledes ties  
ne vor Herre, have ingen fast Gage, derfor  
maa de giøre sig betalt i Sportlerne.

F. Da vilde jeg dog først see Dvitering fra  
Principalen, om det var ret at giøre den heele  
Oppebørsel til Sportler?

U. De er en artig tør Broer! drik engang,  
og giør saa et Kiim paa stante Pede.

F. Tag dit Glas og drik, min Ven!

Løst det ud, og skient igjen!

Muntre vil vi være,

Tænke ret og handle vel

Pf en god oprigtig Siel

Er vor største Vre!

U. Hvad synes Dem om den!

F. Den faaer saa gaae an! Nu skal jeg:

Held og al Lyksalighed

Paa Retfærdighed og Fred

Bygge Kongens Trone!

Himlen med sit Velbehag,

For han hører Armes Sag, —

Skal hans Mildhed frone!

U. Men hvad for en Tone skal disse synges med?

F. Enhver gaaer med sin egen velklingende  
Melodie.

U.



U. Nu Tak for denne Gang, min Ven! nu  
 samles vi vel neppe saa haastig igien i denne Af-  
 faire; og det behøve vi heller ikke. Mange blandt  
 Publikum have ventet, at de stedse skulde faae  
 nye Angivelser i disse Blade; men vi ville just ikke  
 gierne kaldes Vresskiendere, som de andre ere  
 beskyldte for. Majestæten har nu selv taget sig  
 Sagen an og bestikket Mand, der ere forsynede  
 med Indsigt, Retskaffenhed og Nedelighed, som  
 det høistærede Publicum kan lide paa i saa vigtig  
 en Sag; hvorfor skulde vi da blotte Manden  
 meere, om vi end kunde? Gierne havde vi ønsket,  
 saavel som mange andre, at kunde have skaaet  
 ham, og at vi ei havde havt Marsag at giøre  
 hvad der er giort. Adieu; min Ven! Tak for  
 denne Gang!

Oppl.

Pro Memoria.

De Comparier, som have  
været befalede at undersø-  
ge den ved det Almindeli-  
ge Hospital værende Inspe-  
cteur Medens Forhold i  
hans Embeds Førelse, have  
til Cancelliet indsendt Ud-  
skrift af det optagne For-  
hør, saa vidt samme end-  
nu er fremmet. Derud er  
det godtgjort, at bemeldte  
Inspector Meden har  
gjort sig skyldig i adskil-  
lige Misbruge og Urettyg-  
heder ved sit Embeds For-  
valtning —

Efter lige Omstændig-  
heder maae man teenstlige  
anmode Kiøbenhavn's  
Magistrat at suspendere  
ham fra hans Embeds Fø-  
relse indtil Sayens Uddrag,  
og imidlertid beskerke  
een til at forrette same  
saa lange Suspensionen  
varer, hvilken for sit  
arbejde kan tillegges  
Halvdelen af Embedets  
Indkomster, da den su-  
spenderede beholder den  
anden Halvdcel, be-  
regnet efter Frodrayets  
af Udgifterne.

I øvrigt vilke De beha-  
gelig paalegge Meden  
at opholde sig her i  
Staden, og at møde i



Commissionen, naar paa-  
fordres.

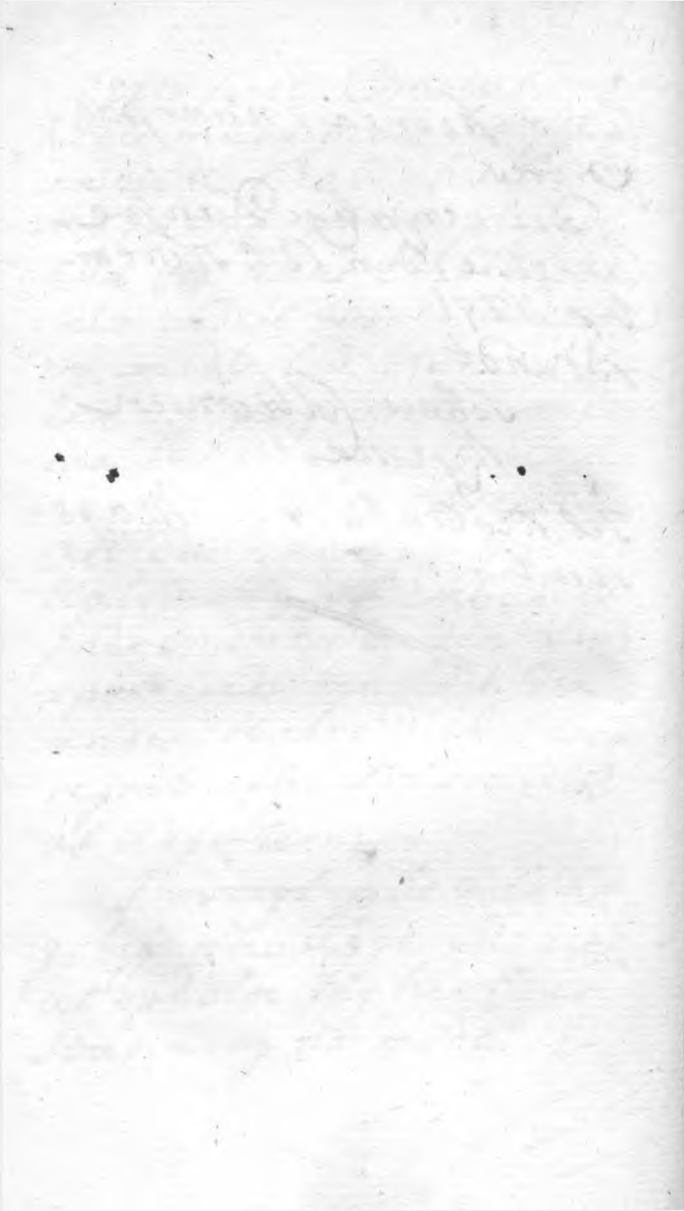
Det kongelige Danske  
Cancellie, den 12<sup>te</sup> Novem-  
ber 1791.

Brandt

Schow, Solbiørnsen  
Ryger -

Til Kiøbenhavn's Magi-  
strat -

~~///~~



Endeel

# Betænkninger

over

offentlige Regnskaber,

for det meeste grundede paa Hypoteser eller  
villkaarlige Sætninger,

i Anledning

af

Regnskabet for Almindelig Hospital i Aaret

1785,

som staaer aftrykt i Maanedskrivtet Iris for  
Novembr. 1791.



---

Kjøbenhavn.

Trykt hos L. N. Svares Efterleverste i store  
Kannikestrædet No. 39.

Verlag

# Handbuch der

## offentlichen Gesundheitslehre

von Dr. med. et phil. Carl von Siebold

in 2 Bänden

Verlag des Buchhandlungsgesellschafts in Leipzig

1842

Preis 1 Thaler 10 Schillinge

Verlag

Verlag des Buchhandlungsgesellschafts in Leipzig

---

Længe have mange Patrioter ønsket, at Regnskaberne ved offentlige Stiftelser, og især ved Almindelig Hospital, maatte blive offentlige; hvorved ei alene vilde forebygges for en stor Deel urigtig Behandling, men mange indsigtsfulde og kyndige Mænd uden for Stiftelsernes egentlige Foresatte kunde og derved faae Leilighed til at fremkomme med Planer til bedre Indretninger; da det dog vel ikke er at nægte, at mangen simpel Mand, som ei er betitlet med Navn af Hvi eller Viis, kunde deels i enkelte Stykker, deels i det heele, have ligesaa god, om ei bedre Indsigt, i hvad der henhører til sand Dekonomie og Forbedring i offentlige Stiftelser, som mangen En af dem, der uheldigviis kan komme til at raade for slige Stiftelser, uden at kiende den sande Dekonomie enten i Theorie eller Praxis.

Erfarenhed er den beste Læremester, og hvo som af denne har lært sin egen Dekonomie, troer jeg og, kunde best give sine Tanker tilkiende om andres. Man kan gierne være en habil Mand i eet Fag, hvori man egentlig er sat, og derfor



kun maadelig i et andet, som med hint er forbundet; og omendskiønt een eller flere af dem, som ere Stiftelsernes Foresatte, kan have god Indsigt i det oekonomiske, er det derfor ei sagt, at han alletider er den beste; og enhver Stiftelse er trængende til den største Guldkommenhed, der kan opnaaes.

Man har nu i Maanedsskriftet Iris for November 1791. pag. 179 seet Regnskabet for Almindelig Hospital i Aaret 1785. Man finder deri den største Nøiagtighed; Altting lader til rigtig at være ført til Regning; Summerne have al den aritmetiske Rigtighed, som man baade efter de gamle og nye Regneböger kan forlange; de ere accurat multiplicerede, dividerede, subtraherede og adderede. Der er jo baade anført hvad Hospitalet har havt til Indtægt, og hvad det har havt til Udgiot; ikke en eneste Stilling er forregnet i Summen, og dog har man moveret Tvivlsmaale og Beskyldninger mod Regnskabsførers Handlemaade, som han dog har autoriseret med et saa accurat Regnskab.

Hr. Anonymus, som har gjort det første Skridt med at sette Regnskabet for 1785 offentlig i Iris, siger i sin første Anmærkning, at Indvaanernes Skat til Hospitalet gjør det Dulle billigt, at Contribuenterne ved et aarligt offentlig Regnskab, afkortet og indrettet f. Ex. som det, han har ladet astrykke, bleve opmuntrede til at give med Velvillighed; og han har vis lig lagt til inter Parentes: vare nogle saa Posten udførligere, kunde det ei skade. Men dette blev vel nødvendigt, isald Publicum skulde forstærkes om dets Rigtighed, ja jeg tør sige, at det blev endnu

endnu vanskeligt for Publikum at dømmes derom; og det vilde kun lidet forebygge egenlydig Misbrug, med mindre enhver, som ved Hielp af det offentlige Regnskab vilde i en eller anden Post kontrollere med Regnskabsføreren, kunde finde aaben Feilighed og flere Hielpemidler dertil. Der skal mere til ved et Regnskab, end blot at anføre Indtægt og Udgift med Rdlr. Mk. 8; thi ingen tvivler paa, at alle Regnskaber for Alm. Hospital jo ere ligesaa rigtig aflagte, som dette for Aaret 1785; at de ere attesterede og reviderede, og, dersom en halv Skilling var forregnet, at den da var bleven bemærket. Men man veed nu overalt i Byen, at der er gjort Beskyldninger imod Regnskabsføreren, at der er nedsat en Kongl. Commission til at undersøge hans Forhold, og det som mere er man læser i Aviserne under Gaverne til Almindelig Hospital: S. Ament constitueret Inspecteur, og man siger at den forrige Inspecteur er suspenderet, og det ikke paa Formodninger, men paa giorte Opdagelser; dette maa dog forekomme Publikum noget underlig: og skulde det være saa i Sandhed, kan man med megen Grund forledes til at uddrage den Slutning, at de hidtil brugte Forsigtigheder og anvendte Cauteler enten ei have været tilstrækkelige til at betrygge Hospitalets Midler, eller og at de ei ere efterkommede som de burde; og dette maa dog være en betydelig Opdagelse, at kunde vise de Mangler, som endnu findes hermed, og de mange Smuthuller, der kan betrygge en uredelig Regnskabsfører, at han kan berige sig selv, og dog aflegge rigtigt Regnskab uden Misregning af en halv Skilling, der kan staae sin Prøve for hundrede

drede Revisorer. Men hvori skulde da dette bestaae? og hvo torde driste sig til at tiltroe sig selv at kunde see meere end tohundrede Dine, uden at vente sig Navn af Phantast. Man maa ei a eene kunde see Bilagerne derfor, prøve deres Gyldighed, men og have Leilighed og Midler til at undersøge deres Overeensstemmelse med Regnskabsførers Handlemaade. Og man kan gierne lade Regnskaberne, saaledes som de skaae i Iris, passere hele Verden over, og ingen skal understaae sig at sige den mindste Urigtighed. Man vilde da kun have lidet Gavn af et offentlig Regnskab, omendskiont det i nogle saa Poster var udførligere. Hr Anonymus har gjort nogle Anmerkninger. Han tillade mig at gjøre flere, for at vise min Setnings Rigtighed. Men jeg maa først erindre, at jeg her taler om et blot Regnskab, ligemeget hvilket, uden at have videre hensigt til dette eller noget andet, da jeg ei tvivler paa, at saavel dette som alle Regnskaber ved offentlige Stiftelser jo maae have sine Bilager, der gotgiøre deres Rigtighed. Jeg vil derfor nu kun tage dette til Exempel, da det skaaer afstrykt, at enhver kan see det.

Iblandt de stigende og faldende Indkomster ere Fattiges Penge ved Auctioner Litt: D: 1863 Rigsd 22½ß. Disse ere formodentligen indkomne ved forskiellige Auctioner; og omendskiondt nu enhver Auctionsdirecteur gav sit Beviis for, at der vare tilfaldne de Fattige saa mange Penge, saa kunde man dog ei blive forvissat om, at de alle kom Stiftelsen tilgode, naar man ei kunde eftersee ethvert af disse Beviis; og dersom nu disse for Ex. bleve givne efterhaanden, nemlig  
saa

saa meget af den, og saa meget af den Auction, og disse Beviiser skulde tiene som Bilager ved Regnskabs Afleggelse; saa blev det dog altid et mueligt Tilfælde, at man kunde tilbageholde nogle af disse, og kun anføre Resten deraf til Indtagt. Ligeledes med Tavle-Blokke og Bøsserpenge Litt. G; naar Publicum herom skulde have tilforladelig Viished, da maatte det vide, at Blokkene og Tavlerne vare aabnede i paalidelige Mænds Overværelse, der havde havt Opsyn med og givet deres Attest for, at der befandtes den Summa, og ikke mere end i Regnskabet staaer anført. — De Fattiges Liigklæde Litt. D., for hvilket becales noget vist hver Gang, staaer anført til 7 Rigsd. 22ß. — Nu maatte man spørge, hvem der attesterer, at det ikke er brugt oftere, end at derfor er indkommet den anførte Summa? uden al Tvivl Stedets Controlleur, ifald Stiftilsen har saadan en; men veed han det ogsaa med Viished? Naar f. E. Liigklædet var i Regnskabsførers Forvaring, det bliver bestilt og betalt paa Contoiret, er da Controlleuren forsikret om, at det bliver ham meldt hver Gang det bruges, eller holder Regnskabsføreren selv Bog derover, og naar Regnskabet skal sluttes, fordrer Controlleurens Attest paa, at den Summa og ei mere derfor er indkommet?

De Fattiges Efterladenskaber Litt. K. som blive forauktionerede paa Stiftelsen af Regnskabsføreren, formodentlig i Overværelse af en anden foruden ham, staae anførte til 168 Rigsd. 13ß. Naar jeg nu setter det Tilfælde, at den første var en egennyttig Mand, og den anden ikke paaseende nok, enten fordi han havde

for gode Tanker om Regnskabsføreren, eller haak af Føielighed mod ham ei vilde sige ham imod; og nu findes der noget af Lemmernes Efterladenskaber, som Regnskabsføreren selv kunde være tient med, mon det ei var mueligt, at det kunde blive praktiseret bort uden at komme til Auction; eller naar det kom til Auction, at Regnskabsføreren kunde lade sig det tilslaae for sit Bud, omendstiondt der vare de, som bød høiere; og om han skulde nødes at følge de Høistbydende, at han da kunde lade det skrive for en mindre Summa i Hovedprotokollen? Er han selv aleene eet og alt ved Auctionen, falder det saa meget lettere.

Mange Tilfælde ere muelige i Verden, men derfor ei altid saaledes, som man troer; og omendstiondt saadant og mere kunde skee paa saa mangfoldige Maader, som nogen aldrig kunde drømme om, saa bør man dog ei troe ilde om nogen, uden at man dertil har grundig Aarsag; og ingen bør tvivle paa, at denne og de øvrige Poster allestider kan, naar forlanges, bevises af hoslagte Documenter at være rigtige; men naar Publicum skulde ligeledes forvisses herom, maatte man jo og have disse i Hænde, og Leilighed til at prøve deres Rigtighed. Det skulde ikke lettelig falde nogen ind at troe, at en Regnskabsfører skulde behøve noget af de Fattiges Efterladenskaber, at han skulde agere Marchandiser, det er: købe Toi paa Auctionen for at handle med. Men jeg setter et mueligt Tilfælde: Naar saadan en Mand var meget egenlyttig, saa kunde han jo opkøbe gamle Lagener for 2 a 3 Mk. Stykket; og naar nu nogen døde paa Stiftelsen, og de enten skulde begraves, for deres Liigkasspenge, eller deres fattige Venner have

hadde i Rigsd. eller 8 Mk. at kiøbe et Lagen for, saa kunde de jo ligesaa vel kiøbe det hos den eene som hos den anden; og enten Regnskabsforeren eller en Kieldermand i Gøttersgaden profiterede 3 a 4 Mk., det kunde jo Stiftelsen ikke paaanke; men naar man først vidste, at det skeede, da torde man vel paa staae uden Frygt for lovlig Ret og besøiet Tiltale, at en Marchandiser ikke burde være Auctionsdirecteur.

Over Bærklukningen gjør Hr. Anonymus selv sin Anmerkning og siger, at Hospitalets Kasse tabde et Aar 50 Rigsd., og et andet 80 Rigsd., og spørger: om det er Marsagen, hvorfor Bærklukningen gik ind for Hospitalets Regning? Man kan just ikke være enig med Hr. Anonymus, at der skulde tabes saa betydeligt; thi hvorledes vilde man da troe, at andre, som sidde med Familie og Børn, vilde være saa taablige, at handle med dette Slags Vare; thi giver Klukningen det mindste af sig, saa give dog Lampene, som kan pilles ud til Lækkergarn, mere af sig, og det eene maa bøde paa det andet. Man bør derfor troe, at omendskiøndt der i disse Aar blev betalt mere ud for Bær, end der kom ind, saa har der været Beholdning tilbage, som kunde indbringe desmere af sig de følgende Aar. Overalt bliver det meget vanskeligt at dømme om en Sag, førend man veed den hele Beskeed, da ofte det, som syntes at være urigtigt, kan ved en god Forklaring blive ret, og vice versa. Skulde derfor Publicum faae Visshed i denne saavel som øvrige Poster, vilde det ikke være nok, at man læste noget derom i et trykt Regnskab; hvo som vilde bekymre sig der-

om, maatte finde aaben Leilighed for sig til at faa Sagen at vide fra Grunden af, eller i det mindste see af de søiede Anstalter paa Stiftelsen, at det nøyagtigste Opsyn blev iagttaget. Ikke nok, at Beholdnigen maatte staae i Regnskabet; den maatte ogsaa være at finde in natura paa Stedet.

For Patienter paa Sygstuerne Litt. D, som ligge for Betaling staae anførte 1104 Rd, 18 ß. — Her skulde mange trykte Documenter til at bevidne for Publicum, at enhver af disse Patienters Betaling var tilfaldet Hospitalets Kasse, naar man ei havde andre Kilder til at udlede Sandheden af. Jeg seer ei, hvorledes Publicum kunde heri betrygges, med mindre at enhver Patients Navn maatte staae offentlig, Dogen, da han kom ind, da han gik ud, og hvad ham foruden den almindelige Cour og Pleie er ordineret efter Doctorens Anordning, eller for Kortheds Skyld kun den Summa, som i alt blev betalt for ham til Hospitalet; thi da blev Regnskabsføreren nødsaget til at sette den Summa, der blev betalt for enhver, i sit Regnskab, af Frygt for, at de eller nogle af dem, som havde ligget paa Hospitalet, skulde faae Lyst at læse Regnskabet og see, om ogsaa de og deres Betaling stod rigtig der. Man kunde ellers falde paa mange Tanker, som man ei saa let kunde tilfredsstille; man kunde tænke s. E. hvo veed, om ikke for Betaling flere have lagt paa Sygstuerne end her staae anførte? Hvo veed, om ei nogle af dem, som staae anførte for Fattige, der nyde Forsøgning paa Hospitalets Bekostning, kan have lagt for Betaling; da det er mueligt, at de kan  
være

være indbragte fra Gaden, og tillige anmeldte  
 baade for den eene og den anden som Tattige;  
 men siden, naar man er kommen i Erfaring om,  
 at de enten stode i Tieneste hos nogen, eller at  
 de havde Venner, der kunde tage sig af dem, at  
 der da blev givet Regning paa deres Cour og  
 Pleie; de kunde da gierne faae anforte i Regn-  
 skabet, som de, der havde ligget frit paa Hospit-  
 talet, men i Regnskabsførerens Lomme som de,  
 der havde ligget for Betaling. Man maatte  
 derfor have Midler til at forskaffe sig Visshed  
 om denne Sag, og prøve de Documenters  
 Gyldighed, som skulde bevidne, at intet var  
 Kassen forvansket. Man tvivler ei paa, at  
 der jo findes Betryggelse nok i Regnskabs Bil-  
 ger for denne og flere Poster, men dermed kun-  
 de de i blandt Publicum, som selv sandt for got  
 at undersøge Tingene, ei være tiende til deres fuld-  
 komne Overbeviisning, naar de ei selv kunde  
 faae disse at see, med mindre de sette deres fuld-  
 komne Tillid til dem, som var overdraget den  
 særdeles Opsyn, at intet kunde undgaae deres  
 opmærksomme Øine, som enten i een eller anden  
 Henseende var Etiftelsen til Kornarmelse.

Overflud af Liigkassenspenge Lit. D. staaer anført  
 i det aftrykte Regnskab til 40 Rigsd. Man kan dog  
 ei nægte, at naar Publicum skulde af et offent-  
 lig Regnskab blive forvissat om denne Postes Rig-  
 tighed, at det da ei alleene behøvede at see Bil-  
 gerne derfor, men ogsaa have Midler og Ud-  
 gang til endnu noiere at kunde undersøge Sagen;  
 og jeg troer, at om der befandtes nogen Urigtig-  
 hed, man endda skulde møde mangfoldige Van-  
 skeligheder, der kunde hindre i at faae den  
 rette



rette Besked at vide. Jeg setter man finder i Regnskabet en Optegnelse paa adskillige afdøde Lemmer, at Mette Hansen f. E. har af Liigkassen faaet 20 Rigsd., deraf er 6 Rigsd. anvendt til hendes Begravelse, Resten er faldet til Hospitalet; Karen Jonsen har af Liigkassen faaet 50 Rigsd., deraf ere 16 Rigsd. anvendte til hendes Begravelse, Resten er tilfaldet Hospitalet; og saa fremdeles. Man skulde endnu ikke saa let af det offentlige Regnskab og dets Bilager blive forvissat om, at Begravelsen virkelig havde kostet saa meget, og at der ei vare flere døde, som havde havt i Liigkassen, end de der stode anførte i Regnskabet, naar man enten ei saae Qvittering fra de Personer, som havde faaet Betaling, eller i det mindste vidste, at Regnskabsføreren ikke havde Leilighed til at anføre mere end han havde givet, eller undlade nogen af dem, som enten vare døde paa Stiftelsen, som Lemmer, eller som Fattige indbragte fra Byen, og havde havt i Liigkassen; og naar nu disse Liigkassobog var fornyet for Stiftelsens Regning, hvor vanstelig vilde det da ikke blive for dem, der ikke desuoviere kunde undersøge Sagen, at afgjøre, om Stiftelsens Kasse virkelig havde fornyet for dem saa længe, og udlagt saa meget, som der stod; og endelig, om Regnskabsføreren ei kunde have modtaget de mest profitable Liigkassobøger, fornyet dem selv, og naar Hospitalslemmet var død et pr Maaneder derefter og havde efterladt sig 20, 50 eller flere Rdr., om det da ei er blevet simpelt begravet for 6 a 8 Rd., og det overblevne af Liigkassen ei blev meer end det kunde betale den udlagte Capital og de der paa

paa løbende Kenter. Og jeg setter end videre, at man blant 20 Lemmer, som det saaledes var tilgaaet med, kom efter en eller flere, som vare døde paa Stiftelsen, og havde havt i Ligkassen, men ei stode anførte i Regnskabet, som den der havde efterladt noget overskydende fra sin Begravelse; da kunde man dog altid vente Indvendinger og Undskyldninger nok istedet for Pengene; thi der kunde jo siges, at de Afdødes Bønner havde faaet det overskydende; hvilket og Politiken kunde have tilraadet at gjøre med een eller anden, paa det at Regnskabsføreren i paakommende Tilfælde desbedre kunde redde sig; og naar det nu endda gik vidt, at man dermed ei vilde lade sig nøie og troe, at det hele overskydende altid blev leveret de afdøde Lemmers Bønner, saa var dog denne Tilflugt altid tilbage, at Regnskabsføreren var selv den Afdødes Bøn, og dette kunde blive vanskeligt at igiendrive. Hr. Anonymus gjør selv sin Betænkning over denne Post og siger, at det er lige efter Anordningerne, at de Fattiges Efterladenskaber, hvoriblandt ogsaa er Ligkassespengene, skal falde til Fattig-Stiftelserne; men han ytrer den Tanke, at maaskee mange, ligesom han, ønske, at dette, som ligner en lille Nærighed, maatte vorde afføjet; det blev da et kraftigt Argument for Regnskabsføreren i bemeldte Tilfælde, at overtyde sin Modpart om, at han heri tænkte billigere, end Anordningerne.

Mangfoldige Tilfælde ere myelike, mange Kneb og listige Rænker ligesaa, men ingen, uden den Mistænkelige og Ondskabssfulde vilde derfor sige, at, fordi der kunde gøres adskillige Kunstgreb, de derfor virkelig gøres; og meget

lastværdigt bliver det altid, naar man vil yttre Tvivl om et Regnskabs Rigtighed, fordi man ei har alle Midler i Hænde til at blive fuldkommen overbevist derom; og strafværdigt er det ligeledes at vilde giøre nogen Beskyldning, hvor til man ei har tilstrækkelige Grunde, eller som man ei, naar forlanges, kan bevise. At mistroe en Embedsmand og mistænke ham for ulovlige Handlinger, naar man ei i en eller flere Poster kan overtyde ham om, at han selv har spildt sin Credit, kan man ei give Bisald. I midlertid vil min Hr. Anonymus see, hvorlidet Publicum kunde være tienst med et offentligt Regnskab alene, omendskiøndt det endog var meget udførligere, naar man ei tillige var overbevist om, at der paa Stiftelserne selv var føiet flige Anstalter og Indretninger, som kunde forebygge al mislig Forhold; og den eller de blandt Publicum, som fandt for got at undersøge en eller anden Posts Rigtighed, kunde baade dertil finde Midler og aaben Leilighed, for at befæste sin Troe med Overbeviisning.

I Regnskabet lit. I staaer Udskillige Indtægter til 110 Rigsd. 5ß. Man maatte dog vide, hvori disse bestode, og see Bilager og Documenter for, at der hverken vare flere eller færre, end der stode; jeg setter, at der laae 110 Beviis derfor; men hvad skulde da betrygge den Nysgierrige for, at der ei vare flere, som ei bleve anførte, og naar man ei fandt Beviis nok for, at saa mange vare indkomne, hvad skulde da forviise ham om, at Regnskabsføreren ei havdr ført Hospitalet mere til Indtægt, end det virkelig tilkom; man bør ei alleene være vis paa, at

Hospi

Hospitalet ei er fornærmet, men ogsaa, at Regnskabsføreren ei har gjort sig selv Ret.

Jeg har nu kun berørt disse saa Postter, som ere faldne mig lettest at tale om; flere af Indtægterne har jeg ei vildet befatte mig med, for ei at trætte Læserne og mig selv formeget. — Nu vil jeg ligeledes berøre nogle af de Artikler, som staae anførte til Udgiwt, og jeg tør haabe, at man vil end mere overbevises om min Sætnings Rigtighed. — For ei at indvilde baade Læseren og mig is alt for stor Vidtløstighed, vil jeg kun gjøre mine Anmerkninger over nogle enkelte Postter

Der staaer for f. E. Ligkister Litt. E. til de døde Fattige i Hospitalet og i Staden a 1 Rigsd. indkommet 263 Rigsd; aldrig har man hørt nogen er mere menagerlig i sin Grav. Ingen Regning kan være rigtigere end denne: saa mange Ligkister, og saa mange Kirkdaler! Den nysgierrige Læser vilde neppe fordre mere Beviss og Bilager ved denne Artikel, end den blotte Liste paa alle deres Navne, som saaledes ere begravne, for at erklære somme for at være uden al Modsigelse rigtig; og dog har man læst saa meget offentlig derom, som aldrig nogen kunde have drømt om; det var derfor overflødigt, om jeg derom vilde gjøre min Betænkning. Man vil kun see, hvor utilstrækkeligt det vilde være, at forebygge al mislig Forhold blot ved et offentlig Regnskab, om det endog var bilagt med alle dets Dokumenter, naar man ei tillige selv havde en nøiere Kundskab om flere Omstændigheder, med hvilke man kunde conferere og prøve Regnskabets og Bilagernes Rigtighed. Det er heraf klart, hvor

hvormeget man endnu krænger til Oplysning, og hvor lidet man bør tillæse sig selv at være vis nok for ei at lære mere. Regnskaberne ved Almindelig Hospital have efter al Formodning passeret frit igiennem adskillige Hænder, bilagt med rigtige Beviser for denne og flere Postter, der have gjort Regnskabet upaanstøet, og bevist Regnskabsførerens Retagtighed; og dog har man offentlig tørret movere Indvendinger herimod, maaskee ubilligen og uden Grund! man bør derfor suspendere sit Dømmeme derom til Sagens Udfald, og overlade det til den nedsatte Commissions Undersøgelse; da man efter nærværende Tids Tænkemaade tør haabe, at man faaer de anstillede Undersøgelser offentlig at læse. Neppe vil man af de offentlige Blade og Piecer, som Skrivefriheden har fremavlet, erhverve sig en meer praktisk Kundskab, end af disse, da man maaskee vil blive opmærksom paa saa mange Ting, man aldrig kunde have drømt om, endskiont man havde drømt baade Nat og Dag. Hvor vigtig saadan noie Kundskab er for dem, der blive betroet Overblyvsøser Regnskabsførere, troer jeg, at mange Exempler i vere Tider vil vise; da disse ved lang Erfaring blive saa kloge, vor hine vist ei forsømme den Oplysning, de kan faae; thi i paakommende Tilfælde kunde det komme dem selv dyrt til at staae, naar en Regnskabsfører, foruden hine anvendte Forsigtigheds Regler, ogsaa efterkommer denne, at flytte hen i et andet Raabøelang, naar han ei længer kan være sig i sit eget, og lader derfor de andre flytte dem selv; thi man forlanger dog vel aldrig, at de Uskyldige skal lide for de Skyldige, eller at Enker og Faderløse skal lide over et uerskættet Tab?

I Regnskabet staaer nu fremdeles Litt. G. Kul, Brænde, Tran, Sand, Koste og Sengehalm for den Summa 998 Rigsd. — Jeg begynder alt at svæde, og blive sga heed, som om Brænde og Steenkullene lumrede mig om Dreene; dog da andre have svædet ved denne Artikel, vil jeg skaane baade Læseren og mig selv for at sættes paa nye i Heede; men kun disse, hvorlidet Publicum kunde blive overbevist ved et trykt Regnskab saavel om Brænde og Kul, som Tran, Sand, Koste og Sengehalm. Jeg sætter, at man end læst i Regnskabet s. E. 70 Favne Brænde, 28 Læster Steenkuld; 7 Tønder Tran, 40 Læs Sand, 53 Træer Koste, 48 Læs Halm, meer eller mindre gjør intet til Sagen, alt anført til den sædvanlige Priis, og rigtig beregnet til Hoved; Summen for saa og saa mange Hundrede Rigsd. og Skilling. Naar der nu enten for det alt, eller for en eller anden af Deele ei fandtes nogen Qvittering, saa var man endda lige nær, og kunde spørge, hvormed man skulde forbigges om, at der var ligesaa meget indkøbt, som der stod anført til Udgiift; det vil vel ingen nægte; men jeg sætter, at man feer Qvitering for enhver Post især, deels af dem som have solgt det, deels af dem der have efter Regnskabsførers Ordre indkøbt det, mon da enhver, blot ved at see disse Qviteringer kunde være aldeles vis i sin Sag? Lad være, at det alt sammen virkelig er indkøbt, saa er det derfor afgjort, at det ei alt er kommet Stiftelsen tilgode; thi det er jo mueligt, at Regnskabsføreren selv kan have forbrugt en stor Deel deraf. Denne Muelighed indseer enhver let; og dette er ikke

det eeneste muelige Tilfælde, men man kan gjerne gaae videre; nemlig anføre meere til Regning, end hvad baade Stiftelsen og Regnskabsføreren selv har forbrugt, og endda belege Regningerne med vedbærlige Qviteringer. Jeg setter f. E. at Regnskabsføreren kan kjøbe 7 Edr. Tran, og derfor lade sig give Qvitering; det kan den sælgende ikke negte ham; deraf forbruges til Stiftelsens og hans eget Brug 6 Edr., den 7de kan han jo overlade ved Leilighed til en anden; og dette kunde skee mere behændigt, og uden at tildrage sig saa megen Opmerksomhed, som sliq Negotie ved en anden Post. Nu settes de 7 Edr. i Regnskabet; Publicum seer Qvitering derfor, og om man er nysgierrig, kan man jo gjerne forvise sig hos den Sælgende, at de ere rigtig kjøbte og betalte; men om de alle ere anvendte til Stiftelsens Brug, derom maa man henvende sig til andre Steder for at see, at de der søiede Anstalter ere af den Bestaaffenhed, at de ei tillade nogen egennyttig Misbrug.

Ligeledes naar man i Regnskabet seer een eller anden Post, saasom Halm, Koste eller deslige at være indkjøbte af en eller anden af Regnskabsførers Underbetiente; og de enten selv havde specificeret enhver Ting, og egenhændig skrevet det hele Beviis, eller blot underskrevet Regningen over dette indkjøbte, efterat Regnskabsføreren selv havde forfattet den. Man skulde da ved første Biekast troe, at der imod dens Rigtighed intet kunde være at invende; ja det bør enhver troe; men ganske og aldeles at hæve al Tvivl hos den, som af Naturen er tilbøielig til Mistanke, kan det dog ei; sliqe Tanker kan alligevel nu og

da falde den Mistænkelige ind: maaskee Regnskabsføreren har ladet en af sine Underbetiente indkiøbe Tid efter anden snart det og snart det til Stiftelsens Brug, og naar han et halvt Aar eller længere derefter skulde bilegge sit Regnskab med Qvitteringer, har han ladet kalde den, som har inkjøbt det i Regnskabet anførte for at skrive den hele Regning og Qvittering efter en Formular, som han selv har opsat: hvo veed, om den, som da har inkjøbt disse Ting, ogsaa husker hvor meget det var, især naar det er inkjøbt Tid efter anden, og om han faaer Tid til at eftersee det første, førend han skriver; og naar han f. Ex. kun skal tegne sit Navn under en lang Regning, som Regnskabsføreren selv har skrevet, bliver Bauskeligheden saa meget des større; hvo veed, om han bekymrede sig om at eftersee, om alt stod anført i det rette Quantum til den rette Pris? og om han end bemærkede et eller andet at være for høit anskrevet, om han da havde Mod nok til at tale derom. Og var man nu ei forvissat om, at der paa Stiftelsen selv var føiet lige Anstalter og saadant Opsyn, at denne Misbrug ei kunde finde Sted, da kunde man ogsaa være sikker paa, at om dette var skeet i adskillige Aar og havde kostet Stiftelsen nogle hundrede Rixdaler, skulde man maaskee ei komme saavidt, at man kunde overbevise den utroe Regnskabsfører derom, da man fattedes Midler til at kunde gotgjøre, at Stiftelsen selv ikkun har bekommet saa eller saa meget, og at det øvrige er ført til Regnskab for Regnskabsføreren egen Interesse. Man bør rigtig love den utroe Hunsfoged, at han handler snildeligen, naar han indretter sine Sager saaledes,



at ingen saalet skal kunde giøre Regnskab med ham, og at han er saa forsigtig, at han lader mange Smuthuller og Udflugter være aabne, hvorved han kan redde sig; men han handlede dog altid bedre, naar han inrettede sine Sager saaledes, at han altid kunde være istand til at bevise sin redelige Handlemaade, uden at gribe til den utroie Huusfogeds List, og være i Frygt for at blive sat af med Huusholdningen. Imidlertid maa man dog ønske, at, naar utroie Huusfogeder ei selv finde det saaledes for got, deres Herrer da maatte lære at kiende baade dem og deres Wittighed, saa at de selv med Klogskab kunde forsikre sig deres Gods, som de havde anbetroet hine. Og da ville de uden al Tvivl spørge, naar Huusfogederne aflegge deres Regnskaber: om de endnu have noget i Behold af det anbetroede Gods, eller om det netop gik til altsammen Nyeaars Nsten; eller og, om de føre et særskildt Regnskab over Beholdningerne; saa at Herrerne kon see, om de skulde finde det for got, enten Huusholderne havde anført mere i deres Regnskaber til Beholdning, end der virkelig fandtes i Giemmerne, eller de havde været saa forstandige og gode, at have opsparret en saa betydelig Deel, at de dermed kan trodse Misvært og dyre Tider, uden at Regnskabet taler det mindste derom. Lykkelig er den Herre, der træffer paa saadan Huusfoged, som forstaaer at aflegge et rigtigt Regnskab, uden at bekymre sig, om der er lidet eller meget af Godset tilbage, og saa forsigtig afværger tilkommende Mangel.

Herimod kunde vel siges en forstrækkelig Hoben, og man kunde gierne opstille en heel Hær  
 Mod.

Modgrunde til at bestride flige og flere af dette Slags Hypoteser; dog vil jeg ei være General for disse; jeg seer gierne, at de blive totaliter slagne, eller at de forsvinde som falske Luftsyner, der ikkun for taabelige og overtroiske Folk spaae om tilkommende Ulykker. Imidlertid bør man dog ei være alt for tryg, og troe sig til at være for viis til at kunde lære mere; thi om saadant ei er skeet, skader det dog ei at vide, at det under særdeles Omstændigheder kunde skee, og vel er det da, at man var bleven opmærksom paa flige muelige Tilfælde, for at kunde forebygge og hindre deres Virkelighed.

Jeg troer nu at kunde gotgiøre min Sætning, at det accurateste Regnskab, bilagt med alle de Dokumenter, Bilager og Beviis, som gjør det saa rigtigt, at det kan staae sin Prøve for 100 Revisioner, dog ei kan sette den Tvivlsomme og Mistænkkelige i Sikkerhed for alle Poster, med mindre et nyere Opsyn og viseligen søiede Anstalter paa Stedet selv betrygge Stiftelsens og de Fattiges Midler. Der ere mange Ting at iagttage; saa kan kun have det rigtige Begreb derom, naar de ei desbedre have ladet sig informere i Erfarenhedens Skole.

Dog lad hundrede Kunstgreb og tusinde underfundige Maader, og ligesaa mange Leiligheder være muelige til at kunde besvige, saa bliver dog alletider den en ildefindet og slettænkende Mand, som derfor fatter ugrundet Mistanke til en Embedsførers Ærlighed, der just ved sliig Leilighed kan vise en god Karakter; og Lastværdig bliver den i alle Retsindiges Dine, som paa blotte Tvivl og Formodninger gjør Beskyldninger mod

nogen, naar han ei kan gotgiøre, at han dertil havde tilstrækkelige Grunde. Thi ligesaa prisværdigt det er at gribe en Tyv og en Røver, ligesaa lastværdigt er det tillige at giøre en uskyldig mistænkt derfor. Sandt nok, han finder derved Leilighed til at kunde bevise sin Uskyldighed, og tilintetgiøre de Tvivl, som de Mistænkelige kunde have havt mod hans Redelighed, naar han lader sin Sag undersøge. Men dette bør dog aldrig blive Grund nok for hans Modparters til at yttre Tvivl og Beskyldning mod ham uden grundige Aarsager.

Lit. E. staaer Ligkassebogernes Fornyelse anført til 47 Rdlr 61 S.; og i Indtægt samme Aar staaer Overskuddet af Ligkassepengene til 40 Rdlr. Hospitalet har altsaa tabt herved, naar man vilde giøre Hr. Anonymi Anmærkning; og da han roser Inspecteuren for en adelmødig Mand, der udsætter sig selv for det Tab, som Værkylukning bliver Hospitalet, af 50 til 80 Rdlr., saa kunde man spørge: hvorledes Inspecteuren kan taale, at Hospitalet taber paa denne Post? maaskee det ansees for saa ubetydeligt, at Hospitalet selv kan taale det. Men afgjort bliver det just ikke i det virkelige, at Hospitalet taber paa denne og hin Post; dette kommer an paa, hvad der er i Behold.

Lit. H. staaer Inventarii Forbedring og Reparation anført til 1168 Rdlr. 24 Skill. Her skulde man have mange Dokumenter og Beviis ved denne Post, naar man tvivlede om deres Rigtighed. En god Oekonomie og Omhu for de Fattiges Venge forbyder aldeles at lade alle disse trykke, med mindre man var vis paa, at det

offentlige trykte Regnskab med alle dets vidtløftige Bilager kunde betale sig selv; og endda skulde de Grandstende blant Publikum finde mange Hindringer i at forskaffe sig en fuldkommen Forvisning.

Jeg setter f. Ex., at man læser i Regnskabet, at der i dette Aar ere anskaffede 70 Særker og 50 Skiorter, 73 pr. enkelte Lagener, 58 pr. dobbelte dito, 84 Halstørklæder, Madratser, Pøler ic; en heel Ramse af adskilligt Løi, meer eller mindre gjør intet til Sagen; dertil er kiøbt saa eller saa mange Stykker Lærred. Jeg setter, at der virkelig er bleven forfærdiget saa mange Stykker af hvert Slags, som staaer anført; men Regnskabsføreren havde brugt den Forsigtighed, ei at anføre hvor mange Alen der skulde gaae til hvert Stykke især; hvoraf skulde man nu faae at vide, at alt Lærredet virkelig var medgaaet; og lad være man fatter Mistanke, og anstiller en Undersøgelse et halvt, et heelt eller flere Aar derefter, naar dette Inventarium var blandet med det øvrige af Hospitalets; om man da eftermaalder det hele Inventarium, skal man endnu være lige nær, og efter hundrede Udregninger over Lærredets Breede, over Indkrympningen i Vassen, over den Maad, det er klippet paa, og over mange andre Ting, vil man maasse af 3 Mennesker, som maale, ei finde 2 af dem indbyrdes overeensstemmende. Havde man da endog de største Formodninger, og kunde see for sine Dine, at Linnedet ei var som det burde, saa havde man dog kun Skam til Takke, og intet for al sin Umage, da man ei paa Formodninger, men paa juridisk Bished, maa gjøre Beskyldning mod nogen.

Og lad være, at der end i Regnskabet stod anført hvor meget der skulde til ethvert Stykke, saa kunde dog mange Nar henfare, i hvilke der ei blev anvendt det tilstaaede Alnemaal til hvert Stykke, saa længe Regnskabet kun bliver en Hemmelighed for alle paa Stiftelsen uden for Regnskabsføreren selv og hans troe Betientere, som ei ere af Naturen beladte med den Feil: Mabhertighed, men besidde den Dyd at kunne tie. Lad nu kun Hundrede uden for Hospitalet gienemlæse Regnskabet; saa skal dog neppe nogen kunde blive denne Urigtighed vaer, naar han ei har des nøiere Kundskab paa Stiftelsen selv, og har Feilighed til at kunde undersøge, om det anskaffede Inventarium baade har den Bonitet, og er saa forsvarligt i alle Maader, som Regnskabet fortæller.

Til Inventarium paa en saa stor og betydelig Stiftelse hører saa meget, hvilket gjør Sagen saa vidtlostig og hvist vanskelig, ja, omfider næsten umuelig at kunde opklare, naar man ei forud var forvissat om, at der vare fœiede visse Anstalter, som gjorde det umueligt for Regnskabsføreren at berige sig ved Inventarii Indkøb og dets Anvendelse.

Jeg setter, at man læser i Regnskabet, at der til Kyld til Over- og Underdyner samt Puder er anskaffet Tier for 100 Rigsd. eller meere; finder man ingen Qvitering derfor, at det virkelig er indkøbt i saa stor Quantum, og for den ansatte Priis, ja saa kan man troe det, om man vil, og vil man ei, kan man lade være; men om der end ligger Dittering derfor, mon Sagen saa er afgjort? og mon man da kan være forvissat

visset om, at det alt er kommet til Hospitalets  
 Senge, naar ei paalidende Mænd have været  
 overværende, der kan bevidne, at det er rigtig  
 anvendt efter Bestemmelsen? thi naar dette  
 mangler, da kan man gierne med forgieves U-  
 mage anstille den nøieste Undersøgelse en halv  
 Time derefter, uden at blive det mindste flog der-  
 af, naar de nye Fier først ere blandede med an-  
 dre til at udfylde gamle Dyner. Men naar  
 først nogle Nar ere hengledne og nogen da kommer  
 og yttre Tvivl om slige Poster, om han end selv  
 temmelig nøie kiendte Omstændighederne, hvad  
 kunde han vente sig andet end Skam for sin U-  
 mage; thi hvor ere de, som kunde vidne i hans  
 Sag, og hvormed skulde han igiendrive de mang-  
 foldige Indvendinger, og sperre for de tusinde  
 Udfugter, som den uredelige Embedsfører kun-  
 de finde til at redde sig med. Man kan der-  
 for ei andet, end ansee det for ubesindigt og for-  
 vovent, at fremkomme med Tvivl og Beskyld-  
 ninger, naar man ei er des vissere i sin Sag,  
 og veed at kunde bevise den; thi slig Ubesindighed  
 har saa ofte kommet mangen dyrt at staae; da  
 mange, ja hundrede Kunstare kan gierne gaae  
 ubemærkte og upaaankede hen, inden man kan  
 afbevise eet med de fornødne juridiske Grunde og  
 udfordrende Formaliteter. Man kan vel fordrø,  
 at Regnskabsføreren skal stille sine Sager saaledes,  
 at han ei skal oppække grundet eller ugrundet Mis-  
 tanke mod sig, ved at blande hans egne og Stif-  
 telsens Fornødenheder iblant hverandre, paa det  
 at han altid kan, naar forlanges, bevise hans  
 Redelighed. Men man kan disputere baade for  
 og imod; thi den eene Naade kunde være tienligst

for Hospitalet; men den anden for Regnskabsføreren; altsaa gaae disse to op imod hverandre, og man veed ei hvilken der er den beste. — Dog uheldigvis kunde det blive ham til Skade, naar han i et eller andet Stykke befandtes at have handlet egennyttig eller nedrig, da kunde han maaskee paadrage sig Mistanke for meere; man kan ikke vide, hvordan Folk tænker.

Ved Inventarium til store Stiftelser forefalde og mange Udgifter, dels af det, der behøves dertil, som Traad m. v., dels Arbejdsløn m. m. — Hvilken Leilighed finder ikke her Regnskabsføreren, naar han vil være egennyttig, og ei blive desmere paaseet? Han kunde anføre Syelon for Særker, Skiorter, Lagener, Dynevaar, Ervier, Skiorter, Halstørklæder &c. til en vis Prijs; men han tænker ved sig selv: kan jeg faae det lettere, saa er det min Profit; der findes maaskee nok af dem, som for at fortiene sig lidt, gjør Arbejdet for meget mindre; det bliver ikke min Skade, om det da ei bliver saa forsvarligh.

Saaledes kunde det jo og gierne forholde sig med mere. Jeg setter f. E., der er en eller anden af de smaa Patienter eller Patientinder, som, for at passe det eller hint, er tilstaaet en vis ugentlig Betaling, men naar disse ikkun have med Regnskabsføreren selv at bestille, og ei veed hvad dem er tilstaaet, eller hvor meget deres Ugeløn staaer ansat for i Regnskabet, kan jo gierne mange Aar gaae hen, i hvilke de tie for det halve eller lidt mere; men jeg setter end videre, at der i visse indtræffende Omstændigheder behøves en eller flere Mennesker, som skal forrette det eller hint Arbejde, ligemeget hvilket; disse

anta

antager Regnskabsføreren selv, accorderet med dem, og afskediger dem, naar de ei længer behøves; efter et halvt Aar eller længer, naar Regnskabet skal aflegges, glemmes heller ikke at anføre disse; men Ulykken er kun, at efter saa lang Tid husker han ei saa nøie, hvor lang Tid de gjorde Tjeneste, eller hvor meget de derfor bekom; for nu at være sikker i sin Sag, anfører han tre gange saa meget Arbeide, som de virkelig have havt, og tre gange saa megen Løn, som de have nydt; (ifald han ei anfører ti gange saa meget, naar han NB. seer Leilighed dertil, da har man hans Godhed derfor at takke). Naar man nu læste Regnskaberne, saa fik man vel see, at de leiede Folkes Løn stod rigtig der, men NB. uden Qvitering fra dem selv eller paalidelig Beviis; men naar man fik at tale med dem, da kunde man maaskee faae andet at vide; dog skulde maaskee mange Vanskeligheder møde, inden man kom saa vidt; naar man kun fik Regnskaberne at see et par Aar eller længere derefter; og om man end befandt nogen Urigtighed, kunde man endda møde mange Indvendinger, som ei vare saa lette at igiendrive. Desuden vilde vel ikke mange være saa taablige at sette sin Lykke og Velsærd paa Spil ved at gjøre den skændige Beskyldning mod Regnskabsføreren, at han har holdt den Arbeidendes Løn tilbage, og fornødret sig til at besvige den Fattige, som med Sved og Nøie trækker for Brødet til sine umyndige Smaa. Og sliq Beskyldning, naar den ei kunde bevises, burde heller ikke gaae ustraffet af; da den er saa overmaade ærerørig; thi om en Mand, som har været saa ublue at besvige den

ringe.



ringe af hans Mundportion, kan man vist formode, at han ei har ladet store Summer være urørte, hvor han sandt Leilighed dertil; og for en Regnskabsfører, der har mange tusinde Rdlr. under sine Hænder, er det høist nødvendigt at vedligeholde sin gode Credit,

Hvad kunde det nu hjælpe, at man læste et offentligt Regnskab, naar man ei tillige havde Leilighed selv at erkundige sig om alle Ting's Rigtighed paa Stiftelsen selv, ifald man ei satte den fuldeste Tillid til de der sviede Foranstaltninger og de Foresattes nøiagtige Opsyn?

Ligeledes kunde man tale meget om den næstfølgende Post under Litt. E., nemlig Bygningernes Reparation til 135 Rdlr. 39  $\frac{1}{2}$  og flere deslige Ting? Jeg troer, man vil indsee, at saa onskeligt, som det var, at et offentlig Regnskab for slige betydelige Stiftelser maatte blive til at læse for enhver, saa lidet vil det, for sig selv betragtet, kunde forvise den Mistænkelige, med mindre han kunde baade finde aaben Leilighed og flere Midler til at controllere med Regnskabsføreren; eller i det mindste af de Indretninger og Foranstaltninger, der vare sviede paa Stiftelsen selv, kunde forvisses om, at ingen egennyttig Handlemaade af Regnskabsføreren kunde finde Sted. Dette er det vigtigste af alt; og om det skulde mangle, da vilde et offentligt Regnskab med alle dets vidtløftige Bilager ei være tilstrækkeligt. At det bliver derfor saare vigtigt, at kunde give de beste Tanker tilkiende om en Plan til slige Indretninger og Foranstaltninger, indseer man let, hvilket ei er vanskeligt, naar man nøie kiender den Mangel, der skal hæves. Men der, hvor  
ingen

ingen Sygdom er, behøves heller ingen Lægemidler; og en Læge, som ei kiender Sygdommen og dens Aarsager, vil sielden være heldig til at læge den; og med de virksomste Midler, uden nøie Kundskab om Sygdommen og dens Natur, kan han maaskee blive lykkeligere til at dræbe end til at helbrede.

Man behøver ei at troe alt hvad man hører! løse Rygter bør ei forlede den Rettsindige til Tvivl om offentlige Stiftelsers rette Bestyrelse, i hvor mange vilkaarlige Sætninger de end kan grunde sig paa; thi dette kan især for Fattigstiftelser have meget skadelige Følger. Har man derfor ei andre Grunde for sig, der kræve en alvorlig Behandling, hvormed man troer at kunde nytte, da bliver det altid mest fornuftigt, at man tier. Saa nødvendigt det er at affiære et raadent Lem, at det ei skal gaae over til Koldbrand, saa daarligt er det at oprive et frisk Saar. Man kan aldrig være Forsigtig nok; og den, som buser lige paa uden nøie Kundskab og Overleg, staaer stor Fare at gjøre ondt værre; thi man maa ofte lede iblandt mange Skaller for at finde een Kieme, og mange falske Symptomata fremvise sig ved en Sygdom tilligemed de sandes man maa derfor adskille disse fra hine, og, for medelst en nøie Kundskab om Sygdommens sande Natur, anvende baade de rette Midler og den tilhørlige Tid; og naar en Læge da har den rette Indsigt, saa vil han i stedet for at forvildes ved de mange forekommende Symptomata, endogsaa ved deres Hielp forsøge sin Kundskab og komme sit Maal nærmere; og derfor pover jeg at fremkomme med et par Hypotheser endnu, som vel ei kan

kan skade, naar man kun anseer dem, som de bør at anses. Jeg setter f. Ex. — En Regnskabsfører har til Stiftelsens Brug stor Dyperbørsel, og mange tusinde Rigsd. til at indkøbe for til Stiftelsens adskillige Ting, som kan forefalde. Man veed, at en Bager paa 24 Stilling Brød giver 3  $\beta$ . til for Kibbet, som er 12  $\beta$ . for en Rdlr. Dog mine Hypoteser befatte sig just ikke med Kringler; men man kan vel tænke, at det og ongefær saaledes kan forholde sig med andre Ting, som indkøbes; og om en Kibmand tilbyder sig at give en større Doceur end en anden, for at Regnskabsføreren helst skal vedblive at tage Vare hos ham; dette kan ingen brav Mand fortænke Regnskabsføreren i, naar han er saa redelig for sin Stiftelses Beste, at han ei seer mindre paa Værenes Bonitet og den ringeste Priis for Stiftelsen end paa sin egen Doceur. Jeg setter: naar han f. Ex. vilde bære sig saa enfoldig ad, ret ligesom han ei forstod det bedre, at naar han har hørt, hvad en Alen af det eller det Løi koster, fort sagt saaledes med alt, hvad der betales der, naar man kun tager i det swaa, end naar man tager i Quantitet; derpaa forlanger han Regningen paa saa eller saa mange Alne 2c., hvad det kan være, og lader den qvittere, (NB. for Rigtigheds Skyld, siden disse skal være Bilagere ved Regnskaberne, tales intet om Rabat) siden, naar samme Regninger skal betales, bliver det først den rette Tid at tale derom. At en Regning da paa 80 Rdlr. har kundet saaledes slænge en Lout af sig i Regnskabsføreren's Lomme, det har man nok kundet høre tale som; men man veed hverken, hvor vist det er, eller hvor mange  
lige

slige Leiligheder Regnskabsføreren kan finde til at forsøge sine Intrader, eller hvor god Forstaaelse der kan være mellem ham og hans Contrahentere; eller om han kunde faae saadan Rabat, naar Udgiøts Summerne stige til nogle tusinde Rdlr.; om han bør beregne Stiftelsen det til gode, eller hvordan det skal være. Man seer i det mindste af min Hypothese, at her intreffer ved saa store Regnskaber mangfoldige og store Vanskeligheder, som man ei saa let kunde afgjøre, hvorledes det skulde være, naar ei Regnskabsføreren selv vilde hiøpe Sagen lidt tilrette.

Om en Stiftelse af stor Omfang kunde vinde noget betydeligt paa denne Post, naar man enten lod forlicitere hvad man saaledes behøvede, eller søiede Anstalter til, at Stiftelsen selv kunde nyde got af de Fordeele, som en glemfom Regnskabsfører ei erindrede at føre Stiftelsen til beste, vil være vanskeligt at afgjøre. Imidlertid, naar det skulde til Regnskabsføreren's Erklæring, da troer jeg, at den almindelige Maade bliver den beste. I øvrigt maa man tilstaae baade ved denne og mange flere Poster, at det unegtelig maa tiene en egenlyttig Regnskabsfører til megen Betryggelse, naar han først efter et heelt Aar og længer efterat Udgiøterne ere giorte, aflegger sit Regnskab, imidlertid døe nogle, andre reise bort, Børs-Courfen er baade stegen og falden siden den Tid, og mange Forandringer ere indtrufne, som for Regnskabsføreren har havt en ønskelig Virkning. Med Frimodighed hensesender han sine Regnskaber til at eftersees af dem, som ei tiende noget til Omstændighederne; roelig kan han trodse Avind og Misundelse, naar ei det Uheld

ind

indtresser, at man vil spørge, om det gaaer rigtig til paa Stiftelsen.

Jeg tør ikke kiede mine Læsere længer med slige Hypotheser; jeg troer, der vil nok findes de, som vil erklære dem for Kietterie og vrang Lærdom, og ønskede, at enhver Mand maatte være saa fornuftig, at han ei lod sig forvirre af slige Fantasier. Ja vist nok var det at ønske; men den sundeste Hierne kan ofte have usammenhængende og urimelige Drømme. Dog bør man glæde sig, naar man vogner, at slige Karrerier ei ere virkelige. Desuagtet har man vel hørt, at man undertiden kan drømme rigtig, og at de Fantasier, som forekomme i Søvne, kan rigtig nok have deres Betydning; men man maa vogte sig for at blive beleet for Dvertroe.

Jugen vil vel negte, at der ved slige offentlige Stiftelser kan foresalde saa mange forskiellige UdgiFTER, som man aldrig kan fordre saa vidtløftigt og nøiagtigt Regnskab for, at man deraf kunde see, at intet var forvansket. Her kommer det altsaa meget an enten paa Regnskabsførerens egen Ærlighed, eller paa et nøie Tilsyn og saadanne Foranstaltninger, som man kan lide paa.

Omfostringerne ved Hospitalets Flytning i Aaret 1785. under Litt. CC. 681 Rigsd. 53 §. fortiene Plads iblandt de slige UdgiFTER ved Stiftelserne. At opstille en Hær af Hypotheser om denne og flere af Regnskabets Poster, var alt for overflødig. Vel er det, at Hospitalet ei skal flytte, som saa mange andre, hvert halv Aar! Jeg troer dog, man vil kunde indsee, at intet kan saaledes forebygge en Regnskabsførers egen  
nyttige

nyttige Handlemaade, som et noie Tilsyn, at man gjør sig bekiendt med alle Omstændigheder, og lader sig ingen Ting være fremmet. Offentlige Regnskaber kan ei aleene for sig selv betragtede, udvirke dette; thi enten de læses og revideres af 1000 Dine eller af 2, naar man ei med samme Dine kan see baade Regnskaberne og Omstændighederne paa Stiftelsen, saa kommer man dog lige vidt; men derfor maa man ei uddrage den falske Slutning, at offentlige Regnskaber være unyttige eller overflødige; thi jeg troer, at de vilde være af stor Bigtighed, og vilde bidrage meget til Stiftelsernes sande Vel i mange Henseender, som jeg ei her kan give mig af med at forklare.

Man maatte nu spørge, hvad alle disse Hypotheser vilde sige? Forfatteren tilstaaer selv, at de ei sige meer, end hvad enhver forud veed, nemlig: at en uredelig Regnskabsfører, som selv er Forvalter over store og betydelige af Stiftelsens Midler, kan finde tusinde Leiligheder til at besvige, naar han ei des næiere bliver paaseet; og at offentlige Regnskaber ei, for sig selv betragtede, kan være tilstrækkelige nok, til at forebygge en uredelig og egennyttig Handlemaade, omendskøndt Publikum saae, at Alting i Regnskabet var approberet til Udgiwt, bilagt med Qviteringer, attesteret &c.; thi alt dette kan gierne under visse Omstændigheder skee; og den uredelige Regnskabsfører kan heri finde Betrygelse for sig og sine Handlinger; naar f. Ex. Approbation, Qvittering og Attest ei grunder sig mere paa noie Kundskab om enhver Post, end paa Tillid til en ntroe Haansfogeds Redelighed. Men hvor findes

denne, og hvor have hine ommeldte Tilfælde  
 Sted? Jeg vil svare dertil, hvad jeg baade har  
 beviist og alle Tider kan bevise: I Mueligheders  
 nes Rige; der kan baade dette og uendelig mere  
 skee; det kan hele Legioner Hypotheser bevidne.



### T r y k f e i l .

Side 15. Linie 14. og følg. læs:

Der staaer f. E. Ligkiffer Lit. E. til de døde Fat-  
 tige i Hospitalet og i Staden a 1 Rdlr. er  
 263 Rdlr.; aldrig har man hørt nogen er  
 kommet mere menagerlig i sin Grav.

# Alvorlige Erindringer

imod

de nyelig udkomne

forunderlige Betænkninger,

i Anledning af Regnskabet for

almindelig Hospital.



Kiøbenhavn.

Trykt hos Christian Frederik Holm;

1792.



George C. ...

...

...

...

...

...

...

...



For kort Tid siden ere udgangne endeel Betænkninger over offentlige Regnskaber, for det meste grundede paa Hypotheser, eller vilkaarlige Sætninger, i Anledning af Regnskabet for almindelig Hospital i Aaret 1785, som staae aftrykt i Iris for November Maaned 1791. Artige Betænkninger, der ikke kan andet end gjøre Folk særdeles opmærksom; men man ønskede, at Forfatteren havde forklaret sig noget næiere, saa man kunde faae at see, om alt dette enten var kun et blot Hiera

nespind, eller han dermed haver Hensigt  
 til virkelig passerede Begivenheder, der  
 haver givet Forfatteren Anledning og Lei-  
 lighed] til at opregne saa mangfoldige  
 Maader, som utroe og nedrige Regn-  
 skabsførere kan finde til at besvige, og  
 hvem skulde troe, at der kunde siges saa  
 meget om de Artikler, Forfatteren haver  
 handlet om, og hvad kunde der ikke siges  
 om de andre, da de berørte ikkun ere saa  
 og ubetydelige imod hine. Disse Bes-  
 tænkninger lader til, at have til Hensigt,  
 at vise, hvorledes uredelige Embeds- og  
 Regnskabsførere kan finde Leiligheder der,  
 hvor man neppe skulde faldet paa at mis-  
 tænke dem, hvilke, naar de ikke blive  
 noie forebyggede, kan koste Stiftelser og  
 det almindelige Vel store Capitaler aarli-  
 gen, og have baade i det smaae og i det  
 heele de skadeligste Følger. Dog dette  
 veed

veed man forud, at offentlige Regnskaber ikke kan være Borgen nok for Stiftelsernes rette Bestyrelse; Forfatteren haver beviist det med Grunde; men neppe skulde man falde paa, at der vare saa mangfoldige og underfundige Maader, som disse Betænkninger give Anledning til; men just derfor, da Regnskaberne, omendskiøndt de bleve offentlig aflagde, ikke kan være Betryggelse nok for Midlernes redelige Forvaltning, er jo for enhver Stiftelse eller offentlig Anstalt beskillet en eller flere Opsynsmænd, som baade skal vaage over Stiftelsernes sande Vel, og have Tilsyn med den beskillede Forstander, Inspecteur, Regnskabsfører ic. Hvad kan da give Anledning til saadanne forunderlige Sætninger? at Regnskabsførere kunde tilbageholde indkomne Penge for Auctioner, at de kunde berige sig med

Tavle og Blokkepenge, at de kunde ages  
 re Marsskandisere, og have saa mange  
 Midler i Hænde til at kunde besvige paa,  
 som Publikum aldrig kunne have Mistans-  
 ke om, eller siden faae opdagede, naar  
 de først vare skeete. Det forstaaer sig af  
 sig selv, Beviis skal der til ved Regnskas-  
 bets Afslæggelse; hvad behøvede disse just  
 at følge trykte med et offentlig Regnskab;  
 man veed jo, at ingen Indtægt eller Ud-  
 gift antages paa Regnskabsførerens egen  
 Ærlighed, derfor skal der jo være fors-  
 nødne Attester og Qwitteringer; thi om  
 en Embedsfører var nu bekiendt over den  
 hele Verden for at være saa reen som præ-  
 vet Guld, tager man jo dog intet an, i  
 Regnskaber over offentlige Midler paa  
 hans Ord og Ærlighed, der skal jo Do-  
 cumenter til. Hvorledes skal man blive  
 flog paa Berklufningen paa almindelig  
 Hospis

Hospital, som de anonyme Forfattere have gjort deres Betænkninger over; hvad skal dette sige, at Hospitalet taber et Aar 50, et andet Aar 80 Rdlr.; og saa gaaer det ind for Hospitalets og bliver drevet for Inspecteurs Regning, saa at de Beholdninger, som Forfatteren til Hypoteserne troer at skulle bøde paa de foregaaende Aaringers Tab, seer man ikke det mindste til. Forfatteren siger at man maae vide den hele Beskeed, førend man dømmer derom; men hvem skal give Publicum denne Beskeed? man ønsker at den, som fremsætter slige Paradoxer, ogsaa vilde forklare dem. Forfatteren giver Underretning om en artig Maade, som en Hospitals Forstander kunde berige sig paa, med at tilvende sig Betalingen for Patienterne paa Sygstuerne, naar Omstændighederne tillod ham det, og ligeledes

des

des en snorrig Methode, hvorledes den nedrige Regnskabsfører kunde gjøre sine Midler frugtbringende med rige Kenter, ved at besørge Cassébøgerne for Hospitals-Lemmerne, og hvorledes han kunde profitere anseelige Penge paa deres døde Kroppe; Folk, som ikke kiender nøie til Indretningen ved Bestyrelsen paa offentlige Stiftelser kan let falde paa at troe, at sligt virkelig er passeret, da man seer, hvor net og behændigt det kunde skee, naar man ikke kiender det Tilsyn, der skal forebygge det, eller har faaet Anledning til Mistanke. Men man maae dog ogsaa erindre, at slige Omstændigheder som Forfatteren udbeder sig dertil, kan man ikke tilstaae ham; at nemlig, der skal findes en Regnskabsfører saa nedrig og fuld af List, og Tilsynsmænd, saa enfoldige og godtroende. Naar man saaledes

ledes

ledes forandre Omstændighederne efter eget  
 Behag, da var det ingen Sag at fabricere  
 qvere monstrose Sætninger; men kunde  
 derimod Forfatteren have beviist en Vir-  
 kelighed af slige Tilfælde, da kunde han  
 have givet Publikum, og især de, som  
 blive beskikkede til Opsynsmænd en vigtig  
 Oplysning, som maaskee kunde spare os  
 fentlige Foranstaltninger mange tusinde  
 Rigsdaler aarlig. Dersom en Forvalter,  
 Forstander, Inspecteur eller kort sagt,  
 et Mennesses Barn i hvo han end kunde  
 være fik Lov, eller sandt Veilighed til at  
 handle med Kul, Brænde, Tran, Sand,  
 Koste, Sengehalm &c., som Forfatteren  
 siger: saa Gud hielp Stiftelserne! især  
 naar de kunde anføre Udgifter uden Be-  
 viis eller Dwittering, eller og lade frygt-  
 somme og uvidende Underbetientere, der  
 ofte ikke forstaaer at skrive meer end deres  
 eget



eget Navn, og forresten hverken Kiender  
 Tal eller Bogstaver, qvittere og attestere  
 Regninger, ja vilde man lade sig nøie  
 dermed, saa kunde maaskee adskillige Ting  
 skee; men hvo vilde vel accordere et Men-  
 nesses Barn sligt; derfor ere der satte  
 andre til at see til med ham, at slige  
 Aneeb og Underfundigheder ikke skal skee;  
 man ønskede da nok derfor at vide, hvad  
 der kan give Anledning til slige Indfald?  
 Havde Forfatteren i den Sted givet Ex-  
 empel paa, at saadant eller andet af sam-  
 me Beskaffenhed virkelig var passeret, nag-  
 tet det anvendte Tilsyn; da fortiente hans  
 Hypotheser at tages i Betragtning.

Hvad vil Forfatteren sige med en  
 utroe Huusfoged og hans Beholdninger?  
 Hvem ere vel saa trofkyldige og lide saa  
 meget paa deres Huusfogeder, at de ikke  
 vilde

wilbe eftersee baade deres Regnskaber og deres Beholdninger paa det nøieste? Hvilke ere de Opsynsmænd, der tillade noget Menneskes Barn, som er Forstander, Regnskabsfører eller deslige, at blande sine egne og Hospitalets Fornødenheder imellem hinanden: hvad Grund haver man til slige Tanker?

Forsfatteren veed en herlig Beskeed med Særker, Skiorter, Lagener &c., han lader til at være got bevandret i Snyderier; hvo som ikke forstaaer dem tilforn, kan lære dem nu, men saadant gad jeg nok see Exempel paa først; thi var det mueligt for en Hospitals-Forstander nogen-  
sinde at bære sig saaledes ad, da kunne det paa min Vre lønne Umagen at være Forstander. Imidlertid haver dog disse Betænkninger tildraget sig megen Opmær-

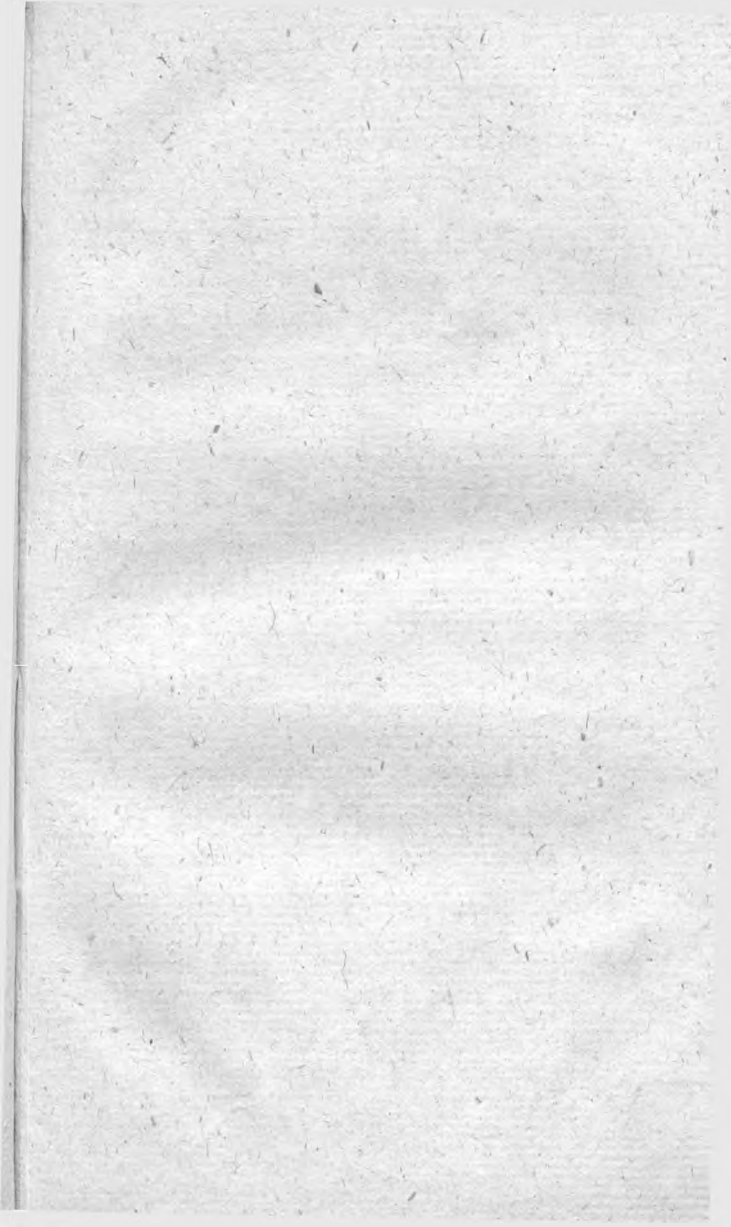
som:

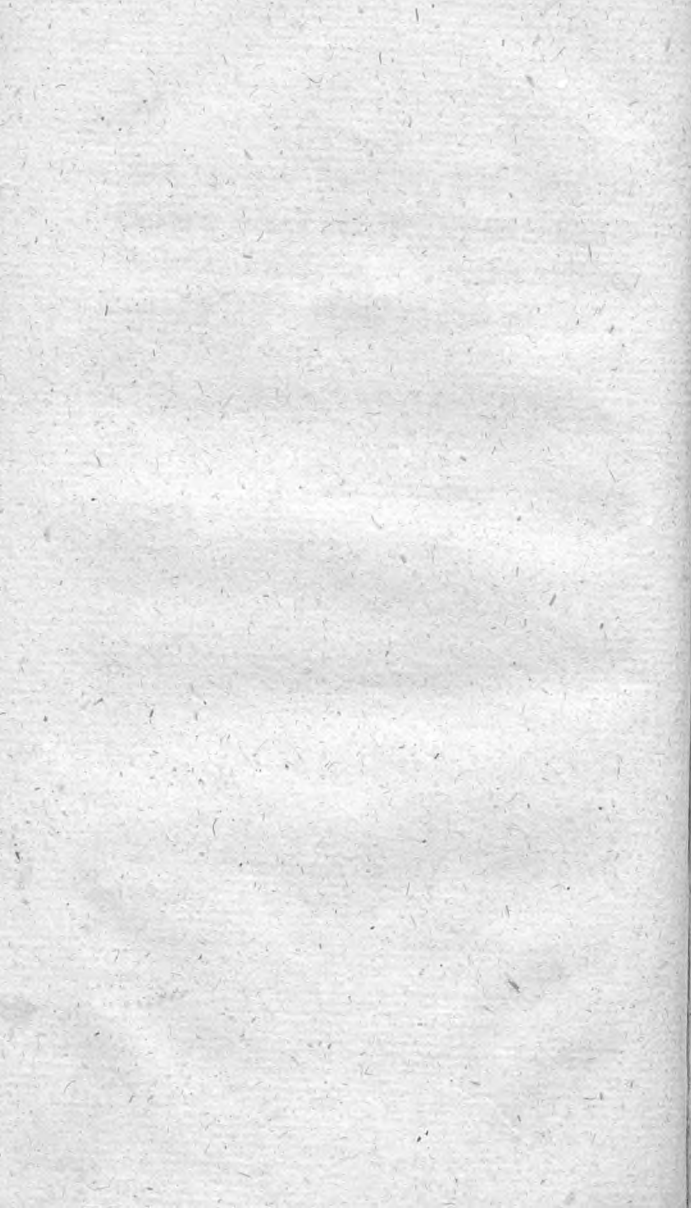
somhed ; mange af Menneskens Børn, som aldrig vidste hvad Kneb og Underfundighed var, seer nu saa mange Maader, som de kan ssee paa, og ere det slige Maader paa hvilke Skurker kan fra Skarnet af svinge sig op til Velstand, Anseelse, saa haver disse Betænkninger forklaret adskillige mystiske og uforstaaelige Begivenheder, som kan indtræffe i en Verden, hvor der ere saadanne Menneskens Børn; og saa vil man maaskee da blive flog nok til at forekomme slige listige Renker for Fremtiden, og spare Stiftelser og offentlige Midler mange tusinde Rigsdaler aarslig. Men man kan ikke lade sig nøie med blotte vilkaarlige Sætninger. Her skal virkelige Beviisligheder til at afgjøre, om slige Kneb og Underfundigheder har fundet Sted i offentlige Stiftelsers Bestyrelse. Kunde man derfor anføre Exempler paa,

at flige Underfundigheder gif i Svang, da burde man spidse baade Næse og Øren for at blive opmærksom, og give Agt paa, hvad Menneffens Børn kan hitte paa i denne syndige Verden. Thi haver flige Kneb været muelige, og nogen er befunden saa nedrige at have betient sig deraf; hvem skal da blive klog paa, hvorvidt han haver drevet sin Konst, og hvor mange hundrede eller tusinde Rigsdaler han haver snydet aarlig; jeg er vis paa, at ifald man spørger ham, da gider han ikke sige det. Man haver nu hørt en temmelig Deel om almindelig Hospital, Publikum er ved de udkomne Piece bleven meget nysgierrig; alle ønske at komme ud af den Uvished, hvori man er sat, da der ønskes allevegne at Tvivl, Indvendinger, Beskyldninger, Hypoteser og deslige maatte nu ende sig med nogen positiv Visshed,

hed, at man dog kunde see, hvorledes  
Tingene hænge sammen, og lære af Glas  
de at blive flog; og man haaber dog en  
gang at faae den rette Beskeed at vide.







Noget

om

Wartou, Waisenhuuset,  
Opfostringshuuset

og

St. Hans Hospital,

i Anledning

af

almindelig Hospital.

---

Kjøbenhavn.

Trykt hos Christian Frederik Holm,

1792.



1841

and

of the

of the

of the

of the

of the

of the

of the

---

of the

of the

of the



**N**oelige have vore offentlige Stiftelser henstaaet i mangfoldige Aar, og været ubekjendte i Henseende til deres indvortes Forsatning og Bestyrelse for Publico. Om de alle have besiddet den Fuldkommenhed, som gjorde bedre Indretninger usfordne, ere man just ikke eenige om, hvorfors det er meget at beklage, at der ingen almindelig Kundskab om offentlige Stiftelsers Fond, Legater, Indretninger, Bestyrelser ic., er udbredet blandt det oplyste danske Publicum, der med Indsigt og Kyndighed kunde nytte disse Mennekkerlighedens Mindesmærker, og bidrage meget til de ædleste Hensigters sikrere Opnaaelse Almindelig Hospital, denne betydelige Stiftelse, saa mange forarmede og elendige Mennekkers Tilflugt, haver ogsaa i mangfoldige Aar baaret dette stolte Navn, og fordret Borgernes Agt og Tillid; men Erfarenhed haver lært, at denne vigtige Stiftelse havde sine betydelige Mangler, og at den kunde modtage en langt større Fuldkommenhed baade i sin Bes

styrelse og Indretninger; og om Hospitalet er saa lykkelig at naae denne, hvorom ikke kan tvivles, da haver man Skrivefriheden meget derfor at takke.

Andre offentlige Stiftelser, omendskiøndt de virkelig havde en sikrere Borgen for deres beste Bestyrelse, som almindelig Hospital, kan denne dog ikke forvise Publicum om deres indvortes Fuldkommenhed, naar man ingen offentlig Kundskab og Oplysning haver derom. Selv de Stiftelser, der bestyres med Indsigt og Redelighed, kan, formedelst dette Mærke, ikke blive Monster for andre, men kunde endogsaa i steden for den Agt, som de virkelig fortiente, staae Fare for at blive fordunklede med den sorte Skygge, som en anden Stiftelse kunde kaste over dem; derfor ønsker vist mange af de offentlige Stiftelsers Bestyrere, som mener det redelig dermed, at offentlige Regnskaber maatte forfattes, Kundskab og Oplysning om deres Handlemaade maatte udbredes blandt Publicum, at de baade kunde befrie sig selv og deres Stiftelser fra den Mistanke, som den Ukyndige kunde fatte, foranlediget dertil af almindelig Hospitals Exempel. Men endskiøndt man kan ikke vel forsvare sig sørend man bliver anklaget, bør dog ingen ansee det for en Begierning, som man bør takke for, at beskylde nogen for at give dem Leilighed til at forsvare sig, og betage Folk deres usordeelagtige Tanker. Men man lade Tanken om en uredelig Bestyrelse fare; thi hvo som vil fremkomme med Anklagelse, han bør vide at bevise sin Ret dertil; og kiende noie Omstændighederne; og hvo der ikke veed dette, kan ligesaa lidt anklage som frikiende, da man  
altid

altid bør have Troe og Tillid til den bestiktede Bestyrelse, naar ikke noie Kundskab om indsnegne Uordener giver Grund til det Modsatte. Men saa meget tør man altid paastaae, at ingen Stiftelse er saa fuldkommen, at den jo i een eller anden Post kunde modtage en Forbedring, naar man først kiendte dens sande Forsatning, og derved blev istandsat at kunde fremkomme med nyttige Planer til bedre Indretninger, hvorved maaskee store Summer aarlig kunde spares, eller og en større Nytte høstes af de medgaaende Capitaler. Det kan ikke være ligegyldigt for Landsfaderen, der ønsker sine Undersaatter al den Lykke, de efter Omstændighederne kan nyde; det kan ikke være ligegyldigt for patriotiske Borgere, at de milde Stiftelser, som Edelmødighed har opbygget til Gamle og Svages Pleie eller den umyndige Ungdoms Opdragelse, opnaaer en mindre Fuldkommenhed, naar de kunde opnaae en større. Og naar Skrivefriheden og almindelig Oplysning blandt Publicum om Stiftelsernes Fundatser, Tilstand, Indretning, Capitaler og deres Bestyrelser til Stiftelsernes Hovedmaal kunde bidrage hertil; saa var det høiligen at ønske, at samme ikke maatte være Hemmeligheder, som, naar man er Stiftelsernes Bestyrelse uvedkommende, ikke kan faae Kundskab om. Troeligt er det, at isald det blev beordret, at man ved enhver Stiftelse skulde forfatte en Underretning om dens Begyndelse, Fremgang, Fond, Indretning, Bestyrelse, med hvad mere der kunde agtes fornødent til Oplysning, det vilde have sine ønskelige Følger, om ikke just strax i de første Aar, saa dog ved Forandring af Tid og Om-

stændigheder. For nogle Aar siden læste man nogen  
 saadan Underretning om Academiets Midler og deres  
 Anvendelse; der antændte sig ved samme et Lys, som  
 formedelst sin uformodentlige Oprindelse og Glæde,  
 nær havde blendet Dinene paa Lærdommens Tilhæn-  
 gere selv; da mange af dem havde nydet godt af hens-  
 sovne Olde: Fædres Omfarg for Efterflægtens Sønner,  
 uden at de kiendte de hensmuldne Belgiorere og kunde  
 yde dem en taknemmelig Erindring; men som oftest  
 troede, at de havde Distribuenternes Naade ene der-  
 for at takke; man læste meget derom, men man  
 tænkte mere. Imidlertid troer mange, at det var en  
 Belgierning, som vil have mange ønskelige Følger,  
 og beklager kun at saa store Summer, som gaae Tid  
 efter anden igiennem forskjellige Mænds Hænder, og  
 ere underkastede saa mange Forandringer, ikke ere blev-  
 ne mere betryggede ved offentlige Regnskaber. Det  
 er vel uden al Tvivl, at offentlig Bestyrelse alletider  
 er sikrere end enkelte Mænds; og at det derfor ville  
 mere opmuntre de Vedtænkende til Godgjørenhed,  
 naar de forud saae deres Gavers Anvendelse til Ho-  
 vedmaalet betryggede med saa megen Sikkerhed, end  
 naar de skal overlade dem til private Mænd, der ved  
 deres Afgang maae igien overlade dem til andre, om  
 hvis redelige Bestyrelse Giveren ikke haver nogen Sik-  
 kerhed. Offentlige Regnskaber ønsker nu vore oplyste  
 Tider; og hvorfor skulde man nægte nogen Stiftelse den  
 Forbedring og Fuldkommenhed, den kunde derved er-  
 lange, eller hvem vil vel indestaae for, at Stiftelserne  
 ere saa fuldkomne, at de ingen Forbedring behøver?

Mon et Bartov, et Waisenhuus, et St. Hans Hospital, et Opfostringshuus har naaet al den Guldkommenhed i deres Indretninger, i Oeconomie ic., som de kan modtage? mon her ikke kunde være noget at erindre? Dette vil vel neppe nogen kunde paaftaae, omendskiøndt man havde den største Agt baade for Betienternes og de Foresattes Indsigt og Redelighed. Selv Fundaetjerne og gamle Anordninger ubelukke eller hindre ikke disse bedre Indretninger, naar de ere prøvede efter Fornuft og Overlæg. Naatte man spørge: hvorfor anordnede Legator Anvendelsen af sine Midler paa den eller den Maade? da kan man svare, fordi man den Tid ikke kiendte nogen bedre! men kunde han nu see op af sin Grav og erfare, at man nu kunde høste mere Frugt af de samme Gaver paa en anden Maade, som mere Kundskab og Erfarenhed haver lært, (da vilde han unægtelig give den sit Bisald; og der hvor Fundaetjer tier, haver de Foresattes Indsigt og Midkiærlighed desmere Naadighed til at indrette, forandre og forbedre, efter Tid og Omstændigheder, hvor det sande Gavn fordrer det. Og det er vel uden al Tvivl, at den Oplysning de nærværende Tider kan rose sig af, kunde, naar ikke Leiligheden dertil blev betaget ved det Uvidenheds Mærke, som Stiftelserne ligge nedsiunkne i, i mange Dele give Planer og Tanker til Indretninger, som naar de med Forsigtighed og prøvet Overlæg bleve fulgte, kunde, dels for nærværende Tider, dels for de tilkommende spare store Pengesummer, hvorved saa megen mere Nytte kunde opnaaes. Hvor mange af de theoretiske Videnskabers forskellige Grene kunde

ikke finde en practiff Indflydelse endog paa Stiftellers Deconomie, naar disse Videnskaber ikke skulde doe med mangen Hierte, der baade havde Evne og Lust at virke til almindeligt Beste, naar Publiciteten, dette uskatteerlige Gode, opfordrede de ædle Patrioter med deres forskiellige Indsigter at biedrage hver sit til det almindeliges Gavn. Jeg nævner her først et Wartow, dette Edelmødighedens Mindesmærke, som Menneskekierlighed aabnede som Tilflugt for trængende Medbrødre; hvor meget fuldkomnere vilde det ikke være blevet bygget og indrettet, hvor mange Summer skulde det ikke i Tidernes Længde have sparet, dersom flere med deres Indsigt kunde have hver giort sine Erindringer, der kunde have giort Planen i det Hele saa meget bedre; det er vel ikke at tvivle om, at de hensarne Tider havde ogsaa deres kyndige Mænd, ligesom de nærværende have sine. En stor og bekostelig Mangel er det unægtelig ved denne Bygning, at den ligger paa et fugtigt, om ei sumpigt Sted, og de underste Stuer saa nær ved Grunden; hvor skadelig for Sundheden slig Fugtighed er, især naar mange Mennesker der opholder sig, derom vidner en Mængde Medicinske Auctororer, som udleder en heel Sværm Sygdomme og Skræbeligheder af denne Aarsag. Hvor ødelæggende for Bygningens Materialier, Inventarium ic., og hvor bekosteligt i Tidernes Længde giver Erfarenheden Beviis nok for; da dette Hospital efter saa Aar maa lade gjøre store Reparationer, som denne Mangel eene og allene forarsager; havde man alle de Pengesummer samlede paa et Sted, som denne Fugtighed haver for

stet

Ket Stiftelsen i den Tid den haver staaet, da troer jeg, at mange Mennesker kunde derved være blevne hiulpne; hertil behøver man ikke meer Beviis, end blot den sunde Fornuft og lidt Kyndighed i Tingene. Hvor let skulde dette ikke have været forekommet, naar flere havde havt Veilighed til at anvende deres Indsigt? Endogsaa i gamle Dage haver der været dem, som vidste at opløste Bygninger over Jorden med Grund eller Fodsteene, og at fylde Grunden med Sand, Kul, Steene, Gruus &c., og give Vandet det hastigste Aflob derfra, og havde dette været iagttaget ved et Wartow, skulde maaskee mange tusinde Rigsdaler været blevet sparede. Men lad være denne Mangel er der, og haver viist den Opmærksomme sine skadelige Følger, mon da ikke den nærværende Oplysning, der skinner iblandt Publicum, endnu kunde tiene Stiftelsen i denne Henseende?

Wartow haver omtrent 300 Lemmer, som ligge i lange Stuer fra den ene Ende af Stiftelsen til den anden i Senge af et forunderligt Slags, hvoraf ere i de 2de Stuer, som grændser med den ene Ende mod Volden, og med den anden til Kirken, 3 Rader, nemlig en Rad ved Vinduerne til Vandkunsten og en ved Vinduerne til Gaarden, samt een midt i Stuen. Naar man vil betragte dette Slags indbyggede Senge, vil man unægtelig tilstaae, at disse maae meget bidrage til at conservere den Fugtighed, Stuerne ere beladte med, og i Forening med Steengulvet i underste Etage, gjøre disse Stuer høist ubehagelige, og meget skadelige for Helbredet; for at overbevises herom, behøver man



kun at tage disse Stuer og især Mandfolkestuerne i Betragtning, og jeg troer, at mange vil tilstaae mig, at et sundt og friskt Menneske behøvede kun at ligge her i et par Dage og Nætter for at blive antastet af adskillige af Alderdommens Svagheder. Om dette maaskee skulde være Aarsag til, at saa mange af Lemmerne ere saa skrante, er vanskeligt at afgjøre, men falder dog troeligt. Naar man nu forestiller sig, at i disse Stuer er ingen Varme, ingen Raffelovn, der ved sit Træk kunde forfriske Lusten, kan man let forestille sig, hvorledes disse Stuer maae være beskaftne, hvor der sielden om Sommeren, men aldrig om Vinteren bliver Vinduer aabne. Dog mange Forstillinger behøver man ikke at gjøre sig; Stiftelsen og dens Stuer staae aabne for enhver, der vil tage dem i Betragtning.

Siden man nu ikke kiender noget til denne Stiftelse, torde man dog vel spørge: om det var at rokke gamle ærværdige Statuta, overtræde Foundationer, og fornærme de hensindne Belgjorere i deres Grav, og de Mennesker, som de saa omhyggelig tiltænkte deres Godhed, om man tænkte paa at forbedre denne Stiftelses Indretning og forekomme megen Beføstning, og maaskee mange snigende Sygdomme og Svagheder, som saa omhyggelig opflækkes og næres inden disse Vægge? jeg tvivler ikke paa at jo Forbedring kunde findes Sted, naar Klogskab og Redelighed og Omhu for Medmennesker forenede sig, og ved Publiciteten blev opfordret til at vise I deres Virkning.

Skulde det maaskee ansees for taabeligt og fornærmeligt, naar man troede, at disse forunderlige Tresurer i Wartow, der tjener baadetil Senge, Spijskammere og Forraads-Kammere, da der baade paa Hylterne inde i Sengene kan sættes Madkrukker og oven paa, Flek, Smør, Sild &c., bleve reent affkaffede, og derimod bleve anbragte ordentlige Senge, som i Frue- Arbejdsanstalt, men Tid efter anden med tilbørlig Barsomhed? Er det et særdeles Privilegium, Lemmerne i Wartow haver fremfor andre, at de maae nyde disse monstrøse Senge, der lader dem ofte igien indaande den samme fordærvede Lust, de ofte haver udaandet, da maae jeg sige, det er mange af dem et dyrt Privilegium, som de ofte besvære sig over uden at vide hvorfor. Mon det ikke var en stor Begierning mod Mennesseligheden, naar der i Stedet for Steengulv i de underste Etager bleve lagte Brædesulve, efter at Grunden var noget forhøiet, og i disse raa og kolde Stuer bleve anbragte et Par Kaffelovne eller 3 i hver, som skulde sættes midt i Stuerne? Om dette end skulde medtage mere Bekostning end hidtil skeet er, troer jeg, at man igien vilde spare baade paa Bygningen selv og Inventarium, der unagtelig meget maae bedærves af slig Fugtighed. Men jeg troer, at Bekostningen ikke vilde blive saa betydelig, naar Klogskab og oekonomisk Indsigt blev taget i Raad med. Paa Spindestuerne i Wartow gives jo Brænde nok; bleve der satte Kaffelovne paa deres andre Stuer, og ordentlige Senge, da behøvedes ingen særskildte Spindestuer, enhver kunde da sidde ved sin Seng og finde Rum nok for sig og sin Hof, hvilket

man

mange desuden gjør af Kierlighed til sin Plads og sin Seng, endogsaa nu, da der foruden disse store Senge staaer baade Skrine, Dragkister og Skabe i samme Stuer, som kunde sættes i Gangene og paa Loftterne; man vandt da Rum baade paa Spindestuerne som og i Borgestuen til andet Brug. Naar disse lange Stuer paa denne Maade bleve indrettede, da vilde den skadelige Fugtighed fordrives, og den bedærvede Luft, som indspærres mellem de høit opbyggede Senge mærkeligen forbedres, da den kunde finde Flugt ud af Stuerne igiennem Kaffelovnene, og frisk Luft igien ved Dørrenes Aabning kunde indlades.

Er det sandt, hvad en vis Physicus paastaar, at kun en fjerde Deel af vor Atmosfæriske Luft tiener til at kunde nære vort Liv, og de tre fjerdedeele ere uduelige, om ikke dræbende, saa bør ikke sugtig usund Luft anses med ligegyldige Dine, og man bør ei forlange, at Vanen, som man siger, er den anden Natur, skal gjøre Mennesket stærkt til at kunde taale den; thi Exempler haver bevist, at man ved at vænne sig til noget usædvanligt, har, i Steden for at faae en anden Natur, tabt den man havde. Dog! dersom Medmenneskers Hilsen og Liv skulde lide under slige Omstændigheder, dersom en større Bequemmelighed i Livet, samt Omhu for Medmenneskers Pleie gjør Forring paa bedre; da troer jeg, at Sagen foetiener Opmærksomhed. Ligegyldige bør de aldrig være, som er betroet den høie Post, at drage Omhu for saamange af deres Medmennesker

Det Mærke, der bedækker denne fugtige Boelig, forbyder mig at tale mere herom; man haver ingen offentlig Underretning om dens indvortes Forsætning eller Bestyrelse og hvad der henhører, og om demne kunde modtage Forbedringer; i disse og flere Poster maae jeg overdrage dem at afgjøre, som kiendet dem nøiere.

Det Kongelige Waisenhuus i Kiøbenhavn kan vel ligesaa lidet, i det Hele betragtet, brøste sig af, at have naaet den mueligste Fuldkommenhed, og kunde derfor haanlig foragte Forbedringer af nærværende Tids Oplysninger. Den Hensigt er stor og værdig, nemlig: at antage sig Umyndige og Faderløse, og opdrage saa mange unge til Statens Tjeneste. Religionen, som er Menneskens høieste Adel og Lykke, haver man heller ikke forsømt; fire Attestati ere disse Unges Lærere, der skal give dem Oplysning i Christendommens Kundskab, Skriven og Regning, lige indtil at de skal confirmeres. Desuden er Stedet forsynet med en Præst, der koster Stiftelsen maaskee aarligen omtrent 600 a 800 Rdlr. Hvor rigtigt dette er i nærværende Tider, ere alle ikke enige om. Adskillige ere af den Mening, at disse Penges tilligemed de øvrige Omkostninger, som Kirketienesten medtager, kunde spares, uden at Børnene derved skulde sættes tilbage i deres Religion eller vor Herre skulde blive fornærmet.

Stiftelsens Lærere, som alle ere Candidater til Præste-Embeder, maae uden al Tvivl kunde give de Unge saa megen Oplysning, som de i denne Tid kan tage imod

imod, og derfor behøvedes, saa troer man, ingen egentlig Præst i denne Henseende, omendskiødt han havde med Underviisningen at bestille; og i Henseende til den offentlige Gudstjeneste med Prædiken, Messe &c i Kirken, da seer man kun liden Nødvendighed hert paa Waisenhuset, hvor der ere unge Børn, og Betjentene ere ei heller saa gamle, at de alle gierne kunde umage dem til nærmeste Kirke; og mon ikke Børnene vilde være vel tilfreds med, at kunde spadsere til Byens Kirker, i Steden for at gaae ud af deres Stuer og ind i deres Capel? Mon det ikke var godt, at de kunde komme til at høre forskellige Præster? vore Kirker ere for nærværende Tider ikke saa fulde af Menneſker, at de gierne kunde rumme Waisenhuus-Børnene med, og i manglende Fald kunde de gierne hver Klasse gaae med sin Informator til forskellige Kirker. Herved kunde især høstes den Fordeel, at man kunde søge de Prædikantere, som havde den meeste Tydeligheds Gave, og best kunde gjøre Indtryk paa unge Hierter. Skal man derimod være bunden til stedse at høre een; ja da maae man høre ham som han er, enten han er fattelig eller ikke, enten han prædiker for høit eller for lavt; desuden er en Mand sig altid selv gemeenlig liig; kunde disse derfor høre forskellige Præster, vilde maaskee Opmærksomheden bedre vedligeholdes. Nogle ere derfor af den Meening, at man kunde allene ved denne Post svare Stiftelsen en Summa maaskee af et tusinde Rigsdaler aarlig, og endda opnaae Hensigten med de Unge lige saa godt, om ikke bedre. Om Klædedragten, Haandarbeide, Oplysning i Begyndelsesgrundene til Videnskaberne, der kan anvendes i det

dage

daglige Liv, kunde komme i nsiere Betragtning, anseer mange som en usskelig Sag. Skade, man haver ingen offentlig Underretning, ingen almindelig Kundskab om denne herlige Stiftelse; hvad man derfor kan sige derom, er intet betydende. Den Kundskab, Rejsende haver indlagt sig ved at besee flige og flere Indretninger i fremmede Lande, hvor man bedre haver forstaaet at indrette Arbeidsanstalter og forene Lærdom og Oplysning med Arbeide og Virksomhed, kan ikke blive til Nytte for os, naar den Kyndige og Erfarne, som meget kunde nytte vore Stiftelser med sine Indsigter, hverken veed hvad Fuldkommenheder de have, eller hvad Mangler der er ved dem; betages ogsaa derved Leiligheden til at virke til deres Gavn.

I store Kongens Gade finder vi lige saadan en Stiftelse, omtrent af samme Natur og samme Navn: det Kongelige Opfostringshuus. Her troer man at adskillige Forbedringer kunde finde Sted, og een blandt de vigtigste var nok at kunde give Anslag til at forbedre Kassen, da man siger, at den skal være temmelig svag; skiondt Stiftelsens Forstander (alle brave Mænd og Forstandere usfortalte), er bekiendt over den hele Bye for en grundærlig Mand. Indsigt og Nidelighed i at virke for en opvoxende Ungdoms Bæste, kunde her vise sin herlige Indflydelse; og i flere end een Henseende troer man, at denne Stiftelse kunde modtage Forbedringer, naar ikke Uvidenheds Mørke skjulede Manglerne her ligesom paa flere andre Steder. Fra den spæde Alder i en Række af 6 a 8 Aar, ere disse Børn beskæftigede med Catechismus og Pontoppidans For-

klaring; og hvor vel fordolet disse ere om Catechismi-Lærdommen forvandles til sund Føde for Sielen, eller den er som Cruditeter i Hiernen: om den mere beflæstiger Forstanden end Hukommelsen: er meget vanskeligt at bestemme; men mange ere af den Mening, at den idelige Skoletvang, det eensformige, som sæl-der ved at lære Catechismum eller Forklaringen i 6 a 8 Aar, den liden Bevægelse, som disse Unge have, da de i den Alder trænger til megen, Mangel af anden Beskæftigelse, svækker baade Sielens og Legemets Evner meget, eller at jeg skal udtrykke mig anderledes, giver dem ikke saa megen Næring eller Leilighed til at trives; og hvo tvivler om, at den menneskelige Kundskab og Begreb tiltager mere ved at lære en Ting at kiende fra meer end een Synspunct, ja at forskjellige Ideer eller Begreeb staaer i stor Forbindelse med hinanden til at oplyse Forstanden. Mange troer, at den eensformige Catechismi-Læsning trætter Forstanden, betager Lust og Zver hos den Unge, gjør ham ked og fortrædelig; og at dette som oftest er Aarsag til, at han efter 8 Aar ikke forstaaer sin Catechismus tilgavn. Og mon der ikke hos disse i Ringhed fødte Børn ofte findes store Natur-Gaver, og Evner til megen Duelighed, naar de blive rettelig opøffede? Mon Læremaaden har al den Fuldkommenhed, som vore nærværende oplyste Tider anseer som den beste? Mon Lærebøgerne ere de tydeligste og fremsætter de fornødne Lærdomme med fornøden Klarhed, saa at ifald de Unge ikke træffer for en Lærer, der besidder Sagtmodighed og Tydeligheds Gave, de da ikke i Steden for ædel Kundskab

og Lyst og Kierlighed til Religionen, skulde fatte Mis-  
 tanke til den, som til dunkle og urimelige Lærdomme,  
 der ere geistligt Digt, og en uovervindelig Had til en  
 Lærdom, som havde kostet dem saa mange Plager i en  
 Alder, som stemte deres hele Natur til Glæde. Mon  
 der ikke i disse Henseender kunde være noget at erindre  
 til Forbedring? maaskee her kunde blive Leilighed til  
 at udrette en stor Gierning, naar Indsigt og Redeligh-  
 ed blev sat istand til at give nyttige Planer, der maas-  
 kee vilde have de ønskeligste Virkninger, og danne  
 mangt et Subject til mere Forstand og Dyd. Imid-  
 lertid bliver det dog altid ønskeligt, at man kunde ad-  
 sprede dette Uvidenheds Mørke, som skjuler ogsaa den-  
 ne Stiftelse, og at man ved Publiciteten fik den at see  
 i sin sande Skikkelse, og det vilde da maaskee snart  
 blive klart, om den kunde modtage Forbedringer, eller  
 den alt havde naaet den Fuldkommenhed, som den skun-  
 de; og da fik man maaskee at see om den Tanke var grun-  
 det eller taabelig, at disse unge, der af Naturen ere  
 forsynede med samme menneskelige Siel og Siel-Ev-  
 ner, ikke kunde lære at kiende Naturens Herre ander-  
 ledes end af Catechismus, og om deres Forstand ikke  
 ligesaavel kunde fatte korte Begyndelses Grunde til vers-  
 lig Wiisdom, der maaskee vilde opvække baade Lyst og  
 Fyrrighed hos dem, naar de, ikke som Catechismus  
 skulde tvinges ind i Hukommelsen Ord til andet, men  
 foredrages paa en tydelig Maade ved mundtelig Under-  
 viisning. Mon der ikke nu og da skulde findes een eller  
 flere blandt Lærerne, som forstod den Kunst, at opvæk-  
 ke Lære-Begierlighed hos den Unge, og ved sine munde-  
 lige Forklaringer ligesom uformærkt faae Forstanden til



at fatte adskillige Sandheder af Moralen, Astronomien, Geographien, Historien, Physiquen, Mathematiken ic.; men denne sidste Videnskab maae ikke foredrages efter Lærebøger, som siger, f. E., at man skal multiplicere eller dividere 11 Pd. 12 Lod 3 Qvint. med 7 Rdlr. 5 Mk. 9 S., thi dette er mere at forvirre end at opklare de dødeliges Forstand. Kort sagt: helst de Videnskaber, som haver meest Indflydelse i det daglige Liv, hvilket vilde gjøre den Unge desmere lærebegierlig; og naar Forstanden først havde fattet det rette Begreb, vilde den nok hielpe Hukommelsen til at beholde det. Erfarenhed haver ofte beviist, hvorvidt en fornustig Læremaade kan bringe et almindeligt Genie i 6 a 8 Aar; og de forarmede Forældre sender ofte deres pialtede Børn til Opfostringshuuset med rige Naturens Gaver; og deres lækre og kræsne Føde, kielne Opdragelse, vellystige Udspreddelser, skal ikke hindre dem paa Stiftelsen til at kunde lære. Naar nu disse Begyndelses-Grunde ikke blev givet enhver især lectieviiis ligesom Catechismus, og fordret udenad tilbage, men foredraget mundtlig af Læreren for alle paa eengang, mon da den ene ikke vilde kappes med den anden om at gjøre Fremgang, og mon ikke de, som ei saa godt og hastig kunde fatte som andre, vilde ved Omgang med dem blive underviste? Hvor mange skulde der da ikke iblandt det store Antal Drengbørn fatte mange skønne Sandheder, naar her til saadan Underviisning blev taget 4 til 6 Timer ugentlig af de 30 Timer eller mere, som bliver anvendt til Catechismi eller Forklarings-Læsning, og nogen Skrivning og Regning. Ingen vilde vel være saa taabelig at spørge, hvortil skulde saadan Underviisning for Børn, der

ved

ved deres ringe Stand og Forældres Trang ere udelukte fra at blive store Mænd i Verden, og ligesom bundne til Haandverksstanden; men dette er vel ikke afgjort, at naar der sandtes dem, som af Naturen vare begavede med lykkelige Evner, og bleve i Ungdommen anbragte til grundig Underviisning, at de ikke ogsaa kunde blive duelige og gavnlige Mænd i Staten i en anden Virkefreds; men lad være, at de end skulde blive Læredrenge hos Haandverkere, og Catechismi Forklaring kunde være nok for dem til at blive en god Skoemager, Snedker, Bødker og andet deslige; skylder man da ikke Menneskesielen den Cultur og Dannelse, som den kan erlange? hvor meget vilde det ikke bidrage til at gjøre gode Borgere af disse Haandverksdrenge naar de i Ungdommen havde faaet et sundt Begreb om den Verden hvori de leve, om de Ting og Begivenheder, som daglig foregaaer i Naturen? Hvor mange af slige Børn, naar de vare blevne Mænd, skulde ikke skatte sig lykkelige, at de i Ungdommen havde faaet nogen Kundskab, som kunde skaffe dem baade Lyst og Smag paa Læsning, at de i deres Fritimer kunde dermed finde en nyttig Tidsfordriv, og Underholdning for deres Sieler, i Steden for at søge en mindre værdig Adspredelse? Hvor mange skulde derved ikke blive baade til fornuftige og sædelige Borgere, der endog i deres Haandverker kunde forene Theorie med Praxis, uden at være en Art af Machiner, som gjør Arbeidet saaledes, fordi Læremesteren og hans Læmp har givet Armene og Fingerne den Mechanismus? Aldrig kan man tale nok om en Opfostrings- og Opdragelses-Stiftelses Bigtighed; og om det Kon-

Kongelige Opfostringshuus har man sagt saa lidet, og det som verre er, veed man intet at kunde sige, fordi det er saa lidet bekiendt for mange brave og indsigtfulde, der baade kunde og havde Lyst at sige meget til dets Guldkommenhed. Fattig-Stiftelser for Gamle og Udlevede ere af stor Vigtighed, og kræver brave Opsynsmænd, der med Indsigt og Redelighed kan sørge for disse Hielpeloses Pleie og Livets sidste Bequemmeligheder; men af langt større Vigtighed ere Opdragelsers og Opfostrings-Stiftelser for Unge; hine have for det meste igiennemvandet deres Bane, og Verden og alt er dem næsten ligegyldigt; men disse ere først begyndte at betræde deres, med sunde Evner og levende Tilbøieligheder, der staae aabne saavel for Indtryk af Lasterne, som af Dyden; deres Vandel igiennem Verden bestemmes for det meste af den Opdragelse, de have faaet, og denne haver vigtige Følger for dem selv, for deres Afkom, som de skal opdrage for Staten, hvis Styrke og Hæder det er, at have fornuftige, duedige og retskafne Borgere; kort: for Tid og Evighed. Mange have troet, at paa et Opfostrings- og Opdragelseshuus for saa mange Unge, burde man ei allene drage Omsorg for, hvad der henhørte til den beste og sunde Forslegning for de Unge, og for den menageerligste Maade for Stiftelsen, men og for hvad der henhørte til deres Sundheds Vedligeholdelse i andre Deele, og troede at det derfor var got, at disse Unge, hvis Legems Styrke og Helbred tillige haver en betydelig Indflydelse paa Sielens Virksomhed og deres tilkommende Lykke, fik en tilbørlig Motion, og blev holdt til adskilligt Arbeide; hvorvidt slige Opfostrings-

Stif-

Stiftellers egentlige Opsynsmænd kunde have den bedste og modneste Forstand, til at indrette og afpasse alt efter Tidernes og Omstændighedernes Beskaffenhed, staaer ikke saa let til at bestemme. Af Publiciteten kunde man derfor faae at vide, hvor antagelig den Mening var, hvor vidt saadant kunde skee og hvad Nytte det vilde medbringe; i det mindste kunde man vente det oplyst, hvorfor, at de vindskibelige Udlændinge kan høste saa megen Nytte af opvoxende Børns Arbeide, naar den hele Krop hos vore Opfostringshuus-Børn ikke har andet at besille, end huse den Siel, der finder sin hele Beskæftigelse i Forklaringen eller Catechismus. Om sal. Kong Frederik, der skienkede 10000 Rdlr. til Opfostrings- eller Børnehuuset haver meent det saaledes, veed jeg ikke saa lige; men saalænge alting ligger som i Dvale, mange som kiender Forsatningen ved Stiftelserne haver ikke Lyst eller Evne at kunde virke til Forbedring; og andre igien som haver begge Deele, fattes Leilighed og Midler dertil; da maae man enten sætte blind Tillid til de beskikkede Opsynsmænds Useilbarhed i at ramme det beste og tienligste efter Omstændighederne, endskjønt man troer, at saa mange Jagttagelser i Henseende til Pleie, Lærdom, moralisk og medicinsk Opdragelse, og mangfoldige flere, som Bestyrelsen fordrer, overgaaer de Foresattes Forstand, eller og maae man ligesvem troe, at det kunde blive langt fuldkomnere, naar man ikke foragtede at tage dem i Raad med, som forstod det bedre; Publiciteten tilbyder sig at skaffe Stiftelserne baade mange og brave slige Raadmænd, der uden at blive Raffen til Besvær, vil mere nytte, end maaskee mangan een, der kunde ansee sin

egen Interesse for det fornemste ved Stiftelsen, og leve i øvrigt ubekymret om dens Vel eller Vee.

I Henseende til Børnenes Klædedragt er ikke alle enige om, at den er den beste og mest oeconomiske paa dette Sted, endskiøndt man seer, at den er den almindeligste, saaledes som Moden og den almindelige Brug er. Her synes mange, at man gierne kunde indføre en egen Dragt for disse grønne Drengene, maaſkee til megen Menage for Stiftelsen, uden at støde an mod de Grunde, der med Bifald haver forjaget National-Dragten. Disse Børn have ligesom andre brave Mænd Kiøle, Vest og Buxer; de tvende sidste passer vel til Kroppen, der er intet manglende, intet overflødigt, hver Traad gjør, saa at sige sin Nytte; men naar man betragter Kiølen, der vel er besat med sine tilbørlige Knappe og Knappehuller, men hænger dog altid aaben, saa seer man; at den netop beklæder Armenene, som Vesten intet haver med at bestille, og for Resten hænger den fra Nakken til Beenene som en Klokke-Rappe, og beklæder kun Ryggen, der mest kan taale Kulde, og er mindst udsat for dens ſlemme Virkninger. Naar Publiciteten opfordrede kyndige Mænd til at give deres Tanker tilkiende ogsaa i denne Henseende, da torde maaſkee Medici afgjøre, om Kiølen kunde affaffes uden Sundhedens Forlis; og Skræderens Maal kunde overtøye vedkommende om, at Stiftelsen kunde spare betydeligt, og dens Børn have bedre Nytte af deres Klæder, naar man beklæder deres Krop for oven efter samme Nøisomheds Regler som fra neden, med at give dem runde Trøier eller Vester, der tilknaappes foran. Nu  
og

og da seer man nogle af Opfostringshuus-Børnene i denne Dragt, at gaae ud i Frost og Kulde, uden at de mærker til Savnet af deres svingrende Kioler; og kan de undertiden taale at gaae med slike Trøier, da de almindeligviis bruger Kioler, saa kunde de det langt bedre, naar de bestandig bleve vantede dertil; man kunde da spørge, hvorfor denne Dragt ikke bliver almindelig, naar den med langt mindre Bekostning kan gjøre meer end samme Nytte, da man især i de mildere Tider af Aaret gierne kunde spare meget paa Klæderne, i den Sted at de ved nærværende Dragt endog i hede Sommerdage maae slide baade paa Vest og Kiole, der desuden maae være dem besværlig at slæbe paa, fremfor en kort afrundet Trøie eller Vest; Stiftelsen og dens Børn kunde maaskee blive meget tient med, at Skræder. Indsigt ved Publiciteten ogsaa kunde have Leilighed at gjøre sine Anmærkninger.

Soldaterne leed for nogle Aar siden en Slags Forandring i deres Kioler; og ingen tvivler paa, at baade Deconomien og Soldaten, der fik en Kiole bedre fikket efter hans Krop, vandt derved.

Men om Moden, der, uden at tage imod fornuftige Grunde, eller høre anden Raison, end hendes egne dumme og stive Capriser, behersker Menneskene med despotisk Vælde, vilde taale at see de grønne Drengs saa vanskabte i runde Trøier, det maae den afgjøre, som kiender hendes Naade bedre end jeg; imidlertid haver hun dog adskillige Gange maattet bukke under for Dyd og sund Fornuft; og man troer, at

bisse, understøttede af Publiciteten, vil temmelig knække hendes Herredømme.

Mon det nu skulde være ønskeligt eller ei, at man kunde læse offentlige Underretninger om de offentlige Stiftelser, at Publicum ikke skulde være uvidende derom, at man ved at kiende de giorte Indretninger, baade kunde blive de Mangler vaer, som hindre den væsentlige Hensigts Opnaaelse, som og kunde blive sat i Stand til at give sine Tanker tilkiende til bedre og nyttigere Foranstaltninger.

Man maatte spørge: hvorfor skulde disse Stiftelser og deres Forfatning ligge i Mørket, da Lyset er saa velgiørende? da man ikke engang behøver at tage almindelia Hospital til Beviis paa, at Stiftelserne kunde trænge til mere Fuldkommenhed og mere Tilsyn, end de egentlige Opsynsmænd kan give; men man kan a priori bevise det, og see det uimodsigelig, at Stiftelserne vilde vinde betydelig, naar mange tillige kunde gavne hver med sine forskjellige Indsigter, hvor let vilde det da ikke blive for de egentlige Bestyrere, naar de kunde af manges Tanker og Planer til bedre Foranstaltninger, vælge de beste. Det er ingen ligegyldig Sag for Staten og den retskafne Landsfader, enten de ædle og værdige Hensig er med slige Stiftelser opnaaes eller ikke; dette erklæres tydelig nok i Forordningen, Skrivefriheden angaaende; burde da ikke Bestyrerne for de offentlige Stiftelser hertil ligeledes byde Haanden, og ved Publiciteten opfordre kyndige Mænd til at arbejde med i dette Sag?

Det

Det Kongelige Opfostringshuus er forsynet med en Kirke eller Capel, hvori holdes Prædiken hver Søndag af Informatorerne, som dertil stiftes; hvor nødvendig denne Kirke haver været forhen, maae den døme om, som haver havt Kundskab om Stiftelsen i den Tid; Nu derimod troer man, at vor Herre ikke vilde fornærmes, om denne Kirke blev anvendt til andet Brug, og den hele Guds Tieneste der gik ind. Opfostringshuusets Børn gaae hver Søndag i almindelig Hospitals Kirke; Betienterne ved Stiftelsen ere sunde og friske Mennesker, som gierne kan søge Byens Kirker, og behøver slet ikke nogen Cabinets eller Capels Prædiken.

Uden for Porten have vi den saa kaldede Lades Gaard, St. Hans Hospital og Claudi Rosettes Stiftelse, der haver været ligesaa urørt af kritiske Penne, som nogle af de andre Hospitaler; imidlertid troer man, at dette ogsaa kunde have sine Mangler, og da det ikke haver opnaaet al den Fuldkommenhed, som det kunde modtage, var det høist at formode, at redeligssindede og indsigtsfulde Patrioter, der tænker paa de lidende Medmenneskers Vel, kunde med deres Kundskab og forskjellige Evner bidrage meget til Forbedringer i disse Elendighedens Boeliger, naar man ved Publiciteten fik Leilighed til at kiende dette Hospitals sande Forsætning, med alt hvad hid henhører af Fundats, Legater, Anordninger med videre; Mangler ere der uden al Tvivl ved denne, ligesom ved andre, og som dog Tid efter anden kunde høves, naar ikke Mørke og Uvidenhed skulede dem for Publici Dine. Mon det  
ikke



ikke er en Mangel, at der paa saabant Hospital ikke er en Have eller grønne Steder beplantede med Træer, hvor de Gamle og Skrøbelige og Reconvalscertere kunde nyde frisk Luft under en vederqvægende Skygge, da der ere baade Haver, Græsgange og et stort Bænge til Stedet, men NB. ikke for Hospitalets Fattige? Hvor vederqvægende vilde det ikke blive for disse, naar de kunde fordrive noget af den lange og formedelst Svaghed kiedsommelige Dag, ved at indaande frisk Luft, og række deres Lemmer i Græsset under Træernes Skygge, i Steden for at gaae inde imellem Hospitalets Bygninger i en broelagt Gaard, omgivet med qualm Luft og ubeskiermet mod Solens alt for stærke Heede; hvor smukt havde det ikke været, isald man tænkte paa, allerførst at forsyne Hospitalets Lemmer med det fornødne, nyttige og beqvemmelige, paa et Sted, hvor der fandtes Plads nok dertil.

Mon Daarekisterne paa dette Hospital ikke kunde fortjene deres Betragtning, og mon de enten have Fuldkommenheder eller Mangler fremfor andre polerede og oplyste Folkes Indretninger for deres gale og affindige Mennesker, eller hvad man vil kalde dem? Dette Spørgsmaal kunde man nok ønske besvaret: om Daarekisterne paa St. Hans Hospital er blot for at fængsle de affindige, gale og rasende Mennesker, for at de ikke skal gjøre Skade? eller de ansees som de bedste og sikreste Indretninger og Midler til at restituere de Gale og give dem den tabte Forstand tilbage? og om Kyndighed og Medicinsk Indsigt har anseet det for tienligst og best, at Daarekisten skulde være nær ved

ved Jorden eller under den? Ingen vil nægte, at Galenskab er en Afvigelse fra Naturens Orden; at den kan have sin Oprindelse fra Legemet, naar denne Maskine er kommen i Uave, og at Galenskab altsaa kan have forskellige Aarsager, og behøver derfor forskellige Cuur-Metoder; kun den som selv var taabelig, vilde troe, at Daarekiste var det eeneste General- og Universal-Middel for Galenskab; skal derfor de Galne restitueres, saa maae Aarsagen til denne Sygdom høves og Maskinen bringes istand igien; men Reenlighed, frisk Luft, der styrker Nerverne og det hele Legeme, og gjør det beqvemt til Sielens Værksted, er yderst nødvendig for friske og kloge Mennesker til at beholde deres Helbred og Forstand; aldrig burde disse tvende Dele da fattes dem, som allerede ere bragte i Uorden, og saa meget mere behøver dem, om de skal komme sig igien, og ikke af det modsatte blive bestandig competerede til Daarekisten. Paa Grund heraf tør man frit paastaae, at Daarekister ikke burde være i de underste Etager tæt ved Jorden, langt mindre under den i indelukte Gange af høie Muure med et lidet Vindue tæt under Loftet, hvor Qvalm og usund Luft forøger Ureenlighederne ligesom disse den, og i Forening med hinanden tør vove paa at gjøre de friske Mennesker selv syge, som skal omgaaes hine. Værelser, som vare høiere i Veiret, og saaledes indrettede, at de kunde udluftes, var uden al Tvivl hertil meget bedre; meget vilde det da befordre Reenlighed og Luftens Forfriskelse i disse, naar man altid havde nogle ledige til at stifte paa, hvori man kunde sætte de Galne, medens de andre bleve aabnede for Veir og Vind,

der kunde udføre den bedærvede Luft og giftige Dunster. Hvor meget kunde der ikke siges i denne Henseende om slige Bærelser og Daarekisters Indretning, der maaskee kunde ogsaa komme dette Hospital til Gavn, om det ikke allerede havde naaet al den Fuldkommenhed i denne Henseende, som det efter Omstændighederne kunde tage imod, især naar dette Hospital enten skulde flyttes eller opbygges paa nye, som Ordet gaaer? Hvor ønskeligt var det da ikke, at det blev indrettet efter den beste Plan, at ikke Efterkommerne i nærmeste Slægt, om ikke nogle i nærværende selv, skulde antaste Mangler og Ufuldkommenheder, som ved første Indretning kunde været forekommede, men siden ere enten blevne umuelige eller i det ringeste forbundne med store Penge-Bekostninger at hæve; saavel Physiici som Medici og flere, der havde været opmærksomme paa Mennesket og Begivenheder i Verden, kunde med deres Indsigter virke her maaskee noget betydeligt til Menneskelighedens Gavn, der kunde have velsignede Følger igiennem Aarhundrede; dog heri at indlade mig i nøiere Bestemmelse af slige Indretninger, er min Indsigt alt for utilstrækkelig; det var ruere per vetitum nefas; men saa meget tør jeg altid sige, at gal er den Tanke, at Daarekisten er et General- og Universal-Middel for Galenskab; (men saa affindigt har maaskee vel aldrig nogen tænkt) der behøves kun liden Kundskab til at indsee, at kloge Folk kunde blive affindige, halvgalne kunde blive heelgalne, og de som vare heel galne, men stod til at redde, kunde blive det bestandig ved at indsluttes i Daarekister, hvor Ureenlighed og fordærvet Luft med et  
 slags

Nags BOLD angriber endogsaa de Sunde i samme Dø-  
 blik de træder ind. Man forestille sig, at Grandskning  
 i hemmelighedsfulde og dybe Sandheder, Religions  
 Skrupel ic., haver trættet Hiernen paa den ene og  
 bragt hans Maskine i Uorden eller en Skrue løs, som  
 man siger: (men hvad dette er for en Skrue, hvor den  
 sidder, og hvorledes man skal skrue den fast igien, dette  
 er vanskeligt at sige) for saadan Person troer jeg aldrig  
 et eensomt Sted kan være tienlig, uden til at betage  
 ham de Adspredelser, der kunde afvende hans Tanker  
 fra den Grublen, som var den første Aarsag til hans  
 Galenskab; haver han nu kun Ansag dertil eller er  
 allerede halvgal, da vil Daarekistens Koelighed, dens  
 qvælende Luft inden faa Uger gjøre ham til en complet  
 Candidat. Kan Tungstindighed, Mildtsyge eller Ros-  
 dersyge, alt for stor Blodrigthed være Aarsag til Affin-  
 dighed og Galenskab, da troer jeg aldrig at Daare-  
 kistens stille Levnet og dens usunde Dunster kan være  
 andet, end et General-Universal-Middel til at for-  
 mere Sygdommen, ved at forsøge den Affindiges Phan-  
 taster og omhyggelig vogte hans Legeme for den friske  
 Luft og den fornødne Bevægelse, der kunde afskåle det  
 alt for hede Blod, og bringe Circulationen og Væd-  
 skerne i den tilbørlige Gang; og haver en alt for stor  
 Mængde af galdeagtige Vædske, eller og ilde cureret  
 og inddrevet Fnat været Aarsag til Sygdommen, da  
 vil man uden medicinsk Indsigt lettelig begribe, at  
 Daarekisten, naar den ikke er forsynet med tilstrækkelig  
 frisk Luft og tilbørlig Keentlighed, vil omhyggelig udklæk-  
 ke den begyndte Sygdom, og ved meer og meer at  
 flække den, vil snart bringe samme til Modenhed, og  
 for.

forsikre den Syge om Competence til bestandig Besid-  
 delse af denne gyselige Braae. Dog! Daarekister bør  
 være Forvaringssteder for Affindige, som formedelst  
 deres Uregierlighed bør indspærres medens deres Syg-  
 dom behandles med den udfordrende Cuur og Medicin,  
 og derfor hverken bør ansees som Universal-Middel til  
 at helbrede de Affindige, og langt mindre som Middel  
 til at gjøre kloge Mennesker til galne, og de som ere  
 halvgalne til heelgalne, eller de som kunde blive helbre-  
 dede til bestandig Affindige; saa meget veed enhver  
 med almindelig Menneskeforstand, men dette kan man  
 aldrig sige om dette slags Voeliger, (alle brave Daare-  
 kister ufortalte) at de ere de beste, hvor man tit og  
 ofte kan forfriske Lusten og skaffe Reenlighed; og der-  
 for vil det unægtelig komme meget an paa, hvorledes  
 de ere byggede, ikke tæt ved Jorden, mindre under  
 den, ikke bag andre Baaninger hvor Lusten ikke kan  
 have sit Strøg naar man vil aabne dem, ikke paa sum-  
 pig og moradsig Grund, langt mindre ved Voler og  
 stillestaaende stinkende Baae; thi kan disse bringe Men-  
 nesket ud af sin naturlige gode Tilstand, maae man og  
 omhyggelig vogte andre derfor, som fra en fordærvet  
 og syg Tilstand skal bringes over igien til en sund. Det  
 var saa meget mere at ønske, at man vilde værdige denne  
 Post en alvorlig Opmærksomhed, saasom kun meget  
 faa tager disse den menneskelige Elendigheds Voeliger  
 i Diesyn; den Gysen det indjager, at see affindige  
 rasende Medmennesker, det skumle og rædselsfulde Mør-  
 ke og den angribende søle Stank, der hersker indet  
 de store Planketykke Dørre, beslagne med Jern-Studer,  
 og svære Tasse-Laase, affrækker i Almindelighed Men-  
 nesker

nesker fra at nærme sig disse rædsomme Braaer; Stæder, som man virkelig burde tage i Diesyn for at lære Menneskeligheden at kiende under forskiellige Skikkelser, og uddrage sig selv nyttige Moraler, der kunde have virksom Indflydelse paa Tænke- og Handlemaaden.

Kunde da nu den Kundskab og Oplysning, som hersker iblandt Publicum, udrette noget til Forbedring endogsaa i disse de Unkværdiges Boeliger, hvo vilde da kiule deres Mangler, og ikke meget mere opfordre enhver, hvis Indsigt kunde have de ønskeligste Virkninger igiennem Aarhundrede, at give sine Tanker tilkiende?

Kundskab om offentlige Stiftelser burde være offentlig for enhver, da den maaskee til megen Skade ved en eller anden offentlig Anstalt er hos alt for faa, maaskee hører som et Inventarium til Stedet, som Formand eller hans Fuldmægtig afleverer til Eftermand; mange vilde maaskee spørge ligesom jeg, hvorledes gaaer det til, naar Mænd, hvis Handel og Wandel, Opdragelse og Indsigter ere gandske fremmede for offentlige Midlers, Anstalters og Indretningers Bestyrelser, af en eller anden Aarsag bliver satte til Diesynsmænd, foresatte Directeurer ic.; hvorledes erhverver de sig den Indsigt, den Kundskab om Stiftelsernes og Foranstaltningernes Forsatning og sande Tilstand, de Mangler som burde høves, de Forbedringer som burde iværksættes; hvorfra skal de hente denne Kundskab, som de saa nødvendig bør have, for at svare til det Navn de bære? Hvorfra skal de hente den

ne Kundskab? den som best kunde give Oplysning hert, burde maaskee mindst betroes dertil, og ere der ingen Kilder uden for offentlige Stiftelser eller Foranstaltninger, at øse Kundskab, saa bliver nok denne den eneste paa Stiftelsen selv, nemlig: at henvende sig til Contoiret; og skulde man da engang imellem ikke træffe for en ærlig og redeligsinde Mand, kunde man blive skammelig bedragen; thi politiske Uarsager byder undertiden, at man ikke bør øse Kilden tom paa eens gang. Den allermest veltænkende Opsynsmand eller Directeur, om han med den redeligste Omhuie ivrede for sin Stiftelses Vel, kunde dog komme til at give slemme Lærepenge, naar han enten ikke havde sikre Midler til at forskaffe sig Oplysning om enhver Ting, eller han og skulde erhverve sig denne efter Haanden ved Tid og Leilighed; men det værste er kun, at disse Lærepenge i saa Fald gif paa andres Bekostning. Hvor uskæmmeligt var det ikke derfor, naar man af offentlige Underretninger, om hvad der henhører til Stiftelserne kunde indsamle den Kundskab, som er saa nødvendig for enhver, der ere satte som Opsynsmænd over andre, og uden hvilken de ikke kan være det de bør, men bærer kun et tomt Navn, som vel klinger stort i Uvidendes Øren, men medfører kun liden Nytte for de andre betroede Foranstaltninger, Stiftelser &c.

Og uden al Tvivl var det meget nyttigt, at man kunde indsamle disse fornødne Kundskaber, førend man paa eens gang bliver occuperet med for mange Forretninger. Overnaturlige Ting haver nok aldrig tildraget sig i Bestyrelses-Rædet, og sielden overordentlige:  
den

den naturlige Maade at gaae frem paa til Kundskab og Indsigt, er uden al Tvivl eens for alle; kun Indbildning og forvirret Hjerne troer, som Rabener siger: Hvem Gud giver Embede, giver han ogsaa Forstand; Indsigt og Kyndighed i det Fag man bliver sat, og det Embede og den Post man bliver betroet, maae erhverves med Flid og Brug af Eftertanke, om man skal kiende Sandheden saaledes som den er, og om man skal kunde virke for Stiftelsernes og det Offentliges Vel; men hvorledes skulde man vel kunde forsøge sin Kundskab og Indsigt, naar man ikke havde sikre Kilder til at udlede Sandheden af, og Midler til at forsøge den med? men intet kan give Stiftelsernes Opsynsmænd bedre og sikrere Kilder til at øse Underretning af, ingen kan meer upartisk levere dem Midler i Hænde til at forsøge dem med, end Publiciteten, denne Landsfaderlige Belgierning. Hvo veed, hvad Indskydelse da Publiciteten kunde have paa vore offentlige Stiftelser? hvo vil være Borgen for, at de haver al den Fuldkommenhed de kan naae? Thi, saa længe man ingen Kundskab haver om dem, kan man ligesaa lidet frikiende dem for Mangler, som man kan beskylde dem derfor; Publiciteten maae dog allerider være ønskelig for Stiftelserne under alle Omstændigheder; for de mangelfastige, at de kan forbedres, for de fuldkomne, som beskyres efter Klogskabs og Redeligheds nøiagtige Regler, at deres Fuldkommenhed maae erkiendes, og blive Mønster for andre.

I Betragtning heraf ønsker maaskee mange med mig: 1) At alle Forstandere ved offentlige Stiftelser vilde give en kort, men dog tydelig Underretning om



Stiftelsens Foundation, Legater, de senere Kongelige Anordninger, og derpaa gjorte Forandringer, Stiftelsens Fremgang og dets nærværende Tilstand, tillige med Regnskabet, og ifald nogle Foresatte, som dog ikke kunde formodes, skulde hermed være for seendragtig, saa tvivles ikke paa, at naar Stiftelsens sande Vel hermed kunde fremmes, de høiere Collegier vilde tage sig heraf og give Befaling dertil, at Publicum ikke skulde være uvidende, eller fatte Mistanke om den Beste Bestyrelse, hvorved nogle af Stiftelserne kunde maaskee tabe anseelige Summer, der ellers hos saa velgiørende en Nation kunde falde i dets Lod; Arbeidsanstalterne vidner herom, da nogle af dem ei allene have kraftige aarlige Bidrag, men ogsaa allerede anseelige Legater; men her ønskes ogsaa Lyset mere end Mørket.

2) At, naar disse Bekjendtgørelser vare gaaet i Forveien, paa en eller anden Maade blev udsat nogen Premie for den beste Afhandling om den tjenstligste og beste Indretning, hvorved mange vilde opmuntres til at bearbejde dette Kog, og som vilde meget bidrage til Stiftelsernes Fuldkommenhed, der er saa saare vigtig for en velindrettet Stat, og paa hvis gode Indretning beroer saa mange af vore Medmennekers Skiebne.

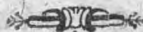
3) At en Commission af indsigtsfulde og redelige Mænd, der i Overeenstemmelse med de indkomne Afhandlinger kunde udarbejde en Plan, der kunde sættes i Virksomhed; og endelig

4) At

4) At denne Plan maatte igien fremlægges for P<sup>u</sup>blici Domstoel, for at erholde dets Bifald førend den blev Majestæten fremlagt til Aprobation; og da troer jeg, man kunde haabe, at der med Understøttelse og Almisse blev forbunden Virksomhed og passende Arbejde, da det første vidner om Medlidenhed og Godgjørenhed, det sidste derimod om Klogskab og Fornuft, da kunde man haabe, at tykke Møder og gustne Ansigter, forbunden med Strømpestrikken og Pontoppidans Forklaring, ikke skal undertrykke de lykkeligste Naturgaver, men at den fremspirende Ungdom blev paa en mere behagelig og passende Maade sat i Virksomhed; da kunde man haabe, at Friderichs Villie blev opfyldt; at Industrie og især Manufactur-Arbejde hastigst og med mindste Bekostning kunde fæste Rodder, som ellers hos os gaae saa langsom frem, endskiøndt vi have saa mange Natur-Producter, der af Udlændinger bliver forædlet, og igien betales for Udenlandske Vahre; dog hertil behøves Oplysning. Ved Mørkhed og Taage ligger alting i Dvale, naar derimod Solen med sit giennemtrængende Lys og Varme opliver Naturen. Himlen give da, at denne oprindende Soel ogsaa maatte udbrede sin oplivende Kraft over disse Stifter; dog! herpaa kan man ikke tvivle, Landets sande Ven, vor utrættelige Frederik, vil byde Lysen sinne frem, der, hvor Mørkhed har skullet de bedrøveligste Mangler.

Priselige Indretninger skal da skaffe Landet Væere og dets Borgere sand Lykke, Dyd og Bindelighed, disse hinanden saa nær beslægtede, skal slaae Haand i Haand

Haand for at krone Rigerne med Lyksalighed. En  
hver retskaffen dansk og norsk Mand skal opreise sin  
Fyrste levende Vrestytter i hengivne trofaste Hjerter,  
og disse skal kraftigere bevidne hans Høihed og Roes  
for Efterslægterne, end Egyptens stolte Pyramider.



Tilforladelig historisk  
**Underretning,**

hvoraf  
Publicum vil faae tilstrækkelig Op-  
lysning

om  
Det Passerede paa Almindelig Hospital,  
og

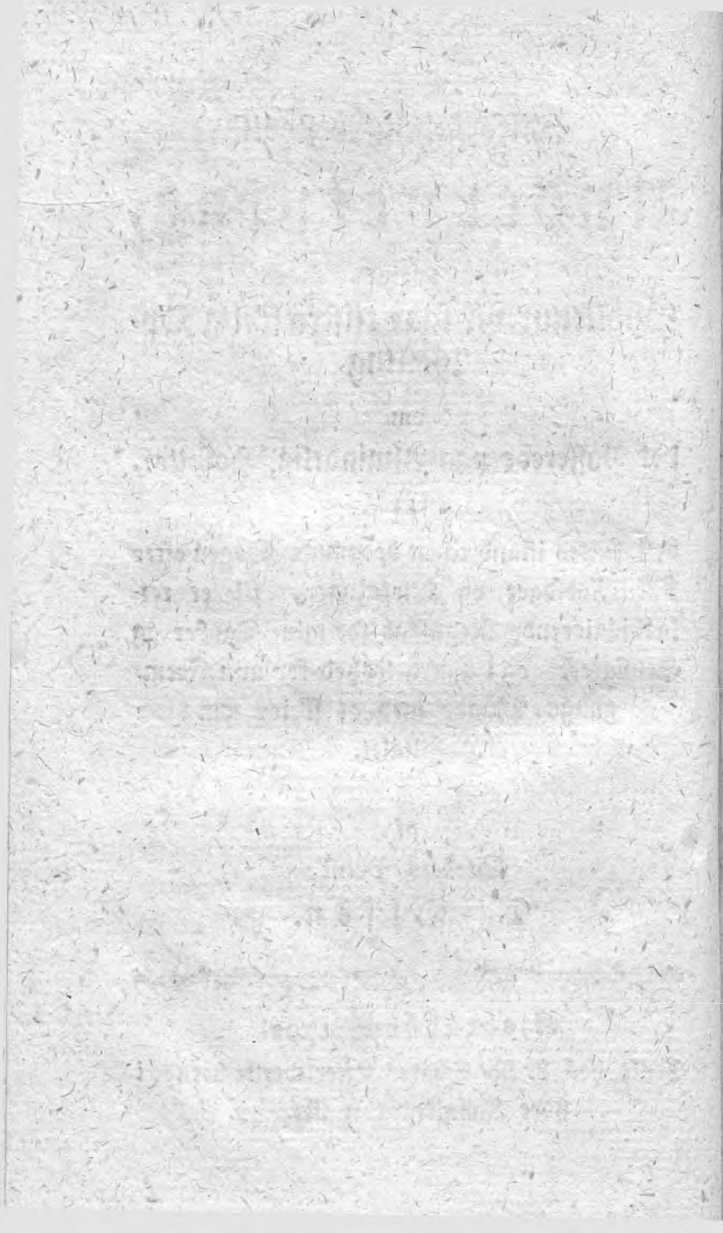
best sættes istand til at bedømme Sagen efter  
sine Aarsager og Virkninger, til et rets-  
færdiggjørende Regnskab for mine Tanker og  
Hensigter, og i Særdeleshed for min Frem-  
gangs-Maade med at skrive om  
Hospitalet.

af  
Stedets Præst  
E. Olsen.



Kjøbenhavn 1792.

Trykt hos L. N. Svares Efterleverse boende i  
store Kannikestrædet No. 39.





## F o r e r i n d r i n g :

Førend jeg skriver til min Retfærdiggjørelse, maa jeg først gjøre mine Læsere opmærksomme paa tvende Omstændigheder, der ere sær ubehagelige, men kan dog ikke undsløyes, da Sagens Natur fører det saa med sig: I.) At jeg saa ofte maa tale om Uordener, Mangler, Uretfærdigheder, og deslige; thi da disse ere Marsagerne og Bevæggrundene, der have opfordret mig til at lægge Haand paa Barket, saa maa jeg ogsaa anføre dem, om Publicum skal kunne bedømme Virkningerne efter Marsagerne, det er min Handlemaade efter de bestemmende

Be-

Bevæggrunde. Mit Modpartie finder derved Lejlighed til at beskylde mig for, at jeg sætter Sagen i et slet Lys, og maler med sorte Farver; men saa sagde man allerede om mine Faa Tanker til grundigere Eftertanke &c., og omendskiont denne min Retfærdiggjørelse indeholder maaskee meere Beskyldende og Graverende end mine Faa Tanker; saa vil jeg dog forsikre, at jeg ey skal oprippe flere Mangler og Uordener, end dem, der ere høistnødvendige til mine nærværende Hensigters Opnaaelse. 2.) At jeg ligeledes ofte maa beraabe mig paa mine redelige Hensigter; hvorved Udesindede ligeledes vil finde Lejlighed til at beskylde mig for Selvroes. — Jeg veed fuldkommen vel, at den beste Handling taber sig, naar man sporer Uergjærrighed blandt Bevæggrundene; det støder alletider, endog den meest Upartiske selv, naar han erfarer, at den som udfører en god Gjerning, vil selv sætte sine ædle Hensigter i Lys; og intet er rimeligere, end at man sø-  
 ler

ler Modbydelighed for hvad der indeholder  
 Selvroes; da gode og i sig selv priisvæ-  
 rige Handlinger ofte kan foretages mere  
 af Vergiærrighed, end af Overbeviisning  
 om den sande Pligt; ja det som værre er, at  
 endogsaa de, der tilstrækkelig ere bekiend-  
 te for en slet og nedrig Handlemaade,  
 veed undertiden saa net at beraabe sig paa  
 Pligt, Edelmødighed, Dyd og Samvit-  
 tighed, som om de ikke engang havde  
 Arvesynd i deres Natur. Jeg billi-  
 ger derfor selv den Mistroe, man i Al-  
 mindelighed har til dem, der saaledes  
 sminke sine egne Handlinger. Jeg seer da,  
 retsindige Læser! en Vanskelighed, der vil  
 møde disse Blade, og hindre dem i at bli-  
 ve saavel modtagne; men denne Vanske-  
 lighed har jeg ikke kundet undsøge, da Sa-  
 gens Natur har gjort mig den uundgaae-  
 lig. Alt hvad jeg derfor kan sige, er det-  
 te: at den samme Nøvendighed, der tvang  
 mig til at underkaste mig de Vanskelighe-  
 der, som jeg kunde have undgaaet, om  
 mine Faa Tanker havde naaet deres


Hen-



Hensigt, den samme Nødvendighed har ogsaa paalagt mig at beraabe mig paa de begangne Misbruge; om Publicum kunde see Bevæggrundene til min Handle- og Fremgangsmaade, og sættes istand til at kunde bedømme den rigtig.

Forfatteren.

---



**De betydeligste Trykfehl, som til-  
 deels forandre Meningen, rettes  
 saaledes:**

- |         |         |   |
|---------|---------|---|
| Side 15 | Lin. 18 | om de ikke vare, Læs; om den<br>(nemlig Oplysning) ikke var.                          |
| —       | 18      | — 9 ikke gaae videre l. ikke gaae<br>re videre.                                       |
| —       | 20      | — 27 Lejlighed l. Billighed.  |
| —       | 21      | — 11 indgav dem, l. den. (nemlig<br>Forestilling)                                     |
| —       | 24      | — 27 givet Anklagelser, l. gjort An-<br>klagelser.                                    |
| —       | 43      | — 17 er maatte, l. der maatte.  |
| —       | 44      | — 11 i selv, l. i sig selv.   |
| —       | 48      | — 6 den Anklagede, l. den Ankla-<br>gende.  |
| —       | 48      | — 8 den Anklagende, l. den Ankla-<br>gede   |
| —       | 50      | — 11 offentlig berørte, l. berørte for<br>den sidste Commission.                      |
| —       | 51      | — 24 uden endnu, l. uden at man<br>endnu har været nødsaget ic.                       |
| —       | 72      | — 13 lønner, l. lønede.   |
| —       | 73      | — 22 da min Hensigt med nærværen-<br>de Blade er kun ic. l. da<br>min Hensigt er kun. |
-

1870  
1871  
1872  
1873  
1874  
1875  
1876  
1877  
1878  
1879  
1880  
1881  
1882  
1883  
1884  
1885  
1886  
1887  
1888  
1889  
1890  
1891  
1892  
1893  
1894  
1895  
1896  
1897  
1898  
1899  
1900

For det højstærede Publicums Domstoel  
fremlægger jeg i dybeste Underdanighed det-  
re korte Regnskab for mine Tanker og  
Hensigter, der have været Bevæggrundene for  
min Handlemaade, da jeg paatog mig at  
skrive om Almindelig Hospital. — Sandheds  
Kiærlighed er et udmærkende Træk i enhver  
fri og opløst Nations Character, og hvor  
fandt denne et tryggere Hiem end i det fredel-  
skende Dannemark? hvor fandt den meer Bes-  
kyttelse end under det Danske Scepter.  
Rettskaffenhed agtes hos en opløst Nation  
for meere end Høshed og Rigdom. At bevare  
et got Navn, og fortiene sine Medborgeres  
Agt er en saare vigtig Sag for enhver veltæn-  
kende Mand.

Saa billig er Publicum,  
at det endog gierne tilgiver den, som i det  
Birkelige formedelst flette Handlinger har  
spildt sin Agt, om han end med falske Mid-  
ler søger at vinde den tilbage, for ikke at blive

seet i det sande Lys. Meget meere vil da saa veltænkende et Publicum billige, at den, som virkelig veed sig overbevist om at have handlet efter de bedste Grunde og havt ædle Hensigter med sit Foretagende, søger at sætte sine Handlinger i det sande Lys og vise dem fra den rette Syns-Punct, naar Mangel paa Kundskab og Underretning om den rigtige Sammenhæng, eller og falske Meeninger, Partiskhed eller andre deslige Aarsager, har forestillet dem saa vrange, at de gandske misliendes.

Jeg har og fremtraadt for Publicum, da jeg paatog mig at tale de arme og elendige Menneskers Sag paa Almindelig Hospital, og derved udsatte mig for mange Ubehageligheder, uden Hensyn til mindste Fordeel for mig selv, men meget meere med den Overbeviisning, at det foruden Tab af mine egne ringe Indkomster, megen Tids'pilde og anden Møje, ville koste mig manges Ugunst og Brede, der under visse Omstændigheder kunde komme mig dyrt at staae; dog disse ere de almindelige Følger af slige Foretagender, og kunde derfor ikke være mig ubekiendte. Men endskiønt jeg tydelig forud maatte vide, førrend jeg lagde Haand paa Bærket, at dersom jeg lykkelig kunde udføre det, blev Fordeelen

ikke

ikke min; men ifald det mislykkedes mig, vilde Byrden vælte over paa mig selv, paa-  
 tog jeg mig dog dette ligesaa vanskelige  
 som møjsommelige Værk i Tillid til det alvise  
 Forsyns Bestyrelse, der med ringe Midler  
 ofte udfører store Ting; og omendskiønt Sa-  
 gen til en Tid saae tvivlsom og mørk ud for  
 mig, saa at mange af dem, som kiendte mi-  
 ne Hensigter, beklagede mig som den, de troe-  
 de skulle blive en Martyr for Sandheden,  
 (jeg bruger her deres egne Ord) blev jeg  
 dog stadig ved den Tanke, at den gode Sag  
 dog omsider skulde sejre, endskiønt jeg saae  
 Tiden at forhales, og mange Vanskeligheder  
 at blive mig lagte i Vejen.

At jeg vilde blive miskiendt, maatte jeg  
 forud forestille mig; thi enhver, som ikke seer Sa-  
 gen an fra den samme Syns-Punct, som jeg,  
 enhver som ikke kiendte til de særdeles og  
 locale Omstændigheder ligesaa nøje som jeg,  
 kunde gierne uden Partiskhed mistykke haa-  
 de i mit Foretagende selv, som ogsaa i min  
 Fremgangsmaade, da de vare uvisse om, enten  
 Sagen var i sig selv saa flem, som den blev  
 forestillet eller ikke, samt om jeg dertil var  
 drevet af ædle eller flette Bevæggrunde; og  
 ligesaavel kunde de spørge, hvorfor jeg ikke  
 valgde en mildere Vey at gaae frem paa, og

4  
hvad der drev mig til at skrive offentlig. —  
Men herforuden gives der gierne i Sager af  
Beskaffenhed som denne, andre særdeles  
Aarsager, som pleje at gjøre den Anklagende  
miskiendt, inden Sagen bliver udviklet af sit  
Mørke og stillet klarligen for Dne; og hertil  
regner jeg venstkabelig Partiskhed for den Paa-  
gieldende; naar man gjør sig al Umage for  
at dølge begangne Mishandlinger, omend-  
skiønt man kiender dem som høist lastværdige;  
dette er naturligt, og tillige priisværdigt in-  
den visse Grændser, da man aldrig uden Aar-  
sag bør vise andres Laster, men meget meere  
skiule dem saavidt mueligt; men sielden pleje  
slige partiske Venner at holde Maade, men  
gaae ofte saavidt, for at kunde gjøre sin Ven  
frikiendt, at de sværte Anklagerens Tænke-  
maade, og ved falske Forestillinger, løgnag-  
tige Paadigtelser, og skammelige Rytter, søge  
at gjøre ham affkuelig og sort; og stor Vægt  
have disse, saa falske de end kan være, naar  
de komme fra Personer, som have Anseelse og  
Bælde, naar de fremsættes med en vis Værdig-  
hed under Skin af Upartiskhed og reen Sand-  
heds Kierlighed, og finde derfor aaben Ind-  
gang hos den almiudelige Hob, naar de saa-  
ledes kan laane en Deel af deres Herres  
Autos

toritet og Agtelse. Dersom man nu tilstaaer, at der kan gives slige Aarsaager til Mis-  
 kiendelse for dem, som see sig nødsagede til at  
 gjøre Anklagelser, saa var det jo ogsaa na-  
 turligt, at jeg i nærværende Sag kunde have  
 det samme at befrygte. Mueligt er det dog,  
 at man kunde have forkleinet mig paa be-  
 nævnte Maader, i slige Selskaber, hvor jeg  
 ikke har havt Leilighed til muntlig at for-  
 svare mig, og for slige Personer, hvis Mis-  
 kiendelse kunde have en betydelig Indflydelse  
 til min Skade. Dog dette anfører jeg kun som  
 Mueligheder; men en anden Aarsag, der har  
 virket til Miskiendelse, der useilbarlig maatte  
 føre endog de mest Upartiske selv paa flette Tan-  
 ker, er Hr. Inspecteur Medens Avertissement  
 i Adresse-Aviserne No. 172 den 10 Aug. 1791,  
 som for det mindste har skenit mange Gemnt-  
 ter til at fatte flette Tanker om mig og mit  
 Foretagende, og derfor har for største Dees-  
 len paalagt mig den Nødvendighed at fralæg-  
 ge mig den Beskyldning som Vresskiender.  
 Lad være, at Sagens Udfald engang, som  
 dog kan vare længe, vil frikiende mig, og  
 bevise for den, som har Leilighed at giø-  
 re sig den heele Act bekiendt, at jeg har havt  
 tilstrækkelig Grund til at gjøre Anklagelser  
 over flere Poster, end der offentlig ere berørte;



saar kan dog det heele Publikum ikke tilbørlig underrettes, allerhelst da Avertissementet i Aviserne er læst ej allene i Kiøbenhavn, men paa Landet, i Provinserne og flere Steder, hvor man ikke har slig Lejlighed at kunde underrettes om Sagens sande Besskaffenhed.

Uden at indlade mig videre i de Marsager, som jeg med Billighed kunde frygte for, at gjøre mig miskiendt blandt Publicum, uden at anføre noget af de Beviiser, som have forvissset mig selv derom, at jeg er bleven miskiendt, vil jeg kun nævne Kritik og Antikritik No. 45, som forsikrer mig derom. Men for dem, som have fattet ufordeeltige Tanker om mit Foretagende og især om min Fremgangsmaade, er det jeg i Særdeleshed seer mig nødsaget at udgive dette Regnskab for mine Tanker og Hensigter. Enhver Retssindig vil tilstaae mig, at en Mand i min Situation bør ikke ansee det med Ligegyldighed, enten han miskiendes eller ikke, da man minst taaler en slet Character hos en Geistlig; og naar Mistanke om min moralske Character først var rodfæstet hos nogle, kunde den lettelig udbrede sig hos flere, og saavel for nærværende som tilkommende Tid have sine skadelige Følger for mig selv og andre. „Da et „Menneske uden et got Navn og Rygte ikke „engang

„engang er tjenligt for det menneskelige Selskab, og endnu mindre selv kan blive lykkeligt, og da en ond Eftertale er høist skadelig for os selv, for dem, der røre os paa, og vort Embede, saa bør vi stræbe efter Hiint og søge „at undgaae denne“ siger en af vore store Moralister. I Betragtning heraf haaber jeg, at mine Medborgere tilgive, at jeg benytter mig af de Midler, som Sandhed og en god Overbeviisning om mine Hensigter giver mig i Hænder til at sætte Sagen i det rette Lys. —

Det vilde vel aldrig have fejlet, at dersom jeg, med den beste Billie til at fremme de Armes Gavn, havde forløbet mig og af Overiiselse gjort ugrundede Beskyldninger, jeg da havde kommet ilde afsted; dog! deri kunde jeg heller ingen Skaansel have ventet; og ligesaa vist vilde det vel ogsaa have blevet, at omendstjont jeg med fuldkommen Overbeviisning havde klaget over Uretfærdighed, men ikke havde havt Lykke nok til at bringe den for Lyset, jeg da var bleven et Offer for den beste Sag; Sandheden var da bleven skjult i sit Mørke, og Uretfærdigheden havde seiret. Dersom man nu tilstaaer disse Sætninger, da biliger man og, at jeg søger at afvende Misfiendelse, da Sagen er bragt for Lyset, og Sandheden selv tilbyder mig saa mange Mid-

ler Jæg fremlægger da et kort Regnskab for mine Tanker og Hensigter med mit Foretagende selv, og især for min Fremgangsmaade med samme, da jeg har sporet hos adskillige et gandske urigtigt Begreb derom; og jeg har des Aarsag megen Grund til at befrygte, at, omendskiøndt man blev forvissret om, at alle de giorte Anklagesser vare grundede, og jeg havde Aarsag til at giøre flere, man dog vilde lægge mig til Last, at jeg har gaaet frem paa den Maade, da man troede at jeg kunde udvirke det samme, med mindre Midler; men her vil Erfaringen selv kraftigst tale min Sag. Skulde Omstændighederne fordre det, som jeg langt fra ikke venter, skal der aflægges et længere. For ikke at indlade mig i nogen Vidtløftighed, og ikke at give Andledning til den Bebrejdelse, at jeg maler med de stærkeste Farver, vil jeg ikkun give en historisk Oplysning om Sagen selv fra Begyndelsen af, og de Grunde, efter hvilke jeg har handlet, og de Hensigter, jeg havde for Dine; og for at gaae den korteste Vej, muelig er, vil jeg ikkun benytte mig af saare faae Beviis, som man enten strax kan indsee som rimelige Fornuftmæssige Sandheder, eller og saadanne, som strax uden vidtløftig Undersøgning kan beviises. Jeg vil overlade til enhver af de gunstige Læsere,

føre, at gjøre deres Betænkninger, og forbedre mig selv efter Omstændighederne at gjøre mine, og vidtløstigere derover at erklære mig.

Da jeg havde været ved Almindelig Hospital omtrent i en Tid af et halvt Aar, og havde gjort mig bekendt med Benumernes sande Forsarning, saa jeg, at Nød og Elendighed, meer end nogen Skulde troe, herskede paa saa mild en Stiftelse, som Almindelig Hospital havde Navn for at være. Dette har jeg en allene ofte erklæret i Aviserne, men ogsaa i min Bog kaldet: Faa Tanker til grundigere Eftertanke om muelige Forbedringer paa Almindelig Hospital, pag. 55 ic.; hvorfor jeg her ikke igien vil berøre samme; men jeg fandt endogsaa, at disse Elendige bleve forurettede, da de selv til' deels hverken kiendte deres egne Nødtigheder, eller havde Mod og Evne til at haandhæve dem, men frngtede meget mere, at de derved ikkun vilde gjøre sig selv meere ulykkelige. Dersom man nogensinde burde bestaaes af uforsagt Mod til at vove noget for Andres Vel, af Lyst til at frelse den Undertrykte, skaffe den Fornærmede Ret, og virke til mange Menneskers Beste, da fandt jeg her alt hvad der kunde bevæge mig dertil. Jeg vil gjerne tilstaae, at ikke enhver,

som har læst hvad der er skrevet offentlig i denne Sag, just kunde billige dette Foretagende, og sættes i den samme Affect, som udfordres des til at paatage sig samme. Det er ganske naturligt, at den, der ikke ligesom jeg har seet disse Forurettelser, hørt de Fornærmedes Klager, seet de Ulykker, der vare uundgaaelige Følger heraf for de gamle Forarmede, kunde sættes i den midfiære Heede, der tilskyndede mig at paatale de Elendiges Sag; og ligesaa naturligt er det tillige, at ikkun den kunde føle til billig Harm, der ligesom jeg betragtede med Uvovrlighed, at den, som skulde være de Armes Beskytter og Enkers Forsvar, var just deres Foruretter, og misbrugde den Myndighed til deres Farnærmelse, som ham var betroet til deres Forsvar og Omsorg, for at forsøge sin Overdaadighed med de Armes Fornødenheder. Man behage kun at følge mig med Opmærksomhed, for at see Sandheden herafi det følgende. Man kan nok tænke, at jeg ikke af Lyst kunde paatage mig sligt Arbejde; da jeg en kunde være uvidende om de Bauskeligheder, der vilde møde; men det blev mig nu en Nødvendighed, en Pligt, som jeg ikke kunde undslaae mig for, da jeg længe havde overværet de mange Uordener, under hvilke en allene de Fattige paa Hospitalet meget maatte lide,

kide, men endogsaa Hospitalets Fond, og Fattigvæsenet i det heele; da jeg derfra først havde fattet den Tanke, at kunde hæve disse, og virke til megen Gavn for Fattigvæsenet, fandt jeg en Drift, som jeg ikke uden idelig Samvittigheds Bebrejdelse kunde modstaae; og denne gjorde mig modig til at gaae alle de Vanskeligheder imøde, og paatage mig den Møjsommelighed, som deraf naturligviis maatte flyde. Men enhver retsindig og fordomsfri Mand, som har erhvervet sig Erfarenhed, og med Opmærksomhed betragtet, hvor underlig de menneskelige Ting dog kan tumle sig paa denne Jord, vil ogsaa tilstaae mig, at den bedste Sag, hvormed man har de ædlestes Hensigter, kan ganske forqvalles, hvis man ikke veed at vælge de tienligste Midler, og klogeligen at anvende dem. Man maa da lade mig, at, naar jeg først var bleven eenig med mig selv om at paatage mig en sliq Sag, som just ikke var at spørge med, jeg da ikke kunde følge andres Planer, men den aleene, som jeg selv ansaae for den sikreste efter den Kundskab, som jeg havde om de Omstændigheder, som jeg burde rette mig efter. Det er en let Sag at anprise Midler og foreskrive Forholds-Regler, man skulde have handlet efter, naar Maalet først er opnaaet; men hvo som troer, at Sandhed

sted=

stedse maa blive kiendt for Sandhed, Ret og Billighed altid maa blive anseet for hvad det i sig selv er, og at den gode Hensigt aldrig kan forskydes, enten man bruger tilstrækkelige Midler eller ikke, enten man gaaer frem paa den eene eller anden Maade, den maa lade sig bedre informere i Erfarenhedens Skole; thi Tingenes udvortes Anseelse er uskyldig nok at see til for det slygtige Onkelt; men Synet bedrager. Jeg tør da i Tillid til Publicums Retssindighed forklare den Plan, efter hvilken jeg handlede.

Man gjør mig sandelig Uret, naar man antager, som en afgjort Sag, at jeg har handlet af personlig Had imod Inspecteuren, af Avind eller Misundelse; ingen uden den, som er indtagen af vrangne Meeninger om mig eller har ladet sig forlede ved falske Rygter, eller har særegne Marsager dertil, kan tillægge mig Navn af Augiver, der handler af Egennytte, Avind eller Misundelse, da jeg aldrig har havt Hensyn til egen Fordeel, men meget mere faae forud Tab af samme. Havde jeg nogensinde søgt at giøre mig Inspecteuren til Ven, og b ient mig af den Kundskab jeg havde om hans slette Handlemaade, for at fremme mine egne Hensigter, var det en ganske anden Sag. Men jeg tør paaståae, at naar man  
med

med Redelighed og Upartiffhed betraaeter min Handlemaade, giver den ikke mindst Undledning til sliq Mistroe. Da jeg skrev mine Faa Tanker ic., anførte jeg sammesteds nogle af de Grunde, hvorför jeg skrev offentlig, pag. 12; men de vare just ikke de eeneste, jeg havde desuden fleere, som jeg ikke vilde betroet til Pennen. Men hvad de Anklagelser angaaer, som jeg havde at giöre mod Inspecteuren, anførte jeg deraf kun meget faa, for ikke at giöre Publicum bekiendt med de mange Uordener, der herskede paa Hospitalet, og for at sfaane Bedkommende saa meget mueligt; og de Anklagelser, jeg da gjorde, bleve anførte i den Hensigt, at den Høy- og Velædle Magistrat skulde med Alvorlighed tage sig Sagen an, og sfaa Hospitalet Ret. I den Henseende dedicerede jeg mine Faa Tanker ic. til Hans Høngrevelige Excellence Grev v. Osten og den Høy- og Velædle Magistrat, lod overlevere det første Exemplar i deres Hænder. Ved Udarbejdelsen af disse Faa Tanker havde jeg fornemmelig til Hensigt at giöre den Høy- og Velædle Magistrat opmærksom, derfor undskylder jeg i Dedicationen pag. 6, „at Ma-

„gistraten ikke kan have den besynderlige Kund-

„skab i de smaa Ting paa Almindelig Hospi-

„tal, som den, der daglig har et opmærksomt



„One paa hvad der foregaaer — jeg troer  
 „de, at, med forbedrende Forandringer i  
 „disse smaa Ting, kunde mange Mennesker  
 hielpes;“ Man vil lettelig heraf indsee, at  
 jeg taler om Uordener, som jeg anseer skadelige  
 for Hospitalet, og som jeg troer burde forandres  
 til det bedre; og fremdeles anfører jeg, „at  
 „da jeg troer, den Høy- og Velødle Magistrat  
 „maa finde Hindringer i at udbrede saa meget  
 „godt blandt de Fattige, som mueligt, naar  
 „de ikke kiendte alle endogsaa de smaa Om-  
 „stændigheder, kan jeg ikke tilgive mig det  
 „selv, ey at ville bidrage efter Evne til  
 „de ædlest Hensigter, naar jeg først havde  
 „fattet de Tanker at kunde virke til Gavn for  
 „de Elendige, der mangle baade Evner og Dris-  
 „stighed at tale for dem selv.“ Jeg troede  
 med disse Ord at tilkiendegive, (om de ellers  
 ere saa dunkle, at de behøve Forklaring,) at  
 jeg baade tiltroede mig selv at kunde som  
 vasaar tilbød mig at virke efter Evne til Hos-  
 pitalers Beste, og derfor angive de saa kaldte  
 smaa Omstændigheder, som vare mig bekiendte,  
 og vise, hvorledes de kunde forbedres. Jeg til-  
 staaer fremdeles pag. 8, „at hvad jeg den Gang  
 „skrev, var endnu kun ubetydelig, da jeg maatte  
 „udelade een og anden vigtig Post som kunde  
 „høre med til nærværende Plan, fordi jeg ikke  
 til

troede mig, at kunde uden Vanskelighed be-  
 „vise den;“ Desuden anførte jeg i Terten  
 selv Inspecteurens egennyttige Forhold med  
 Hospitalets Gaardskarl, hvorved nogle og halv-  
 fierfindsthye Rigsdaler enten kunde spares  
 eller i det ringeste bedre anvendes, item hans  
 ulovlige Forhold med de tiltagne Børeller og  
 andre Rettigheder paa Hospitalet, hvorunder  
 de Fattige maatte lide; meer vil jeg her ikke  
 anføre; det retsindige Publicum, som har mi-  
 ne Faa Tanker imellem Hænder, kan løse det  
 heele, og giøre grundigere Betænkninger der-  
 over end min Pen, om den end indlod sig i me-  
 gen Bidløstighed. — Kun dette vil jeg tilføje  
 som findes pag. 61, „Jeg har fremsat Alt-  
 „ting efter den mueligste Oplysning jeg kunde  
 „faae, flere og vigtigere Poster skulde jeg visse-  
 „lig have anført, om de ikke vare under visse  
 „Omstændigheder saa vanskelig at erhverve;  
 „der hører meere til, naar man vil skrive offent-  
 „lig, end blot Overbeviisning hos sig selv om  
 „Sagens Rigtighed.“

Den, som med Opmærksomhed har gien-  
 nemlæst mine Faa Tanker, vil tilstaae mig, at  
 om denne Meening ikke egentlig skulde ligge i  
 Ordene, kan man dog lettelig bringes til at  
 uddrage samme deraf: At jeg vidste flere og  
 vigtigere Poster, som jeg just ikke kunde an-  
 føre

føre offentlig, fordi den Oplysning, som jeg skulde have om dem, for at bevise deres Urigtighed, om jeg skulde fremsætte dem offentlig, var vanskelig at bekomme for mig, endskjønt jeg havde Beviiser, som vare stærke nok til at overbevise mig selv, men ikke derfor juridiske nok til at overbevise med for en Ret; thi omendskjønt jeg saa, hvorledes det gik til paa Hospitalet, og vidste, at Omgangsmaaden var ulovlig, saa behøvede jeg dog at vide, om Directionens Resolutioner og Regnskaberne autoriserede slikt Forhold; dette var den Oplysning jeg fattedes, og naar man da havde villet betiene sig af den Kundskab, jeg havde erhvervet mig om Inspecteurs Forhold paa Hospitalet, og man havde givet mig den Oplysning, hvis Mangel jeg klagede over, da kunde Sandheden, uden at vandre den lange Rettens Vej, komme hastigere for Dagen; men siden man hverken fordrede Angivelses-Poster eller Beviiser af mig, behøvede man heller ikke at give mig Oplysning.

Jeg maa reent ud tilstaae, at det har kostet mig mange Overtænkninger for at kunde skrive saaledes, at det paa den eene Side skulde være nok til at gjøre den Højs og Belædle Magistrat opmærksom, og bevæge dem til at indlade sig med mig, fordre mig til at bevise  
de

de Poster, jeg havde angivet, og anhøre mig om dem, som jeg ikke vilde lade blive offentlige: og paa den anden Side, at det ikke skulde røbe for mange Uordener, saa at samme kunde blive hævede uden at udsætte Bedkommende for offentlig Banære; og at jeg altsaa kunde gaae den mildeste Vey. — Naar den højtærede Læser kun betænker, at jeg, da jeg skrev mine Faa Tanker, allerede havde samme Kundskab om Hospitalets flette Forsfatning, som da Betænkningerne over mine Faa Tanker kom ud, og kunde altsaa have anført de deri giorte beskylvende Spørgsmaal og flere til, vil man og tilstaae, at jeg her maatte lægge megen Evang paa mig selv, for at skrive med Beskedenhed. Ingen Upartist kan da beskylde mig for, at jeg har malet med den sorteste Farve; ingen bebreide mig for, at jeg har brugt de haardeste Midler; ingen sige, at jeg ei har med min Besværing over Hospitalets Mangler fornemmelig henvendt mig til den Høj- og Velædle Magistrat; hele Publicum er nu mit Bidne, at jeg, ved at give mine Faa Tanker i deres Hænder, offentlig har æffet dem til at undersøge samme; og da jeg troede, at det er de Foresattes Pligt, ikke et undlade noget, som kan tiene Stiftelsen til Gavn, men fordre enhver Anklager til

at beviise sin Anklagelse over Stiftelsens Mangler, kunde jeg ikke andet end troe, at man vilde giøre det samme med mig, men enten man ansaae mig for et uroeligt Hoved eller en slettænkende Mand, som af Indfald og Caprise gjorde ufornoden Qualme, siden ingen vilde indlade sig med mig, kan jeg ikke bestemme; men da ingen kan være Dommer i sin egen Sag, vil jeg ikke gaae videre end hvad som enhver af de sagsførende Parter er tilladt efter Lov og Ret, nemlig forklare sin egen Sag og lade den gaae til Doms for Publici Domstoel, hvor Upartiskhed og Retfærdighed tilstaaer enhver sin Ret.

Det Spørgsmaal er adskillige Gange giort mig, om jeg først har henvendt mig til Directionen eller Magistraten med min Klage over Hospitalets Mangler, førend jeg skrev offentlig. Saalænge Sagen endnu ei var undersøgt af den sidste Commission, hørde jeg ikke, at nogen besværede sig over, at jeg var gaaet offentlig til Værks, men nogle lode sig kun forlyde med, at jeg kom til at faae Skam for mine Beskyldninger; det maa nu have havt sin Grund, kan jeg troe, i et vist Haab, som saa ofte slaaer Mennecker Feil; men da man saa, at Sandheden ved den sidste Commissions Undersøgelse blev dog

truf.

trukken frem af Mørket, da fik jeg først at høre, at man udlagde det til sort Onskab, at jeg ikke gik med den heele Sag til Magistraten alene. Man kan vel troe, at dette maae have været mig meget empfindligt; ligesom det nu er mig en ubehagelig Nødvendighed, at afvende denne Bebrejdelse fra mig. Men her behøver jeg kun at angive en gyldig Marsag, hvorfor jeg ikke i Manuscript gjorde min Anklagelse til den Høje og Velædte Magistrat, men offentlig æskede samme dertil, og vise hvad Grund jeg havde til at befrygte, at Sagen kunde tage en sfiærbending, der fordrede mig til at lægge min Plan saaledes, at jeg kunde have en Haand i med, for at lede den til sin Hensigt.

Det rettskafne Publicum skal ene bedømme, om jeg haver bestemt mig og min Plan efter gyldige Marsager, eller ikke. Jeg vil forbigaae at anføre enkelte og særdeles Omstændigheder, som jeg har bemærket paa Stiftelsen, der vel have været overtydende nok for mig selv om Tingenes Sammenhang, at newlig Inspectøren havde meere at sige paa Hospitalet end han nogenfinde burde; men som derfor ikke kan sættes i saa klart Lys at andre dermed kan overtydes; og det behøves

vel en at anføre disse, da man har nu mange andre, som jeg nærmere vil vise.

Jeg vil derfor kun betiene mig af at anføre slige Omstændigheder, som enhver Læser enten vil forstaae af det allerede Passerede ved Sagen paa Hospitalet, eller og uden lang Undersøgelse strax kan faae Bished om; og derfor anfører jeg først: At jeg underdanigst, som meldt i mine Faa Tanker, haver ansøgt den Høns og Velædle Magistrat om Skoelens Indretningen og Forandring med Vorten; samt desuden om tvende smaa Vinduer over en mørk Gang til Kirken. Da jeg troede at Sagen talede for sig selv, men maatte staae tilbage for andre skadelige og ubillige Indretninger, hvorved kun Inspectorens Interesse blev søyet; og da jeg gjorde mig en Fornøjelse af, at virke til Hospitalets Gavn, og med den Tillid, ieg havde til Directionens Omhu for Hospitalets Vel, indgav underdanigst bemeldte Ansøgninger, maa jeg igien tilstaae, at det betog mig al Lyst, da man saa aldeles oversaar min ringe Evne og min villige Attraa, at man en værdigede mig mindste Opmærksomhed. Jeg er endnu fuld og fast i den Tanke, at den største Lejlighed findes i mine Grunde, som, især hvad Renovations-Boguen angaaer, kan blive for-

ogede med endnu flere; her maa jeg tillige erindre, at denne Post ikke har været indbefattet under den sidste Commissions Undersøgelse, da det vel ellers havde været uden al Tvivl, at mine Grunde i denne Henseende, ligesom i de andre, havde skæet deres tilbørlige Ret. Jeg kunde derfor nu have Marsag at frygte, at ifald jeg indgav min Forestilling om Hospitalets Mangler til Directionen, at den kunde have samme Skæbne som benævnte Ansøgninger, og ifald jeg indgav dem til Magistraten, at Directionen da, som var en Deel deraf, og maaskee kunde finde sig fornærmet ved, at jeg vilde vise de Mangler, som de selv ikke saae, kunde derfor forestille det fra en anden Synspunct; hvorved min Hensigt kunde blive til intet; især naar mig ikke blev given Tylighed til at forklare mig nyere. Af den Erfaring, jeg havde samlet mig paa Hospitalet, troede jeg rigtig, at det kunde gaae saaledes til; derfor besluttede jeg at indlevere min Forestilling om Hospitalets Mangler offentlig i Magistratens Hænder, at jeg i paakommende Tilfælde kunde des bedre legitimere min Fremgangsmaade. Men da jeg saae, at den ikke engang kunde udvirke, at man vilde anhere mig, hvorledes skulde jeg da troe, at min Forestilling i Manuscript



skulde have gjort det. Fremdeles da jeg saa  
 øyensynlig saa, at Inspectorens Forhold var  
 saameget ulovlig, at han søgte Egennytte og In-  
 teresse paa Hospitalets og de Fattiges Bekost-  
 ning, og dog kunde beholde sin Dyrigheds Til-  
 lid, der lod saa meget komme an paa ham;  
 holdt jeg for langt sikkrere, at gaae frem med  
 mere Alvorlighed. Og for korteligen at  
 kunde beviise, at Directeurerne overlod for  
 mange vigtige Ting til Inspectoren, samt  
 at han misbrugde denne Tillid til Hospitalets  
 Skade, vil jeg kun erindre, at det burde ikke  
 være Directionen ubekiendt, at han havde over-  
 flødige Bærelser, at han desuden havde tilta-  
 get sig selv flere, og lod de til Beboelse bru-  
 gelige Bærelser fylde med Brænde, Steenkul,  
 Tran, Sand, Koste, Liigkister, ic. og derved  
 optog denne megen Plads for at kunde have  
 de dertil tienlige Baaninger i Gaarden til sine  
 Stalde, og overflødige Loftsrum til sit eget  
 Brug, og det paa en Tid, da saa mange  
 elendige Menneffers Sukke og Klager gior-  
 de Fordring paa Hospitalets Hielp. Uden Grund  
 er den Undskyldning, at om man havde Bæ-  
 relser til dem paa Hospitalet, manglede man  
 dog Inventarium; thi ligesaavel som der kunde  
 blive baade Plads og Senge anskaffede sidste  
 Wine

Vinter, kunde de være blevet anskaffede i de fore-  
 rige. — Det kunde ikke være Directionen ube-  
 kiendt, at Jespecteuren havde taget saa stort  
 Stykke af Hospitalets Gaard til sin Have,  
 som kunde blive anvendt til megen Nytte for  
 Hospitalets Syge og Benmer. Heller ikke bur-  
 de det være dem ubekiendt, at der var saa stort  
 Forraad Brænde i Behold fra Aaret 90, at  
 man ikke behøvede at indløbe 60 Favne i 91;  
 Fort: istæden for at opregne meer af dette Slags,  
 vil jeg ikkun overhoved erklære, som enhver  
 oprigtig maa tilstaae mig, at de Uordener og  
 Mangler, som jeg var istand til at opdage, der  
 kun havde været saa kort Tid ved Stiftelsen,  
 de Besvigelser mod de Fattige, som jeg har  
 kundet opklare, skönt jeg ikke havde de Mid-  
 ler i Hænde dertil, som Directionen havde,  
 der kunde kalde Inspecteuren til Regnskab  
 naar de vilde, og sammenligne hans aflagte  
 Regnskab med Hospitalets Omstændigheder,  
 burde ingenlunde være ubekiendte for Stif-  
 telsens Tilsyns Mænd, hvis Sag det egent-  
 lig er, at paasee og vaage for Hospitalets  
 Vel; enten man nu vil forestille sig, at Direc-  
 tionen har tilladt Inspecteuren saaledes at  
 handle, eller den kun har seet igiennem  
 Fingre med ham, eller den en har gjort sig  
 megen Umage for selv at kiende Hospitalets

Forsatning, men overladt Alting til Inspecteurens Troe og Ærlighed; saa troer jeg urder enhver af disse Omstændigheder at have Grund nok til ikke at overlade en saa vanskelig Sag i Magistratens Hænder alene, af hvilken Directionen vare Medlemmer. I alt dette har jeg dog ikke vildet gaae den Høy- og Belædle Magistrat forbi, men efterkom min skyldige Underdanighed ved at henvende mig med mine Faa Tanker fornemmelig til dem; da jeg først vilde forsøge, om Sagen blev alvorlig behandlet, førend jeg udsatte mig for den Ubehagelighed at gaae videre. Det er sandt, at der, under den bedste og paalideligste Bestyrelse ved slige Stiftelser kan gives en og anden Ærlighed for en Forstander eller Inspecteur at gjøre sig ulovlige Sportler, som Directionen ikke kan komme efter, og derfor heller ikke kan lægges samme til Last; men om de nu opregnede Mangler og Uordener, jeg vil ikke kalde dem anderledes, ere af den Beskaffenhed; overlader jeg Kyndige at bedømme.

Naar jeg nu igien paa den anden Side betragtede Inspecteurens Forhold og Handlemaade i sit Embedsførelse, hvor taabelig havde jeg da ikke handlet, om jeg troeskuldig havde givet Anklagelser mod ham for hans Foresatte. Naturligviis maatte Inspecteuren bedst  
vide

vide, hvorledes han stod sig hos Directionen, kiende den bedre end jeg, da han bestandig selv sad i deres ugentlige Sammenkomst paa Hospitalet, og vide hvor meget eller hvor lidet man lod komme an paa ham, og derefter bestemme, hvad han kunde vove eller ikke; men han tog ikke i Betænkning at lade de arme fattige Lemmer fryse, saa at de en alene paa Krøblingestuerne, men paa Arbeidstuerne selv har manglet den fornødne Varme, hvorover mange maaskee have været nødsagede til at gribe til Bertelstaven, og derved paa deres gamle Alder ere geraadede i Ulykke med at opbringes af Vægterne, og dømt i Forbedringshuset; han frygtede ikke, at en eller anden af Directeurerne af egen Drift skulde besøge Stuerne uden hans Følgeskab, og de Fattige skulde besvære sig; eller at Klage over slige Fornærmelser, andensteds fra, skulde komme dem for Ørene; — han holdt det ikke Umagen værd, at skiule for Hospitalets Betientere og Lemmerne, at han tog sit Brænde af de Fattiges, at han overlod deraf til andre, kort benyttede sig uden Frygt eller Undseelse af alle Hospitalets adskillige Sager, og derfor tildeelde Lemmerne saa knap, at de ofte maatte løbe for deres egne Penge. Man troe ikke, at jeg her vilde opregne

de mangfoldige begangne Uordener og Misbruge! men jeg betiener mig ikkun af nogle til min Hensigt. Overalt naar jeg da erfarede, at Inspecteuren ingen Frygt havde for sine Foresatte, maatte jeg let falde paa de Tanker, at han troede sig istand til at gjøre indløbne Klagemaal til intet; og da jeg bar grundet Mistviol om, at han aarligen aflagde et falskt Regnskab, der passerede frit og upaaanket igiennem saamange Hænder, og dermed kom mig til at troe, at han efter den gamle Luur, som Tingene nu gif i, nok skulde finde Udveje til at redde sig, om han blev anklaget, da maatte jeg have handlet uden Sands og Overlæg, om jeg vilde gribe ham an fra en Side, hvor han var mindst at overvinde. Saaledes tænkte jeg, og derfor troede, at jeg vilde spille min Tid og Umage forgiøves, gjøre mig selv til latter, og kaste mig i mange Fortrædeligheder, om jeg ikke havde vidst at betage ham denne Tilflugt, han forlod sig paa. Det Hønstærede Publicum vil heraf see nogle Grunde, der forbed mig at overlade den heele Sag gandske og aldeles i Magistratens Hænder, da jeg frygtede, at Directionen, der maaske kunde finde, at den havde selv nogen Skyld, skulde faae for meget i Sagen at raade, skiont jeg langt fra ikke troede,

at den skulde blive dem overdraget som Commissarier.

Heraf vil nu den Hønstærede Læser see de Bevægrunde, som bestemte mig til at forfatte mine Faa Tanker til grundigere Eftertanker. efter den Plan, jeg her har forklaret; men da disse vare færdige til Trykken, og jeg i den Henseende gjorde et nøiere Bekiendtskab med Studiosus Winding, en Svigersøn af Madam Svare, maa jeg tilstaae, at jeg udlod mig for ham om mit Forehavende, omtrent paa denne Maade: at jeg nemlig havde befunden Hospitalet i en slet Forfatning; de Arme og Elendige leed megen Nød, og bleve af Hospitalets Inspecteur forurettede i mange Maader; jeg har megen Overløb af Fattige uden for Hospitalet, som med grædende Taare søge at komme derind; de Syge maa ligge uden for og crepere uden Hielp, de blive afviste med den Beskeed, at der er ingen Plads, og jeg veed, at Hospitalet haver istandsatte Bærelser, som strax kan benyttes; og her nævnde jeg No. 12. Vit. A. og Pengestuen; og der kan desuden anskaffes Plads til meer end 100 Mennesker, naar Rummet bliver rigtig anvendt. — Inspecteuren skalter og valter som han lyster, jeg troer, at han besviger Hospitalet for

for mange Penge aarlig, for hvilke der kunde anskaffes Inventarium til Senge; men jeg har ikke de Midler i Hænder, hvorved jeg kan bringe Sagen til juridisk Visshed, hvorfor jeg heller ikke ligesom kan træde op, og anklage ham for de eller de Poster; jeg veed, hvor mangfoldige Banskkeligheder der kan møde, hvor mange Indvendinger der kan gøres. De mange Formaliteter, som gielde ved offentlige Rettergange kiender jeg ikke, mit Embeds Forretninger, og meget mindre mine Inkomster, tillade mig ikke at indvikle mig i Processer, hvorved jeg kunde blive en uheldig Mand. Men i alt dette kan jeg umuelig være vidende om, at saa mange Mennesker, der have været agtbare og duelige Borgere, skal saaledes fornærmes, da deres haarde Skiæbne og skrøbelige Alder trænger til al den Medlidenhed og menneskekærlige Hielp, de kan faae. Jeg er ved sig Uretsærdighed sat i den Nødvendighed, at jeg maae paatale de Elendiges Sag, og er derfor efter lang Betænkning blev en enig med mig selv, om at levere disse Faa Tanker ic. i den Høns- og Belædle Magistrats Hænder, da det vel aldrig kan fejle, at samme jo vil antage sig Sagen med Alvorlighed. Det kan ikke nytte, om jeg vilde advare Hr. Inspecteuren; thi han kunde spørge, om jeg var  
 hans

hans Dyrlighed, og naar han kunde forsvare sine Handlinger for den, vilde han kun lee ad mig: desuden kan jeg tydelig indsee, at Forsatningen ved Hospitalet er saa indviklet og forqvaklet, at intet uden en alvorlig Undersøgelse kan giøre Sagen god, og sætte Hospitalets flette Forsatning paa en bedre Fod.

Den 18 Junii 1791 udkom bemeldte mine Faa Tanker, hvoraf jeg strax ved et Bud lod overlevere et Exemplar til Hans Høngrevelige Excellence med samtlige Høy- og Beldædte Magistrat. At Piecen just ikke blev saa aldeles ubemærket, uden at giøre ringeste Opsigt, er jo meget troeligt, — og at alles Mæeninger ikke vare lige, men at der blev fældet forskellige Domme, og, iblandt disse, mange ublide, er vel ligesaa. — Om Forsfatteren til de Faa Tanker kunde være Nysgierrig for at faae disse Domme at vide, var han jo ikke at fortænke; og dersom han torde fortælle hvad han har hørt under fire Dyne, som han altsaa ikke kan lovmæssig beviiise, siden der ikke vare fire til, uden med sin egen edelige Forsikring, da kunde han ogsaa moere sine Læsere med forunderlige Ting; men det kommer Sagen ikke ved; jeg blev da i den Forhaabning, at den Høy- og Beldædte Magistrat skulde nu fordre mig til at forklare mig, da jeg haabede at man af disse



disse mine Faa Tanker ic. ikke kunde have  
 Aarsag at bebreide mig for, at jeg kun søgte  
 at chicanere eller lægge Uordener for Dagen,  
 som ikke kunde høves; men at man heller vilde  
 indsee, at jeg havde skrevet i den Hensigt at  
 nytte, og at jeg som Præst ved Hospitalet have  
 de anseet det for min Pligt at frelse den Un-  
 dertrykte, at skaffe den Fornærmede Ret,  
 at tale Enkers og de Faderløses Sag, samt  
 at jeg havde mere i den Henseende at erindre,  
 som kunde gavne det Almindelige Hospital,  
 men som jeg ikke ønskede at lade blive of-  
 fentlig, for at skaaene Bedkommende: og jeg  
 tør vente af dem, som nu kiende Sagen fra  
 Grunden af og i sin heele Omfang, den Til-  
 staaelse, at jeg har gaaet frem med Beskes-  
 denhed, og gjort mig Umage for at gavne, us-  
 den derfor at blotte skammelig Misbrug. Kun  
 den Ukyndige, som tillige er indtagen af Fors-  
 dom mod mig, kunde erklære, at jeg har la-  
 det falde den stærkeste Skygge over Hospitalet;  
 kun den Partiske kan vrangeligen døms-  
 me, at jeg her har vildet gjort en Mand  
 uhykkelig, da just mit heele Foretagende gaaer  
 ud paa, at frelse de Armes og Elendiges  
 Nødtigheder, spare de Nødsiddende for Fors-  
 nærmelser, og virke til almindelig Gavn.

Men da nu Tiden gik hen, og jeg ikke saa mindste Spor til, at der blev gjort noget ved Sagen, kan jeg ikke nægte, at jeg derved blev utaalmodig, og beklagede for Hr. Winding, at jeg frygtede for, at min Umage var spildt; hvorfor han i en Hast forfattede de saa kaldte Betænkninger over Velærværdige Hr. Olfens Beskyldninger, som ligge skjulte i hans Faa Tanker, hvor han opkaster tvivlsomme Spørgsmaale over adskillige af de Poster, hvorom jeg havde fortalt ham.

Endskjønt jeg selv havde besluttet at gaae videre, naar mine udgivne Faa Tanker ikke gjorde den forønskede Virkning, enten ved at skrive offentlig, eller ved at henvende mig til det Kongl. Cancellie, alt efter Omstændighedernes Beskaffenhed, vilde jeg dog først oppebie Udfaldet, som disse Betænkninger kunde tilvejebringe, for derefter desnøgere at kunde bestemme mig. Jeg veed vel, at mange have troet, jeg selv var Auctor til disse; og maa derfor her til Dplysning i den rette Sammenhæng anmærke, at denne Tanke er gandske usrigtig; paa det enhver kan desbedre sættes i istand til at giøre sin Betænkning og fælde den rigtigste Dom.

Saa meget jeg ønskede, at en alvorlig Undersøgelse havde fundet Sted, da jeg udgav mine  
mine

mine Faa Tanker, saa ubehageligt var det mig, at disse Betænkninger skulde gaae ud iblandt Publicum; hvorudover, da jeg fornam, at Bedkommende ey vare villige til at indlade sig i Undersøgelse i Anledning af mine Faa Tanker, og man altsaa maatte gaae videre i at paatale de begangne Misbruge ved Hospitalet, ansøgte jeg underdanigst det Kongl. Rentekammer, om at igiennemsee de 4re sidste Aars Regnskaber, for des tydeligere at kunde legitimere min Paa-stand; og sætte saa vel mig selv som Forsat-teren til Betænkningerne i Sikkerhed, da jeg saae, at det nu vilde komme an paa lov- mæssig Beviis. Den 13 Julii udgik disse Be- tænkninger, efter som man endnu intet havde hørt til nogen Undersøgelse i Anledning af de Faa Tanker. Det Hønstærede Publicum skulde vel ved første Øhekast synes, at disse Betænk- ninger ikkun siød af en ondskabsfuld og hævn- gierrig Pen; men, ey at tale om, at Manden som førde Pennen, aldrig havde seet eller kiendt Hr. Inspecteur Meden, saa maa jeg desuden erklære, at disse Poster kun ere nogle af dem, hvorved Hospitalet har lidt Fornærmelse; og Maaden, hvorpaa disse i Betænkningerne an- førte Poster ere fremsatte, kunde gierne være meere bebrejdende, og dog finde Medhold og Grund

Grund i Sagen selv. Om forlanges skal, jeg nøjere forklare samme. — Jeg troer nu at have angivet Aarsagen, hvorfor disse Betænkninger bleve forfattede; man indseer tillige, at havde jeg naaet Hensigten med mine Faa Tanker icke da havde intet meere offentlig derom udkommet. Sagen kunde blevet undersøgt og afgjort paa den mildeste Maade. Men det var nu bleven en Nødvendighed, at gaae videre; og siden Omstændighederne saa vilde have det, blev jeg nødsaget til at gaae disse Vanskeligheder imøde. Man vil nu og indsee, at da jeg havde vovet mig for at fremme de Fattiges Gavn, kunde jeg paa ingen Maade være ligegyldig ved Sagen, da det vel ikke var at tvivle om, at omendfiont de begangne Uretfærdigheder paa Hospitalet havde været ti Gange større end de virkelig vare, kunde det dog komme Anklageren dyrt til at staae, naar disse Uretfærdigheder ikke bleve med Redelighed og upartisk Nøjsøgtighed undersøgte. Selv den Skyldigste, naar han var anklaget, vilde ikke tage i Betænkning at bruge alle Lovens Formaliteter, søge alle de Krog-Bene, som en spidsfindig og polie Menneske-Forstand kan udfinde, til at giøre Sandheden fordulgt, og sig selv frikiendt, om han end tværtimod en bedre Samvittigheds Bydens

dende, skulde anklage sin Modpart for a-  
vindsfuld og misundelig, for Uresskiender  
og desflige, og derved troe sig berettiget til at  
forsøge ham paa lovlig Maade, Ikke nok  
derfor, at den, som seer sig nødsaget til at giv-  
re Anklagelser, er hos sig selv virkelig over-  
beviist om den Anklagedes begangne Uret-  
færdigheder! de maae ogsaa kunde lovlig bevi-  
ses: og hvis saa en Sker, bliver Anklageren,  
uagtet sine redelige Hensigter, dog anseet som  
en Uresskiender, og en Gienstand for Lovens  
Tiltale. Hvilken høy Pligt er det da ikke  
for dem, som bliver betroet en saadan Sag,  
at de anstille en alvorlig og redelig Undersø-  
gelse, paa det at den virkelige Sandhed kan  
komme for Lyset, Hensigten af Anklagerens  
Foretagende, naar det er ædelt og got, kan  
opnaaes, Uretfærdighed hæmmes, og enhver  
Ret betrygges. Disse Sætninger vil vel in-  
gen nægte. Det er i Almindelighed en bekiendt  
Sag, at naar Indsigt og Klogskab foreene sig  
med Redelighed og Upartiskhed, kan mangan  
Sandhed fremledes af sit meget Mørke, og  
sættes i et klart Lys; naar det paa den anden  
Side er ligesaa vist, at den spidsfindige Men-  
neske-Forstand kan paa Rettens Stier finde  
mange Afveje til at gaae den klare Sandhed  
selv

selv forbi, endskiøndt den villig tilbyder sig. —

Men til Sagens Historie igien: De besnævnte Betænkninger gik ud blant Publikum, og gjorde forskiellig Indtryk paa den store Mængde. Man ventede paa, hvad her skulde blive af; og neppe ventede nogen meere end Forfatteren til Betænkningerne, og jeg, som nu vist troede, at vi skulde blive fordrede til at giøre Regnskab for hvad der var skrevet, bevise hvad Grund vi havde til de tvivlsomme Spørgsmaale om en rigtig Bestyrelse paa Hospitalet, og om vi tiltrøstede os at kunde bevise de paaankede Uordener. Men endogsaa heri slog Haabet Fejl; og da en søye Tid var forløbet, hørde man af Rytet, at den Høy- og Velædte Maqistrat havde beskikket en Undersøgelses Commission af Hospitalets Directeurer — og to andre Raadmænd.

I Betragtning af hvad jeg forhen har meldet, vil man lettelig undskyld mig, naar jeg yttrer den Tanke, at jeg her ved ikke kunde være aldeles tilfreds, da jeg havde paaanket Uordener paa en Stiftelse, som stod under Directionens egen Bestyrelse. Hvoreledes kunde jeg vente, at de, som saalænge havde seet Sagen fra en anden Synspunct end jeg, nu med eet skulde blive anderledes til

Sinds, og blive saa neutral, at de kunde indrømme Sandheden den tilbørlige Ret? —

Dette maae jo naturligviis gielde om alle de Poster, hvorom Directionen ikke kunde være uvidende, som jeg her haver benævnt; og endelig, dersom de øvrige Uordener, hvorover jeg havde klaget kunde paa nogen Maade hentyndes til Directionens Forsømmelighed i at paasee Hospitalets Beste, eller til en alt for stor Tillid til Inspecteur Meden, hvoraf han havde betient sig til at bedrage sine Foresatte; saa vare jo disse selv deeltagende, og naturligviis ønskede, at de Mangler, som kunde bebryndes dem, maatte blive i Mørket; hvorudover jeg ikke kunde vente den Upartiskhed i at opklare Sagen og sætte den i sit tilbørlige Lys, i de Poster, som vare offentlig berørte, langt mindre i de øvrige, som jeg desuden havde at forelægge til Undersøgelse. Enhver, som har Kundskab og Erfaring om slige Begivenheder som denne, vil tilstaae mig, at der kan gierne være begaaede mangfoldige Besvigelser, som ikke engang den nøyagtigste og reddeligste Undersøgelse er istand til at opklare; og man forestille sig kun, at nogle ere saa dybt begravne i Mørket, at de aldrig kan komme for Lyset; andre igien, som Redelighed og Indsigt kunde opklare,  
blive

blive enten ikke alvorlig nok behandlede, eller og de under Behandlingen faae flige Bendinger, at de gandske tabe deres Natur; og nu lægge man kun hertil, at den Anklagede gjør alt sit, bruger alle de Renker han kan ophitte, alle de Krogvæne han kan finde, alle de Formalitter som Snedighed kan lære ham. Var nu Commissionen ikke des kyndigere, saa at de en heraf lode sig forvilde, og des redeligere, at de en undlød noget, som kunde tiene Sandheden og den gode Sag til Oplysning, hvad vilde der vel da blive af den klareste Sag selv. Hvo vilde nu ikke indsee, at enhver begangen Uretfærdighed, som ikke kom for Lyset, maatte jo blive anseet som den ikke var skeet; men deraf vilde en aleene følge, at den som havde moveret Klage, som han enten ikke kunde formaliter bevise, eller og han blev betagen Længeligheden dertil, blev nu anseet som en ondskabsfuld Mand; men og at den Anklagede vilde for Fremtiden see sig sikkrere i at udøve sin Uretfærdighed, naar de indløbne Klager blev frugtesløse, og sligt Exempel vilde vel ikke være uden skadelige Følger; og af indtrusne Omstændigheder vilde han lære saa megen Forsigtighed i at begaae samme Besvigelser for Eftertiden, at det blev vanskeligt for noget agtpaagivende Dne at



spore ham i hans Misbrug, og umueligt at faae dem hæmmede. Vee da den Arme, Faderløse, eller hvem det end maatte være, som skulde sukke under den Ufølsommes Forurettelser uden Haab om at blive frelst! Vee da den, som drevet af Følsomhed over Medmenneskers Elendighed vilde blive deres Forsvar! Hvad jeg her har sagt, er almindelige Sandheder af den sunde Fornuft, og maae af enhver Læser vel adskilles for sig selv i Tankerne, for ikke at blandes med den historiske Fortælling om Sagen.

Commissionen tog da sin Begyndelse; hvorudover jeg ventede, at saavel jeg, som Forfatteren til de udgivne Betænkninger, skulde blive kaldede for at angive de Aarsager, vi havde til at klage over Hospitalets Forfatning, samt anvise de Personer, som kunde bestgive Oplysning i enhver af de offentlig berørte Poster. Grunden til denne min Forventning var det almindelige Begreb, som jeg gjorde mig selv om Sagens Natur, uden juridisk Indsigt eller Kyndighed i Rettens Formaliteter; thi troede jeg, at, saasom en Anklager ikke er angerløs, men staaer til Ansvar for sin Anklagelse og de giorte Beskyldninger, naar han ikke tilstrækkelig gotgior at have havt Grund og Aarsag dertil, saa bør han og først og fornemmelig ættes dertil, og ingenlunde bes  
tages

tages den mindste Tænlighed til at forklare sig og bevise sine Anklagelser; men jeg erfarede overimod, at Inspecteur Meden sad med i Commissionen, hørde Vidnernes Udsigende, fik sine Spørgsmaale skriftlig, og havde Tiltadelse at besvare dem skriftlig efter given Tænlighed. De Folk, som skulde give den bedste Oplysning, bleve ikke examinerede; man affærdigede den eene Post efter den anden. Jeg maatte da naturligviis frygte for, at naar Commissionens Undersøgelse blev sendt ind til Cancelliet, hvori de Poster, som havde bevæget mig til at skrive om Hospitalets Mangler, ikke vare satte i det sande Lys, at jeg da skulde blive anseet for en ond og nedrigtænkende Mand, og udsat for lovlig Tiltale; thi det Kongelige Cancellie, som selv ikke kunde have den særdeles og locale Kundskab, burde forlade sig til dem, som indestod for Undersøgelsens Rigtighed, og kunde derfor ikke domme uden efter Undersøgelses Acten; og ligesaa kunde jeg jo og formode, at Hr. Inspecteur Meden vilde af al Formue soutinere sit ærlige Navn og gode Rygte, som og sit Embede med alle Honores, naar Omstændighederne tillode det. Loven kunde ikke nægte ham den Revance at faae sin Anklager vedborlig straffet, og om han end ikke selv nænnede det, /

synes mig det blev dog en Nødvendighed for ham, for at sætte sig selv i Credit. Dette gav Anledning til Samtalerne mellem X. og U. der fornemmelig havde til Hensigt, at erklære, at Forfatterne til de udgivne Pieser ikke kunde ansee Commissionens Behandlingsmaade for rigtig, og at de altsaa ikke kunde indestaae for hvad der var skrevet, naar Commissionen blot vilde indlade sig med den Paagieldende, og udelukke hine fra nøjere at forklare sig og at anvise den rette Sammenhæng i Tingene, samt de Personer, som kunde give den bedste Oplysning; hvorudover, naar man vil læse Pag 12 og 13 i Samtalen No. 1. vil man finde en offentlig Erklæring, at sliq Undersøgelse ikke kan ansees for aldeles rigtig, naar de Anklagende Personer, som selv ey kan velte sig ind paa Commissionen og tvinge den til at høre, at de veed meere end hvad der er moveret Tvivlsmaal om, og at andre Personer kan vidne det og det, ikke gives Lejlighed til at forklare sig; samt en offentlig Besværing over, at de ey blive anhørte derom.

Men da Forfatterne til de udgivne Pieser troede hermed at formaae Commissionen til at tage deres Forklaring med til Protocollen, som de endnu ikke fandt den villig til,  
 sit

fil de i dets Sted Hr. Inspecteur Medens  
Avertissement, som lyder saaledes:

Forfatterne til de imod mig i Trykken  
udgivne æreskiændende Piecer, skal til sin  
Tid vel ikke blive forglemt; men da Sagen  
undersøges ved en dertil nedsat Commis-  
sion, maa jeg for nærværende Tid lade beroe  
med min beføyede og lovlige Tiltrale til mine  
Advindsmænd og Angribere. Af et veldøm-  
mende Publicum tør jeg i Övrigt haabe,  
at det ikke bedømmer mig efter Angivelser  
og Beskyldninger, som Usandhed og Avind  
har sammensat; derfor oppebier jeg ogsaa roe-  
ligen Udfalder, og agter det uværdigt uden  
for Sagen nu at indlade mig med Forfatter-  
ne om hvad de allerede have udgivet, eller  
end videre maatte udgive mig til Fornærmelse,  
men forbeholder min lovlige Ret i alle Maader.

### C. Meden.

Man seer heraf, at Inspecteur Meden  
saae sig istand til, naar Commissionen, der var  
nedsat til Sagens Undersøgelse, var tilendes  
bragt, at tiltale benævnte Forfattere for Lov  
og Ret som Vresskiændere. — Men end-  
skiøndt Forfatteren til Samtalerne Pag 7. i  
No. 2. udtrykkelig paastaar, at han ved-  
bliver sine Sætninger og vil svare til sine ops-

fastede tvivlsomme Spørgsmaale, og forpligter sig end ydermeere til, at, om nogle af de offentlig berørte Poster ikke befandtes at være urigtige, eller rettere, bleve saaledes fordrejede, at deraf ikke kunde beviises nogen paaklagelig Handlemaade, saa vilde han sætte andre Poster i deres Sted, som nok skulde gøtgjøre, at han havde klaget over Misbrug og uretsfærdig Handlemaade. Men i alt dette var Commissionen dog ikke at bevæge til at anhøre Forfatteren og modtage Oplysning af ham. Meer tør jeg ikke udlade mig med, men jeg maae erindre, at jeg ikke herved gjør nogen Beskyldning imod Commissionen, da jeg ikke veed, enten denne Behandlingsmaade i en Undersøgelse var lovmæssig eller ikke. — Men dog veed jeg, at Commissionen gierne kunde ogsaa anhøre de anklagende Personer uden at støde an mod Lov eller Forordning, thi saaledes gjorde den anden Commission. — At Inspecteuren fattede den Beslutning at avertere i Aviserne for at betage Publicum usfordelagtige Tanker om ham, var meget naturligt; thi man maae hielp sig som man best kan; men at han ey strax gjorde det i Beskyndelsen, da Betænkningerne udkom, men kunde see sig istand dertil, da man allerede længe havde undersøgt, have flere end jeg

for

forundret sig over. Hvad Tanker jeg nu maatte fatte, kan man lettelig forestille sig. Publicum, som ikke kiendte noget til Sagens Beskaffenhed, og ligesaa lidet til min Redelighed som til Inspecteurs uretsfærdige Handlemaade, havde nu gyldig Aarsag til at ansee mig som en ond og nedrigtænkende Mand, der af Avind, Misundelse og maa skee af personlig Had havde ærestændet en brav Mand; eftersom man tiltroede mig at have egenhændig forfattet alt. — Nu havde da de, som vare mig imod, megen Grund til at laste min uædle Tænkemaade, og yttre deres Afsky for mit Foretagende; og de som troede, at jeg af reene Hensigter havde ivret for Hospitalets og de Fattiges Vel stor Grund til at beklage mig, som den, er maatte komme til at lide for Sandheden.

Men til Sagen igjen: Man hastede nu med Undersøgelses-Acten, Commissionen fandt det ikke værd at modtage den Oplysning, som jeg saa meget ønskede at give, eller den Anviisning paa de Personer, som best kunde forklare Sagen. At enhver af de Poster, som Commissionen undersøgte, kunde modtage langt meere Oplysning, er soe klart, naar man holder begge Commissionernes Undersøgelser mod hinanden; og jeg tør forsikre, at saasom jeg allerede, førend jeg skrev offentlig

lig, havde udtænkt de Maader, hvorpaa enhver Post især lettest kunde beviises, og anmærket de Personer, som vidste den bedste Besked, at jeg da strax kunde levere Commissionen disse Midler i Hænde, om man havde fordret dem, og ikke undveget min Vejledning.

Da jeg nu meget frygtede for, at Sagen efter Commissionens Indberetning og Forrestilling skulde blive paakiendt; hvilken Paakiendelse naturligviis maatte skee efter Undersøgelses Acten, som i selv var saa usuldkommen, eller at samme Undersøgelse skulde blive lagt til Grund for Lands Lov og Ret, hvilket vilde koste mig megen Besvær og Tidspilde at opklare, hvad som ikke var kommet for Lyset, saa ingav jeg denne min allerunderdanigste Supplique til Hans Majestæt:

### Til Kongen!

**E**n af Christendommens væsenligste Pligter er det uden al Tvivl at tale de Fortrængtes og Elendiges Sag; og da det er enhver rettskaffens Mand værdigt, troede jeg saa meget meere, at det paalagde mig som Præst, at tale for min Meenigheds, og de Armes Ret, hvilken de  
selv

selv paa ingen Maade kunde haandhave. Jeg  
 kiendte betydelige Uordener, som burde høves,  
 og adskillige fornærmelige Indgreb i de Træn-  
 gendes Rettigheder, hvorudover de maate lide,  
 og begyndte derfor uden Frygt for Efterstræbelse  
 og Had at tale de Fattiges Sag, og skrev  
 Faa Tanker til grundiger Eftertanke om muel-  
 lige Forbedringer paa Almindelig Hospital, i  
 Haab om, at samme skulde tildrage sig den  
 Opmærksomhed, hvorved en aleene de saa an-  
 givne Uordener (om jeg saa maa kalde dem,)  
 men og de flere og betydeligere kunde blive  
 bemærkede, og uden videre Opsigt for Efter-  
 tiden forebygges. Imidlertid har jeg en ale-  
 ne tilfidesat min egen Nolighed, men og sat  
 baade min Ære og timelige Lykke til Sikker-  
 hed for Sagens Rigtighed. Min Hensigt,  
 med at udgive benævnte Faa Tanker, var at  
 vise en Plan til bedre Indretning, hvorved  
 mange Syge og Nødlidende kunde hjælpes, be-  
 tydelige Summer aarlig spæres til de Fatti-  
 ges Beste, Hospitalet og dets arme Lemmer  
 faae Erstatning for de skeete Fornærmelser,  
 og saavel Uordener, som listige Indgreb i de  
 Armes Rettigheder forebygges; og da jeg havde  
 dette Maal for Øyne, i det jeg gjorde Be-  
 gyndelsen med at skrive om Almindelig Ho-  
 spital, da haver jeg nu og baade Mod og Dris-  
 stig.



stighed, at fremlægge en Sag, som jeg fører  
 for de Fortrængte, for deres Majestæts Trone!  
 og i de Vanskeligheder, som jeg des Marsag ha-  
 ver underkastet mig, den Risiko jeg haver ud-  
 sat mig for, er dette mit Haab som opliver mig,  
 at jeg ved Forsnyets naadige Bestyrelse skal  
 opnaae den intenderte Hensigt; det er nu bragt  
 derhen, at en Commission af Directeurerne og  
 2de Raadmænd er nedsat, for at undersøge  
 saavel de af mig angivne Poster, som de op-  
 kastede mistænkelige Spørgsmaale om en  
 redelig Bestyrelse. Det være langt fra, at  
 jeg vilde nytte Tvivl om disse Mænds Retfæ-  
 senhed og redelige Behandlingsmaade i at  
 undersøge Sagen efter Pligt og Samvittighed,  
 for at lade saavel mig som de Arme ssee Ret,  
 men saasom disse Høye Herrer en ere Alminder-  
 lig Hospitals Forfatning aldeles uvedkom-  
 mende, — Inspecteuren som den Anklagede er  
 tilstøde ved Commissionen — hører selv deres  
 Udsagn, som vidne imod ham, og kan føre  
 den heele Procedur i Pennen til sin egen Es-  
 terretning, har Tilladelse efter forlangt Tiid,  
 at besvare de ham givne Qvæstioner skriftlig —  
 Bidnerne blive ikke eedeligen afhørte, som  
 Kunde overvinde den Frngtagtighed, som flige Un-  
 derbetientere have for Inspecteuren; og jeg som  
 den anklagende Person ikke veed, om de aflagte  
 Vidnes

Bidnesbyrd ere givne saa tilstrækkelige, som  
 de kunde blive, naar det var mig tilladt at for-  
 svare mig, og anvise de Bidner, som jeg vid-  
 ste der kiendte Sagen best; saa indfiner jeg  
 til Deres Kongelige Maaestæt med inderlig  
 Begier, at førend der skulde gaae Dom i  
 denne Sag, eller det heele Forhør og Bid-  
 nernes Udsigende skulde blive Documenter  
 for en anden Ret: at deres Kongelige Maaes-  
 stæt vilde da, saavel til Publici, som min  
 Sikkerhed, og Sandhedens vissere Opdagel-  
 se, bestikke Commissarier af uvedkommende  
 Mand, der vilde tillade de Anklagende at frem-  
 kalde deres Bidner, og anvise Sagen fra den  
 Side, som synes at være den nærmeste og sik-  
 kerste til Sandhedens Opdagelse. Ligesaa  
 lidt, allernaadigste Konge! som jeg har Mis-  
 tillid til nærværende Commissariers Indsigt  
 og Redelighed, saa langt fra er det, at jeg vil-  
 de tænke, at deres Forhold ikke var ret og lov-  
 massig, da jeg er ukyndig i Lov og Forord-  
 ninger, og veed en, om en Undersøgelses  
 Commission som denne af Directeurerne selv,  
 der har Lov og Ret til at fremkalde og udvise de-  
 res egen Detient, ikke ogsaa har Lov og Ret at  
 tilstøde ham efter Forlangende, at bivaane  
 selv Commissionen, og høre Bidnernes Ud-  
 sigender, ligesom i en offentlig Ret; og for-  
 klare

klare sin Sag med en Procurator enten muntlig eller skriftlig, naar Nødvendigheden fordrer det. Dog tør jeg i Tillid til min Konges Naade høre den Meening, at det vilde, hvad denne Sag angaaer, blive baade sikkrere og lettere til Sandhedens Opdagelse, naar den Anklagede havde forklaret sig, og fremlagt sine Grunde med anførte Vidner, at da den Anklagede efter Commissionens Bydende, der var underrettet af hine, blive paalagt at erklære sig i den eller hin omtvistede Post. Saa vist som det er, at moeden Indsigt og fornøden Dømmekraft vilde snart af begge Parternes Erklæring, Overeensstemmelse eller Uovereensstemmelse, komme hastig paa Spor efter Sandheden, saa vist er det og, at naar man faaer Tid og Lejlighed til at kunde læmpe sine Besvareelser efter Modparternes Udsigende, at mange Hindringer kan blive lagte i Vejen, som staae vanskelig til at bortrydde. Et angivent skjønt tvivlsomt Datum er ofte for den sündige Undersøger blevet tilstrækkeligt til en vigtig og vanskelig Sags Opdagelse, naar paa den anden Side mange og thdelige Data ere blevne forvendte til Sandhedens Fordølgelse. Historie og Erfaring har lært det med mange Exempler. Allernaadigste Konge! jeg ivrer for de Armes

og Elendiges Ret, for Deres Majestæts og Borgernes Sag, og jeg har ikke indladt mig af skændige Tilbøneligheder og egennyttige Hensigter i sliqe Banskkeligheder, men opfordret af Samvittighed og Pligt har jeg paataget mig saa besværlig en Sag, derfor tør jeg allerunderdanigst haabe og fortrøste mig til Deres Majestæts Bistand og Naade.

Allerunderdanigst  
E. Olsen.

Ungefær paa samme Tid indgav ligeledes Hr. Winding en allerunderdanigst Supplicque i samme Henseende.

En meget kort Tid derefter blev befuldmægtiget en anden Commission af hans Majestæt Kongen, som tog sin Begyndelse den 1ste Septbr. 1791, da saavel Hr. Winding som jeg bleve tilsagte at være tilstede ved Commissionen, for at give Anviisning paa de Personer, der best vidste Beskeed med enhver Post; hvor jeg ogsaa bestandig mødte, nogle faa Gange undtagne, fra 1ste Septembr. 1791. til efter Paaske 92.; da Hr. Winding formedelst andre Forretninger sielden mødte, men indgav sin skriftlige Dplysning til Commissionen.

D

Det

Det er da denne Commissiøns Undersøgelse, der ikke staaer i meere Forbindelse med den ene, end med den anden af Parterne, og derfor ikke kan være interesseret for andet end den virkelige Sandhed, som skal give det rette Udslag i Sagen, og afgjøre om Forfatterne til de udgivne Piecer bør heede Æresskændere eller ikke.

Jeg kan ikke her lade mig med, at igiennemgaae alle de Poster, som ere offentlig berørte, og vise, hvad der om enhver især er befunden ved Undersøgelsen, ved den af Magistraten nedsatte, og ved den af Hans Majestæt bestilte Commissiøn, giøre en Sammenligning imellem begge Undersøgelser, og mine Betænkninger over enhver især; thi da skulde jeg indlade mig i en alt for stor Bidtlostighed; og jeg veed heller ikke, om det for nærværende Tid kunde være mig tilladt, hvortil jeg ogsaa fattes fornødne Documenter. — Men min Hensigt ved nærværende Blade er kun at betage mine Medborgere den Mistanke, der kunde falde paa mit Foretagende og min Fremgangsmaade, og som de af en eller anden af de foransførte eller andre Aarsager have kundet fatte om mig.

Jeg fordrister mig nu ikkun til at give det Hensjærede Publikum en kort dog nøiagtig  
Un-

Underretning om de Voster, som ere bererte saavel i mine Faa Tanker, som i de af Hr. Winding udgivne Betænkninger, hvoraf Læseren dog vil indsee, hvad Grund jeg har havt til at paatale Hospitalets Sag.

Hvad de mange Bærelser angaaer, som jeg i mine Faa Tanker anviiiser til Hospitalets Tieneste, da maa jeg sige, at ved nyere Eftertænkning ere disses Antal forøgede, saa at jeg til det danske Cancellie har underdænit indgivet en Forestilling, hvori jeg anviiiser Plads til meer end 100 Menneſker, og enhver, som kiender Hospitalet, vil vel aldrig nægte min Sætnings Rigtighed; i vidrigt Fald er jeg reede til at bevise det uenagtigen. For længeſiden ere de tre Bærelser, nemlig No. 12 paa 2 Fag, samt det paa et Fag under Navn af Litt. A. og Penge-Sruen paa 3 Fag, kommet Hospitalet til Tieneste. Paa nærværende Tid indrettes 10 Fag Bærelser i underste Etage, hvor Brænde, Sand, Steens kull ic. have lagt, og som nu ere lagte i Vognſkuure og paa det overflødige Loftum, foruden 3 Fag Bærelse af Værkstuerne; uden endnu at være nødsaget at bygge Skuure til at giemme det Inventarium i, som før har ſolde disse Bærelser; og uden at betage Inspecteur Meden sine overflødige Bærelser, eller hans

Koer og Hestestalde, samt det grundmurede Bognskuur. Af mine retsindige Læsere tør jeg vente, at de ikke troe, at jeg anfører dette af Misundelse, da jeg gierne ønsker enhver alle de Fordeele, som kan bestaae med det Almindeliges Vel; men jeg viser kun, hvad Grund jeg havde til at ivre imod den uforsvarlige Hand-  
 lemaade, at Syge og døende Medmennesker saavel fattige, som af Haandværks-Laugene, der vilde betale for deres Cour og Pleje, maatte ligge uden for af Mangel paa Plads.

I min underdanigste Forestilling til det Kongl. Cancellie, har jeg regnet 4 Mennesker til hver Fag, saaledes som almindeligviis befindes paa Sygstuerne; men denne Regning har jeg kun brugt som et Maal til at angive, hvor megen Plads der var: det staaer til vedkommende Bestyrere at indrette denne efter deres eget Behag til Beste for Hospitalet. Her taler da altsaa Erfarenheden selv min Sag; her er øyensynlig Beviis paa, hvad Hospitalet har vundet i Henseende til Bærelser; men her er endnu megen Fordeel tilbage, som Hospitalet i denne Henseende kan vente; den bedrøvelige Omstændighed behøver man nu ikke at befrygte, at de Syge og Døende skal afviises fra Hospitalets Hielp af Mangel paa Plads.

I Henseende til, hvad jeg har anmeldt om Hospitalets faste Gaardskarl pag. 31, der blev lønnet af Hospitalet med 8 Mark ugentlig, men tiende Inspecteuren som Kudsk, maa jeg nu erindre: at i hans Sted ere antagne tvende af Hospitalets Lemmer, som hver faae 3 Mark ugentlig, hvorved Hospitalet sparer ugentlig 2 Mark. foruden den Almisse, det ellers maatte tilstaae dem, naar de intet kunde fortjene; af de opsparede 2 Mark faaer hver af de andre Gaardskarle 8  $\beta$ . Tillæg. Her taler nu Erfarenheden ligeledes for min Sag; og naar Vacance indtreffer med Hospitalets Portner, kan det vel aldrig tages i Tvivl, at den Indretning jeg har talt om i mine Faa Tanker pag. 28 = 32, i Henseende til begge Portene, vil finde Bifald.

Angaaende Kirkepigen pag. 32. maa jeg melde, at de billige Grunde, der ikke kunde andet end tale hendes Sag, udvirkede, at hendes Løn istæden for 2 Rdlr. aarlig er nu bleven til 6 Rdlr.

Hvad jeg har berørt i mine Faa Tanker om de andre Betienteres Løn, da byder Forsigtighed mig at gaae samme med Varsomhed forbi.

Ligeledes hvad jeg haver meldt i Anledning af Portene og Renovations-Bogues



ne; da ønsker jeg at undgaae Ubehageligheder, og anbefaler kun mine Grunde i disse saavel som i de øvrige Poster til den redelige upartiske og kyndige Læsers Bedømmelse.

Hvad jeg her kunde sige om Skolen, pag. 49., veed Publicum allerede saavel af Avisernes som af min Underretning om samme, der ere at bekomme hos mig for 4ß.

Jeg skrider nu til at give Publikum Underretning om de øvrige Poster, som jeg betiendtgjorde Hr. Winding, da jeg lod trykke mine Faa Tanker, og hvorom han siden har opkastet tvivlsomme Spørgsmaale i de saaledte Betænkninger over Velærværdige Hr. Olfens Beskyldninger, som ligge skjulte i hans Faa Tanker.

Man maa ikke tænke, at jeg her vil beraabe mig paa Commissions-Acterne; jeg vil kun sige, hvad jeg allerede veed. Først end nogen Commission blev sat; da jeg selv underdanigst har forelagt den sidste Commission disse Poster til Undersøgelse; og derfor, da jeg veed, at enhver især er behandlet med tilbørlig Indsigt og Nøjsøgtighed, tør jeg nu udlade mig med, hvad jeg forhen vidste, for at kunde vise Læseren de Aarsager, jeg havde til at paaanke Misbrug

brug ved Hospitalet. Jeg haaber i lige Maade, at ingen vil troe mig saa fræk og ubesindig, at jeg nu vilde fremføre noget, som jeg ikke kunde vedstaae; hvorfor jeg derfor opfordrer enhver, som herimod kunde have noget at sige, at møde mig for det hønstørede Publicum, — da jeg ufortøvet skal tilstaae min Fenslagelse, om jeg, med al min anvendte Flid og Nøysigtighed, skulde have forseet mig. Man mærke derfor med Alvorlighed paa hvad jeg erklærer, og om noget tvetydigt eller tvivlsomt skulde forekomme, da indrømme man mig selv nøyere at forklare mig, da jeg ingenlunde kan være tient med, at Partiske og selv Deeltagende i Sagen skal bedømme mig.

Jeg tør da paastaae om den første Artikel, nemlig om Brændet, som er berørt i Betænkningerne Pag 6.; at saa meget jeg end med mueligste Nøysigtighed erkjendigede mig derom paa Hospitalet, ved at forespørge mig hos alle dem, som dermed havde at bestille, kunde jeg intet andet end dømme, at der ikke kom meere ind paa Hospitalet, end det som til sammes Brug var anvist; hvoraf fulg at saavel de 25 Rigsdl., som blev Inspecteuren tilstaaet til Lysning og Ildbrands til Directions-Stuen, blev bortøstet, samt at

det, han selv forbrugde, tilligemed det heele Quantum baade af Brænde og Steenkul, som Doctoren og Præsten aarligen kiøbde, samt det øvrige, som blev solgt til forskjellige Tider, maatte være af de Fattiges. — At de Fattige paa Hospitalet have manglet den fornødne Varme, en allene paa Stuerne i øverste Etage, hvor de ugentlig have faaet 12 Stykker smaa huggen Bøgebrænde til hver Kaffelovn, og undertiden mindre, samt en Finlapperspand fuld af Steenkul, som oftest har været Gruus og Støv, der ikke kunde give Varme; naar derimod saavel Inspecteuren selv som de, der af ham have kiøbt Steenkul, have faaet de store og hele; men endog, at de saakaldte Capel- og Kryblinge-Stuer, ja Arbejdsstuerne selv, have manglet den fornødne Varme; saa at Gangkonen har opsamlet afbrændte Stykker af Steenkul, og slaaet Vand derpaa, for at faae dem paa nye til at brænde. — At disse gamle og affeldige Mennesker først have faaet Brænde henimod Juule-Tider. Saaledes befandt jeg Forsætningen paa Hospitalet, efterat jeg med mueligste Nøagtighed havde efterforsket samme. Og denne eene Post var allerede saa betydelig, at jeg en kunde væge mig for at paatale de Armes og Elendiges Nød,

Nød, som derunder maatte lide; — Men  
 jeg har ikke villet beskylde Inspecteuren for  
 saa slet Handlemaade; thi det var jo muel-  
 ligt, at naar Undersøgelse blev anstillet, kunde  
 de de Personer, af hvilke jeg havde min Und-  
 derviisning, vidne anderledes; eller og Ins-  
 pecteuren kunde bevise, at det ikke forholds-  
 sig saa. Jeg har heller ikke villet blotte  
 dette Misbrug for Publicum, men kun an-  
 give det for den Høi- og Velædte Magistrat,  
 paa det samme kunde blive forebygget, naar  
 de herom, saavel som om det andet, vilde an-  
 høre mig; derfor satte jeg disse udtrykkelige  
 Ord i mine Faa Tanker, hvormed jeg opfor-  
 drede Magistraten til at indlade sig med mig;  
 „flere og betydeligere Poster skulde jeg visse-  
 „lig have anført ic.“ item: „jeg haver maattet  
 „udelade en og anden vigtig Post, som kunde  
 „høre med til nærværende Plan, fordi jeg ikke til-  
 „troede mig uden Banffelighed at kunne beviise  
 „den, naar det blev fordret.“

Og da jeg ansaae baade denne og flere  
 andre Poster at være saa betydelige Misbruge,  
 at jeg burde vove alt hvad der stod i min  
 Magt for at hæmme dem, saa var dette en  
 af de Bevæggrunde, der tilskyndede mig at  
 opfordre Bedkommende offentlig, paa det, at  
 om mit Modpartie skulde have formegen

Indflydelse, og slige Banskfeligheder blive lagte mig i Vejen, som kunde være farlige baade for den gode Sag, som og for mig selv, at jeg da kunde vedblive i min begyndte Tour, og plædere Sagen for Publikum, for med Publiciteten at kunne bringe den gode Sag til sin forønskete Hensigt.

Men da jeg af det Kongelige Rentes-Kammer fik Tilladelse at betiene mig af Megnskaberne for de fire sidste Aar, befandt jeg, at der stod anført deels 60 deels 70 Favne Bøgebrænde, samt 10 Favne Fyrrebrænde, foruden 26 a 28 Læster Steenkull; samt at Inspecteuren til Ildbrand og Eys til Directions-Stuen fik 25 Rdlr. aarlig, og endelig, at der stod anført Udgiwt for 40 Favne at sauge og hugge a 2 Mk. 8 S. Favnen; da jeg dog havde hørt, at Gaardskarlen og Vægteren maatte sauge og hugge Hospitalets Brænde omsonst, for deres sædvanlige Uges-Løn. — Efter de Bemærkninger, jeg forhen havde gjort mig selv om Hospitalets Deconomie, kunde jeg nu fuldkommelig se, at min Mistanke om en urigtig Behandling i denne Henseende ikke var ugrundet.

Og maae jeg ansee det som en Lykke for mig, at det blev mig af det Kongelige Rentes-Kammer bevilget, at betiene mig af de fire  
Aars

Mars Regnskaber, eftersom jeg mærkede, at ved mine Faa Tanker ikke blev mig given Venlighed, som jeg formodede, at kunde an-  
 drage for den Høj- og Vældige Magistrat hvad der forekom mig saa fordragtig paa Hos-  
 spitalet, og anføre de Beviiser og Omstændig-  
 heder, der kom mig til at ansee det som ska-  
 delig Misbrug for Hospitalet, uden at jeg  
 derfor skulde ansees som den, der af On-  
 skab gjorde Beskyldninger, og uden at forplig-  
 tes til formaliter at beviise dem, og udsæt-  
 tes for lovlig Tiltale, om de ikke lovmæssig  
 kunde bevises. — Thi dette, indseer enhver  
 Læser, er en stor Banskælighed; da man  
 gierne ofte soleklar kan see for Øyne, at der  
 er begaaet Misbrug og Underlæb, at store  
 Summer ere spildte til ingen Nytte, og man  
 kan derfor ikke, naar man vil gaae juridisk  
 til Værks, overbeviise Usurpateuren derom;  
 thi hertil skal altid i det ringeste to Vidner,  
 og desuden saa mange andre Omstændigheder  
 og Formaliteter. Det var derfor kun min Hensigt  
 at kunde viise, at Hospitalets Tilstand i  
 mange Maader kunde forbedres, de Fattige  
 derved hielpes, Uordener forebygges; da jeg  
 var ganske ubekymret om, enten dette kunde  
 lovmæssig beviises eller ikke, enten der var  
 Skyld hos den eene eller hos den anden af  
 dem

dem, som havde med Stiftelsens Tilsyn at bestille; thi naar det ikke havde været min Hensigt at gavne Hospitalet, men kun at gravere en eller anden, da havde jeg ikke gaaet saaledes til Værks; og dersom jeg ikke havde befrygtet, at saavel Usurpateuren, der søgde Fordeel og skændig Interesse paa de Armes Bekostning, vilde bruge al sin Indsyndelse til at hindre min Hensigt med Hospitalets Vel, samt at Stiftelsens Directeurer, der i saa lang Tid enten have seet igiennem Fingre dermed eller ikke nok bekymret sig derom, en skulde være upartiske nok til at fremme en saa meget gavnende Sandhed; — da skulde jeg ikke erengang have offentlig opfordret den Højs og Belædle Magistrat. Men det er Uarsagen baade til den Forsigtighed, som ogsaa til den Alvorlighed, hvormed jeg er gaaet frem. At man har miskiendt mig derfor, det tør jeg sige enhver af mine Læsere; men om nu den hele Verden bleve eenige om, at jeg havde skrevet af personlig Had, Avind, Misundelse, Hævngierrighed, fort sagt, af alle de Laster som nogensinde kan finde Sted i et menneskeligt Hierte; saa er nu alt dette endnu ikke tilstrækkeligt til at delge de Uordener, Mangler og Misbruge, der have været paa Al-

min-

mindelig Hospital; unægteligt bliver det dog, thi Erfarenheden viiser det, (vi behøve ikke at spørge Lovkyndigheden) at mange Penge ere aarligen spildte til ingen Nytte, og at Hospitalet kan vinde betydeligt herefter baade i sine Indretninger og i sin Deconomie; og dette er Hovedsagen, mine Læsere! lader os blive ved den.

Jeg overlader nu til den sidst beskillede Commission at afgjøre, hvorvidt jeg har gotgiort min Formeening om begangne Misbruge paa Hospitalet, for saavidt det juridiske betræffer; thi Erfarenheden har jo desuden allerede selv viist, at jeg havde Ret, og den vil fremdeles, Tiid efter anden, viise den megen Nytte, der nu er bevirket i adskillige Deele af Hospitalets og Fattigvæsenets Forbedringer, som slet ikke engang henhøre til den juridiske Domstoel.

Efter denne sidste Commission er det da jeg maae bedømmes, og maae derfor reent ud erklære, at jeg her exciperer mod den af Magistraten beskillede Commission, efter hvilken Inspecteur Weden maaskee troede sig istand til at riltale Forfatterne som Vreskiændere; thi dette tør jeg paastaae, og forbinde mig til at bevise: at Sandheden ved den første Undersøgelse ikke er kommen saa tilstrækkelig for Dagen,  
som



som den baade kunde og burde. — De Vidnesner, som kunde give den beste Oplysning, ere ikke afhorte; jeg fik ingen Lejlighed, hverken til at forklare mig over de offentlig anførte Poster; eller forelægge Commissionen de andre særskildte Poster og Omstændigheder, som kunde gjøre Sagen klar; eller de Grunde, hvormed jeg kunde legitimere mig.

Jeg tør da vente, at Publicum hverken vil bedømme mig eller Hr Winding efter Inspecteur Medens Avertissement, som han formodentlig har grundet paa den første Commissions Undersøgelse; thi omendskiønt Sagen og Sandheden vel var den samme, da den første Commission undersøgte, som da den sidste gjorde det, saa dog benyttede den første sig ikke af de samme Hjælpe-Midler; som den sidste, og Fremgangsmaaden var ganske forskiellig.

Nu maatte naturligviis følge, at dersom den første Commissions Undersøgelse, saa ufuldkommen den var imod den sidste, skulde blive paakiendt, kunde det maaskee komme til at see slem ud med Forfatterne til de udgivne Piecer; og da maatte nødvendigviis Sagen gaaet en anden Vej, Gud veed hvorhen.

Dette

Dette har jeg blot saa løseligen anført for at vise den gunstige Læser, at min Mistvivl om Sagens nøjagtigste Behandling efter de Grunde, jeg allerede har angivet, om den ikke kom i uvedkommende og upartiske Mænds Hænder, en var uden Årsag; og jeg beder, at det redelige Publicum vil nu selv indsee, at den gode Sag, Hospitalets og de Fattiges Beste jo meget har vundet ved den Forsigtighed; hvormed jeg har gaaet frem, og derfor haaber jeg og, at man ikke vil ansee det som maaskee adskillige af mit Modpartie har gjort, for Ondskab, at jeg har valgt virksomme Midler, og med uueligste Forsigtighed søgt at anvende dem; eftersom jeg troede, at jeg havde store Vanskeligheder at bestride, der kunde blive sær farlige, om Sagen fik en falsk Vending; hvorved jeg baade selv vilde komme til at lide, som ogsaa de Hensigter, det Gavn og den Nytte blive forskydede, som jeg troede at kunde udrette til Fattigvæsenets Beste.

Til denne Post om Brændet maa jeg her anføre en lille Omstændighed, som kan tiene til Oplysning. Paa Allmødelig Hospital have Lemmerne i denne sidste afvigte Vinter begyndt at faae Brænde først i November Måned; og til hver Kalkelovn mere end de have faaet

faaet i Hr. Inspecteur Medens Tid, alle  
 Gang-Konerne paa Hospitalet vil herom kunde  
 vidne. Dog undtages den haarde Vinter, da  
 man har sagt mig, at alle vare vel tilfreds,  
 fordi dem blev tildeelt tilstrækkeligt Brænde,  
 hvilket adskillige af Gangkonerne have til-  
 skrevet, at Hans Kongl. Hønhed havde be-  
 øret Stiftelsen med sin naadige Nærværelse,  
 hvilket maaskee kunde indtræffe oftere, samt  
 at Directionen samme Vinter besøgte Stu-  
 erne i Følge med Hr. Inspecteur Meden.  
 For Nøynagtigheds-Skyld maa jeg anmeldte  
 dette, med den Anmærkning, at det derfor  
 faldt mig saa meget fordægtigt, at Lem-  
 merne have maattet fryse i de mindre  
 strenge Vintere, da Hospitalet og Direc-  
 tionen tilstod dem Brænde nok i den strenge.  
 Desuden maae jeg anmeldte, at der paa  
 Hospitalet ved Nye-Nars Tider er den  
 ommeldte Pengestue bleven indrettet til 11  
 Lemmer, som nu ligeledes have faaet sit  
 Brænde; hertil kommer ogsaa, at Commis-  
 sions-Stuen haver ogsaa brugt deraf; og-  
 saa Skolen faaet Brænde af Hospitalets.  
 Men da nu alt dette Brænde, som fra  
 den 28 October forrige Aar er forbrugt paa  
 Hospitalet er udmaalt, at man deraf kunde see,  
 hvad Hospitalet behøvede, da er befunden, at  
 det

det heele Quantum, som Hospitalet har forbrugt fra den 28 October forrige Aar til den 29 August dette Aar, beløber sig til 25 Favne Bøgebrænde, og 4re Favne Fyrrebrænde. Dersom man nu betænker, at der i Aaret 1701 blev indkøbt 60 Favne Bøgebrænde, og der er befunden i Behold i Hospitalets Magazin 50 Favne huggen Brænde, samt 4 Favne Fyrrebrænde, som udgjør tilsammen 114 Favne, og man nu fraregner omtrent 30 Favne, som er forbrugt, da bliver jo unaefør 80 Favne tilbage, som nu befindes i god Behold paa Hospitalet, nemlig i et Bognskuur i Gaarden, samt i en Kielder sammesteds, og paa en Deel af Kostet over Hospitalet, hvor der ligeledes har været Rum tilovers, som Erfarenheden nu har viist; men som jeg ikke har kundet berøre i mine Faa Tanker, af Mangel paa tilstrækkelig Vished og Local Kundskab. Da man nu har erfaret, at Hospitalets Lary i denne Henseende kan bestrides med saa lidt, og Hensigten saaledes opnaaes, at ingen haver Aarsag til at besvære sig, saa er nu Hospitalet i Aar fritaget for at købe det allerringeste baade Bøge- og Fyrrebrænde, langt mindre 70 Favne af det første og 10 Favne af det sidste Slags, som koster Hospitalet med første Indkøb og vaagaende Omkostninger efter min Beregning

E  
ning

ning omtrent  $6\frac{1}{2}$  Rdlr. pr. Favne, altsaa for 80 Favne 520 Rdlr. Men da man nu har omtrent 80 Favne i Behold paa Hospitalet, da har man jo, om Vinterne ikke blive ulige strængere, Brænde til henved 3 Aar; og behøver derfor heller ikke til næste Aar at lide noget efter sædvanlig Skik, men kan atter spare 520 Rdlr. og der vil endnu uden al Tvivl findes ungesær 20 Favne Brænde tilovers til den tredie Winter. — Paa Grund heraf kan jeg ikke anderledes troe, end at Hospitalet haver lidt meget Tab paa denne Artikel allene med Bøge- og Fyrrebrænde, om hvilket jeg maa erindre, at man ikke egentlig skal gjøre Stuerne varme dermed; men at det kun skal være til at faae Steenkullene i Brand med. Naar jeg nu antager, at der overhovedet, den ene Winter indberegnet med den anden, har været forbrugt 30 Favne i alt af Fyrre- og Bøgebrænde, som jeg har anført under eet, da Prisen er omtrent lige, og det ingen Forstiael gjør i Hovedsagen, (men saa meget kan man aldrig antage, naar man gjør sig nøye bekendt med, hvor meget Brænde Lemmerne have faaet udleveret i sidst afvigte Winter imod de andre Vintere,) saa maa alt det øvrige, som Regnskaberne anføre, enten der nu er indkøbt 60, 70, eller 80 Favne  
 (jeg

Jeg kan ikke domme uden efter de Regnskaber, som jeg selv har ingiennemseet, hvor jeg har fundet, som meldt, deels 60 Favne Bøgebrænde og 10 Favne Fyrrebrænde, deels 70 af det første og 10 af det sidste Slags;) saa maa alt det øvrige nemlig 40 a 50 Favne, a Favnen 6 Rdlr., som jeg kun vil sætte med Omkostninger og alt, beløbe sig aarlig til 240 a 300 Rdlr., som i en Tid af 16 Aar, som Inspecteuren har været ved Hospitalet, udgiøre 3840 a 4800 Rdlr., naar man dommer alle Aar efter disse sidste: det maa da blive hans Sag, naar han først har givet Aarsag til denne Mistanke imod sig selv, at afbevise med gyldige Grunde, at han enten ikke har kundet giøre sig slige Fordeele, eller gjort dem; thi ellers kan man jo ligesaavel bedømme ham i Henseende til de henfarne Tider, da Omstændighederne og Indretningerne vare anderledes, fra en værre, som fra en bedre Side.

Mon jeg ikke her skulde finde Undskyldning for den Mistanke, jeg har fattet om den forægtige Brænde-Negotie, der har været ved Almindelig Hospital, naar ey aleene Doctor og Præst har kundet faae deres heele aarlige Forsraad tilskillet for Betaling af Inspecteuren, men endog andre i Byen har kundet faae almin-

deliaviis 10 Favne, naar Hospitalet har faaet sit; da dog ikke Inspecteur Meden har kioht Hospitalets Brænde, men Brændes Inspecteur Winchel har jo, efter Magistratens derom givne Ordre, kioht det forlangte Quantum, og givet Anviising paa, hvor meget Hospitalet skulde have. At disse jo virkelig have faaet Brænde af Inspecteuren, som jeg her har meldt, dette vil jeg vedstaae, da det er for aabenbare til, at det kan nægtes; men til Commissionens Undersøgelse overlader jeg det at afgjøre, hvormegget eller lidet det har været af Hospitalets Brænde, eller ikke. Jeg har udbredet mig noget vidtløftigt over denne Post; og dertil har jeg ogsaa havt mine grundige Aarsager; hvad jeg har angivet som positiv Bished, derfor vil jeg indestaaes; men hvad mine Sætninger, og de deraf udledede Slutninger og Formodninger angaaer, da vil enhver selv behage at gjøre dem bedre, om de ikke ere eenige med mig.

Hvad Steenkullene og den Handel med samme angaaer, som jo ligeledes unægtelig er ført paa Hospitalet, vil jeg ikkun erklære, at Lemmerne i Aar ligeledes deraf have faaet mere end de andre Aar, og Oldfruen meget mere end nogensinde forhen, da hende nu til hver Vass er tilstaaet 5 Tdr.; og dog har Hospitalet i  
et

i et heelt Aar ikke brugt 24, langt mindre 28 Eyster.

Angaaende Liigkisterne, pag. 8, da have Snedkerne contraheret med Directionen derom, saasnart at Betænkningerne havde skaffet Oplysning i denne Artikel; og Hospitalet har nu allerede deri profiteret meget, eftersom Snedkerne nu gjøre de flade Kister for 4 Mark 8ß Stk., som forhen kostede Hospitalet 1 Rdlr.; dem for 10 Mark., som forhen have kostet 3 Rdlr.; dem for 20 Mark 8ß., som forhen kostede 5 a 6 Rdlr.; dem for 6 Rdlr., som forhen kostede 10 Rdlr. Herved er nu at mærke, at saafremt som Hospitalet selv kunde levere gamle Bræder, maatte Prisen endnu blive lettere. Et heelt Aars Erfaring har nu beviist, at Snedkerne selv gierne kan kiøbe Bræder, og gjøre Kister, og spare andre for den Umage at have dermed at bestille; og Hospitalet vinder betydeligt, som paa de flade Kister aleene kan beløbe sig til henved 100 Rdlr. aarligen; og hvor meget kunde da ikke Fattig-Kassen have sparet, om dette havde blevet beopagtet før. —

Om Liigkaffe-Bøgerne pag 10, da tør jeg sige, og indestaae derfor; at af de mange, der ere døde paa Hospitalet og have havt af



Tiigkasserne, 10, 20, 50 eller 60 Rdlr. og  
 som ere modtagne til deres Begravelse, fin-  
 des kun saa anførte i Regnskaberne; da det  
 jo er uden al Modsigelse en Regnskabsførers  
 Pligt, at om alt, hvad de efterlode sig, end  
 gif med til Begravelsen, skal han dog gjøre  
 Regnskab derfor; men hvad der bliver tilovers,  
 haver Regnskabsføreren hverken Tilladelse at  
 skænke til andre, eller beregne sig selv til  
 Indtægt, da alt et Hospitals - Lems Esterla-  
 denskab skal tilfalde Hospitalet; og da jeg ikke  
 engang troede, at Magistraten kunde give In-  
 specteuren denne Tilladelse, tør jeg paastaae,  
 at Hospitalet herved er fornærmet; da jeg veed,  
 at den Summa, som i saa Maade er tilfaldet  
 samme, er meget betydelig. Jeg overlader  
 til Commissionen at afgjøre efter alle de ders-  
 om i denne, saavel som i de øvrige Poster, er-  
 hvervede Oplysninger, hvorledes de efter Loven  
 skal bedømmes; jeg siger ikkun her, saavel i  
 denne som de øvrige, hvad jeg vidste, førend  
 nogen Commission tog sin Begyndelse i denne  
 Sag, og angiver det kun som de Marsager,  
 der bevægede mig til at lægge Haand paa Ber-  
 ket, for at kunde vise det hønstærede Publicum,  
 at de udgivne Betænkninger ikke ere skreyne  
 uden Grunde.

Hvad

Hvad der fremdeles er at mærke ved des Spørgsmaal pag. 10, om, ved ethvert Døds Fald, ethvert Nummer igien rigtig bliver besat; da er derved adskillige smaa Poster forelagte Commissionen til Undersøgelse, som for Vidtsløstigheds Skyld her forbigaaes; men forstørre tør jeg, at en ulovlig Handlemaade ved samme giver fuldkommen Grund til at paaandre dem som Misbrug.

Om Bærelserne pag. 11. behøver jeg ikke at sige mere, end forhen er meldt; og af dem, som Hospitalet nu allerede, saa at sige, har vundet tilbage, og fremdeles kan giøre sig Regning paa, vil en aleene et bedre Riskelen, istæden for hint elendige, blive indrettet, men endog andre flere Indretninger ville blive iværksatte til større Nytte og meere Bequemmelighed. — Men man skal have Tiid.

Hvad de tvende Kirkegaardre betrefter, pag. 13, da havde jeg derom ingen Betænkning gjort mig, seend Hr. Binding indførte denne iblandt de andre Poster, hvorom jeg havde givet ham Underretning, da han selv havde gjort den Bemærkning, at Eigene forundtes saa lidt Jord. Men dette vidste jeg kun, at Inspecteuren tilegnede sig Fordeelen deraf med at bortleje eller besaae dem

efter Behag og græsse Kior derpaa; men jeg tvivler endnu om, enten dette er ham af hans Dyrlighed tilstaaet, eller det er en selv tiltaget Rettighed, hvorved Hospitalet er fornærmet.

Om Gaardskarlene pag. 13, haver jeg allerede giort min Anmærkning, og da Erfarenheden nu selv haver vist, at Hospitalet svarer ved den nye Indretning, flere fattige Mennesker hielpes, en bedre Orden finder Sted paa Hospitalet, er der vel ingen Sporsmaal meere om at det maatte henregnes til Misbrug, at Fattigklassen lønner Inspectorens Kudsk.

Om Sæben pag. 18, hørde jeg forrige Oldfrue at besvære sig, da der blev leveret saa lidt til Basken; og jeg vidste ligeledes, at samme Sæbe var tilfælles for Hospitalet og Inspecteuren, og at ingen Controll blev holdet med ham i denne saavel som i saa mange andre Henseender; hvoraf fulgde, at han en alleene kunde selv benytte sig deraf, men og anføre Hospitalet meere til Udgiwt, end der nogenstinde var anskaffet, hvilket jeg har stor Grund til at paastaae, af de Regnskaber, jeg har igiennemseet.

Og endelig om Hospitalets Linnet pag. 20., da tør jeg reent ud sige, at de Særker og Skjorter (alt det øvrige som Tørklæder, Lagener, Dnner, Gangklæder ic. til Patienter at forbigaae) som Inspecteuren har ladet skaffe ved sine egne Folk, uden at tilmaale dem det tilstaaede Quantum Værd, ere overmaade smaae, og baade for korte og smale imod de Skjorter og Særke, som nu anskaffes paa Hospitalet.

Da disse Poster ere offentlig berørte i Betænkninger, saa har jeg nu kun sagt mine Tanker om dem; dog maa jeg erindre, at disse ere ikke alle de Misbruge, som jeg havde at paatænke, men kun dem Hr. Winding behagde at berøre, da han i en Hast sammenskrev sine Betænkninger; jeg forsikrer, at flere end disse ere underdanigst forelagte den sidste Commission til Undersøgelse; og jeg tør paa- staae, at Hospitalet har lidt under disse lige- saavel som under hine; men dem vil ingen forlange af mig, at jeg skal bekiendtgjøre offentlig; da min Hensigt med nærværende Blade er kun at vise, at hvad Hr. Winding anførte i sine Betænkninger ikke er uden Grund; hvorfor jeg kun behøver at erklære mig over de Poster alene, som ere offentlig berørte.

Men! det var ikke den Uretfærdighed alene, som var mig bekiendt, der tilskyndede

mig til at naatale Hospitalets Saa; jeg tænkte  
 videre i Tingen, og baade havde jeg Grund  
 til at tænke saaledes, og burde gjøre det, om  
 jeg havde det alvorlige Forsæt at forebygge  
 Ulykker, og virke til sand Gavn. De Mis-  
 bruge, som mit lidet Bekiendtskab med Hos-  
 pitalets Forsatning i den korte Tid, jeg der  
 havde været, kunde vise mig, og som jeg, ved  
 Hielp af at giennemlæse de fire sidste Aars  
 Regnskab, kunde faae Oye paa, kunde jeg  
 umueligt troe var alt; meget maatte der, end-  
 og i de samme Regnskaber, gaae min Op-  
 mærksomhed forbi, da jeg ikke kunde sammens-  
 ligne alt det i Regnskaberne anførte med hvad  
 der virkelig var indkommet og udgivet; men  
 uden al Tvivl maatte jeg have kundet opda-  
 ge meget meere, om jeg havde havt Udgang  
 til de mange forrige Aars Regnskaber, og  
 Lejlighed til at være bekiendt med Omstændig-  
 hederne, som vare foresaldne paa Hospitalet,  
 for at kunde sammenligne dem med Regnska-  
 berne for at see deres Rigtighed eller Urigtig-  
 hed. Aldrig kan man nægte, thi Erfarenhed  
 viser det klarligen, at der jo have været mang-  
 foldige Lejligheder til at fornærme Hospitalet,  
 som det aarlige aflagte Regnskab ikke har  
 forebygget; og naar dette nu er en Sandhed,  
 og

og man da befunder en Inspecteur saa nærig  
 i det Smaa, at han endog nedlader sig til at  
 deele Profitten med arme Hospitalets Lemmer;  
 (jeg anfører kun til Ex., at Hospitalet betaler  
 12ß for et Par Lagen at klippe og sye, og  
 han ved sine Piger lader dem klippe, og for  
 dette Arbeide at klippe Bærredet lige over,  
 og det lidet Traad, der kan medgaae, got-  
 gjør sig selv det halve af Betalingen:) eller  
 og man befunder, at han paa nogen Maa-  
 de tilbageholder, hvad de fattige Lemmer er  
 tilstaaet, eller hvad Underbetienterne for deres  
 mønsommelige Arbeide er tillagt, saa har  
 man billig Marsag at befrygte, at han  
 maa være en farlig Mand for Stiftelsen, un-  
 der hvis Uretfærdighed mange Arme maa lide:  
 jeg troede derfor, at jeg ved at paaanke de bes-  
 kiendte Misbruge, tillige kunde forebygge de ube-  
 kiendte, og saaledes hindre megen Forurettelse,  
 der maaskee vare des farligere, saasom de  
 vare ubekiendte, og stode mindre til at opdages.  
 Imidlertid maa Partiske dømme som de vil;  
 jeg bliver stadig ved min engang antagne Sæt-  
 ning, da jeg havde hævet mig op over For-  
 domme, og betragtet denne Sag fra mange  
 Synspuncter for at kunde betragte den ret: at  
 saalænge Menneffelighed, Lov, Billighed  
 og

og Ret bør holdes hellig hos en opløst Nation, der ikke blot ved Politik, men ved Religions-  
 Dunder, ved Menneſkekiærlighed og Fromhed, ſkal agtes af andre Jordens Elægter, ſaa var her en Bevæggrund for mig, der bød mig at udfætte mig ſelv for Meye og Banſkeligheder, for at fremme Glendiges Gavn.

Det er en ubehagelig Nødvendighed, at jeg maa betiene mig af at blotte og anføre ſlige Misbruge, for at kunde retfærdiggjøre mig ſelv; thi dersom jeg enten havde klaget over Uordener, ſom ikke ſtode til at forebygge, eller jeg havde gjort Qualm over ſmaa Ting, ſom ikke vare værd at røre ved, da fortiende jeg Bebrejdſer, da havde man billig Uarſag til at troe, at jeg havde grebet denne Leilighed for at udføre perſonlig Had. Sagens Natur er da nu af den Beſkaffenhed, at jo flere Uordener, Misbruge og Forurettelſer, jeg var iſtand til at viſe, desmeere Undſkyldning har jeg for mine Handlinger; men ligesom man af mine Faa Tanker ſeer, at jeg har vildet ſkiule de begangne Misbruge for Publicum, ſaaledes vil jeg forſikre, en at oprippe flere, end der ere høſtnødvendige til Hensigten af diſſe Blade, nemlig min Retfærdiggjørelſe for Publicum.

For et velstænkende Publicum, der med samme Nætskaffenhed affkjer den Krybendes overdrevne Nødhed, som den Storpræiendes ugrundede Selv-Nøes, tør jeg bekiende, at jeg, naaget den Miskiendelse jeg kan være geraad- den i, føler den glade Overbeviisning, at mit Foretagende vil have de ensteligste Virkninger baade for nærværende og tilkommende Tider. Viisselig tør jeg forsikre, og med Exempler beviise det, naar det bliver fordret, at Stiftelsens fattige Lemmer, og Hospitalets sande Vel, har vundet meget derved, at den Oplysning, jeg har givet i nogle Tilfælde, har virksom udbredet sig over andre; og det nøysagtigere Tilsyn, som er opvaft ved, at der blev moveret i den Sag, vil viisselig have mange nyttige Virkninger, som man sandelig ikke kunde vente, saalænge en Mand, der gjorde Egennytte og Interesse til et Maal for sine Handlinger, havde saa meget at raade.

Jeg vil, for at forbigaae den besynderlige Indladelse i enhver Pbst især, anføre under tvende Hoved-Puncter hvad jeg troer at have virket til Gavn i Stiftelsens Oeconomie, hvilke jeg vil modsætte hine tvende Hoveds Aarsager, som have udelukket de Trængende fra Hospitalet, eller gjort, at ikke saa mange der kunde finde Hielp; nemlig deels, at Hospi-  
talet



talet ikke kunde rumme Fleere, da Engstuerne og Nummerstuerne vare alle belagte; deels at Kassen ikke tillod at anskaffe det Fornødne til Fleeres Underholdning. — Hvad det første angaaer, da har jeg i de Bærelser, Hospitalet virkelig har, som fra først af ere indrettede til Beboelse, og med liden Bekostning kan istandsættes, anvist Plads til meer end 200 Mennesker, efterat enhver Betient er tildeelt anstændige Bærelser til Beboelse; naaremlig de i Gaarden værende Træevaaninger, som hidtil ere brugte til Bognremisser, Bognskure og Høeloster, blive tagne til Brænde, Kull, Sand, Tran, Koste, Bælk, Ligkister, &c., som nu er skeet, og Inspecteuren dog, som før meldt, endnu har Koe- og Hestestald, samt fornødne Bognremisser, efter at hiint er ham betagen. At disse Bærelser, som jeg har anvist i underste Etage, ere de allerbequemmeste, især for Hospitalets vandføre Lemmer, har Erfarenhed allerede viist, da den saa kaldte Penge-Stue er indrettet til 11 Senge, og mange ønske at maatte faae deres Plads der. Den Klage, at Hospitalet ikke kan rumme flere, falder da bort, og isald man, for at høre denne Mangel, havde været betænkt paa, at giøre Forestilling til Hs.

Majestæt Kongen om at bygge, da kan nu den Capital anvendes til bedre Brug.

Hvad den anden Hoved-Punct angaaer, maa jeg erklære, at saafremt det bliver en afgjort Sag, (og dette kan vel ikke seyle) at Hospitalets Casse er aarlig bleven fornærmet for en betydelig Summa, da troer jeg efter mit ringe Begreb, at efter som de Danske Love tildømme enhver Fornærmet sin Ret, Hospitalet da ikke heller vil tabe, hvad det saa lidet kan miste. Den Refusion, Fattigkassen da har at vente, vil uden al Tvivl kunne hjælpe paa Fattig-Væsenets Trang. Her til kommer endnu, at naar man ved nærværende Sag er bleven underrettet om, hvad der aarlig kan spares, og Hensigten dog opnaaes, som f. Ex. med Brændet og mere deslige, da har jo Hospitalets Foresatte aarlig en Summa mere, hvormed de kan virke til de Fattiges Gavn. Dersom disse Slutninger grunde sig paa sand Fornuft, saa haaber jeg, at det retsindige Publicum ikke misliender denne min Nabenhierlighed i at sige hvad jeg meener; eller troer, at jeg stolteligen vilde prange med nogen Fortieneste; hvad jeg har anført, er skeet for ikke at blive misliendt for at have handlet ubesindig, af personlig Had, Misundelse og deslige, som ikke

ke sømmede. Langt fra at jeg vil søge nogen Fortieneste i mit Foretagende, da jeg stedse har anseet det for min Pligt, som jeg ikke uden Samvittigheds-Bebrejdelse kunde undlade, da jeg først havde lært at kiende Hospitalets Forsatning, og troede, at et hørdigt Foretagende kunde her udrette et stort Gode.

Det skulde inderlig forrynde mig, da jeg just har tænkt at befordre Hospitalets Vel, om jeg nu skulde tværtimod erfare, at jeg, ved Ubensindighed i at fremsætte Stiftelsens Mangler offentlig, har virket mere til Skade end Gavn, og Publicum ikke saa villig vilde yde sine Gaver, naar det blev bragt paa Mistanke om en reuelig Besthrelse; men denne Bebrejdelse har Publicum selv fritaget mig for; mine ædles Medborgere have meget mere, siden der blev moveret om de Armes Sag, end for den Tid, raft deres misfundende Hænder til Hospitalets Elendige: thi Aviserne for Aaret 1790 tilkiendegive, at Gaverne samme Aar ikke naae 140, da Aviserne derimod for Aaret 1791 vil bevidne, at Gaverne meget overstige 400 Rdlr. Den Uedelmodighed, som gavs milde Menneskevenner ideligen vise Stiftelsens nødlidende Lemmer, forsikrer mig om, at Gaverne ved dette Aars Ende ikke vil findes færre end i det forrige.

Af mine gunstige Læsere maa jeg udbe-  
 de mig Tilgivelse for den Vidtløftighed, i  
 hvilken jeg, for at kunde være tydelig, er fal-  
 den! Materien er desuden baade ubehage-  
 lig og stibria at behandle; dog Hensigten af  
 disse Blade er ikke at prange med zilrig Skri-  
 vemaade, Klegt eller Lærdom, men kun at  
 give mine Medborgere en kort Udsigt over  
 Sagen ved Almindelig Hospital, for at sætte  
 dem i Stand til at kunne bedømme mine Hand-  
 linger; og i den Tillid, at Publicum ikke vil  
 tage det ugunstigt op, vover jeg at igientage,  
 som et kort Indhold, noget af det saa vidtløf-  
 tigt anførte, som jeg beder, man især vil fæste  
 sine Tanker paa.

Jeg erindrer derfor, at da jeg var bleven  
 Forfatningen bekiendt paa Hospitalet, kunde  
 jeg ikke ansee de Misbruge, som gik i Svang,  
 for smaa og ubetydelige; thi adskillige af de  
 anførte Poster vare, for sig selv betragtede, vige-  
 tige, og derfor saa meget des vigtigere, naar  
 de betragtedes samlede under een Hoved-  
 sum; og dette blev derfor Resultatet af  
 mine Betragtninger: at her kunde mange  
 elendige Mennecker underholdes og plejes,  
 for det, der hensvandt i Misbrug; thi jeg  
 gjør denne Beregning, hvis Rigtighed jeg  
 indstiller til enhver Kyndig at bedømme, og

især til deres Dom, som best kiende Hospitalets Indretning, at da de meest elendige Lemmer almindeligviis nyde 2 Mk. ugentlig, som er 17 Rdlr. aarlig, saa kan 6 Mennesker nyde 2 Mk. ugentlig af 102 Rdlr. aarlig. Lad nu det Øvrige, de koste Hospitalet, beregnes for hver til 10 Rdlr. aarlig, (naar man har Bærelser) altsaa, da jeg har anvist Plads nok, kan 6 af de Allerelendigste indlægges og underholdes af 162 Rdlr. aarlig; dersom jeg nu ikke havde bevirket andet ved mit Foretagende, end blot dette, mon jeg vel da fortiende at forkleines? og man vil dog vel aldrig nægte, at jeg jo har bevirket langt meere end dette Gode; jeg beraaber mig her paa hvad Erfaringen allerede har viist; jeg vil ganske forbigaae hvad Hospitalet kan vente af den juridiske Decision, den Erstatning, det kan tilfalde, og hvad andet, der kan blive bevirket i saa mange Henseender til Hospitalets Bedste, som her vilde være for vidtloftigt at berøre; men jeg vil kun beraabe mig paa, hvad som allerede er soleklar uden for Commissionen, og opfordrer Dem derfor, mine høystærede Herrer! som ere Hospitalets Forsatning bekiendte, om De have noget herimod at erindre, at De da ville bæere mig med Deres grundede Modsigelser for Publicum,

og da skal jeg give mig den underdanige Frihed at forklare mig baade tydeligere og mere fuldstændig. Jeg beder kun, at de uden Fordom og Partiskhed, uden Hielp af juridisk Undersøgelse, kun ved at bruge den sunde Fornuft, og ved at tilstaae Sandhed sin tilbørlige Ret, vil betragte de Poster aleene med Brændet, Liigkisterne, og Gaardskarlene, og sammensligne hvad disse have kostet Hospitalet aarligen i de henfarne Tider imod hvad de nu herefter vil koste; og jeg tør haabe, at ingen af Dem, mine Herrer! som har Følelse af Retskaffenhed, vil billige, at Misliendelse og flere Fortrædeligheder, end dem jeg har havt, bør være Lønnen for mit Arbeide.

Da jeg nu havde betragtet Sagen at være af saa stor Betydning, saa at jeg ansaae det for en Samvittigheds Sag, om jeg ikke paa talede den; besluttede jeg at lægge Haand paa Verket, og efter Forsigtigheds Regler at gaae frem paa den Maade, som jeg ansaae for den sikreste, og derfor forfattede Faa Tanker til grundigere Eftertanke om muelige Forbedringer paa Almindelig Hospital, hvor jeg anviser Forbedring i de Poster, hvorunder Hospitalet og de Syge og Fattige maatte lide, men som derfor ikke kunde blive Inspecteuren til syndelig Gravamen: da jeg jo skulde alle de øv-

rige Misbruge, saavel dem, som Hr. Winding  
 har berørt, som andre flere af det Slags,  
 for Publicum, og kun opfordrer den Høi-og  
 Velædle Magistrat til at indlade sig med mig,  
 for at give mig Lejlighed til at andrage disse  
 Misbruge for dem, paa det de kunde blive  
 hævede, uden at dermed skulde fortales, efter  
 Lovens Strængthed. Men heraf fulgte jo  
 naturligviis, som jeg vel neppe behøver at  
 erindre nogen Fornuftig om, at Bedkommende  
 ikke maatte gaae mig forbi, da det jo var mig,  
 og ikke Inspecteur Møden, som skulde anvise  
 og forklare de berørte Misbruge, og  
 allermindst maatte man give mig Anledning  
 til at troe, at Sagen kunde blive farlig for  
 mig selv; da jeg havde saa megen Ret.  
 Men da mit Haab slog mig Fejl, endskiønt  
 jeg nu var gaaet til Bærks paa saa al-  
 vorlig en Maade, ved at opfordre Bedkom-  
 mende offentlig; og jeg ikke hørde det ringes-  
 te til, at der blev giort noget ved den Sag;  
 saa gav dette Anledning til, at Hr. Winding  
 forfattede Betænkningerne over ic., hvoraf  
 jeg intet vidste, førend de næsten vare særdis-  
 ve, hvilke først bleve udgivne en Maaned, efter-  
 at mine Faa Tanker udkom, da jeg i al den  
 Tid ventede paa at blive kaldt til at forklare  
 mig. Men nu først var det, da disse  
 Betænkninger vare udkomne, at Magistraten  
 beskif.

bestillede en Commission, da det efter mine Tanker nu var aldeles uundgaaeligt, at Sagen kunde falde hen — Men Commissionen indlod sig ikke i mindste Maade, hverken med mig eller Hr. Winding, men kun med Hr. Inspecteur Meden, hvis Nærværelse ved Commissionen var hinderlig for Sandhedens hastige og sikre Opdagelse, som jeg skal vise, naar forlanges; dette gav Anledning til de udgivne Samtaler imellem K. og U.

Endelig da man dermed intet udrettede, indgave vi vores allerunderdanigste Ansøgninger til Hans Majestæt Kongen om andre Commissarier, til at undersøge Sagen; thi af Hr. Inspecteur Medens Avertissement maatte man troe, at den første Commissions Undersøgelse vilde blive farlig for Forfatterne.

Dette har jeg nu gientaget, for at erindre mine Læsere om den rette Sammenhæng i Proceduren — og at jeg kan igiendrive den Beskyldning, som jeg saa ofte har maattet høre, og de ugrundede Meeninger, som saa mange have om mig, at jeg nemlig uden mindste Nødvendighed har gaaet offentlig til Verks, skrevet baade de Faa Tanker, Betænkningerne derover, og endelig Samtalerne, kun for at gjøre Inspecturen ulykkelig og været drevet af personlig Had; da jeg jo kunde



have udrettet alt det samme til Stiftelsens Vel, naar jeg havde henvendt mig til Directeurerne; og dette er ogsaa en Vebrejdelse mod mig, som jeg aldrig kunde fortænke min beste Ven i, om han gjorde mig den; men ligesaa skammeligt, som det er at gjøre nogen Ulykkelig, naar det kan undgaaes, især da andre Ulykkelige, som ikke have taget Deel i Mishandlinger, dog maae tage Deel i de deraf flydende Fortrædeligheder; saa skiændig er det tillige, enten for Venskab, Gunst eller Gave, at see ligegyldigt til, hvor Menneskes Rettighed krænkes, og hvor Armes Nødsørigheder opsluges som Rov af ublue Begjærighed, og ikke søge at hæmme det, om man kan; thi det er at paadrage sig selv de Elendiges Sufte. Mine rettsindige Læsere bedømme derfor Virkningerne efter deres bestemmende Varsager.

Hvor meget onskede jeg nu ikke, at dette Regnskab, som jeg har aflagt for min Fremgangsmaade, maatte gjøre en forensket Virkning, at jeg ikke skulde blive nødsaget at gaae dybere i Tingene; thi saa længe det er mig mueligt, skal jeg bestræbe mig for at gaae frem med Beskeedenhed og ikke oprippe mere end høist nødvendigt; hvorfor jeg haaber, at Omstændighederne ikke skulde nøde mig til at tale meere plad.

Jeg

Jeg vilde nu have kaldet mig lykkelig, naar jeg havde opnaaet Hensigten med mine Faa Tanker, og jeg da havde faaet Lejlighed til at aabenbare for den Høy-og Belærdede Magistrat, hvad der laae mig paa Hjertet, og jeg kunde have andraget alle mine Grunde for dem, og viist dem de mange Forbedringer, der kunde finde Sted baade i Stiftelsens Indretning, som ogsaa i dens Deconomie, med den samme Endeligheds Grad, som jeg havde bragt Sagen til hos mig selv; da skulde den Høye Magistrat blevet overbevist om, at jeg søgte at gaae mange elendige Mennesker, uden derfor at skade nogen; og da skulde ikke mine Avindsmænd fundet Anledning til de Beskjældelser mod mig, at jeg var en ond og ægierdig Mand, der dryppede min Pen i Galde, og dog indbildte Folk, at jeg ivrede af bare Nidkiærhed.

Jeg maa derfor beklage, at mit Haab slog mig Fejl, skjønt jeg gik frem paa den forsigtigste og alvorligste Maade med mine Faa Tanker, en Maade som Majestæten selv ved sin allernaadigste Forordning om Præstefriheden har anbefalet enhver retsindig og nidkiær Undersaat, som den virksomste til at hæmme Misbruge og virke til almindelig Gavn.

Junderlig vilde jeg nu ønske, at det aldrig for Eftertiden maatte nogenstunde træffe Mænd i min Situation, hvad som er truffet mig; da man sandelig kan have ondt nok i sin egen Decl. Thi at see paa Uretfærdighed, at høre Fortrængtes Suk og Klager, og ei at vilde gjøre alt hvad der staaer i vor Magt til at hæmme og forebygge dem, det kan aldrig nogen brav Mand være bekiendt; men naar man igien paa den anden Side skal see saa mange Banskkeligheder og have saa meget at befrygte, naar man skal udføre sin Pligt; det er visse- felig tungt og besværligt;

Hvormeget har man ikke i saadanne flib- rige Tilfælde at befrygte, hvormeget koster det ikke at opklare saa mange indviklede og mørke Omstændigheder, om Sagen skal stilles i sit rette Lys, hvor forsigtig maa man ikke gaae til Værks, om man vil nytte og ikke gjøre galt værre, hvor lidet kan man være forsikkert paa, at et got Foretagende altid faaer et got Udfald, hvormeget beroer ikke dette ofte paa de Ting, som ikke staae i min Magt, — Tid — Omstændigheder — Personer — Tænkemaade — Forbindelser. — Og hvor let kan man ikke desuden overile sig; hvor let begaae en eller anden Formalitets Fejl? og mon da vel Modpartiet og dets Tilhængere vil over-

see

see samme, i Betragtning af, af det er dets egne Misbrug og Forseelser, der koste saa meget at hæmme; eller mon det ikke snarere griber enhver Leilighed til at sværte den Anklagedes Tænkemaade, og udsætte ham for Brede og Efterstræbelse? Og om man end lykkelig har bestridet alle disse Vanskeligheder, maa man dog geraade i Ubehageligheder; og, fordi man har angrebet Misbrug og Uretfærdighed, staae Fare for at blive anseet, som om man havde af den blotte Dudskaab angrebet agtværdige Personer; og om man end er saa lykkelig at undgaae det Ufsald, de kunde giøre med Lov og Proccesser, saa veed man dog ikke hvad Fortrædeligheder den skjulte Forbittrelse kan virke giennem hemmelige Kanaler. Enkelte bør man da kalde dem, som ikke blive satte i den Nødvendighed at paaanke skjændige Misbrug, som kan leve i Fred og Senighed, og derfor undgaae al den Møye, som de koste at hæmme. Kiærligen vil jeg derfor advare enhver, som finder Drivt til at angribe Misbrug, at han gaaer frem med Barsomhed, og ikke uden høj Nødvendighed betiener sig af Publiciteten, paa det at denne saa usfatelige Belgierning for Statens og det almindelige Beste ikke skal geraade ham selv til ubodelig Glæde. Thi de Mennesker, med hvilke man

faaer at bestille, de mange forunderlige Con-  
juncturer og Omstændigheder, der have saa  
meget at raade i de menneskelige Ting, kan  
man aldrig tilstrækkelig nok lære at kende, og  
hvor let kan da ikke den største Forsigtighed see  
sig bedragen.

Men ligesaa alvorligen vil jeg ogsaa til-  
raade enhver, som finder Kald til at fremme  
undertrykte Menneskers Vel, at han ikke lader  
sig affrække ved de truende Banskkeligheder;  
og jeg vil opmuntre ham til, at naar han af D.  
verberviisning om sin Pligt og ædle Hensigter  
er bleven enig med sig selv om at vove sig, som  
en nidkær Mand, ind i Møje og Banskkelig-  
hed, for at efterkomme sin Guds og sin Kon-  
ges Villie med at virke til Medbrødres Beste,  
at han da bliver sit Forsæt troe, og roelig sø-  
ger at fremme den gode Sag, uden at lade  
sig forrykke, om han end tydelig nok bemærker,  
at de rødelige og bekiendte Ketsindige selv  
misliende ham og fælde en vrang Dom, for-  
di de enten ikke veed den rette Sammenhæng i  
Tingene, eller ere bragte bag Lyset af andres  
falske Forestilling; ja om han end skulde erfare,  
at Modpartiet og dets Tilhængere skulde spot-  
te med de reedeligste Hensigter, og true med  
Brede og Tab af timelig Lykke, han dog  
bør blive stadig ved den Tanke, at foruden  
disse

diffe Mennesker, som kan have meget at sige, er der ogsaa et bestyrende Forsyn, som har baade Øne og Haand med i Tingene, og hvis bestemmende Villie ufejlbarlig naaer sine Hensigter, ihvor forvirret det ofte end seer ud for kortsynede Mennesker.

Den indvortes Overbeviisning, at man har handlet efter Pligt og beste Indsigt, vil altid være beroeligende, omendskiønt Bærket end skulde mislinge, og Hensigten enten for en Deel eller ganske blive forsejlet. Men meget meere vil den da glæde og opmuntre, naar man kan see ønskelige Frugter af sit Foretagende; og være forsikret om at de vil formere sig i de tilkommende Tider; og omendskiønt at sligt Foretagende medfører Vanskeligheder og megen Ubehagelighed, omendskiønt Misliændelse og andre Fortrædeligheder blive Bønnen for en Tid, fordi at visse Personer troe sig fornærmede ved det, at man har angrebet Misbrug, og af Brede og Forbittrelse blive ganske uskikkede til at bedømme Sagen rigtig; saa blive der dog Mennesker efter dem, som med Redelighed og Upartiskhed ville tilstaae Sandheden sin tilbørlige Ret, og ville skionne paa, hvad priselige Virkninger det misliændte Foretagende har havt; naar de roelig kan see Nyttens deraf, uden at have deeltaget

get i de Ubehageligheder, som sled deraf. Disse ere de Grunde, med hvilke jeg vil opmuntre enhver Retsfæffen Fædrenelands- og Menneſke-Ven til at gaae frem med Frimodighed, naar Pligt og Følelſe af Medmenneſkers Elendighed gjør Fordring paa hans Hielp; Lad være Banen er ſlibrig, og Stridsmanden for den gode Sag maaskee ikke er ſelv dækket paa alle Sider for ſindtlige Indfald. O! den gode Sag ſkal give Mod, og Mod ſkal give Sejer!



N o g l e

T a n k e r

i Anledning af Sagen mod

Herr Meden

forhørværende Inspecteur ved Almindelig Hospital.

---

Bene vulgo audire est alterum patrimonium.

Seneca.

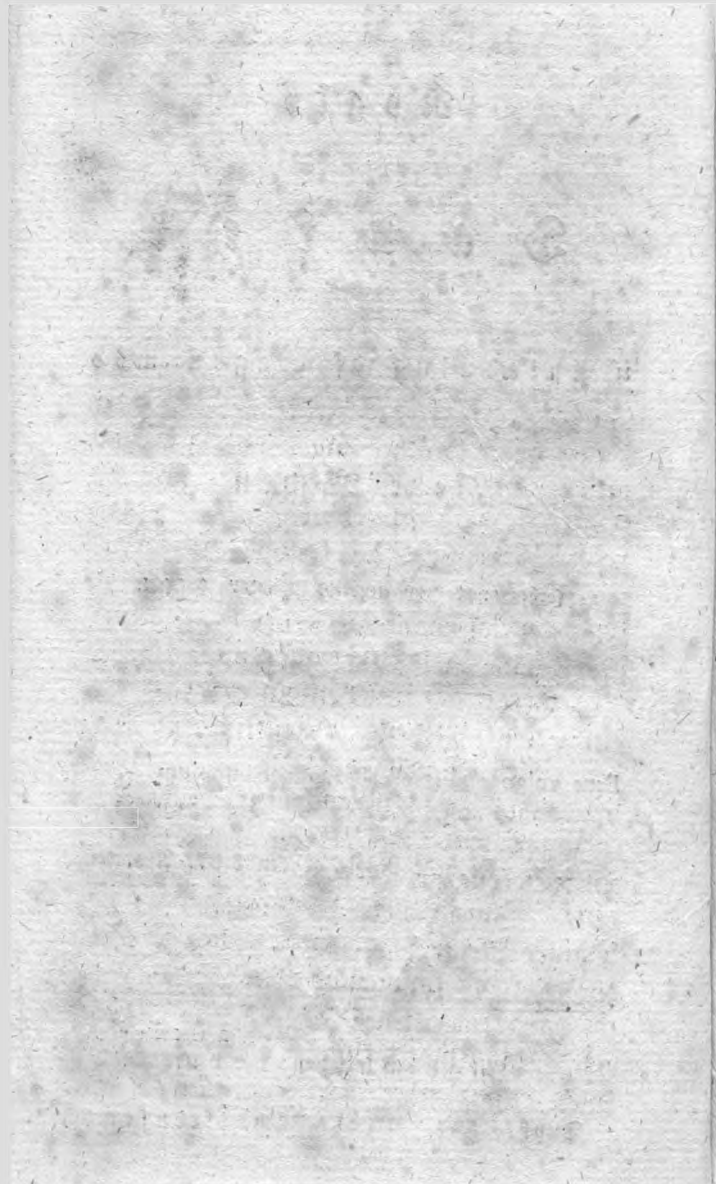
d. e. Et godt Digt er den bedste Arv.



København 1794.

Trykt hos Niels Christensen.





---

Alerede for lang Tid siden har Pressen overleveret os fra Belærværdige Herr Olsen nogle Tanker angaaende Almindelig Hospital og dets Bestyrelse, især betræffende Hr. Inspecteur Meden. Uagtet der i denne Sag, endog efterat den var inddraget for den af Hans Kongelige Majestet allernaadigst nedsatte Commission, have meldt sig adskillige offentlige Angribere, der til Gienfvar modtog Hr. Inspecteur Medens Avertissement i Alvisen, blev Sagen dog saa at sige igien neddyttet, og i Tillid til den Danske Retsgangs bekiendte lovlige og retskafne Pleie overdraget Retten til endelig Udførelse. Ingen nedrig Mistviol til den Danske Regierings saa faderlige Omhue for Rettens lovmæssige Behandling; intet vanærende lumsk Anfald paa eedsvorne, samvittighedsfulde, redelige Dommere kunne være Bevæggrunde for mig til

til endnu offentlig at opkaste nogle denne Sag vedrørende Tanker, Tvivlsmaal, Spørgsmaal.

Imidlertid, det er min Hensigt, kun at gjøre Bedkommende opmærksomme paa adskillige Underligheder, som hverken jeg, eller mange andre, der dog interessere sig for Sagen, kunde med nogen Rimelighed finde Grunde til.

Rygtet har bekiendtgjort, at Sagen inden kort Tid skal optages til Doms, og følgelig dermed have Ende; Dersom man sammenligner Begyndelsen med Enden, og disse igien med de midterste Led, da udgiøre de tilsammentagne et Problem, som mange forgieves gjøre sig Umage med at opløse. Hans Belærværdighed Hr. Olsen troede sig fra Førstningen af berettiget (maaskee rettere: pligtig) til at give et Skelet af Sagens Hovedmaterie offentlig, for den hele Klasse af Medborgere, for det hele agtværdige læsende Publikum. Det er overflødigt at anmerke, hvad Opsigt bemeldte lille Piece gjorde, og hvormegen Sensation fremfor Dagens Ephemerider, og det skulde have været en uopløselig Gaade, om den ikke havde havt disse Følger. De Belgier-  
min-

ninger, som den Danske Borger saa overflodigt nyder under vor landsfaderlige, fredelige, Regiering, overseer han ikke med Ufsionsomhed. Broderlig deler han dem med sine trængende Medbrødre; som en Gield afbetaler han dem; villig rækker han den Synkende en reisende Haand, den Syge styrkende Lægedom. Edelmød og Menneskekierlighed bestier Borgeren af alle Klasser. Men han skulde overtræde sine Pligter som retskaffen Borger, dersom han kunde være ligegyldig ved Anvendelsen af de samlede Kierligheds Gaver; han skulde ikke fortiene Navn af en sand Menneskeven, dersom han uddeelte sine Gaver i Flæng, ubekymret om de frembragte den tilsigtede Nytte. Saaledes blive de ham ikke selv tildeelte. — Hans Belærværdighed Hr. Olsen har opvakt Tviol i Henseende til det Almindelige Hospitals Indkomsters Bestyrelse og Anvendelse, og overalt fremsat Tingen i et ikke gandske fordeelig Lys.

Sagen blev behandlet offentlig, og alles Opmærksomhed vendte sig paa den; Sagen neddysses, saa at den omsider nærmer sig sin endelige Udførelse i gandske

ske stille Hemmelighed. — Jeg veed ædle  
 Borgeres Fortrolighed og faste Tiltroe,  
 grundet paa fuld Overbeviisning om Ret-  
 skaffenhed, er ingen uvassentlig Ting. —  
 O, maatte dette dybt indpræntes alle  
 dem, hvis Stilling i Livet er saaledes,  
 at de drage alles Opmærksomhed paa sig!  
 De, fremfor alle, have den bedste Lei-  
 lighed til at gjøre sig agtede og berømte;  
 de, fremfor alle, have de sikkerste Mid-  
 ler i Hænde til at vinde deres Medbor-  
 geres hele Fortrolighed; men ogsaa de  
 ere udsatte for den meest offentlige Skiend-  
 sel, ifald de gjøre sig bekiendte, uden at  
 vise sig Agtelse værdige. Overmaade  
 vigtigt bliver det derfor, for enhver, der  
 staaer i meer end almindelig Forbindelse  
 med sine Medborgere, at kunne, saa-  
 snart det maatte fordres, fremlegge sine  
 Handlinger for Dagens Lys, og at kun-  
 ne aflægge et tilfredsstillende Regnskab  
 for sin Opførsel. Dobbelt vigtigt bli-  
 ver det, ifald hans Stilling er saaledes,  
 at den har Indflydelse paa den hele Masse  
 af den forenede Nation. Man vinder  
 ingen Tillid ved skjulte, ukundbare Hand-  
 linger. Saa opmærksomme altsaa, som  
 Stadens Mænd anhorte nysnavnte Be-  
 skyld-

Skyldninger og Efterretninger om den der-  
 af flydende Sag, angaaende Almindelig  
 Hospitals Indkomsters Bestyrelse og An-  
 vendelse, saa nødvendig synes ogsaa al-  
 mindelig og offentlig endelig Oplysning  
 desangaaende, at ingen retskaffen Mand  
 behæftes med uforstyldt qvælende Mis-  
 tillid, og at ingen, som ikke fortjener  
 Medborgeres Tillid, beholder den, men  
 giver Plads for en værdigere og sættes  
 ud af Stand til at skade. Saaledes er  
 i ethvert Tilfælde det almindelige Ønske.  
 — Ingen Under derfor, om Publicum,  
 saa meget desto mere i nævnte Sag øn-  
 sker sig Kundskab om Udfaldet, som  
 denne Sag har Interesse for hele Sta-  
 dens Borgere, paa en Maade for hele  
 Menneskeheden. — Ikke allene de til  
 Stiftelsen contribuierende kunde synes med  
 Grund at vente Kundskab om Sagens  
 sande Beskaffenhed og dens endelige Ud-  
 fald; ogsaa de, der ikke contribuerede der-  
 til, synes ikke med Billighed derfor at  
 kunne nægtes tilstrækkelig Oplysning om  
 samme. Kunne vi vel vide, hvad Ind-  
 flydelse disse have paa de contribuierende,  
 at jeg ikke skal igientage, at denne Sag  
 paa en Maade interesserer hele Menne-  
 skehe-

skeden. Vi vide allene, hvor let Mistillids Sæd udsaaes, hvor villig den vover og hvor vanskeligt den udryddes, med mindre man qvæler dens Grundspire, og denne er ofte ilde anvendt Hemmelighed og den deraf flydende uovervindelige Mangel paa Kundskab. — Den, som end ikke contribuere, kan i sin Tid komme til at contribuere. — Men hvad Billighed i at give tør man vente af den, for hvilken Gavens Anvendelse skiules. — Kan man vel med Grund vente frivillige Gaver af den, der ikke er underrettet og sikkert underrettet om hvortil de vil blive brugte. — Endog dem, der aldrig ville komme til at contribuere, endog dem, der skulle nyde godt af Gaverne, kunne neppe med nogen Grund nægtes den samme Kundskab.

Det er ikke nok, at den strengeste Rettskaffenhed og Troskab finder Sted, de bør ogsaa vide det! at de, istædet for, af Mistillid, født af Mangel paa Overbeviisning, at forbande den, som de let skulde troe formindskede Giverens Hijspehlyst og følgelig Gaverne, velsigne baade Giveren og Uddeleren. Kort sagt: Den høieste Billighed synes at fordrer, at den  
ne

ne Sags fulde Sammenhæng saa vigtig for det Almindelige, saa overmaade mærk-  
 værdig for det hele læsende og ikke læsende  
 Publicum, maatte blive sat i sit fuldeste  
 Lys, saa meget desto mere, som det næ-  
 sten er ubegribeligt, hvorledes saa mærk-  
 værdig en Sag, efterat være offentlig be-  
 gyndt, ikke har erhholdet mere Publicitet  
 end den hidtil har erhholdt, og at saa lang  
 en Tid er forløbet, i hvilken Publicum  
 ingen Underretning har faaet derom, uag-  
 tet det efter de anførte Grunde synes at  
 have Fordring derpaa.

Jeg har altsaa alerede beviist, at Op-  
 lysning og soleklar Kundskab om Sagens  
 sande Sammenhæng burde forelægges  
 Publikum og enhver Statens Borger,  
 deels for hans egen Skyld, deels for de-  
 res Skyld, som Sagen angaaer. Paa  
 den ene Side skulde det jo være ubilligt,  
 at lade Mistanke, slet Dømmeme og alle  
 deres Følger med Bagvaskelse og Foragt  
 hvile paa den Mand, der ikke fortiente  
 det, ligesom det paa den anden Side al-  
 tid er Pligt at blotte den, der fortienet  
 Foragt.

I enhver Sag, hvor tvende Parter  
 contradicere eller beskylde hinanden, ere  
 de



de enten begge skyldige, eller og den ene skyldig, og den anden uskyldig. Efter at den Kongelige allernaadigst nedsatte Commission ved den nævnte Sags Begyndelse allerede suspenderede Hr. Inspecteur Meder fra sit Inspecteuembede, syntes allerede Udslaget kun lidet tvivlsomt, og Publicum begyndte snart at fælde eensidige Domme, som det gemeenlig altid skeer, uden at oppebie Sagens videre, sluttelig vidtløftige, Undersøgelse og Udførelse, der dog først vil give Stof til competente Domme.

Men desto mere besynderligt syntes det atter, at man skal have lagt Mærke til, at meerbemeldte Hr. Inspecteur Meders ivrigste Modstandere nu tabte endeel af den Iver, hvormed de havde begyndt Sagen, ja syntes omsider at være ligesom ligegyldige ved Sagens Udfald, ligesom om de allerede vare komne til Ende dermed; jeg vil ikke tale om, at ondskabssfulde og slettænkende Mennesker kunde deraf tage Leilighed til at beskylde Bedkommende for Alvind, som om de allerede vare komne til deres Maals Ende. — Meget naturligere frembyder den Slutning sig, især for den tallose Mængde, der saa gierne dommer om enhver Ting, uden

uden at bekymre sig om Kundskab om  
 Tingen, at de maatte have tilstrækkelige  
 Grunde til ligesom at lade sig afskrække  
 af Hr. Inspecteur Medens Avertissement.  
 — Og uagtet sliq Mistanke kun vanskelig  
 kan, og først efter de meest evidente Be-  
 viser bør hjemfalde paa Mænd af almin-  
 delig Agtelse, og som have vist sig almin-  
 delig Tiltroe værdige, saa synes det dog  
 klart, at de skulde deres egen Ære saa  
 meget desto mere at haandthæve den. —  
 Sæt, at Sagen faldt ud imod deres For-  
 modning, hvilken fæl Calumnier ville de  
 da ikke paadrage sig? Have de talet som  
 redelige og retskafne Mænd, hvorfor lade  
 de sig da bevæge til at tie? Det er hver-  
 ken Menneſkeveennen eller Publikum i  
 Almindelighed uvigtigt, naar en Mand  
 beskyldes, at overbevises om, om han  
 fortjener det, eller ikke. — Om han be-  
 findes uskyldig, da kan Beskyldningen  
 nok ikke andet end falde tilbage paa dens  
 Fader. — Endog den meest almindelig  
 agtede Mand vilde derved lide et Skaar  
 i sin Agtelse, som aldrig nogensinde mere  
 kunde oprettes; og hvorefter skal Publi-  
 kum domme offentlige Beskyldninger,  
 naar de ikke offentligen oplyses, ikke of-  
 fent-

fentligen godtgjøres. — Det være langt fra mine Tanker at ville bestemt afgjøre, hvilken af Parterne der har Ret; det er langt uden for min Cirkel; og det skulde være ubesindigt tillige, saalænge Sagen endnu ventileres i Retten. — Jeg vil ingen af Parterne beskylde, men det bliver stedse besynderligt, hvorfor de Mænd, der med den største og høieste Publicitet opkastede Beskyldninger imod Hr. Inspecteur Meeden, siden ligesom trak sig tilbage, og have ikke endnu godgjort deres Beskyldninger offentlig, lige saa offentlig, som de ere gjorte; hvorfor de i det mindste i Publikums Dine synes ligesom at være ligegyldige for at bevise deres Beskyldningers Rigtighed? De synes ligesom at sætte den Afgørelse, de forhen saa almindelig have vundet, under Action, og lade den indtil denne Dag i Stikken. Man kan rigtig nok stole meget paa et ædelttænkende Publikums Omdømme, især naar man forhen har fortjent dets gode Omdømme; men det bliver dog aldrig nogen Compliment til Publikum, at synes ligegyldig for at bevare det. Overalt den Afgørelse, man skylder Publikums Overbærelse, har ingen

gen betydelig Værdie; og skylder enhver Mand, der fortjener Afgtelse, ikke sig selv, Sandheden og sin Ære at bevise tydeligen, og for hele Verdens Dine, at han fortjener den. Paa disse Grunde er det, man haaber og ønsker, at Bedkommende vilde give Publikum offentlige bestemte Oplysninger om Sagens nøiagtige Sammenhæng, saameget desto mere, som det ikke kan mangle paa be-  
 richtigede og troværdige Beviser, efterat Sagen allerede er undersøgt og afhandlet baade pro og contra i over 3 Aar i Ret-  
 ten. — Publikum længes efter at høre Udfaldet, og see Sagens endelige Re-  
 sultat, thi det almindelige Fattigvæsen interesserer enhver Borger.

Det synes her ikke upassende, at an-  
 mærke en Omstændighed, som mange for  
 mig have anmærket; at nemlig vore Huse  
 ja endog vore Gader frembyde en be-  
 drøvelig Scene efter den anden af Menne-  
 sker, der enten af Sult eller Sygdom  
 eller begge tillige, snart eller langsomt,  
 nærme sig Døden, ja synes ligesom at  
 bære den omkring med sig blandt sunde og  
 glade Medborgere, hos hvilke de søge  
 Hielp og Lindring i deres Nød. Bor-  
 fier

Kierlige og faderlige Regiering har intet  
 spart for at afhjælpe disse Ulykkeliges Nød.  
 Den viser sig stedse, og har bestandig  
 viist sig, som Menneskeheden's største og  
 sikkerste Tilflugt og de Betrængtes milde  
 Belgiorere; i Forening med Statens  
 menneskekierlige og ædle Borgere har den  
 veldædig sørget for at hævde Menneskelighe-  
 dens første Rettigheder, og samle sig  
 Taknemmeligheds og Erkiendtligheds  
 Betsignelses Offere af de mange Tusinde,  
 som den, Tid efter anden, har udrevet  
 af Hungers og Sygdoms, ja Dødens  
 Strube. Derpaa ere de mange veldædi-  
 ge Stiftelser de meest sandfærdige og ty-  
 delige Beviser. Disse ere de Ulykkelige  
 en sand Belgiering, og mange Menne-  
 sker skyldte dem alene deres Liv og deres  
 Sundhed. Men uagtet disse Stiftelser  
 allerede ere talrige, og bestandig efter-  
 haanden udvides, seer man dog, at end-  
 nu flere saadanne veldædige Stiftelser kun-  
 ne være saare nødvendige. Mange Usle  
 omkomme maaskee alene af Mangel paa  
 Hielp; sikkert flere, end de kunne troe,  
 der ikke ere vante til at besøge Uselheden  
 i sine Boliger. Det var at ønske, at  
 vore offentlige Stiftelser saameget kunde  
 uddi-

udvides, at de kunde modtage ogsaa den øvrige Deel af Lidende, der nødvendig behøve denne Understøttelse. Der kunde maaskee, ved en eller anden Leilighed, blive, i de allerede stiftede Hospitaller, en Plads ledig, hvor en fortient sygelig Olding eller en ellers hielpeløs Enke kunde huses og bevares mod Vinterens Kulde; og jeg maae tilstaae, at hvis f. Ex. nogle af de 12 a 14 Bærelser, som Herr Inspecteur Meden under sit Inspecteurskab beboede, ere efter hans Suspension saaledes anvendte, skylder Publicum den omhyggelige Direction derfor sin erkjendtlige Taksigelse.

Lykkelig er den, som kan redde hele Slægter af sine Medmennesker fra Uselhedens Afgrund! Lykkelig den, der fik Gøner til at trøste utallige Lidende! men den er ogsaa deelagtig i denne Lykke, hvis Lod det blev at blive Belgiorer end- ogsaa kun for Enkelte. O! var det blot een eneste, hvis tunge Skiebne vi kunne betage den smertende Braad, sandelig

delig vi maatte være Umennesker, om vi ikke med Glæde følte og nyttede disse Eoer! Maaskee den Tid vil engang komme, da de Ulykkelige's Pleie skal hel- liges Menneskers første Opmærksomhed, da al Graad skal villig astørres, og alle Suk om Hielp ophøre. O, da skal intet ynkværdigt Syn af yderlig Elen- dighed mere krænke vore følende Hier- ter! Den komme snart!

---

Den  
beskikkede Actors  
Hovedbeskyldninger

imod

den suspenderende  
Inspecteur M e d e n

ved Almindelig Hospital,

med

nogle Anmærkninger

til

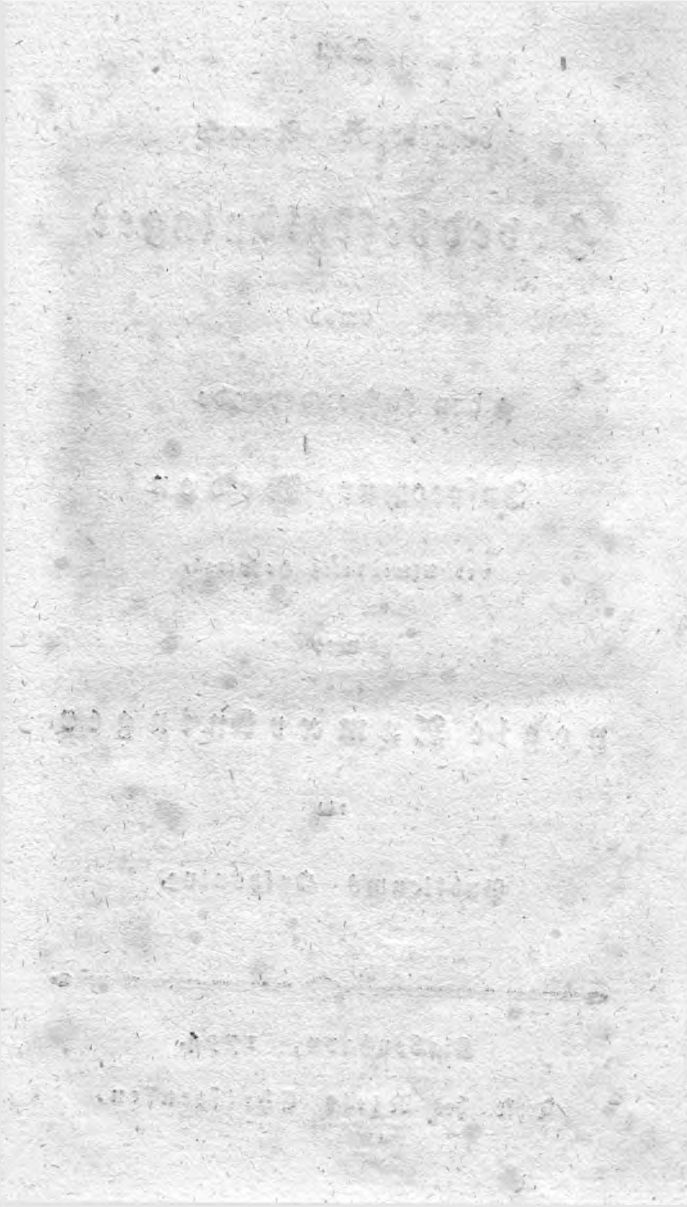
Publicums Oplysning.

---

Kjøbenhavn, 1794.

Trykt hos Niels Christensen.





---

Naar Menneſſe-vennen til Gavn for ſin  
trængende Medbroder, naar Dyde-Læreren til  
Dyds og Retſkaffenheds Befordring, og Pa-  
trioten for at ſtandſe Uordener, og for at  
bringe Lys i de mørke Afkroge, uden alt  
perſonligt Had og uden Henſyn til egen For-  
deel, benytter ſig af Skrivefriheden, da er  
det at denne Velgierning bliver en Ziir for  
Staten, og en Lykke for Nationen. —  
Ogsaa Forfatteren til den nylig, i Anled-  
ning af Hr. Medens Sag udkomne Piece,  
hører unægtelig til denne Klasse af Skriben-  
tere, og om ogsaa en utilſtrækkelig Kundſkab  
om Sagen, og hans patriotiſke Iver, forle-  
der ham til at opvække, en maaskee utidig,  
Frygt hos Publikum, ſaa vil dog en veltæn-  
kende Nation takke ham for den Midlerhed  
han viſer for det almindelige Vel.

— Svad

Hvad der ellers bevæger Forfatteren til, i denne Tid at opfordre Bedkommende til mere Publicitet i Sagen, da han dog selv siger at den snart skal bringes til Ende, er ikke saa let at indsee, naar ikke det i Byen gaaende Rygte, at Hr. Meden har beviist sin Uskyldighed, og at han har anmodet Cancelliet om, at bilægge Sagen uden Dom, har givet Anledning dertil. Dog hvad Bevægegrund han endogsaa har havt, saa har han dog tildraget sig Borgernes Opmærksomhed, han har opfordret til mere Publicitet, og om denne Oplysning, som jeg agter at give, skulde mishage, da haver han givet Anledning dertil ved sin Opfordring.

Rygtet siger først at Hr. Meden har afbeviist de mod ham giorte Beskyldninger. — Jeg vil i denne Henseende først anføre Klagepunkterne, saaledes som Hr. Meden i sin Stevning af 13de April 1793 har bekiendtgjort dem; siden see hvorpaa disse Klagepuncter grunder sig, og da overlade til Publikum at bedømme dette Rygtes Grundighed. Klagepunkterne ere følgende:

1.) At Citanten skal have forholdt sig utroet, med det ham til Stiftelsens Brug betroede Bøgebrænde, og deraf benyttet sig til egen Fornødenhed, og ei at have skaffet sig

sig selv det fornødne deraf til sin Huusholdning.

2.) At han skal have solgt af Hospitalets Brænde for egen Regning.

3.) At der aarlig skal være requireret det fulde Quantum Bøgebrænde til Hospitalet, uagtet der har været mere i Behold, end der for et Aar behøvedes, og at denne Beholdning er bleven henstaaende Aar for Aar i adskillige Tider.

4.) At der i Aaret 1791 skal være requireret Anviisning til 10 Favne Fyrgebrænde som ei af ham skal være indkøbt.

5.) At han af de for Hospitalets Regning indkøbte Steenkul skal have benyttet sig til eget Brug.

6.) At Citanten for egen Regning skal have solgt af Hospitalets Steenkul.

7.) At han skal have uddeelt for liden Ildbrand til Stuerne paa Hospitalet med videre.

8.) At han skal have forholdet sig mildt og utroe med den til Hospitalet indkøbte Tran.

9.) At Citanten deels skal have debiteret Hospitalet mere Sæbe, end der virkelig skal være indkøbt, deels ogsaa af det indkøbte benyttet sig til eget Brug.

10.) At han skal have debiteret Hospitalet mere Afke, end der er blevet indkøbt, og at den indkøbte skal have været slet, samt at Citanten deraf skal have benyttet sig til eget Brug.

11.) At der i Citantens Regnskaber skal være debiteret for meget Halm, og af det indkøbte forbrugt til Inspecteurens egne Heste og Riser.

12.) At han skal have indkøbt for meget Sand og Koste, og selv heraf benyttet sig.

13.) At han skal have forholdt sig mislig og utro, med det til Hospitalet anskaffede Linnet, deels ved at formindske dets vedtagne og bestemte Størrelse, deels ved at bringe for meget i Sælven derfor, end han virkelig har udgivet.

14.) At Citanten skal have handlet uredelig, og tilbendt sig ulovlige Fordele ved Lig-Listernes Anskaffelse, samt paa en svigagtig Maade skal have tilbendt sig Materialier dertil, og ellers benyttet sig af gamle og ubrugelige Materialier til samme.

15.) At Citanten ikke skal have iagttaget Hospitalets Arveret, efter dets afdøde Lemmer, ligeledes at han ogsaa skal have handlet uredelig med de dem af forskellige  
Lig-

Eigkasser tilfaldne Penge, deels ved ikke at anføre samme til Indtægt, deels ved at anføre mindre end han virkelig skal have oppebaaren og skal have anført Udgifterne ved Begravelserne større end de virkelig ere medgaaede.

16.) At Citanten skal have begaaet Understøb ved de Begravelser, som han fra Fødsels=Stiftelsen, for Hospitalets Regning skalde besørge, og saaledes ei skal have ført til Indtægt de Barselqvinders Jordefærd, som have faaet det bedre end almindeligt, ei heller skal have beregnet noget til Indtægt for Børne=Begravelser, som fra Fødsels=Stifterne skulle besørges.

17.) At Citanten skal have handlet uforsvarlig, ved at tilvende sig uforsvarlige Fordele af Hospitalets Kirkegaarde, uden Øster og Nørre Port, deels ved derpaa at græsse Køer, og saae Havre, m. v., deels ved at bortleie Græsning imod Betaling, samt endelig af denne Aarsag skal have ladet 4 a 5 Eiig nedsette paa hinanden m. v.

18.) At Citanten skal have tilvendt sig Lemmernes Ugepenge, ved deres Død, Bortreise eller Indsættelse i Børnehuset.

19.) At han ikke skal have fremmet Arbeids=Anstalterne paa Hospitalet i Henseende

seende til Verk = Plukning, men tvertimod skal have fravendt Stiftelsen samme.

20.) At Citanten skal have bemægtiget sig, og egenraadig behandlet, Lemmernes Tilhørende, eller dem arvelig tilfaldne Effekter; samt dermed skal have begaaet Understæb.

21.) At Citanten skal have debiteret Hospitalet meer i Lønning for Waagekoner, end dertil er medgaaet.

22.) At han skal have forholdt sig mislig derved, at han ikke bestandig har holdt det anordnede Antal af Fattig = Fogder, og frataget dem den accordeerte Uge = Løn, samt hvad dem ellers er tilstaaet hvert Halvaar, omendsskiendt han skal have ført Hospitalet saadant til Regning.

23.) At han uden Hiemmel skal have affpeediget Gang = Konen Boldild Jacobs Datter, og derefter indeholdt de for hende debiterede Uge = Penge.

24.) At han skal have benyttet sig af Hospitalets i fast Tieneste staaende Gaards = Karl Hans Nielsen, til Kudsk hos sig.

25.) At han skal have nægtet at antage anmeldte Syge paa Syge = Stuerne i Hospitalet, uagtet der for dem skal have været

ret Plads, og de har været forsynede med, anbefalende Attester og Recommendationer.

26.) At Citanten tyrannisk skal have mishandlet Hospitalets Lemmer ved at tampe dem, og uden Undersøgelse skal have ladet dem indsætte i Børnehuset.

27.) At Citanten med yderste Streng-  
hed skal have tvunget Gangkonerne, naar noget af Hospitalets Inventarium for-  
kom, at godtgjøre samme, uden derfor at afslægge Rigtighed til Hospitalet.

28.) At han egenraadig skal have tilta-  
get sig flere Bærelser, og andre Bequem-  
ligheder i Hospitalet, end de, som ham til  
Beboelse og Brug vare tilstaaede.

29.) At Citanten med en urigtig Nøgle  
skal have aabnet Hof- og Stadsrettens  
Bøsse, som tilhører de Fattige, og deraf  
skal have udtaget 43 Rdlr., for hvilke han  
under 14de Marti 1791 skal have udstædt  
Qwittering, og efter Actores Formodning ei  
skal være kommet Hospitalet til Indtægt.

30.) At Citanten naar nogen af Gang-  
Konerne eller Lummerne skal have havt noget at  
andrage for Directionen har nægtet saadant,  
eller søgt at forekomme det m. videre.



31.) At Citanten ikke skal have betalt  
Eigdragerne hvad dem tilkom for Egenes  
Bortbæring.

Disse 31 Klage-Punkter siger Hr. Me-  
den i fornævnte Stævning, som han har be-  
fengjort for Vedkommende og Uvedkommende,  
at Hr. Olsen, Binding et Complises har  
beskyldt ham for, men naar man vil betragte  
Sagen fra sin rette Side, saa ere de giorte  
ham af den beskikkede Autor og uddragne af  
Hr. Medens Regnskaber, og den af Com-  
missionen holdte Protokol, hvis Troeværdig-  
hed Publicum ikke vil drage i mindste Tvivl,  
naar man blot nævner en Falbe, Testrup  
og Rothe som hans beskikkede Comissarier,  
at desuden, foruden mange andre Vidner,  
30 til 40, med Eed har bekræftet deres  
Udsigende, betager dette Rngte aldeles al  
Troeværdighed; og om ogsaa Hr. Meden paa  
forskjellige Maader skulle have erholdt nogle  
Attester, som skulle bevise hans Uskyldig-  
hed, saa vil den vist nok ved nsiere Under-  
søgelse af den upartiske Dommer, ikke erholde  
Gyldighed.

Det andet Rngte som gaaer i Byen, at  
Hr. Meden skal have ansøgt Cancelliet om  
at tilægge Sagen, er gandske stridende, og  
i Modsetning mod det første. Thi kan Me-  
den

den bevise sin Uskyldighed, hvorfor skulde han da ikke benytte sig af Lands Lov og Ret, som han dog har lovet Publikum i sit Avertissement Aar 1791, og drtte Rngte fortæner derfor endnu mindre Troe end det første men sæt ogsaa at en saa almindelig Sag, der engang er henviist til Lands Lov og Ret, og tillige, efter den ovenmeldte Forfatters rigtige Dømmeme, interesserer hele Nationen, kunde igien undrages en offentlig Behandling. — Sæt end ogsaa at saadan en Sag kunde bieslægges uden begge Parternes Samtykke. — Sæt fremdeles for et Dieblik at Bedkommende ikke vare opmærksomme paa de skadelige Følger det vilde have s. f. Ex. paa Borgernes forskiellige Bidrag til denne Stiftelse og hvilke kraftige Opmuntringer det vilde være for een og anden til at blive en Bedrager, naar en Sag af denne Natur ikke ved Lands Lov og Ret blev behandlet. — Sæt endelig at det desforuden var mueligt at denne Sag: uden lovlig Dom kunde bieslægges, saa vilde det i Sanhed være ligesaa skadeligt for Hr. Meden som fornærmeligt for hans Modstandere; thi Straffen kan vel eftergives, men den Skiendsel, som er en uadskillelig Følge af Lasterne, og hans Medborgeres billige Foragt ville og maatte dog følge ham

ham i Graven, og giøre ham uskicket til alle offentlige Embeder, naar ikke en offentlig og lovlig Dom befrier ham derfor. Kræn- kende og ydmyggende vilde det derimod være for Hr. Medens Modpartie, naar Leiligheden paa denne Maade betages dem, til at lade Publikum dømme om deres Handlinger, men meest fornærmende maatte det være for de Vidner, der selv tildeels mod deres Billie ere kaldte frem af Comissionen, og have af lagt deres eedelige Vidnesbyrd i denne Sag, naar man ikke agtede paa deres Udsigende, og de derved bleve stillede blot for, i visse Maa- der af Publikum at blive holdt for Meen- edere.

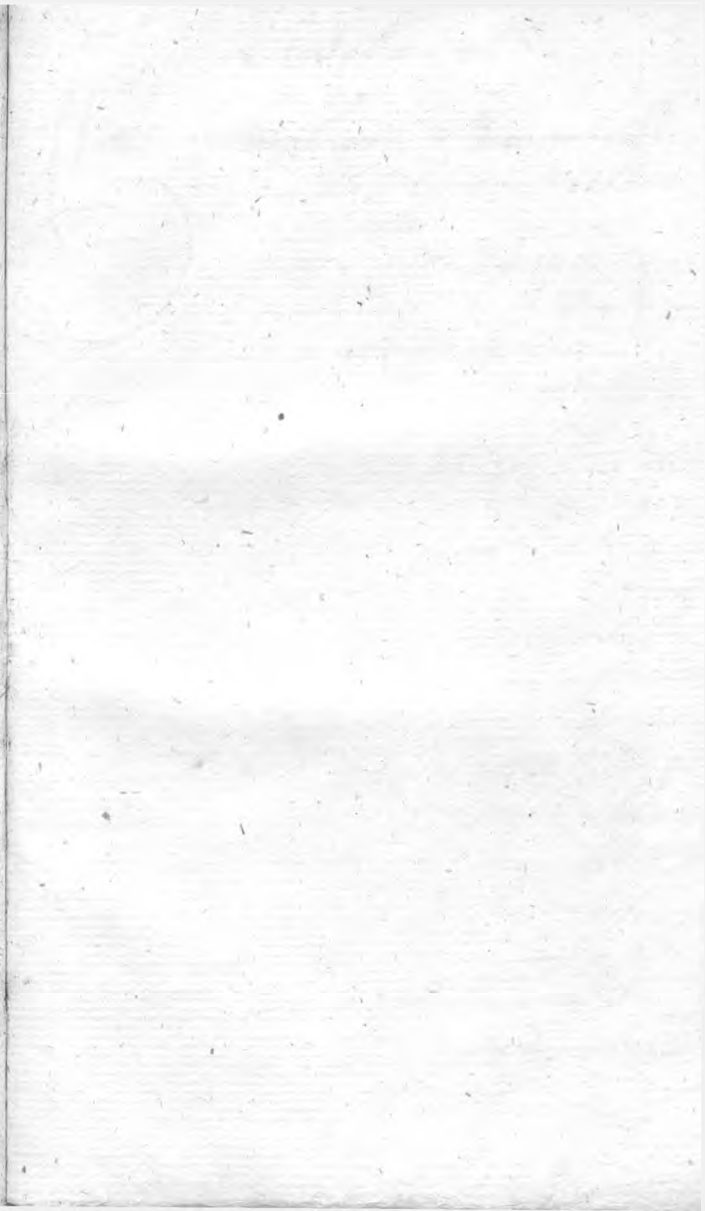
Naar Hr. Meden nu fremdeles siger i forhen nævnte Stevning, at Præsten Olsen Binding og deres Tilhængere, ved deres Skrifter og deres gientagne Klager i Canceliet have bragt det saa vidt, at Citanten Uskyldig samt med al Ret og Billig- hed, er blevet suspenderet fra sit Embede, saa siger han ikke allene Usandhed, men han søger tillige at kaste en ufordelagtig Skygge paa Comissionen og det Kongelige Cancellie; thi da den Kongelige Commission havde under- søgt en Deel af hans Forhold, og derpaa ind- sendt

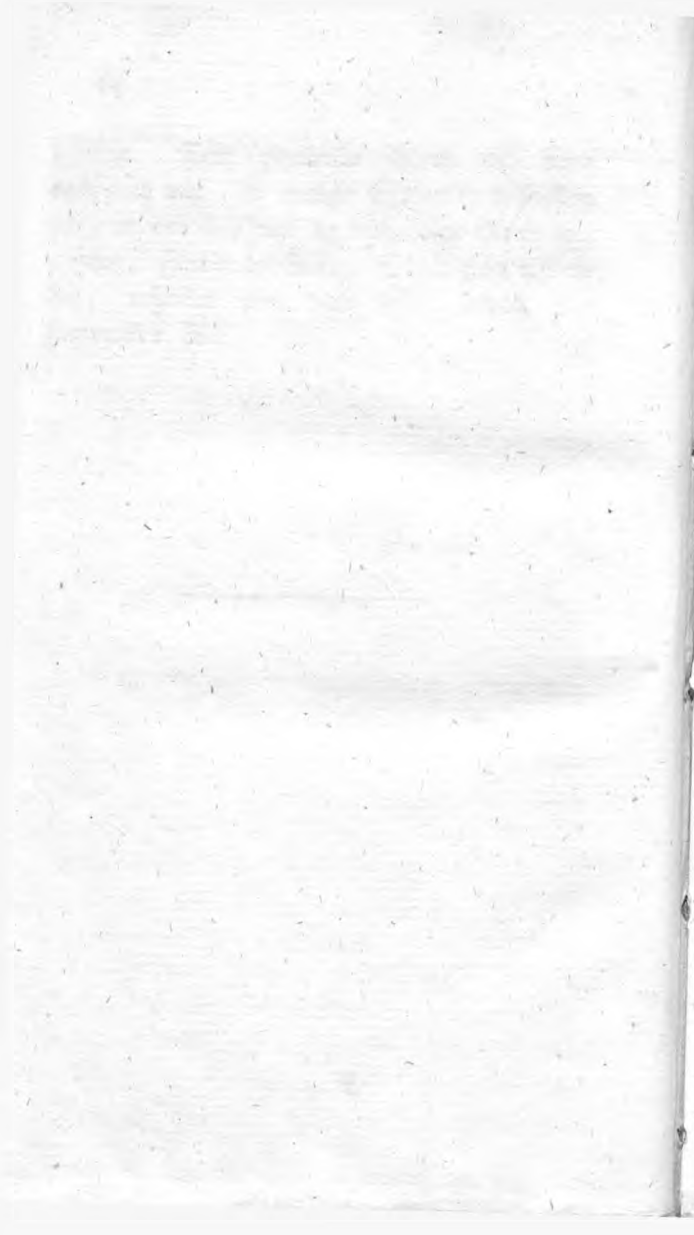
sendt Forhøret i Canceliet, blev han suspenderet. Det er derfor Canceliet, der ikke efter Olsens og Bindings Anmodning, men paa Grund af Forhøret har suspenderet ham, disse Hr. Medens Bebreidelser maatte da ogsaa falde tilbage paa dem, ifald Publikum ikke ved lovlig Dom blev underrettet om det Modsatte. Hvorfor det ogsaa er at formode, ifald Hr. Meden skulle have ansøgt Canceliet om at bielægge denne Sag, at denne Ansøgning, saa vel som de forrige, vil blive henvisste til det rette Forum.

At denne Sag, som ovennævnte Forfatter siger, allerede er uddraget over 3 Aar, geråader efter min Formodning Retten til Ære, thi det viser tilstrækkelig, at man ikke nægter Hr. Meden alle lovlige Midler til hans Forsvar, som det paa den anden Side, sikkert vil betrygge hans Modpartie samme Ret, da man ellers kan vente at Hr. Olsen og Hr. Binding, ja selv den beskikkede Actor vil holde det for Pligt, ifald denne Sag ikke ved offentlig Behandling erholdt den fornødne Publicitet, at underrette Publikum om Marsagen dertil. Dog alt dette kan man kun for et Dieblif antage, for at adsprede de forskellige Omdømme, som i denne Tid beskæftige Pu-  
blis

blikum. Den tænksomme Mand vil være enig med mig, og mange Exempler bekræfter det, at ved vor vise og retfærdige Regiering enhver, Fattig og Riig, Skaldig og Ustydig, erholder den dem efter Loven tilkommende Ret.

---





Lid Skriv

af

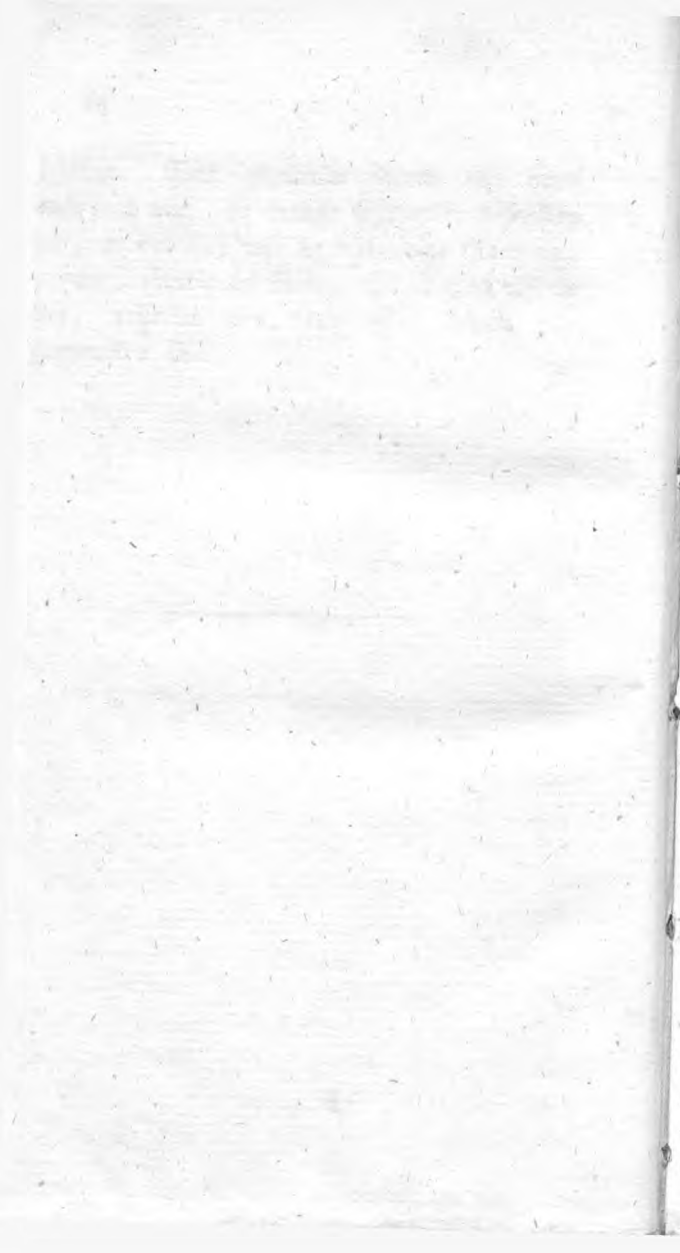
Vomfælingen i Sagen Pro-  
curator Top, som befælt Acter  
contra

Inspecteuren ved Ind. Almind.  
Indlign Hospital som i Næsten  
Claus Møden

afslagt den 25<sup>de</sup> Novemb. 1796:

Esi Leonardo som Indl: Tiltal-  
te Inspecteur ved Ind. Almind.  
Indlign Hospital og Abel Ca-  
thrine's Distrikt Claus Møden  
som som sit indviede i tilbø-  
lige og lovsædige Lovføde i  
sawo Læbros som Inspecteur  
ved beordret Almindelign  
Hospital og Abel Cathri-  
ne's Distrikt forbrudt;  
Daa som som og betale i  
Erstatning de beordret  
Hospital den Summa





Lidensk

af

Vouffendingen i Sagen Pro-  
curator Top, som befalet Acter  
contra

Inspectoren ved det Almindelige  
Indlige Hospital for i Naarha  
Claus Møden

afgag den 25<sup>de</sup> Novemb. 1796:

Efti ~~Lennards~~ søn det: Tiltal-  
te Inspecteur ved det Almindelige  
Indlige Hospital og Abel Ca-  
thrinens Distrikts Claus Møden  
Søn søn det udmærkede itilbø-  
lige og lovsædige Sønsold i  
sawes færdige Sønsølle  
det færdige som Inspecteur  
ved det Almindelige  
Hospital og Abel Cathri-  
nens Distrikts færdige;  
Daa Søn søn og betale i  
Lestning de betalede  
Hospital den Summa

Sex Hundrede Tredstydtyve og  
Otte Skilling og En Mark,  
Fyre Skilling med Skat 4. p. C.  
fra Rommingshus Dato den  
22. Novbr 1792. til Betaling  
I omrigt Løn Eielæch for Actors  
midten Eielæch i denne Dag fri  
at som. - den af Actor og  
Eielæch undtagen Laestanden  
3. p. Bøden og Besværgs Arbrjød  
Løn Lød og magts lød at som  
og sig Løn Eielæch til  
Løn som i nogen Maade.  
I omrigt afsigtes Contra  
Dagornaal. - Det idømt  
inden 15. Dage efter  
denne Dags Com lign Lov byn  
Løn inden Afstand efter Løn.  
Commissionen i den imod  
Inspecteur Meden anlagde  
Dag den 25. November 1796.

C. W. Falbe. O. Thestrup. Nothe.

(L.S.)

(L.S.)

(L.S.)

NB. Med den den nye Meden fornyet  
og ikke appellerede.

